

LOCUIREA COLECTIVĂ ÎN SPAȚIUL URBAN CONTEMPORAN

**ANTECEDENTE, REALITĂȚI ACTUALE,
PERSPECTIVE**

Teză destinată obținerii
titlului științific de doctor
la
Universitatea Politehnica Timișoara
în domeniul Arhitectură
de către

Arh. Raluca Ștefana Brîndușa Bădescu

Conducător științific: prof.univ. dr. arh. Teodor Octavian Gheorghiu

Referenți științifici: prof. univ. dr. arh. Dana Vais
prof. univ. dr. arh. Nicolae Lascu
prof. univ. dr. ing. Adrian Ciutina

Ziua susținerii tezei: 10 noiembrie 2017

Seriile Teze de doctorat ale UPT sunt:

1. Automatică	10. Știința Calculatoarelor
2. Chimie	11. Știința și Ingineria Materialelor
3. Energetică	12. Ingineria sistemelor
4. Ingineria Chimică	13. Inginerie energetică
5. Inginerie Civilă	14. Calculatoare și tehnologia informației
6. Inginerie Electrică	15. Ingineria materialelor
7. Inginerie Electronică și Telecomunicații	16. Inginerie și Management
8. Inginerie Industrială	17. Arhitectură
9. Inginerie Mecanică	18. Inginerie civilă și instalații

Universitatea Politehnica din Timișoara a inițiat seriile de mai sus în scopul diseminării expertizei, cunoștințelor și rezultatelor cercetărilor întreprinse în cadrul școlii doctorale a universității. Seriile conțin, potrivit H.B.Ex.S Nr. 14 / 14.07.2006, tezele de doctorat susținute în universitate începând cu 1 octombrie 2006.

Copyright © Editura Politehnica – Timișoara, 2017

Această publicație este supusă prevederilor legii dreptului de autor. Multiplicarea acestei publicații, în mod integral sau în parte, traducerea, tipărirea, reutilizarea ilustrațiilor, expunerea, radiodifuzarea, reproducerea pe microfilme sau în orice altă formă este permisă numai cu respectarea prevederilor Legii române a dreptului de autor în vigoare și permisiunea pentru utilizare obținută în scris din partea Universității Politehnica din Timișoara. Toate încălcările acestor drepturi vor fi penalizate potrivit Legii române a drepturilor de autor.

România, 300159 Timișoara, Bd. Republicii 9,
tel. 0256 403823, fax. 0256 403221
e-mail: editura@edipol.upt.ro

Cuvânt înainte

Această lucrare a fost elaborată în cadrul Departamentului de Arhitectură al Universității Politehnica din Timișoara, sub îndrumarea d-lui prof. dr. arh. Teodor Octavian GHEORGHIU, ca o sinteză a activității de cercetare în domeniul arhitecturii rezidențiale, pe care am desfășurat-o încă din anii studenției.

În acest sens, aduc mulțumiri membrilor comisiei de susținere publică – dna prof. dr. arh. Smaranda Maria BICA, în calitate de președinte, respectiv dna prof. dr. arh. Dana VAIS de la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, dl. prof. dr. arh. Nicolae LASCU de la Universitatea de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu din București, respectiv dl. prof. dr. ing. Adrian CIUTINA de la Universitatea Politehnica Timișoara, în calitate de referenți, pentru efortul depus și pentru aprecierile pozitive aduse tezei.

Însă această lucrare nu ar fi văzut niciodată lumina tiparului fără ajutorul și îndrumarea d-lui prof. dr. arh. Teodor Octavian GHEROGHIU, căruia îi mulțumesc pentru modul deosebit de discret în care mi-a vegheat evoluția, pentru promptitudinea cu care a răspuns de fiecare dată solicitărilor mele, precum și pentru vehemența și pasiunea cu care a susținut întotdeauna inițiativa mea.

De asemenea, aduc mulțumiri membrilor comisiei de îndrumare – dna prof. dr. arh. Smaranda Maria BICA, dna conf. dr. arh. Liliana ROȘIU și dl. prof. dr. arh. Cristian DUMITRESCU – pentru sprijinul continuu și necondiționat acordat atât în vederea elaborării tezei de doctorat, precum și pe parcursul formării mele profesionale.

Mulțumiri deosebite se cuvin d-lui prof. dr. arh. Radu RADOSLAV, care mi-a facilitat accesul în lumea academică și m-a îndrumat înspre o carieră în cercetare.

Îi mulțumesc de asemenea kolei mele, d-șoara ș.l. dr. arh. Ana-Maria BRANEA, pentru sfaturile deosebit de utile pe care mi le-a oferit pe parcursul elaborării tezei de doctorat, precum și pentru sprijinul deopotrivă academic și moral acordat.

În sfârșit, aduc mulțumiri deosebite familiei mele – soțului meu, dl. ing. Sorin BUGARIN, părinților mei, socrilor mei și bunicilor mei – precum și prietenilor și colegilor, pentru înțelegerea și sprijinul acordat pe tot parcursul elaborării acestei lucrări.

Timișoara,
August 2017

Ștefana BĂDESCU

Bădescu, Raluca Ștefana Brîndușa

Titlul tezei Locuirea colectivă în spațiul urban contemporan. Antecedente, realități actuale, perspective

Teze de doctorat ale UPT, Seria 17, Nr. 11, Editura Politehnica, 2017, 182 pagini, 65 figuri, 37 tabele.

ISSN: 2393-3178

ISSN-L: 2393-3178

ISBN: 978-606-35-0187-6

Cuvinte cheie: locuire colectivă, cartiere de blocuri, calitatea vieții, fondul locativ, condițiile fizice de locuire

Rezumat,

Prezenta lucrare propune un studiu amănunțit asupra cartierelor de locuințe colective edificate sub administrație comunistă în mediul timișorean, din perspectiva nivelului de calitate a vieții oferit de aceste dezvoltări comunității rezidente.

În acest sens, se definește mai întâi o noua metodologie multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, care mizează pe zece macro-criterii de analiză și acordă o atenție sporită aspectelor de ordin architectural, în mod surprinzător neglijate de teoriile contemporane.

Pentru validarea acestei metodologii, se propune aplicarea sa asupra trei cartiere de locuințe colective edificate în mediul timișorean sub administrație comunistă, fiecare aparținând uneia dintre cele trei etape de dezvoltare a fenomenului în acest oras. Rezultatele evaluării multi-criteriale sunt consistente cu observațiile teoretice, indicând diferențe clare între cartierele propuse spre studiu în ceea ce privește calitatea vieții.

În sfârșit, în vederea îmbunătățirii situației existente, se propun o serie de principii teoretice de operare, aplicabile în vederea creșterii calității fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire. Totodată, se discută posibilitățile de implementare a acestor principii la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu, prin adaptarea acestora la realitățile identificate în urma analizei.

1. CUPRINS

FIGURI.....	9
TABELE.....	12
INTRODUCERE.....	14
1. CONCEPTUL DE CALITATE A VIEȚII: STADIUL ACTUAL	
AL CERCETĂRII.....	18
1.1. DEFINIREA CONCEPTULUI DE CALITATE A VIEȚII.....	18
1.2. EVOLUȚIA CONCEPTULUI DE CALITATE A VIEȚII ÎN TIMP	19
1.3. TEORII CONTEMPORANE REFERITOARE LA CALITATEA VIEȚII	20
1.4. METODE CONTEMPORANE DE EVALUARE A CALITĂȚII VIEȚII LA	
NIVEL GLOBAL.....	21
1.4.1. Metodele timpurii de evaluare a calității vieții.....	21
1.4.2. Indexul de calitate fizică a vieții	21
1.4.3. Indexul de dezvoltare umană.....	22
1.4.4. Indexul de satisfacere a planetei	23
1.4.5. Raportul mondial al fericirii	23
1.4.6. Concluzii.....	23
1.5. CALITATEA VIEȚII ÎN MEDIUL URBAN	24
1.5.1. Standardul LEED-ND	25
1.5.2. Standardul BREEAM Communities.....	28
1.5.3. Standardul CASBEE-UD	32
1.5.4. Concluzii.....	34
1.6. CONCLUZII	35
2. METODOLOGIA MULTI-CRITERIALĂ DE EVALUARE A	
CALITĂȚII VIEȚII ÎN MEDIUL URBAN: CONSIDERAȚII TEORETICE...37	
2.1. METODOLOGIA MULTI-CRITERIALĂ: CRITERII DE ANALIZĂ URBANĂ	
37	
2.2. MC1 – LOCALIZARE ȘI AMPLASAMENT	43
2.3. MC2 – BUNA GUVERNANȚĂ	45
2.4. MC3 – IMPACTUL ASUPRA MEDIULUI	46
2.5. MC4 – CONECTIVITATE ȘI ACCESIBILITATE.....	49
2.6. MC5 – CONFIGURAȚIA FIZICĂ A CARTIERULUI	52
2.7. MC6 – REȚEAUA DE FACILITĂȚI ȘI COMUNITATEA MUNCII.....	55
2.8. MC7 – FONDUL LOCATIV ȘI CONDIȚIILE FIZICE DE LOCUIRE	58
2.9. MC8 – SECURITATE ȘI SIGURANȚĂ	61
2.10. MC9 – IDENTITATEA LOCULUI.....	63
2.11. MC10 – GRADUL DE SATISFAȚIE A POPULAȚIEI	65
2.12. CONCLUZII	66

3. FENOMENUL LOCUIRII COLECTIVE: EVOLUȚIA DE-A LUNGUL EPOCILOR	68
3.1. FENOMENUL LOCUIRII COLECTIVE: ASEPCTE TEORETICE	69
3.2. LOCUIREA COLECTIVĂ LA NIVEL MONDIAL: REPERE ÎN EVOLUȚIE	70
3.3. LOCUIREA COLECTIVĂ ÎN ROMÂNIA	79
3.4. LOCUIREA COLECTIVĂ LA NIVELUL ORAȘULUI TIMIȘOARA	82
3.4.1. <i>Etapa anilor 1962-1975</i>	83
3.4.2. <i>Etapa anilor 1975-1982</i>	84
3.4.3. <i>Etapa anilor 1982-1989</i>	86
3.4.4. <i>Etapa de după 2000</i>	87
3.5. CONCLUZII	87
4. CALITATEA VIEȚII ÎN CARTIERELE TIMIȘORENE DE LOCUINȚE COLECTIVE, EDIFICATE SUB ADMINISTRAȚIE COMUNISTĂ: STUDIU DE CAZ	90
4.1. CALITATEA VIEȚII ÎN CARTIERELE DE LOCUINȚE COLECTIVE: METODOLOGIE.....	90
4.2. CARTIERUL CIRCUMVALAȚIUNII	94
4.2.1. <i>Amplasarea în oraș. Date generale</i>	95
4.2.2. <i>Evoluția în timp</i>	96
4.2.3. <i>Rezultatele evaluării multi-criteriale</i>	98
4.2.4. <i>Interpretarea punctajelor obținute. Concluzii</i>	106
4.3. CARTIERUL TIMIȘOARA SUD	106
4.3.1. <i>Amplasarea în oraș. Date generale</i>	107
4.3.2. <i>Evoluția în timp</i>	108
4.3.3. <i>Rezultatele evaluării multi-criteriale</i>	111
4.3.4. <i>Interpretarea punctajelor obținute. Concluzii</i>	118
4.4. CARTIERUL ȘTEFAN PLAVĂȚ	119
4.4.1. <i>Amplasarea în oraș. Date generale</i>	119
4.4.2. <i>Evoluția în timp</i>	120
4.4.3. <i>Rezultatele evaluării multi-criteriale</i>	123
4.4.4. <i>Interpretarea rezultatelor obținute. Concluzii</i>	130
4.5. CONCLUZII	130
5. ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII VIEȚII ÎN CARTIERELE DE LOCUINȚE COLECTIVE PRIN ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII FONDULUI LOCATIV: STUDII DE CAZ ȘI CONSIDERAȚII TEORETICE	133
5.1. CLĂDIRILE DE LOCUIT: ASPECTUL EXTERIOR.....	134
5.1.1. <i>Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean</i>	134
5.1.2. <i>Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii aspectului exterior la clădirile de locuit existente – studii de caz</i>	137

5.1.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente	139
5.2. CLĂDIRILE DE LOCUIT: MIXTURA DE LOCUINȚE.....	141
5.2.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean	142
5.2.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii mixturii de locuințe la clădirile de locuit existente – studii de caz.....	142
5.2.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente	144
5.3. CLĂDIRILE DE LOCUIT: SPAȚII COMUNE	145
5.3.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean	148
5.3.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii calității spațiilor comune la clădirile de locuit existente – studii de caz	149
5.3.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente	152
5.4. UNITĂȚILE DE LOCUIT: SUPRAFAȚĂ ȘI DOTĂRI	154
5.4.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean	155
5.4.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente – studii de caz.....	156
5.4.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente	159
5.5. UNITĂȚILE DE LOCUIT: ILUMINAREA ȘI VENTILAREA NATURALĂ	160
5.5.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean	160
5.5.2. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente	161
5.6. UNITĂȚILE DE LOCUIT: COMFORTUL TERMIC.....	161
5.6.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean	162
5.6.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii confortului termic la nivelul apartamentelor existente – studii de caz.....	163
5.6.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente	165
5.7. UNITĂȚILE DE LOCUIT: GRADUL DE INTIMITATE	165
5.7.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean	166
5.7.2. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente	167

5.8. CONCLUZII.....	168
CONCLUZII.....	170
BIBLIOGRAFIE.....	172

FIGURI

Fig. 1.1 Ierarhizarea țărilor la nivel mondial din punctul de vedere al indexului de dezvoltare umană	22
Fig. 1.2 Ierarhizarea țărilor la nivel mondial din punctul de vedere al indexului de satisfacere a planetei	23
Fig. 3.1 Transformarea așezărilor în perioada Revoluției Industriale, când fabrica ia locul Catedralei ca punct de reper în oraș, polarizând în jurul său atât activitățile de producție, cât și locuințele muncitorilor	70
Fig. 3.2 Cartier industrial din Marea Britanie în prima parte a secolului al XIX-lea – vedere aeriană și detaliu	71
Fig. 3.3 Locuință muncitorească din Glasgow (1848); imagine dintr-un cartier muncitoresc londonez (1872)	72
Fig. 3.4 Orașul muncitoresc Bournville (1895); locuințe-tip pentru muncitori (John Wood, 1881)	73
Fig. 3.5 Familister-ul de la Guise (1871) – plan de situație și vedere de ansamblu (simulare) ..	74
Fig. 3.6 Plan Voisin (Le Corbusier, 1925), planul de restructurare a Parisului – machetă și plan de situație	75
Fig. 3.7 Unité d’Habitation (Le Corbusier, 1925) – fațada principală și imagine interioară de atmosferă	75
Fig. 3.8 Ansamblu de locuințe ieftine, edificate ca parte a programului Neues Frankfurt, Bruchfeldstraße, Frankfurt-am-Main (Ernst May, 1926-1927) – imagine de ansamblu și plan de situație	76
Fig. 3.9 Ansambluri de locuințe colective dezvoltate de arhitecții moderniști pe teritoriul Germaniei – Onkel-Toms-Hutte, Berlin (Bruno Taut, 1926), Afrikanische Strasse, Berlin (Ludwig Mies van der Rohe, 1927) și complexul Zeilenblau, Dammerstock, Karlsruhe (Haesler & Gropius)	77
Fig. 3.10 Ansamblul de locuințe colective Lake Shore Drive, Chicago (Ludwig Mies van der Rohe, 1951) – imagine din timpul șantierului, plan nivel curent și imagine de ansamblu	78
Fig. 3.11 Parcelarea Filipescu, București (1912); locuințe-tip construite de Societatea Comunală de Locuințe Eftine, București (după 1911)	79
Fig. 3.12 Blocul Carlton, București (1932); Blocul Aro, București (după 1939)	80
Fig. 3.13 Cartierul Floreasca, București – ansamblu de tip funcționalist construit la începutul anilor 1960 – vedere aeriană de ansamblu și detaliu	81
Fig. 3.14 Ansamblu de locuințe de tip microraión, Hunedoara (anii 1960); Cartierul Țiglina, Galați (anii 1960)	81
Fig. 3.15 Harta orașului Timișoara, cu marcarea cartierelor de locuințe colective	83
Fig. 3.16 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara (anii 1960) – alcătuire de principiu și vedere din satelit	84
Fig. 3.17 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara (anii 1970) – alcătuire de principiu și vedere din satelit	85

Fig. 3.18 Cartierul Soarelui, Timișoara (anii 1980) – alcătuire de principiu și vedere din satelit	86
Fig. 4.1 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – amplasare în oraș; încadrare în zonă.....	95
Fig. 4.2 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – amplasarea în oraș și relația cu punctele de interes la nivel urban	96
Fig. 4.3 Harta orașului Timișoara (anii 1960), cu marcarea terenului ocupat ulterior de cartierul Circumvalațiunii.....	96
Fig. 4.4 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – clădirile edificate în prima etapă de dezvoltare a zonei (1970-1975)	97
Fig. 4.5 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – clădirile edificate în cea de a doua etapă de dezvoltare a zonei (1975-1982).....	97
Fig. 4.6 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – clădirile edificate după Revoluția din 1989..	98
Fig. 4.7 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – amplasare în oraș; încadrare în zonă	107
Fig. 4.8 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – amplasarea în oraș și relația cu punctele de interes la nivel urban	108
Fig. 4.9 Harta orașului Timișoara (anii 1960), cu marcarea terenului ocupat ulterior de cartierul Timișoara Sud	108
Fig. 4.10 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – țesutul urban pre-existent construirii cartierului	109
Fig. 4.11 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – Spitalul Județean, dat în folosință în toamna anului 1974.....	109
Fig. 4.12 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – clădirile edificate între 1975-1982	110
Fig. 4.13 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – clădirile edificate după 1989	110
Fig. 4.14 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – – amplasare în oraș; încadrare în zonă	119
Fig. 4.15 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – amplasarea în oraș și relația cu punctele de interes la nivel urban	120
Fig. 4.16 Harta orașului Timișoara (anii 1960), cu marcarea terenului ocupat ulterior de cartierul Ștefan Plavăț	121
Fig. 4.17 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – țesutul urban pre-existent construirii cartierului	121
Fig. 4.18 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – clădirile edificate în anii 1980	122
Fig. 4.19 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – clădirile edificate după 1989.....	122
Fig. 5.1 Cartierul Circumvalațiunii: clădiri reabilitate termic, a căror imagine nu este coordonată la nivelul cartierului	135
Fig. 5.2 Cartierul Timișoara Sud: clădiri reabilitate termic, a căror imagine nu este coordonată la nivelul cartierului	136
Fig. 5.3 Cartierul Ștefan Plavăț: clădiri reabilitate termic și construcții noi, a căror imagine nu este coordonată la nivelul cartierului	136
Fig. 5.4 Reabilitarea fațadelor prin înlocuirea finisajelor existente cu termosistem: Konrad-Wolf Strasse 45/46 și Linienstrasse-Mitte, Berlin, Germania	137
Fig. 5.5 Reabilitarea fațadelor prin „îmbrăcarea” clădirii cu o nouă coajă: Piața Vitruviu, Paris, Franța – situația inițială vs. situația după reabilitare.....	138
Fig. 5.6 Reabilitarea fațadelor prin reconfigurarea acestora ca urmare a recompartimentării spațiului interior: Rimavska Sobota, Slovacia – situația inițială vs. situația după reabilitare.	138
Fig. 5.7 Reabilitarea complexului de locuințe sociale Park Hill Estate, Sheffield, Marea Britanie – situația inițială vs. situația după reabilitare.....	139

Fig. 5.8 Elemente vizuale valoroase propuse spre conservare la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu: elemente decorative din beton aparent pe fațadele blocurilor în cartierul Circumvalațiunii, vitrine comerciale în cartierul Timișoara Sud și placaje din cărămidă aparentă pe fațadă în cartierul Ștefan Plavăț	140
Fig. 5.9 Îmbunătățirea mixturii de locuințe prin recompartimentarea spațiului: Rimavska Sobota, Slovacia – situația inițială vs. situația după reabilitare	143
Fig. 5.10 Îmbunătățirea mixturii de locuințe prin adăugarea unui etaj suplimentar, cu apartamente generoase, de tip penthouse: Rimavska Sobota, Slovacia	144
Fig. 5.11 Complexul R50 – Cohousing, Berlin, Germania: relația spațiilor comune de la demisol cu spațiul public	146
Fig. 5.12 Complexul R50 – Cohousing, Berlin, Germania: terasa circulabilă de la nivelul acoperișului	147
Fig. 5.13 Complexul R50 – Cohousing, Berlin, Germania: configurarea apartamentelor prin raportare la nevoile beneficiarilor	147
Fig. 5.14 Spații comune în cartierul Circumvalațiunii: amenajarea unor spații de tip cameră exterioară în proximitatea accesului	148
Fig. 5.15 Spații comune în cartierul Timișoara Sud: amenajarea unui spațiu de tip cameră exterioară în proximitatea accesului; holul principal de acces	149
Fig. 5.16 Spații comune în cartierul Ștefan Plavăț: amenajarea unui spațiu de tip cameră exterioară (cu pergolă), respectiv a unui loc de stat, în proximitatea accesului	149
Fig. 5.17 Îmbunătățirea spațiilor comune prin amenajarea curților exterioare: Geelhandplaats, Anvers, Belgia	150
Fig. 5.18 Îmbunătățirea spațiilor comune prin amenajarea curților exterioare: Geelhandplaats, Anvers, Belgia	151
Fig. 5.19 Îmbunătățirea spațiilor comune prin recompartimentarea spațiului interior: Rimavska Sobota, Slovacia – situația inițială vs. situația după reabilitare	151
Fig. 5.20 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior: Topos 1 – Polytopo, Kerameikos, Atena, Grecia - scheme axonometrice	156
Fig. 5.21 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior: Topos 1 – Polytopo, Kerameikos, Atena, Grecia - plan și vedere asupra spațiului interior	157
Fig. 5.22 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior: Le Serpentin, Pantin, Franța - situația existentă vs. situația după reabilitare	157
Fig. 5.23 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior: Le Serpentin, Pantin, Franța - vedere asupra spațiului interior	158
Fig. 5.24 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin extinderea suprafeței utile: Sao Felix, Lapa, Portugalia - volumul adosat clădirii existente și vedere din interior	158
Fig. 5.25 Reabilitarea termică a unui complex de locuințe colective: Le Serpentin, Pantin, Franța – situația existentă vs. situația după reabilitare	164
Fig. 5.26 Reabilitarea termică a unui complex de locuințe colective: Le Serpentin, Pantin, Franța – imagine din timpul reabilitării și perspectivă asupra ansamblului rezultat	164

TABELE

<i>Tabel 1.1 Metodele contemporane de evaluare a calității vieții la nivel global: sintetizarea macro-criteriilor de analiză urbană evaluate de cele cinci metodologii</i>	<i>24</i>
<i>Tabel 1.2 Standardul LEED-ND: macro-criterii de analiză urbană și aspecte evaluate.....</i>	<i>26</i>
<i>Tabel 1.3 Standardul BREEAM Communities: macro-criterii de analiză urbană și aspecte evaluate</i>	<i>29</i>
<i>Tabel 1.4 Standardul CASBEE-UD: macro-criterii de analiză urbană și aspecte evaluate.....</i>	<i>32</i>
<i>Tabel 1.5 Standardele LEED-ND, BREEM Communities și CASBEE-UD: sintetizarea macro-criteriilor de analiză urbană evaluate de cele trei metodologii.....</i>	<i>35</i>
<i>Tabel 2.1 Metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban: macro-criterii de analiză urbană și aspecte evaluate.....</i>	<i>38</i>
<i>Tabel 2.2 Punctajul acordat aspectelor evaluate în funcție de modul în care acestea influențează nivelul de calitate a vieții în cadrul comunității analizate</i>	<i>43</i>
<i>Tabel 2.3 Macro-criteriul de analiză urbană MC1 – Localizare și amplasament: aspecte evaluate</i>	<i>44</i>
<i>Tabel 2.4 Macro-criteriul de analiză urbană MC2 – Buna guvernare: aspecte evaluate.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabel 2.5 Macro-criteriul de analiză urbană MC3 – Impactul asupra mediului: aspecte evaluate</i>	<i>47</i>
<i>Tabel 2.6 Macro-criteriul de analiză urbană MC4 – Conectivitate și accesibilitate: aspecte evaluate</i>	<i>50</i>
<i>Tabel 2.7 Macro-criteriul de analiză urbană MC5 – Configurația fizică a cartierului: aspecte evaluate</i>	<i>53</i>
<i>Tabel 2.8 Macro-criteriul de analiză urbană MC6 – Rețeaua de facilități și comunitatea muncii: aspecte evaluate.....</i>	<i>56</i>
<i>Tabel 2.9 Macro-criteriul de analiză urbană MC7 – Fondul locativ și condițiile fizice de locuire: aspecte evaluate.....</i>	<i>59</i>
<i>Tabel 2.10 Macro-criteriul de analiză urbană MC8 – Securitate și siguranță: aspecte evaluate.....</i>	<i>62</i>
<i>Tabel 2.11 Macro-criteriul de analiză urbană MC9 – Identitatea locului: aspecte evaluate.....</i>	<i>64</i>
<i>Tabel 2.12 Macro-criteriul de analiză urbană MC10 – Gradul de satisfacție a populației: aspecte evaluate</i>	<i>65</i>
<i>Tabel 2.13 Interpretarea punctajului obținut de un cartier în baza metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban</i>	<i>67</i>
<i>Tabel 3.1 Suprafețele uzuale ale unităților de locuit în perioada 1975-1982</i>	<i>85</i>
<i>Tabel 3.2 Suprafețele uzuale ale unităților de locuit în perioada 1982-1989</i>	<i>87</i>
<i>Tabel 4.1 Metodele utilizate în practică în vederea evaluării nivelului de calitate a vieții în comunitățile studiate</i>	<i>91</i>
<i>Tabel 4.2 Rezultatele evaluării nivelului de calitate a vieții în cartierul Circumvalațiunii; argumentarea punctajelor acordate</i>	<i>98</i>
<i>Tabel 4.3 Rezultatele evaluării nivelului de calitate a vieții în cartierul Timișoara Sud; argumentarea punctajelor acordate</i>	<i>111</i>
<i>Tabel 4.4 Rezultatele evaluării nivelului de calitate a vieții în cartierul Ștefan Plavăț; argumentarea punctajelor acordate</i>	<i>123</i>

<i>Tabel 4.5 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban.....</i>	<i>131</i>
<i>Tabel 5.1 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.1 Clădirile de locuit: aspectul exterior al clădirilor</i>	<i>135</i>
<i>Tabel 5.2 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii calității aspectului exterior al clădirilor de locuit la realitățile celor trei cartiere din mediul timișorean studiate</i>	<i>140</i>
<i>Tabel 5.3 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.2 Clădirile de locuit: mixtura de locuințe</i>	<i>142</i>
<i>Tabel 5.4 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii mixturii de locuințe la realitățile celor trei cartiere din mediul timișorean propuse spre studiu</i>	<i>145</i>
<i>Tabel 5.5 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.3 Clădirile de locuit: spații comune</i>	<i>148</i>
<i>Tabel 5.6 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii calității spațiilor comune acomodate de clădirile de locuit la realitățile celor trei cartiere din mediul timișorean propuse spre studiu</i>	<i>153</i>
<i>Tabel 5.7 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva MC7.4 Unitățile de locuit: suprafață și dotări</i>	<i>155</i>
<i>Tabel 5.8 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente la realitățile celor trei cartiere timișorene propuse spre studiu</i>	<i>159</i>
<i>Tabel 5.9 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.5 Unitățile de locuit: iluminarea și ventilarea naturală</i>	<i>161</i>
<i>Tabel 5.10 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.6 Unitățile de locuit: confortul termic</i>	<i>163</i>
<i>Tabel 5.11 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.7 Unitățile de locuit: gradul de intimitate.....</i>	<i>166</i>
<i>Tabel 5.12 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii gradului de intimitate al apartamentelor existente la realitățile celor trei cartiere din mediul timișorean propuse spre studiu.....</i>	<i>167</i>

INTRODUCERE

Spațiul urban contemporan trebuie înțeles ca un ansamblu dinamic, ce se prezintă sub forma unui mozaic de țesuturi construite, o mixtură de tipologii urbane, care, puse laolaltă, definesc întregul și îi conferă identitate. Dintre aceste tipologii, locuirea colectivă, materializată într-o varietate de forme și modalități de expresie în orașul contemporan, devine adeseori preponderentă în mediul urban, constituindu-se în adăpost și reper totodată pentru o parte semnificativă a populației.

În particular, așezările românești sunt dominate de prezența cartierelor de locuințe colective edificate în perioada administrației comuniste, numai la nivelul orașului Timișoara aceste dezvoltări acomodând aproape jumătate din populația rezidentă. Se impune așadar acordarea unei atenții sporite acestui subiect, pentru a ajunge la o mai bună înțelegere și, implicit, la o administrare corespunzătoare, a cartierelor de locuințe colective moștenite de la generațiile anterioare.

În acest sens, lucrarea de față se concentrează, în primul rând, asupra subiectului calității vieții în mediul urban, respectiv asupra factorilor care influențează acest aspect la nivel comunitar.

Astfel, deși mediul științific nu a reușit până la ora actuală să producă o definiție general acceptată a calității vieții, conceptul se regăsește din cele mai vechi timpuri în scrierile de specialitate, constituind o preocupare recurentă atât în rândul filozofilor, cât și, mai târziu, în rândul cercetătorilor și practicanților din domeniul sociologiei, psihologiei, medicinei și chiar urbanismului, în prezent calitatea vieții devenind în fapt un scop în sine pentru majoritatea profesiilor.

Având așadar în vedere actualitatea acestui subiect, precum și impactul pe care nivelul de calitate a vieții îl are asupra societății în ansamblul său, specialiștii contemporani concep, într-un ritm alert, din ce în ce mai multe metode de evaluare a calității vieții, atât la nivel global, cât și în mediul urban. La o analiză atentă a acestor metodologii, se remarcă diversitatea extraordinară a factorilor evaluați; cu toate acestea, aspectele legate de arhitectura clădirilor (de la estetica de ansamblu a fațadelor la structura interioară a spațiului și confortul fizic și moral oferit utilizatorilor) sunt, în mod surprinzător, frecvent trecute cu vederea.

În consecință, lucrarea de față propune o nouă metodologie de evaluare a calității vieții în mediul urban, care introduce în ecuație, pe lângă aspectele tradiționale, referitoare la accesibilitate, managementul resurselor, facilitățile publice, configurația fizică a cartierului sau structura socială a comunității rezidente, o serie de factori referitori la fondul locativ și condițiile fizice de locuire, care permit cuantificarea impactului mijloacelor arhitecturale asupra calității percepute a vieții la nivel comunitar.

Metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor, care constituie în fapt principala contribuție a acestei lucrări, mizează așadar pe zece macro-criterii de analiză urbană, sintetizate în baza cercetării bibliografice; fiecare dintre aceste macro-criterii evaluează, la rândul său, o serie de aspecte, punctajele acordate ilustrând măsura în care fiecare factor contribuie la nivelul de ansamblu al calității vieții comunitare, precum și perspectivele de îmbunătățire a situației existente în viitor.

În continuare, în vederea validării metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, se propune realizarea unui studiu amănunțit asupra cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean edificate sub administrație comunistă. Însă pentru a asigura o bună înțelegere a fenomenului, lucrarea de față

se concentrează mai întâi asupra evoluției acestei tipologii urbane la nivel mondial, precum și în mediul românesc și timișorean, în particular.

Astfel, deși locuirea colectivă a funcționat din cele mai vechi timpuri sub forma unor intervenții punctuale în țesutul construit, acest fenomen se generalizează, în mediul european, doar la finele secolului al XIX-lea; în același timp, afirmarea locuirii colective în România se produce și mai târziu, în perioada interbelică, prin răspândirea blocului cu apartamente, ca tipologie urbană, în țesutul capitalei, dar și al altor mari orașe la nivel național.

Însă implementarea definitivă a fenomenului locuirii colective în țara noastră se produce după anii 1960, atunci când încep să fie construite marile ansambluri de blocuri cu apartamente, care definesc și astăzi structura urbană a orașelor românești.

La nivelul orașului Timișoara, fenomenul locuirii colective cunoaște patru etape distincte de evoluție (dintre care primele trei sub administrație comunistă). Fiind caracterizate de abordări complet diferite în ceea ce privește densitățile urbane, configurația fizică a cartierului, facilitățile publice oferite populației, dar și, într-o oarecare măsură, aspectul exterior al clădirilor însele, aceste etape produc cartiere cât se poate de diferite, care oferă condiții de viață specifice comunității locale.

Astfel, în perioada anilor 1962-1975, cartierele edificate încorporează principiile moderniste, fiind alcătuite din clădiri lamelare, în regim P+4E, respectiv punctuale, în regim P+10E, care sunt amplasate compozițional pe teren, formând între ele ample spații verzi. Deși apartamentele propriu-zise au dimensiuni restrânse, facilitățile publice existente la nivelul cartierului, precum și densitățile relativ scăzute ale țesutului construit, oferă o calitate ridicată a vieții la nivel comunitar.

Ulterior, perioada anilor 1975-1982 conduce la densificarea accelerată a structurii urbane, ca urmare a creșterii demografice produse de migrarea populației rurale înspre noile centre industriale. Construite în grabă, cartierele de locuințe colective ale acestei etape oferă de departe cele mai precare condiții de viață. Astfel, nu numai că apartamentele își mențin suprafețele reduse din etapa anterioară, dar facilitățile publice dispar din cartier; singura excepție în acest sens o constituie comerțul, care înflorește de-a lungul marilor bulevarde, conceptul de stradă fiind reintrodus în urbanismul românesc după anii 1970.

În sfârșit, în perioada anilor 1982-1989 se reduc densitățile unităților de locuit, se măresc suprafețele apartamentelor și se reintroduc facilitățile publice în țesutul construit. Totodată, se optează pentru aranjarea blocurilor cu apartamente în jurul unor curți interioare, cu caracter verde, care sporesc calitatea de ansamblu a vieții comunității locale. Per ansamblu, cartierele construite în această perioadă oferă condiții comparativ ridicate de viață; mai mult decât atât, lucrurile ar fi putut să funcționeze și mai bine, întrucât unele dintre facilitățile publice prevăzute prin proiect nu au mai ajuns să fie implementate în realitate, majoritatea acestor dezvoltări aflându-se încă în construcție la momentul Revoluției din decembrie 1989.

Pentru a obține o imagine acurată a situației actuale la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean, se propun spre evaluare în baza metodologiei multi-criteriale formulate de autor trei cartiere distincte, aparținând celor trei etape de evoluție a fenomenului sub administrație comunistă, și anume cartierul Circumvalațiunii, cartierul Timișoara Sud și cartierul Ștefan Plavăț. Rezultatele obținute în urma evaluării sunt consistente cu observațiile ce reies în urma studiului teoretic, atât în ceea ce privește nivelul general de calitate a vieții, precum și modul în care diferitele aspecte analizate influențează condițiile de viață

oferite comunității locale. Astfel, cartierul Circumvalațiunii, edificat în prima etapă de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în mediul timișorean, oferă cel mai ridicat nivel de calitate a vieții, fiind urmat îndeaproape de cartierul Ștefan Plavăț, unul dintre ultimele cartiere construite în Timișoara înainte de Revoluția din decembrie 1989. La polul opus, se află cartierul Timișoara Sud, edificat în perioada de mijloc a dezvoltării fenomenului locuirii colective, care oferă condiții de viață semnificativ mai precare rezidenților.

În sfârșit, în vederea îmbunătățirii situației existente, lucrarea de față dedică un capitol explorării principiilor teoretice de operare, aplicabile în vederea creșterii calității fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire oferite comunității locale de către cartierele de locuințe colective. De asemenea, având în vedere particularitățile celor trei cartiere din mediul timișorean propuse spre studiu, lucrarea cântărește posibilitățile de implementare în practică a măsurilor teoretice propuse, prin raportare la realitățile specifice fiecărei zone.

În concluzie, prezenta lucrare propune un studiu teoretic care, fără a avea pretenția de a fi exhaustiv, tratează în amănunt problematica locuirii colective, din perspectiva nivelului de calitate a vieții oferit de cartierele de blocuri edificate în mediul timișorean sub administrație comunistă comunității locale. Astfel, principalele contribuții personale ale autorului constau în:

- centralizarea informației existente la ora actuală în mediul științific și profesional cu privire la conceptul de calitate a vieții, respectiv sintetizarea principalelor categorii de factori care influențează acest aspect atât la nivel global, cât și prin referire strictă la mediul urban – capitolul 1;
- formularea metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, prin definirea a zece macro-criterii de analiză urbană (dintre care unul dedicat exclusiv rolului pe care aspectele de ordin arhitectural îl joacă în organizarea unui cartier), respectiv prin stabilirea modului de acordare și interpretare a punctajelor – capitolul 2;
- identificarea principalelor etape de evoluție a fenomenului locuirii colective la nivel mondial, național și local, cu particularizarea elementelor specifice fiecărei etape de evoluție – capitolul 3;
- validarea metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor la capitolul 2, prin raportare la trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean, câte unul pentru fiecare etapă de dezvoltare a fenomenului în oraș, cu identificarea principalelor diferențe și asemănări dintre cartierele evaluate – capitolul 4;
- propunerea unor principii teoretice de operare, aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente cu privire la calitatea de ansamblu a fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire, precum și discutarea modului în care măsurile teoretice pot fi implementate și adaptate la realitățile existente la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu – capitolul 5.

În sfârșit, acest studiu pune, în fapt, bazele teoretice pentru posibile cercetări viitoare, mai ample, cu privire la calitatea vieții în cartierele de locuințe colective, edificate sub administrație comunistă în mediul timișorean sau chiar la nivel național, care să exploreze mai amănunțit metodele de implementare în practică a principiilor teoretice de operare propuse la capitolul 5. Astfel, în baza observațiilor privitoare la modalitățile de îmbunătățire a fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire, se poate întocmi un *catalog de intervenții*, care să

exemplifice concret modul în care se pot aplica pe teren principiile teoretice identificate; acest catalog poate să fie utilizat ca un instrument de educare a comunității locale cu privire la posibilitățile de intervenție, respectiv la nivelul de calitate a amenajărilor realizabile în vederea îmbunătățirii situației existente.

Nu în ultimul rând, acest tip de demers poate fi aplicat cu referire la toate macro-criteriile de analiză urbană, definite de metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, în scopul creării unor ghiduri de intervenție aplicabile nu numai la nivelul unei construcții sau al unui cartier, ci chiar la nivelul întregului oraș.

1. CONCEPTUL DE CALITATE A VIEȚII: STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII

Obiectivele capitolului: **Analizarea evoluției conceptului de calitate a vieții, precum și a teoriilor contemporane referitoare la acest aspect**

Identificarea principalelor metode de evaluare a nivelului de calitate a vieții, utilizate în practică la ora actuală

Particularizarea problematicii calității vieții și a metodologiei de cuantificare a acestui indicator în raport cu realitățile mediului urban

1.1. Definirea conceptului de calitate a vieții

În contextul actual, ca răspuns la preocupările globale, ce vizează, cu oarecare consecvență, îmbunătățirea calității vieții la nivel comunitar, cercetătorii își îndreaptă tot mai des atenția asupra înțelegerii acestui concept și a implicațiilor sale la nivel economic, social și ecologic. Însă în ciuda încercărilor repetate de identificare a unor indicatori măsurabili în mod obiectiv, o definiție corespunzătoare a calității vieții, general acceptată la nivel mondial, este, așa cum afirmă și R. Costanza în lucrarea sa, *Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being*, încă dificil, dacă nu imposibil, de formulat [1].

În esență, calitatea vieții apreciază atât bunăstarea indivizilor, cât și pe aceea a comunității în ansamblul său; teoreticienii asociază adeseori conceptul de calitate a vieții cu noțiuni precum libertatea, drepturile omului sau chiar fericirea [2]. Având însă în vedere relativitatea și subiectivitatea crescută a acestui ultim aspect, o serie de alți indicatori primesc prioritate în scopul aprecierii obiective a calității vieții.

Astfel, spre deosebire de conceptul *standardului de viață*, sau nivelul de trai, care evaluează cu precădere veniturile populației, calitatea vieții se concentrează, pe lângă aspectele privind câștigurile și rata șomajului, și asupra altor factori, ușor mai nuanțați, precum calitatea mediului construit, sănătatea fizică și mentală a populației, nivelul de educație, posibilitățile de petrecere a timpului liber sau

organizarea socială a comunităților [2], [3]. De asemenea, conceptul de calitate a vieții ia în considerare, în anumite cazuri, nivelul de satisfacție a cetățenilor cu privire la organizarea mediului construit, rata criminalității, oportunitățile de angajare sau cantitatea, respectiv calitatea spațiului public [4], punând astfel accent pe percepția subiectivă a membrilor comunității asupra contextului în care trăiesc, respectiv în care își desfășoară activitatea, precum și pe modul în care aceștia se raportează la realitatea înconjurătoare.

Problematika nivelului de calitate a vieții constituie așadar subiect de dezbateră în mediul științific; lucrarea de față își propune definirea unei noi metodologii multi-criteriale de evaluare a calității vieții comunitare în mediul urban, care să împacă tendințele contemporane, adeseori divergente, și care să ajute astfel la formarea unei imagini cât mai complexe asupra contextului studiat.

1.2. Evoluția conceptului de calitate a vieții în timp

Preocupările legate de calitatea vieții, individuale și comunitare deopotrivă, trebuie înțelese prin raportare la conceptul fericirii, considerat de S.M. Cahn și C. Vitrano „un subiect central în filosofia etică” [5]. Așa cum constată și L. Zevnik în lucrarea sa, *Critical perspectives in happiness research. The birth of modern happiness*, acest concept îl are, în fapt, ca părinte pe filosoful antic Socrate, a cărui dezbateră cu privire la modul în care ar trebui să ne trăim viața a inițiat „cea mai lungă și mai bogată tradiție în ceea ce privește studiul fericirii din cultura vestică” [6].

Conceptul filosofiei ca mod de viață, sau filosofia artei de a trăi [7], se regăsește astfel în mai toate curentele de gândire occidentale, începând cu Antichitatea greco-romană, care produce nenumărate scrieri dedicate acestui subiect, Socrate, Platon, Aristotel sau Seneca închipuind fiecare „rețete” pentru o viață fericită, continuând cu primii teologi creștini, precum Sf. Augustin sau Ioan Cassian, și încheiând cu momentul nașterii filosofiei moderne, când, prin scrierile unor autori precum Schopenhauer, Kierkegaard sau Nietzsche, filosofia artei de a trăi cunoaște un nou apogeu [6].

Însă abia în secolul al XIX-lea, odată cu dezvoltarea științelor naturale, precum și cu răspândirea valorilor curentului de gândire iluminist, care consideră rațiunea ca fiind unicul factor determinant al progresului, se conturează posibilitatea derulării unor „analize științifice asupra societății” [8], care să ajute la generarea de soluții viabile pentru problemele existente, atât din punct de vedere pragmatic, cât și la nivel moral. Aceste tendințe câștigă teren pe fondul preocupărilor epocii, cu privire la evaluarea în practică a calității vieții, determinate de apariția mutațiilor socio-economice, generate, în țările occidentale, de răspândirea fenomenului Revoluției Industriale, care se concretizează prin formarea a două noi clase sociale fundamentale opuse – clasa burgheză, în mâinile căreia se concentrează cea mai mare parte a capitalului, respectiv clasa muncitoare, dezavantajată, însă în continuă creștere [9]. Printre cele mai cunoscute studii efectuate în acest sens se numără lucrarea *Life and labour of the people in London*, elaborată, în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, de un colectiv de cercetători, coordonat de sociologul britanic Ch. Booth, care oferă o imagine exhaustivă asupra clasei muncitoare londoneze [10] și care, alături de lucrările altor sociologi de seamă ai

epocii, au determinat o serie de intervenții și măsuri guvernamentale de îmbunătățire a calității vieții la nivel comunitar în Marea Britanie.

Afirmarea definitivă a conceptului de calitate a vieții se produce însă abia după anii 1960, pe fondul preocupărilor tot mai accentuate ale Organizației Națiunilor Unite, precum și ale altor organizații guvernamentale, cu privire la monitorizarea indicatorilor de dezvoltare socio-economică la nivel local, regional, național și chiar global; nu trebuie ignorat aportul decisiv pe care Mișcarea Indicatorilor Sociali l-a avut în acest sens [11]. Așa cum afirmă M. Rapley în prefața lucrării sale, *Quality of life research. A critical introduction*, din acest moment, conceptul de calitate a vieții devine un indicator omniprezent în mai toate domeniile de activitate, de la urbanism la sociologie, la domeniul serviciilor publice și chiar la medicină [12].

1.3. Teorii contemporane referitoare la calitatea vieții

Conceptul de calitate a vieții constituie, la ora actuală, una dintre cele mai arzătoare probleme ale societății contemporane, însă factorii care influențează acest aspect, precum și metodele aplicabile în vederea evaluării nivelului de ansamblu al calității vieții comunitare, constituie încă subiecte de dezbatere în rândul cercetătorilor.

Astfel, prima și poate cea mai aprinsă discuție pe această temă pune față în față, așa cum afirmă și autorul G. Moser în lucrarea sa, *Quality of life and sustainability: Toward person-environment congruity*, metodele de evaluare obiective, care se bazează pe inventarierea unor indicatori măsurabili în vederea determinării nivelului de calitate a vieții, respectiv abordările subiective, care plasează în centrul atenției efectele pe care elementele de ordin material le au asupra individului, precum și modul în care membrii unei comunități se raportează la realitatea cotidiană [13]. Ideea este reluată, de asemenea, de autorii L. Magee, A. Scerri și P. James în lucrarea lor, *Measuring social sustainability: A community-centred approach*, care analizează implicațiile celor două direcții de cercetare [14].

Printre cei mai aprigi susținători ai abordării subiective se numără și cercetătorul american E. Diener, care, în lucrările sale, *Guidelines for national indicators of subjective well-being and ill-being* [15], *Beyond money: Toward an economy of well-being* [16] și *National accounts of well-being* [17], prezintă pe larg rolul evaluării percepției subiective a factorului uman în stabilirea nivelului de calitate a vieții comunitare, ce completează, prin complexitatea informației oferite, imaginea de ansamblu, determinată de înțelegerea indicatorilor din domeniul social sau economic. Aceiași idee, și anume necesitatea de întrepătrundere, în demersul de evaluare a calității vieții, a indicatorilor subiectivi cu cei de ordin obiectiv, este susținută și de autorii R. McCrea, T.K. Shyy și R. Stimson, care atrag totodată atenția asupra fragilității legăturilor dintre aceste două paliere [18].

Un alt subiect de dezbatere, punctat de L. Magee, A. Scerri și P. James, face referire la diferențele care apar în practică între abordările de tip *top-down*, aplicabile la nivel global, prin utilizarea unui set de indicatori universali, respectiv cele de tip *bottom-up*, aplicabile numai la nivel local, însă sensibile la realitățile contextului punctual care se dorește a fi analizat [14]. Printre susținătorii celei de a doua variante, se numără și autorul A. Agger, care afirmă, în lucrarea sa, *Involving*

citizens in sustainable development: evidence of new forms of participation in the Danish Agenda 21 schemes, faptul că, în vederea atingerii sustenabilității, este necesar ca „cetățenii să se perceapă nu doar ca parte din problemă, ci și ca parte din soluție” [19].

În sfârșit, trebuie aduse în discuție diferențele evidente dintre conceptul de calitate a vieții și acela al dezvoltării sustenabile, care constau cu precădere în intervalul de timp luat în considerare în procesul de evaluare a celor două dimensiuni. Astfel, dacă în vederea stabilirii nivelului de calitate a vieții într-o comunitate, cercetătorii fac referire la evenimente și situații trecute și prezente, evaluarea potențialului de dezvoltare sustenabilă proiectează factorii analizați în viitor [14].

Există deci o multitudine de controverse în teoriile contemporane referitoare la conceptul de calitate a vieții, pe care lucrarea de față nu își propune să le rezolve, ci doar să le integreze, pe cât posibil, într-o abordare holistică.

1.4. Metode contemporane de evaluare a calității vieții la nivel global

Ținând cont de multitudinea teoriilor care circulă, la ora actuală, cu privire la conceptul de calitate a vieții, dar și de numărul tot mai crescut al factorilor ce influențează acest indicator la nivelul orașelor contemporane, evaluarea situației existente devine un procedeu extrem de complex și elaborat. În continuare, lucrarea de față propune o trecere în revistă a principalelor metode utilizate în practică în vederea cuantificării nivelului de calitate a vieții comunitare la nivel global, metode acceptate, într-o mai mică sau mai mare măsură, de comunitatea științifică și de autoritățile publice deopotrivă, cu evidențierea factorilor luați în considerare de fiecare dintre acestea.

1.4.1. Metodele timpurii de evaluare a calității vieții

Cele mai vechi metode de evaluare a nivelului de calitate a vieții comunitare, la nivel local, regional, național și mondial deopotrivă, care își au originile în exercițiile sociologice ale secolului al XIX-lea, cuantifică în fapt standardul de viață, al individului și al comunității din care acesta face parte. În acest sens, sunt luate în considerare aspecte care ilustrează „*bunăstarea materială, confortul, produsele și facilitățile accesibile*” [20] comunității studiate, precum veniturile anuale, rata sărăciei, disponibilitatea locurilor de muncă, rata inflației, puterea de cumpărare sau produsul intern brut.

Această abordare prezintă însă două probleme majore. Pe de o parte, stricta evaluare a mijloacelor financiare ignoră complet percepția umană și modul în care subiecții analizați se raportează la realitățile statistice; pe de altă parte, aceste metode tind să generalizeze rezultatele obținute la nivel național, fără să țină cont de distribuția veniturilor în rândul populației.

1.4.2. Indexul de calitate fizică a vieții

Ca reacție la incapacitatea metodelor timpurii de evaluare a calității vieții într-o manieră relevantă, în anii 1970-1980 apar o serie de metode alternative, care încep să diversifice factorii luați în considerare și domeniile la care aceștia fac referire [21]. Una dintre aceste metode, care s-a bucurat de oarecare popularitate la

vremea respectivă, fiind utilizată de autorități în vederea determinării calității vieții la nivelul comunităților umane, este indexul de calitate fizică a vieții (*Physical Quality of Life Index – PQLI*), care a fost dezvoltat în anii 1970 de sociologul Morris David.

Acesta cuantifică aspecte precum gradul de alfabetizare a populației, mortalitatea infantilă și speranța de viață [22], ignorând însă total problema veniturilor. Deși constituie un progres față de metodele de evaluare bazate pe produsul intern brut ca unic factor determinant, indexul de calitate fizică a vieții este încă departe de o evaluare consistentă a societății, întrucât se bazează numai pe date statistice, ignorând complet latura subiectivă a percepției umane.

1.4.3. Indexul de dezvoltare umană

Poate cea mai frecvent utilizată metodă de evaluare a nivelului de calitate a vieții la nivel global, indexul de dezvoltare umană (*Human Development Index – HDI*) a fost definit în anii 1990, fiind întrebuițat actualmente de Națiunile Unite în cadrul programelor de dezvoltare implementate la nivel mondial [23]. Acest indicator ține cont de venituri, de speranța de viață, precum și de nivelul de educație al populației din zonele studiate, oferind o imagine complexă asupra comunităților vizate.

În raport cu indexul de dezvoltare umană (**Fig. 1.1**), țările Europei Occidentale, dar și SUA, Canada, Argentina sau Australia, ocupă primele locuri ale clasamentului global.

Fig. 1.1 Ierarhizarea țărilor la nivel mondial din punctul de vedere al indexului de dezvoltare umană

Sursă: http://en.wikipedia.org/wiki/File:2013_UN_Human_Development_Report_Quartiles.svg, prelucrat

În anul 2010, în încercarea de a îmbunătăți acuratețea rezultatelor obținute în demersul de evaluare a stadiului de dezvoltare la nivel global, a fost introdus indexul de dezvoltare umană, ajustat în raport cu problematica inegalității (*Inequality-adjusted Human Development Index – IHDI*). Acesta apreciază măsura în care procesul de dezvoltare a națiunilor este încetinit de inegalitățile care apar la nivel global, în ceea ce privește sănătatea populației, nivelul de educație sau veniturile pe cap de locuitor [24].

În raport cu acest index, cele mai dezvoltate țări sunt Cehia sau Slovacia, la polul opus regăsindu-se națiunile africane, precum Namibia sau Angola.

1.4.4. Indexul de satisfacere a planetei

Indexul de satisfacere a planetei (*Happy Planet Index – HPI*), introdus în anul 2006, aduce pentru prima dată în atenția publicului conceptul amprentei ecologice, ca element definitoriu al calității vieții la nivel global [25]. Totodată, acest indicator contestă principiile enunțate de conceptele tradiționale, punând pe primul loc dezvoltarea sustenabilă și respectul față de generațiile viitoare. Astfel, din perspectiva acestui index, cele mai bine situate țări la nivel mondial sunt Costa Rica, Vietnam sau Columbia (**Fig. 1.2**).

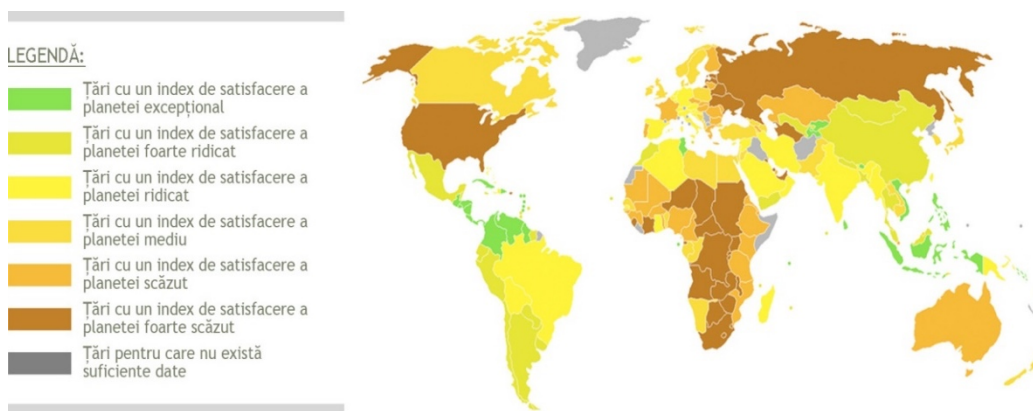

Fig. 1.2 Ierarhizarea țărilor la nivel mondial din punctul de vedere al indexului de satisfacere a planetei

Sursă: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Happy_Planet.PNG, prelucrat

1.4.5. Raportul mondial al fericirii

În sfârșit, raportul mondial al fericirii (*World Happiness Report*), publicat pentru prima dată de Organizația Națiunilor Unite la data de 1 aprilie 2012, este primul studiu dedicat determinării gradului de fericire a populației, realizat la nivel global [26]. În vederea întocmirii acestui raport, au fost evaluați șase factori esențiali, și anume produsul intern brut pe cap de locuitor, speranța de viață în condiții de sănătate, prezența unei persoane de încredere în viața intervievaților, libertatea percepută de a face alegeri, libertatea în fața corupției și generozitatea [27].

1.4.6. Concluzii

În aparență, metodele contemporane de evaluare a nivelului de calitate a vieții la nivel global, enunțate anterior, constituie abordări antagonice, aproape contradictorii, al căror studiu are potențialul de a descuraja și de a induce în eroare cercetătorul, tentat să aleagă o unică direcție, în defavoarea tuturor celorlalte. Totuși, la o privire mai atentă, devine evident faptul că niciuna dintre aceste abordări nu este pe deplin greșită, după cum nu este nici pe deplin corectă.

Fiecare dintre aceste metode se concentrează, în fapt, pe una sau mai multe categorii valide de factori care influențează calitatea vieții; eroarea constă în caracterul mono-direcțional al abordărilor, în vizibil contrast cu tendințele actuale, care mizează pe o abordare holistică [28], ce pune accent atât pe îmbunătățirea situației socio-economice – a indivizilor și comunităților depotrivă, cât și pe atingerea echilibrului ecologic, esențial în vederea transformării societăților urbane în entități sustenabile.

Tabel 1.1 Metodele contemporane de evaluare a calității vieții la nivel global: sintetizarea macro-criteriilor de analiză urbană evaluate de cele cinci metodologii

NR. CRT.	MACRO-CRITERIU DE ANALIZĂ	MTCV	PQLI	HDI	HPI	WHR
1	Aspecte de ordin socio-economic	++	-	+	-	+
2	Aspecte de ordin socio-cultural	-	+	+	-	+
3	Aspecte de ordin socio-sanitar	-	++	+	-	+
4	Aspecte de ordin socio-psihologic	-	-	-	-	++
5	Aspecte de ordin socio-juridic	-	-	-	-	+
6	Aspecte de ordin ecologic	-	-	-	++	-

**abrevierile din tabel au următoarele semnificații:*

MTCV – Metodele timpurii de evaluare a calității vieții

PQLI – Physical Quality of Life Index (Indexul de calitate fizică a vieții)

HDI – Human Development Index (Indexul de dezvoltare umană)

HPI – Happy Planet Index (Indexul de satisfacere a planetei)

WHR – World Happiness Report (Raportul mondial al fericirii)

Sursă: contribuție personală

Studiul metodelor contemporane de evaluare a calității vieții la nivel global permite așadar identificarea macro-criteriilor de analiză care influențează acest aspect (**Tabel 1.1**), fără însă a oferi o 'rețetă' general acceptată în acest sens; nivelul de calitate a vieții într-o comunitate este astfel determinat de:

- *aspecte de ordin socio-economic* (venituri anuale, produsul intern brut, locuri de muncă, etc.);
- *aspecte de ordin socio-cultural* (nivelul de educație al populației);
- *aspecte de ordin socio-sanitar* (nivelul de sănătate al populației);
- *aspecte de ordin socio-psihologic* (realitatea percepută);
- *aspecte de ordin socio-juridic* (egalitate în fața justiției);
- *aspecte de ordin ecologic*.

1.5. Calitatea vieții în mediul urban

La prima vedere, conceptul de calitate a vieții este influențat doar tangențial de aspectele care țin de configurația spațiului urban și organizarea țesutului construit. Totuși, în ultima vreme, tot mai mulți specialiști și-au îndreptat atenția asupra relației care se stabilește între nivelul de ansamblu al calității vieții, individuale și comunitare deopotrivă, și calitatea propriu-zisă a mediului urban.

În acest sens, conceptul de *livability*, care mizează pe împletirea aprecierilor subiective, aparținând membrilor comunităților studiate, cu informații obiective, precum datele statistice, în vederea evaluării condițiilor oferite de o unitate teritorială cetățenilor care o populează, a interferat, de-a lungul timpului, cu preocupările din domeniul urbanismului. Acest termen, la fel ca și conceptul de calitate a vieții, face referire la problematica relativ complexă a evaluării modului în care mediul înconjurător satisface nevoile mai mult sau mai puțin bazice ale individului și comunității deopotrivă; însă o definiție general acceptată a acestui concept nu a fost încă formulată.

În principiu, conceptul de *livability* urmărește, așa cum se afirmă în lucrarea *Community and Quality of Life: Data Needs for Informed Decision Making*, modul în care o comunitate satisface nevoile umane ale individului, care „*variază de la asigurarea hranei zilnice și a unui sentiment bazic de securitate, la nevoia de frumusețe, accesul la mijloace de expresie culturală sau asigurarea unui sentiment de apartenență la o comunitate sau un loc*” [11]. Însă cea mai elocventă definiție a acestui termen este probabil cea oferită de site-ul organizației non-profit Partners for Livable Communities, întemeiată în anii 1970 în Statele Unite ale Americii în vederea revitalizării comunităților existente prin îmbunătățirea calității vieții, precum și a nivelului de bunăstare economică și socială a acestor entități; astfel, conceptul de *livability* reprezintă „*suma factorilor care contribuie la calitatea vieții unei comunități – incluzând mediul construit și natural, prosperitatea economică, stabilitatea și echitatea socială, oportunitățile de educație, precum și facilitățile culturale, recreaționale și de petrecere a timpului liber*” [29] oferite cetățenilor.

Conceptul de *livability* a fost adeseori utilizat în practică în vederea stabilirii nivelului de calitate a vieții pe plan mondial, pe baza sa fiind întocmite, printre altele, rapoartele furnizate de organizația Mercer [30]. Totodată, acest concept a influențat mai multe lucrări științifice de specialitate [31], [32], [33], care abordează această problematică la nivel teoretic, precum și o serie de standarde și normative de proiectare, care încearcă să rezolve în practică problema îmbunătățirii calității vieții în mediul urban, respectiv a sustenabilității noilor dezvoltări.

Lucrarea de față se concentrează în continuare pe studiul câtorva dintre aceste standarde, considerate reprezentative pentru demersul acestei lucrări, precum și al principalilor factori enunțați de acestea ca fiind determinanți în stabilirea nivelului de calitate a vieții în mediul urban.

1.5.1. Standardul LEED-ND

Standardul LEED-ND (*Leadership in Energy and Environmental Design for Neighborhood Development*) este probabil cel mai cunoscut și, totodată, cel mai influent set de reguli din domeniul urbanismului la nivel mondial. Dezvoltat începând cu anul 2009 de către Consiliul Statelor Unite pentru Construcții Ecologice, în colaborare cu Congresul pentru New Urbanism și Consiliul pentru Apărarea Resurselor Naturale, standardul LEED-ND este inspirat în mare parte de principiile curentului de gândire New Urbanism, precum și de configurația cartierelor tradiționale [34].

Acest standard, conceput inițial pentru a evalua sustenabilitatea dezvoltărilor urbane, este tot mai des utilizat în practică pentru a măsura cât de locuibil este un cartier [35]. În acord cu tradiția LEED, setul de reguli studiat aduce în prim plan aspecte de ordin environmental, pe care le împletește însă cu aspecte ce țin de amplasament și accesibilitate, precum și de configurația propriu-zisă a cartierului. Se urmărește în fapt înlăturarea efectelor negative ale fenomenului de

urban sprawl [36], care mizează pe extinderea continuă a orașului în teritoriu, prin ansambluri construite de tip localități-dormitor, lipsite de facilități, respectiv pe utilizarea mașinii personale ca unic mijloc de transport.

Standardul LEED-ND accentuează așadar importanța dezvoltărilor compacte, de tip mixed-use, care propun alăturarea locuințelor și a locurilor de muncă, asigurând astfel o densitate ridicată a facilităților necesare bunului mers al vieții urbane în țesutul construit, situate la distanțe corespunzătoare față de unitățile de locuit; acest set de reguli accentuează de asemenea rolul decisiv al mijloacelor de transport în comun, respectiv al străzilor accesibile pietonilor și bicicliștilor, în vederea reducerii ponderii deplasărilor cu mașina în rutina zilnică a cetățenilor.

Standardul LEED-ND propune în fapt cinci macro-criterii de analiză urbană, fiecare cuprinzând mai multe aspecte (**Table 1.2**), evaluate cu un punctaj pre-stabilit, și anume [37]:

- Locație și Conexiuni Inteligente (*Smart Location and Linkage*) – maxim 27 puncte;
- Matricile și Configurația Cartierului (*Neighborhood Pattern and Design*) – maxim 44 puncte;
- Infrastructură și Cladiri Ecologice (*Green Infrastructure and Buildings*) – maxim 29 puncte;
- Inovație și Proiectare (*Innovation and Design Process*) – maxim 6 puncte;
- Prioritate Regională (*Regional Priority Credit*) – maxim 4 puncte.

Tabel 1.2 Standardul LEED-ND: macro-criterii de analiză urbană și aspecte evaluate

NR. CRT.	MACRO-CRITERIU DE ANALIZĂ URBANĂ	ASPECT EVALUAT	OBSERVAȚII
1	Locație și Conexiuni Inteligente	Locație	Se recomandă amplasarea noii dezvoltări urbane în țesutul existent sau într-o locație bine conectată cu restul orașului și deservită de facilități publice variate
		Ecosisteme și spații deschise	Se recomandă protejarea speciilor pe cale de dispariție și a habitatelor ecologice existente, a terenurilor mlăștinoase și a resurselor de apă, precum și a terenurilor agricole; se interzice construirea pe terenuri inundabile sau pe pante abrupte
		Situri contaminate	Se recomandă decontaminarea siturilor contaminate și reintroducerea acestora în circuitul urban
		Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun	Se recomandă amplasarea dezvoltării într-o zonă bine deservită de mijloace de transport în comun
		Facilități pentru bicicliști	Se recomandă amenajarea de piste și stații pentru bicicliști
2	Matricile și Configurația Cartierului	Proximitatea dintre locuințe și locurile de muncă	Se recomandă ca locuințele să fie situate la distanțe reduse unele față de celelalte
		Străzi accesibile pietonilor	Se recomandă ca străzile să fie prevăzute cu trotuare continue, întrerupte de cât mai puține accese auto, bordate de clădiri cu funcțiuni publice la parter
		Dezvoltări	Se recomandă asigurarea unor densități

		compacte	ridicate ale țesutului construit, precum și a unor indici globali de utilizare a terenului eficienți
		Conexiuni la nivelul cartierului	Se recomandă asigurarea continuității rețelei stradale (cu evitarea fundăturilor), pentru o mai bună conexiune în interiorul cartierului, precum și cu zonele învecinate
		Mixtura de funcțiuni	Se recomandă asigurarea facilităților necesare comunității (comerț, servicii, etc.) și amplasarea lor în centrul cartierului, la distanțe reduse, posibil de parcurs pe jos, față de unitățile de locuit
		Mixtura de locuințe	Se recomandă asigurarea unei mixturi de tipologii de locuințe, accesibile diferitelor clase socio-economice
		Parcare și transport	Se recomandă amenajarea unui număr cât mai redus de parcaje la nivelul terenului, respectiv evitarea amplasării de parcaje în fața intrărilor în clădiri, precum și asigurarea unor alternative de transport (mijloace de transport în comun, biciclete sau chiar sisteme de tip car-sharing)
		Parcuri și activități de recreere	Se recomandă amenajarea de spații publice de tip parc sau piațetă publică, precum și de funcțiuni de petrecere a timpului liber (atât interioare, cât și exterioare) în proximitatea locuințelor
		Persoane cu dizabilități	Se recomandă ca atât spațiile publice cât și clădirile să fie proiectate în conformitate cu nevoile de accesibilitate specifice persoanelor cu dizabilități
		Participarea comunității	Se recomandă implicarea comunității în procesul dezvoltării urbane încă din etapa de proiectare
		Alimente locale	Se recomandă amenajarea de spații destinate grădinăritului, precum și a piețelor agro-alimentare
		Accesul la facilități de educație	Se recomandă amenajarea de școli generale în fiecare cartier, la distanțe de mers pe jos de locuințe
3	Infrastructură și Cladiri Ecologice	Tehnici de construire	Se recomandă utilizarea unor tehnici de construire cât mai puțin poluante, respectiv conservarea elementelor importante existente pe sit (vegetație înaltă, terenuri libere de construcție, etc.)
		Eficiența energetică și conservarea resurselor	Se recomandă asigurarea unei eficiențe energetice crescute la nivelul clădirilor, precum și orientarea corespunzătoare față de punctele cardinale
		Producția și distribuția energiei	Se recomandă producerea energiei din surse regenerabile, la fața locului, precum și asigurarea instalațiilor HVAC printr-un sistem centralizat la nivelul cartierului
		Conservarea resurselor de apă	Se recomandă proiectarea de clădiri eficiente din punctul de vedere al consumului de apă, precum și limitarea utilizării apei curente pentru întreținerea amenajărilor peisagere

		Colectarea apelor pluviale, respectiv menajere	Se recomandă colectarea separată a apelor pluviale, respectiv menajere; apele pluviale vor fi tratate și reutilizate la fața locului
		Clădiri verzi	Se recomandă certificarea cât mai multor clădiri verzi pe sit
		Re-funcționalizarea clădirilor existente (istorice)	Se recomandă reutilizarea clădirilor existente, respectiv restaurarea și re-funcționalizarea clădirilor istorice
		Insulele de căldură	Se recomandă utilizarea unor materiale reflectorizante la nivelul suprafeței de călcare, respectiv al acoperișurilor, în vederea reducerii efectului de insulă de căldură
		Reutilizare și reciclare	Se recomandă utilizarea de materiale reciclate în vederea construirii cartierului, respectiv asigurarea punctelor de reciclare a deșeurilor la fața locului
		Poluarea luminoasă	Se recomandă evitarea poluării luminoase prin îndreptarea surselor de iluminat stradal în jos, înspre suprafața de călcare a trotuarului
4	Inovație și Proiectare	Inovație și performanță exemplară	Se recomandă cooptarea în demersul de proiectare a unui specialist LEED sau New Urbanism, precum și atingerea unor performanțe exemplare în domenii care nu sunt menționate în acest standard
5	Prioritate Regională	Prioritate regională	Se recomandă luarea în considerare a aspectelor ambientale, de echitate socială sau de sănătate publică, importante în contextul regional în care se intervine

Sursă: Welch, A.; Benfield, K. & Raimi, M. (2009). *A Citizen's Guide to LEED for Neighborhood Development: How to Tell if Development is Smart and Green* [37], prelucrat

Se remarcă așadar complexitatea standardului LEED-ND, precum și numărul ridicat de criterii analizate în vederea evaluării unei comunități. Totuși, componenta ambientală rămâne dominantă, deși aspecte legate de accesibilitate și conectivitate, de accesul cetățenilor la diverse facilități, de structura socială a comunității, precum și de economia locală, sunt prezente într-o mai mică sau mai mare măsură în schema de ansamblu.

Marele absent îl constituie însă problematica identității vizuale a cartierului, un subiect adeseori neglijat în lucrările de specialitate din domeniul urbanismului, al cărui potențial în coagularea unei comunități, respectiv în calitatea percepută a vieții, nu ar trebui ignorat.

1.5.2. Standardul BREEAM Communities

Pe lângă standardul LEED-ND, în ultimii ani au apărut, la nivel mondial, o serie de alte seturi de reguli și îndrumare de proiectare urbană, întocmite în vederea reglementării condițiilor de viață oferite de mediul construit membrilor unei comunități, precum standardul britanic BREEAM Communities (*Building Research Establishment Environmental Assessment Method for Communities*).

Acest standard a fost conceput de grupul BRE Global Limited ca o continuare a metodologiilor de evaluare a construcțiilor din punct de vedere ambiental, elaborate de organizația britanică încă de la începutul anilor 1990. Însă spre

deosebire de ghidurile timpurii, BREEAM Communities tinde spre o abordare holistică, incluzând între criteriile evaluate și aspecte de ordin social sau economic.

Standadrul BREEAM Communities are așadar menirea de a evalua și certifica sustenabilitatea unei noi dezvoltări urbane încă din primele stadii de proiectare, precum și nivelul de calitate a vieții oferite viitoarei comunități rezidente; în acest sens, se definesc trei faze esențiale de evaluare, și anume:

- *Stabilirea principiilor generatoare* – în această etapă se urmărește conturarea unei strategii holistice de dezvoltare, care să țină cont de realitățile sitului de intervenție și a zonei urbane din care acesta face parte;
- *Planificarea dezvoltării* – această etapă are ca scop final luarea principalelor decizii cu privire la amplasarea clădirilor și facilităților pe sit, precum și conturarea planurilor de mobilitate;
- *Proiectarea în detaliu* – în această etapă se urmărește detalierea țesutului construit, până la nivel de clădire.

În vederea evaluării calității noilor dezvoltări, standadrul BREEAM Communities stabilește șase macro-criterii de analiză urbană, fiecare cuprinzând mai multe aspecte (**Tabel 1.3**), evaluate cu un punctaj pre-stabilit, și anume [38]:

- Guvernanța (*Governance*) – maxim 8 puncte;
- Bunăstarea Socio-Economică (*Social and Economic Wellbeing*) – maxim 47 puncte;
- Resurse și Energie (*Resources and Energy*) – maxim 31 puncte;
- Utilizarea Terenului și Ecologie (*Land-Use and Ecology*) – maxim 18 puncte;
- Transport și Mobilitate (*Transport and Movement*) – maxim 15 puncte;
- Inovație (*Innovation*) – maxim 7 puncte.

Tabel 1.3 Standardul BREEAM Communities: macro-criterii de analiză urbană și aspecte evaluate

NR. CRT.	MACRO-CRITERIU DE ANALIZĂ URBANĂ	ASPECT EVALUAT	OBSERVAȚII
1	Guvernanța	Întocmirea unui plan de consultare	Se recomandă încorporarea sugestiilor venite din partea cetățenilor atât în etapa de proiectare, cât și pe întreaga durată a construcției
		Consultare și implicare	Se recomandă încorporarea sugestiilor venite din partea cetățenilor în elaborarea proiectului
		Evaluarea proiectului	Se recomandă asigurarea unui feed-back continuu din partea cetățenilor cu privire la derularea proiectului
		Managementul comunitar al facilităților	Se recomandă susținerea cetățenilor în vederea dezvoltării de afaceri proprii, care să asigure facilitățile necesare comunității
2	Bunăstarea Socio-Economică	<i>Economia locală:</i> Impactul economic	Se recomandă creșterea economiei locale prin atragerea de investitori externi, precum și prin crearea de locuri de muncă și exploatarea potențialului existent
		<i>Economia locală:</i> Muncă și calificare	Se recomandă diversificarea și creșterea numărului de locuri de muncă din zonă, precum și încurajarea oportunităților de

		calificare
<i>Condiții de mediu:</i> Evaluarea riscului de inundație		Se recomandă evaluarea riscului de inundație și adoptarea unor strategii de diminuare a posibilităților de producere a unor asemenea evenimente
<i>Condiții de mediu:</i> Poluarea fonică		Se recomandă protejarea noilor dezvoltări față de sursele de poluare fonică existente în zonă, respectiv reducerea nivelului de zgomot în cartier
<i>Condiții de mediu:</i> Microclimatul		Se recomandă crearea unui microclimat adecvat la nivelul noilor dezvoltări, cu ajutorul elementelor de morfologie urbană
<i>Condiții de mediu:</i> Adaptarea la schimbările climatice		Se recomandă asigurarea unei reziliențe ridicate în fața schimbărilor climatice cunoscute sau predictibile la nivelul noilor dezvoltări
<i>Condiții de mediu:</i> Managementul riscului de inundație		Se recomandă colectarea separată a apelor pluviale, astfel încât să se evite supra-solicitarea sistemului de canalizare și inundațiile localizate care pot apărea în asemenea situații
<i>Condiții de mediu:</i> Poluarea luminoasă		Se recomandă reducerea poluării luminoase la nivelul noilor dezvoltări, prin proiectarea adecvată a sistemului de iluminat public
<i>Bunăstarea socială:</i> Nevoi și priorități demografice		Se recomandă ca noile dezvoltări să ofere un fond locativ, precum și o rețea de facilități publice, care să corespundă structurii demografice a comunității
<i>Bunăstarea socială:</i> Satisfacerea cererii de locuințe		Se recomandă asigurarea unei varietăți de locuințe, care să poată acomoda reprezentanții tuturor claselor sociale și de vârstă ce alcătuiesc comunitatea
<i>Bunăstarea socială:</i> Asigurarea serviciilor și facilităților necesare		Se recomandă asigurarea unei rețele de facilități publice bine reprezentată și uniform distribuită în țesutul construit
<i>Bunăstarea socială:</i> Domeniul public		Se recomandă amenajarea spațiilor publice astfel încât acestea să încurajeze interacțiunea socială
<i>Bunăstarea socială:</i> Utilități		Se recomandă echiparea corespunzătoare a noilor dezvoltări cu utilități tehnico-edilitare
<i>Bunăstarea socială:</i> Infrastructura spațiilor verzi		Se recomandă asigurarea accesului membrilor comunității la spații verzi naturale din vecinătatea dezvoltării / spații verzi amenajate de înaltă calitate
<i>Bunăstarea socială:</i> Parcări locale		Se recomandă amenajarea unor parcaje care să răspundă nevoilor comunității și care să fie integrate corespunzător în ansamblul construit
<i>Bunăstarea socială:</i> Caracterul locului		Se recomandă integrarea tradițiilor locale în amenajarea noilor dezvoltări, încurajându-se în același timp definirea unei identități proprii pentru fiecare cartier
<i>Bunăstarea socială:</i>		Se recomandă asigurarea accesibilității

3	Resurse și Energie	Accesibilitatea tuturor categoriilor de persoane	pentru toate categoriile de persoane atât la nivelul spațiilor publice, cât și pentru fiecare clădire în parte
		Strategia energetică	Se recomandă încurajarea dezvoltărilor caracterizate de un consum minim de energie, respectiv de emisii reduse de carbon
		Clădirile existente și infrastructura	Se recomandă reutilizarea clădirilor și infrastructurii existente, în măsura în care acest lucru este posibil
		Strategia consumului de apă	Se recomandă minimizarea consumului de apă, prin echiparea noilor dezvoltări cu un sistem de alimentare cu apă eficient
		Clădiri sustenabile	Se recomandă proiectarea de clădiri sustenabile la nivelul noilor dezvoltări
		Materiale cu impact energetic redus	Se recomandă utilizarea unor materiale de construcție cu impact energetic redus
4	Utilizarea Terenului și Ecologie	Eficiența utilizării resurselor	Se recomandă reducerea cantității de deșeuri produse, atât în șantier, cât și pe perioada exploatării construcțiilor
		Emisiile de carbon din transport	Se recomandă diminuarea emisiilor de carbon produse de mijloacele de transport, prin reducerea ponderii utilizării mașinii personale în deplasările zilnice
		Strategia ecologică	Se recomandă ca noile dezvoltări să asigure protejarea habitatelor naturale existente și a biodiversității
		Utilizarea terenului	Se recomandă utilizarea unor terenuri urbanizate / contaminate anterior în vederea realizării noilor dezvoltări
		Poluarea apei	Se recomandă protejarea cursurilor naturale de apă împotriva deversărilor / a dezastrelor ambientale
		Accentuarea valorilor ecologice	Se recomandă încurajarea valorilor ecologice prin noile dezvoltări
5	Transport și Mobilitate	Peisajul	Se recomandă respectarea și, acolo unde este posibil, punerea în evidență a peisajului existent
		Colectarea apei de ploaie	Se recomandă colectarea și reutilizarea apei de ploaie la nivelul noilor dezvoltări
		Evaluarea mijloacelor de transport	Se recomandă implementarea unor strategii de mobilitate cu un impact cât mai redus asupra infrastructurii de transport existente
		Străzi sigure și atractive	Se recomandă amenajarea unor spații publice sigure și atractive, care favorizează interacțiunea umană
		Rețeaua de piste de biciclete	Se recomandă amenajarea unei rețele corespunzătoare de piste de biciclete, care să încurajeze ciclismul atât în scopuri recreative, cât și ca transport cotidian
		Acces la transportul public	Se recomandă asigurarea unei rețele de transport public accesibile, care să conecteze noile dezvoltări cu noduri de inter-schimb la nivel urban, respectiv cu punctele de atracție din oraș

		Facilități pentru cicliști	Se recomandă asigurarea facilităților pentru cicliști necesare încurajării mersului pe bicicletă
		Facilități pentru transportul public	Se recomandă asigurarea facilităților de transport în comun necesare încurajării utilizării transportului public pe toată durata unui an
6	Inovare	Inovare	Se recomandă încurajarea inițiativelor inovatoare, atât în proiectare, cât și în execuția noilor ansambluri propuse, care să atingă aspecte ce nu au fost incluse în ghidul BREEAM

Sursă: BREEAM. (2012). *BREEAM Communities*. Technical manual [38], prelucrat

Standardul BREEAM Communities propune așadar o abordare holistică, echilibrată, în care aspectele ecologice, economice și sociale joacă roluri comparabile ca importanță; totuși, componenta environmentală predomină.

Ca o particularitate, acest standard aduce în prim plan rolul esențial jucat de sistemul de guvernare și management în obținerea unui nivel ridicat de calitate a vieții într-o comunitate; totodată, este adus în discuție caracterul locului și importanța pe care utilizarea unor elemente vizuale inspirate din tradiția locală o are în definirea identității noii dezvoltări.

1.5.3. Standardul CASBEE-UD

Standardul CASBEE-UD (*Comprehensive Assessment System for Built Environment Efficiency – Urban Developments*) este omologul japonez al ghidurilor studiate anterior, fiind conceput ca o metodă de evaluare a sustenabilității dezvoltărilor urbane [39]; la fel ca și celelalte, acest standard încearcă o abordare holistică, ce evaluează factori economici, sociali și ecologici, aceștia din urmă având însă o pondere sensibil mai crescută în schema de ansamblu.

În fapt, standardul CASBEE-UD certifică eficiența environmentală a unei dezvoltări urbane, pe care o definește ca fiind raportul dintre presiunea exercitată de acea dezvoltare asupra mediului înconjurător, respectiv nivelul de calitate a vieții oferit de aceasta membrilor comunității care o locuiesc [40].

Ghidul studiat nu are așadar ca scop în sine evaluarea calității vieții în mediul urban; acest demers este privit mai degrabă ca un prim pas în analiza unei dezvoltări.

Evaluarea propusă de standardul CASBEE-UD vizează în fapt trei macro-criterii de analiză, și anume *Mediul Înconjurător*, *Societatea* și *Economia*, ce fac referire la o sumă de aspecte și indicatori punctuali, detaliați pe larg în cele ce urmează (**Tabel 1.4**).

Tabel 1.4 Standardul CASBEE-UD: macro-criterii de analiză urbană și aspecte evaluate

NR. CRT.	MACRO-CRITERIU DE ANALIZĂ URBANĂ	ASPECT EVALUAT	OBSERVAȚII
1	Mediul înconjurător	Resurse	Resursa de apă: - Alimentarea cu apă (utilizarea apei de ploaie, tratarea apelor); - Canalizarea diferențiată a apelor

			menajere, respectiv pluviale, precum și limitarea cantității de ape meteorice deversate în rețea.
			Reciclarea resurselor: <ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea de materiale reciclate sau lemn în construcții; - Reciclarea deșeurilor.
	Natura		Spații verzi: <ul style="list-style-type: none"> - La nivelul solului; - Terase înverzite / grădini verticale. Biodiversitate: <ul style="list-style-type: none"> - Preservarea resurselor naturale și a terenului agricol; - Regenerarea sau crearea de habitate locale și cordioare (în vederea încurajării formării de rețele).
2	Societatea	Fondul construit moștenit Imparțialitate și corectitudine	Clădiri cu impact redus asupra mediului înconjurător Respectarea legilor și regulamentelor
			Management zonal, cu implicarea și promovarea comunității locale
		Securitate și siguranță	Prevenirea dezastrelor: <ul style="list-style-type: none"> - Prevenirea hazardelor naturale; - Prevenirea dezastrelor privitoare la infrastructura existentă.
			Securitatea traficului Prevenirea criminalității
	Dotări		Comfort și bunăstare: <ul style="list-style-type: none"> - Funcțiuni comerciale și servicii publice; - Funcțiuni sanitare, de învățământ și culturale. Cultură: <ul style="list-style-type: none"> - Moștenirea culturală și istorică / crearea de cultură; - Peisaj urban / încadrarea în mediul existent.
3	Economie	Trafic / Structură urbană	Trafic: <ul style="list-style-type: none"> - Facilități de trafic rutier (șosele / parcări), cu mijloacele de transport în comun sau cu bicicleta; - Management logistic. Structură urbană: <ul style="list-style-type: none"> - Introducerea de funcțiuni necesare orașului (cf. planului de management urban); - Utilizarea terenului.
		Potențialul de creștere	Populația: <ul style="list-style-type: none"> - Populația existentă și planificată; - Numărul de locuitori / clădire. Dezvoltarea economică: <ul style="list-style-type: none"> - Revitalizarea activităților.
		Eficiență / Raționalitate	Sistemul de informare: <ul style="list-style-type: none"> - Performanțele sistemului de informare la nivelul unui cvartal (flexibilitate, utilitate);

- Managementul la nivel de cvartal.
Sistemul energetic:
- Posibilități de îmbunătățire a sistemului de cerere și ofertă;
- Posibilitățile de actualizare și extindere.

Sursă: CASBEE. (2014). *CASBEE for Urban Development*. Technical manual [39], prelucrat

Standardul CASBEE-UD structurează deci factorii analizați după definiția clasică a sustenabilității urbane, organizând aspectele evaluate în trei categorii – factori ecologici, sociali și economici. Această abordare diferă de scenariile propuse de celelalte standarde analizate prin claritatea și coerența procedurii de evaluare; pe de altă parte, simplificarea excesivă a demersului propus poate conduce la omiterea anumitor factori esențiali pentru mediul urban.

În continuare, din analiza factorilor considerați de standardul CASBEE-UD, se remarcă faptul că acesta acordă o importanță deosebită aspectelor legate de securitatea și siguranța la nivel urban, de la identificarea și prevenirea hazardelor naturale la aspecte legate de siguranța traficului sau descurajarea criminalității. Totodată, se aduce în discuție subiectul moștenirii culturale, ca element esențial în formarea și întărirea coeziunii sociale, abordare originală, specifică civilizației japoneze, care se caracterizează prin respectul față de înaintași, precum și pe înglobarea valorilor tradiționale în viața de zi cu zi.

Nu în ultimul rând, se remarcă faptul că standardul CASBEE-UD abordează problema traficului strict din punct de vedere economic, ignorând rolul esențial pe care accesibilitatea îl joacă în diminuarea efectelor negative ale fenomenului de segregare socială.

1.5.4. Concluzii

Standardul LEED-ND, standardul BREEAM Communities sau standardul CASBEE-UD sunt doar câteva dintre nenumăratele standarde și ghiduri de evaluare a mediului urban, apărute în ultima vreme la nivel mondial, care dovedesc perocupările tot mai accentuate cu privire la conceptul de calitate a vieții, o componentă semnificativă în urbanismul contemporan.

În baza analizei celor trei metodologii, se pot trage următoarele concluzii:

- toate cele trei standarde au fost concepute de organizații *neafiliate politic*;
- acestea pot fi utilizate atât pentru *evaluarea mediului urban la nivelul cartierelor existente*, cât și în vederea *proiectării unor dezvoltări noi*, care să asigure o calitate ridicată a vieții comunitare;
- deși toate cele trei standarde acordă o atenție sporită celor *trei piloni ai dezvoltării sustenabile* (cu accent pe componenta environmentală și factorii ecologici), discursul nu se limitează la aceste aspecte (**Tabel 1.5**);
- fiecare dintre cele trei metodologii aduc în prim-plan o serie de *factori specifici*, diferiți atât față de elementele definitorii ale sustenabilității urbane, cât și față de criteriile considerate de metodele contemporane de evaluare a calității vieții la nivel global, analizate la pct. 1.4, contribuind astfel la conturarea unei imagini complexe a comunităților analizate;
- în ciuda numărului ridicat de aspecte evaluate, toate cele trei standarde se limitează la scara urbană, fără să ia în considerare aspecte care țin de *arhitectura clădirilor*; astfel, deși standardele BREEAM Communities și CASBEE-UD aduc în discuție subiecte precum *identitatea vizuală a locului* sau *încadrarea în peisajul urban existent*, acestea fac referire doar la

tratarea fațadelor și aspectul exterior; *compartimentarea interioară a clădirilor* sau *gradul de confort* oferit de unitățile propriu-zise de locuit sunt, din păcate, pe deplin ignorate;

- niciunul dintre cele trei standarde studiate nu acordă atenție *gradului de satisfacție al membrilor comunității*, beneficiarul final al tuturor acestor demersuri.

Tabel 1.5 Standardele LEED-ND, BREEM Communities și CASBEE-UD: sintetizarea macro-criteriilor de analiză urbană evaluate de cele trei metodologii

NR. CRT.	MACRO-CRITERIU DE ANALIZĂ URBANĂ	LEED-ND	BREEM Communities	CASBEE-UD
1	Localizare și amplasment	++	-	-
2	Conectivitate și accesibilitate	++	++	+
3	Conservarea ecosistemelor și a peisajelor naturale	++	++	++
4	Adaptarea la schimbările climatice	+	++	-
5	Managementul resurselor și eficiența energetică	++	++	+
6	Managementul deșeurilor și reducerea poluării	+	+	+
7	Configurația fizică a cartierului	+	-	-
8	Rețeaua de facilități și comunitatea muncii	++	+	+
9	Diversitatea fondului locativ	+	+	-
10	Securitate și siguranță	-	+	++
11	Identitatea locului / moștenirea culturală	-	++	+
12	Diversitatea populației	+	+	-
13	Implicarea cetățenilor în procesul de guvernare și în luarea deciziilor	-	++	+

Sursă: contribuție personală

1.6. Concluzii

Conceptul de calitate a vieții, deși dificil de definit, face parte din conștiința colectivă a omenirii din cele mai vechi timpuri, reprezentând deopotrivă un subiect de dezbatere filosofică, dar și un indice de măsurare a nivelului de dezvoltare a societății, atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere social și, mai recent, ecologic.

Însă deși subiectul calității vieții se regăsește în scrierile occidentale încă din perioada Antichității greco-romane, personalități precum Socrate, Platon sau Aristotel elaborând fiecare teorii complexe în acest sens, conceptul devine ținta preocupărilor științifice abia începând cu secolul al XIX-lea, când se pune pentru prima dată problema analizei argumentate a societății.

În continuare, pe perioada secolului al XX-lea, dar mai ales după anii 1960, apar, la nivel mondial, o serie de metode de evaluare a nivelului de calitate a vieții la nivel global, care aduc în prim-plan o serie de factori, de multe ori aparținând unor domenii aparent contradictorii, precum aspecte de ordin socio-economic, socio-cultural, socio-sanitar, socio-psihologic, socio-juridic și ecologic.

În sfârșit, în ultima vreme se pune tot mai des problema relației care se stabilește între nivelul de ansamblu al calității vieții și calitatea propriu-zisă a mediului urban, respectiv a modului în care aceste două componente ale realității cotidiene se influențează una pe alta.

Astfel, în ultimii ani, începând cu sfârșitul secolului al XX-lea, dar mai ales pe parcursul secolului al XXI-lea, apar într-un ritm din ce în ce mai accelerat o serie de standarde și ghiduri la nivel mondial, care au ca scop atât evaluarea calității vieții în comunitățile existente, cât și coordonarea noilor dezvoltări urbane astfel încât acestea să asigure o calitate corespunzătoare pentru viitorii rezidenți.

Printre aspectele evaluate de aceste standarde se numără problemele legate de accesibilitate și conectivitate, protecția mediului și conservarea resurselor, configurația fizică a cartierului, facilitățile publice, condițiile fizice de locuire, siguranța, diversitatea socială și identitatea locului.

Însă în ciuda interesului crescut, acordat în ultimii ani conceptului de calitate a vieții de către comunitatea științifică și reprezentanții mediului profesional deopotrivă, o definiție general acceptată, respectiv o metodologie universal valabilă pentru evaluarea nivelului de calitate a vieții într-o comunitate, nu au fost încă formulate.

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Identificarea principalelor dileme teoretice cu privire la conceptul calității vieții
- Sintetizarea macro-criteriilor de analiză propuse de metodele contemporane de evaluare a calității vieții la nivel global
- Sintetizarea macro-criteriilor de analiză propuse de principalele metodologii de evaluare a calității vieții în mediul urban

2. METODOLOGIA MULTI-CRITERIALĂ DE EVALUARE A CALITĂȚII VIEȚII ÎN MEDIUL URBAN: CONSIDERAȚII TEORETICE

Obiectivele capitolului: Definirea unei noi metodologii multi-criteriale de evaluare a nivelului de calitate a vieții în mediul urban

Identificarea principalelor macro-criterii de analiză urbană și a aspectelor evaluate aferente, care influențează nivelul de calitate a vieții într-o comunitate

Stabilirea modului de acordare a punctajului pentru fiecare dintre aspectele evaluate, precum și interpretarea punctajului obținut în final la nivelul cartierelor studiate

2.1. Metodologia multi-criterială: criterii de analiză urbană

Având la bază studiile teoretice elaborate pe marginea subiectului calității vieții la nivel comunitar, precum și concluziile trase cu privire la neajunsurile teoriilor și metodelor contemporane care tratează acest aspect, prezentate anterior, lucrarea de față propune în continuare o nouă metodologie multi-criterială de cuantificare a calității vieții în mediul urban, aplicabilă în vederea evaluării cartierelor existente.

Deși noua metodologie mizează pe importanța atingerii echilibrului holistic între aspectele de ordin economic, social și ecologic, criteriile analizate nu sunt strict împărțite între acești trei piloni; mai degrabă, se încearcă o prioritizare a factorilor considerați în funcție de locul pe care aceștia îl ocupă în ierarhia urbană, respectiv în funcție de scara la care își fac simțită influența.

Metodologia propusă face astfel referire la 10 macro-criterii de analiză urbană, și anume:

- **MC 1** – Localizare și amplasament;
- **MC 2** – Buna guvernare;
- **MC 3** – Impactul asupra mediului;
- **MC 4** – Conectivitate și accesibilitate;
- **MC 5** – Configurația fizică a cartierului;

- **MC 6** – Rețeaua de facilități și comunitatea muncii;
- **MC 7** – Fondul locativ și condițiile fizice de locuire;
- **MC 8** – Securitate și siguranță;
- **MC 9** – Identitatea locului;
- **MC 10** – Gradul de satisfacție al populației.

Fiecare dintre aceste macro-criterii evaluează o serie de aspecte (**Tabel 2.1**), considerate esențiale în determinarea nivelului de calitate a vieții la nivel urban; în funcție de modul în care aspectele evaluate influențează nivelul de calitate a vieții în cadrul comunității analizate, acestea primesc un punctaj de la 0 la 3 (**Tabel 2.2**).

Tabel 2.1 Metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban: macro-criterii de analiză urbană și aspecte evaluate

NR. CRT.	MACRO-CRITERIU DE ANALIZĂ	IND.	ASPECT EVALUAT	OBSERVAȚII
MC1	Localizare și amplasament	MC1.1	<i>Proximitatea percepută</i> : centrul orașului	Se recomandă asigurarea unei bune conexiuni între cartier și centrul orașului
		MC1.2	<i>Proximitatea percepută</i> : puncte de interes din oraș	Se recomandă stabilirea de legături între cartier și punctele de interes din oraș (inclusiv clusterelor de concentrare a locurilor de muncă)
		MC1.3	<i>Proximitatea percepută</i> : sursele de poluare	Se recomandă respectarea distanțelor de protecție față de sursele de poluare (atmosferică, fonică, vizuală, etc.) existente în oraș, respectiv implementarea unor bariere de protecție (naturale sau artificiale) față de acestea (dacă este cazul)
MC2	Buna guvernare	MC2.1	<i>Implicarea cetățenilor</i> : cadrul legal	Se recomandă definirea unui cadru legal care să permită implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor
		MC2.2	<i>Implicarea cetățenilor</i> : consiliile consultative de cartier	Se recomandă încurajarea apariției forurilor de reprezentare a cetățenilor în relațiile cu autoritățile
		MC2.3	<i>Implicarea cetățenilor</i> : rețele de socializare și platforme on-line	Se recomandă formarea de grupuri de acțiune, precum și antrenarea cetățenilor în discuții informale, prin intermediul platformelor on-line
MC3	Impactul asupra mediului	MC3.1	<i>Managementul resurselor</i> : utilizarea terenului	Se recomandă conservarea habitatelor naturale (dacă acestea există), a spațiilor verzi și albastre, precum și a terenurilor agricole
		MC3.2	<i>Managementul resurselor</i> : circuitul apei în natură	Se recomandă conservarea resurselor de apă, prin reciclarea apelor uzate menajere, respectiv prin colectarea diferențiată a apelor pluviale și reintroducerea

		MC3.3	<i>Managementul resurselor: eficiența energetică</i>	<p>acestora în circuitul natural</p> <p>Se recomandă utilizarea surselor regenerabile pentru producția de energie, distribuția energiei în sistem centralizat, precum și îmbunătățirea eficienței energetice la nivelul clădirilor</p>
		MC3.4	<i>Managementul deșeurilor: reciclare și reutilizare</i>	Se recomandă colectarea diferențiată a deșeurilor și reciclarea acestora
		MC3.5	<i>Reducerea poluării: poluarea atmosferică</i>	Se recomandă reducerea poluării atmosferice prin reducerea emisiilor de carbon, prin mutarea surselor de poluare (centre industriale) în afara zonelor rezidențiale, precum și prin prevederea unor bariere naturale sau artificiale în calea emisiilor (dacă este cazul)
		MC3.6	<i>Reducerea poluării: poluarea fonică</i>	Se recomandă reducerea poluării fonice prin impunerea unor reguli de funcționare pentru principalii generatori de poluare fonică (trafic, transport feroviar, industrie), precum și protejarea zonelor rezidențiale prin bariere naturale sau artificiale (dacă este cazul)
		MC3.7	<i>Reducerea poluării: poluarea luminoasă</i>	Se recomandă reducerea poluării luminoase prin adoptarea și implementarea unui regulament cu privire la iluminatul public
MC4	Conectivitate și accesibilitate	MC4.1	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară: organizarea rețelei de străzi</i>	Se recomandă amplasarea arterelor principale de circulație perimetral cartierului
		MC4.2	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară: parcări</i>	Se recomandă amenajarea de parcări colective închise (garaje)
		MC4.3	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun: organizarea rețelei de transport în comun</i>	Se recomandă deservirea cartierului cu o rețea diversificată de mijloace de transport în comun, care să asigure o bună conexiune la toate nivelele
		MC4.4	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun: stații și noduri de inter-schimb</i>	Se recomandă amplasarea de stații de transport în comun, respectiv noduri de inter-schimb, la distanțe optime, astfel încât nevoile cartierului să fie pe deplin acoperite
		MC4.5	<i>Accesibilitatea bicicliștilor: rețeaua pistelor de bicicletă</i>	Se recomandă amenajarea de piste de biciclete, organizate ierarhic, care să continue rețeaua existentă la nivel urban
		MC4.6	<i>Accesibilitatea bicicliștilor: parcări / stații de închiriat</i>	Se recomandă amenajarea de parcări pentru biciclete în proximitatea clădirilor de locuit,

			biciclete	precum și de stații de închiriat biciclete, amplasate în proximitatea stațiilor de transport în comun și în alte puncte cheie din cartier
		MC4.7	<i>Accesibilitatea pietonilor</i> : un mediu sigur și atractiv pentru pietoni	Se recomandă organizarea circulațiilor din interiorul cartierului astfel încât accesibilitatea auto-vehiculară să fie limitată, iar pietonul să fie ferit de trafic
MC5	Configurația fizică a cartierului	MC5.1	<i>Ocuparea terenului</i> : raportul dintre spațiul public și spațiul privat	Se recomandă un raport favorabil între spațiul public și spațiul privat, care să ofere spațiul necesar desfășurării activităților în spațiul public, dar care să limiteze, în același timp, suprafața terenului aflat în administrarea autorităților locale
		MC5.2	<i>Ocuparea terenului</i> : tipologia clădirilor și relațiile fizice dintre acestea	Se recomandă amplasarea construcțiilor pe teren astfel încât între acestea să se formeze spații exterioare pozitive (bine definite), asigurându-se, în același timp, un nivel corespunzător de iluminare naturală, respectiv de intimitate, la interior
		MC5.3	<i>Ocuparea terenului</i> : indici urbanistici	Se recomandă asigurarea unor densități urbane adecvate, suficient de ridicate pentru a susține viața urbană și facilitățile aferente, dar totodată suficient de reduse pentru a nu conduce la aglomerarea excesivă a țesutului construit
		MC5.4	<i>Calitatea mediului construit</i> : amenajarea spațiului public	Se recomandă amenajarea de spații publice, deopotrivă sub forma unor spații de concentrare a activităților, precum și a unor zone de relaxare
		MC5.5	<i>Calitatea mediului construit</i> : starea fondului construit	Se recomandă menținerea fondului construit într-o stare bună de conservare, chiar și după expirarea duratei de viață proiectate a clădirilor
MC6	Rețeaua de facilități și comunitatea muncii	MC6.1	<i>Structura funcțională</i> : mixtura de funcțiuni	Se recomandă ca la nivelul cartierului să existe o mixtură de funcțiuni, pe lângă unitățile de locuit fiind prevăzute și funcțiuni complementare (inclusiv facilități publice și clustere de locuri de muncă)
		MC6.2	<i>Structura funcțională</i> : distribuția facilităților	Se recomandă ca facilitățile existente la nivelul cartierului să fie distribuite uniform pe întregul areal
		MC6.3	<i>Facilități publice</i> :	Se recomandă ca rețeaua

		rețeaua comercială	comercială să fie bine reprezentată, mai cu seamă în spațiile publice de concentrare a activităților
		MC6.4 <i>Facilități publice:</i> rețeaua de învățământ	Se recomandă ca rețeaua de învățământ să acopere nevoile întregului cartier, atât în privința grădinițelor, cât și în privința școlilor generale
		MC6.5 <i>Facilități publice:</i> rețeaua sanitară	Se recomandă ca rețeaua sanitară să fie bine reprezentată, atât din perspectiva facilităților de diagnosticare și tratament, cât și a celor de prevenire
		MC6.6 <i>Facilități publice:</i> rețeaua lăcașurilor de cult	Se recomandă ca rețeaua lăcașurilor de cult să fie configurată în raport cu structura confesională a comunității deservite
		MC6.7 <i>Facilități publice:</i> rețeaua facilităților sportive și de agrement	Se recomandă ca rețeaua facilităților sportive și de agrement să ofere activități de petrecere a timpului liber, respectiv de menținere a sănătății, pentru toate categoriile sociale ale comunității
		MC6.8 <i>Facilități publice:</i> rețeaua locurilor de joacă pentru copii	Se recomandă ca rețeaua locurilor de joacă să fie bine reprezentată la nivelul cartierului, prin amenajări ușor accesibile copiilor, de-a lungul unor trasee atractive și sigure pentru aceștia
		MC6.9 <i>Facilități publice:</i> rețeaua spațiilor verzi	Se recomandă ca rețeaua spațiilor verzi să acopere nevoile întregului cartier, amenajările specifice fiind situate la o distanță de mers pe jos de toate unitățile de locuit din cartier
MC7	Fondul locativ și condițiile fizice de locuire	MC7.1 <i>Clădirile de locuit:</i> aspectul exterior	Se recomandă ca aspectul clădirilor de locuit să fie îngrijit și să contribuie la definirea unei imagini unitare la nivelul cartierului
		MC7.2 <i>Clădirile de locuit:</i> mixtura de locuințe	Se recomandă ca ansamblurile rezidențiale să ofere o gamă variată de unități de locuit, care să încurajeze mixtura socială
		MC7.3 <i>Clădirile de locuit:</i> spații comune	Se recomandă ca fiecare clădire de locuit să beneficieze de spații comune și circulații adecvate, dimensionate corespunzător în raport cu numărul de unități de locuit deservite, iluminate și ventilate natural
		MC7.4 <i>Unitățile de locuit:</i> suprafață și dotări	Se recomandă ca unitățile de locuit să ofere cel puțin suprafețele și dotările necesare

				satisfacerii nevoilor cotidiene (igienă, hrană, somn)
		MC7.5	<i>Unitățile de locuit: iluminarea și ventilarea naturală</i>	Se recomandă ca unitățile de locuit să fie ventilate și iluminate natural
		MC7.6	<i>Unitățile de locuit: confortul termic</i>	Se recomandă ca unitățile de locuit să ofere un confort termic cât mai ridicat, atât printr-un sistem de HVAC performant, cât și printr-o anvelopă cu rezistență crescută la transferul termic
		MC7.7	<i>Unitățile de locuit: gradul de intimitate</i>	Se recomandă ca unitățile de locuit să ofere intimitate, atât vizuală (față de mediul exterior sau de alte locuințe), cât și fonică
MC8	Securitate și siguranță	MC8.1	<i>Hazarde naturale și antropice: strategii de prevenire și intervenție în cazul producerii unor evenimente</i>	Se recomandă ca la nivelul fiecărui cartier să fie elaborate studii prin care să se identifice principalele hazarde naturale sau antropice la care acesta este expus, precum și strategii de prevenire, respectiv de intervenție în cazul producerii unor asemenea evenimente (dacă este cazul)
		MC8.2	<i>Siguranța în spațiul public: securitatea traficului</i>	Se recomandă asigurarea securității pentru toți participanții la trafic, prin amenajări specifice ale infrastructurii
		MC8.3	<i>Siguranța în spațiul public: reducerea criminalității</i>	Se recomandă reducerea ratei infracțiunilor, prin introducerea de facilități publice, active și pe timp de noapte, precum și prin asigurarea unui iluminat public corespunzător, mai cu seamă în spațiile retrase (precum parcurile)
MC9	Identitatea locului	MC9.1	<i>Memoria locului: moștenirea materială</i>	Se recomandă conservarea și refuncționalizarea fondului construit valoros moștenit (dacă este cazul)
		MC9.2	<i>Memoria locului: moștenirea imaterială</i>	Se recomandă perpetuarea tradițiilor locale cu privire la activitatea predominantă a cartierului, respectiv la anumite evenimente importante produse pe parcursul evoluției zonei (dacă este cazul)
		MC9.3	<i>Identitatea vizuală: aspectul unitar al cartierului</i>	Se recomandă ca aspectul general al cartierului să fie unitar, însă nu monoton; clădirile, amenajările din spațiul public și elementele de mobilier urban ar trebui să intre într-un dialog unele cu celelalte, fără a crea însă senzația de repetitivitate
		MC9.4	<i>Identitatea comunitară: evenimente socio-culturale</i>	Se recomandă organizarea de activități și evenimente socio-culturale, destinate rezidenților, care să coaguleze comunitatea și

				să contribuie la dezvoltarea sentimentului de apartenență la cartier
MC10	Gradul de satisfacție a populației	MC10.1	<i>Gradul de satisfacție:</i> sentimentul de apartenență și mândria locală	Se recomandă accentuarea sentimentului de apartenență la comunitate în rândul membrilor săi, precum și încurajarea mândriei locale
		MC10.2	<i>Gradul de satisfacție:</i> satisfacerea nevoilor membrilor comunității	Se recomandă identificarea și satisfacerea nevoilor tuturor categoriilor sociale ale comunității
		MC10.3	<i>Gradul de satisfacție:</i> disponibilitatea locuitorilor de a participa la activități comunitare	Se recomandă încurajarea participării membrilor comunității la activități ce au ca scop îmbunătățirea calității vieții în cartier, precum și la evenimente cu caracter socio-cultural

Sursă: contribuție personală

Tabel 2.2 Punctajul acordat aspectelor evaluate în funcție de modul în care acestea influențează nivelul de calitate a vieții în cadrul comunității analizate

PUNCTAJ ACORDAT	EXPLICAȚII
0	Aspectul evaluat influențează în mod negativ nivelul de calitate a vieții în cadrul comunității analizate
1	Aspectul evaluat contribuie într-o mică măsură la îmbunătățirea calității vieții la nivelul comunității analizate
2	Aspectul evaluat contribuie la îmbunătățirea calității vieții la nivelul comunității analizate
3	Aspectul evaluat contribuie semnificativ la îmbunătățirea calității vieții la nivelul comunității analizate

*În cazul criteriilor de analiză specifice, aplicabile doar în anumite cazuri (ex.: **MC1.3** – Proximitatea percepută: sursele de poluare), se acordă punctaj maxim în situațiile în care acestea nu se regăsesc în organizarea comunității analizate

Sursă: contribuție personală

În continuare, lucrarea de față se concentrează pe detalierea macro-criteriilor de analiză propuse de strategia multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, respectiv pe explicarea modalității de acordare a punctajului pentru fiecare dintre aspectele evaluate.

2.2. MC1 – Localizare și amplasament

Orice entitate urbană, indiferent de dimensiunile sale, funcționează ca parte a unui întreg mai mare [41], ocupând o poziție bine-definită în ierarhia orașului și stabilind relații cu celelalte entități componente. Astfel, pe lângă centrele de interes din oraș (centrul istoric, punctele de concentrare a locurilor de muncă, zonele comerciale și de agrement, etc.), cartierele de locuit pot interacționa și cu areale mai puțin plăcute, denumite generic *surse de poluare* (atmosferică, fonică, vizuală sau funcțională).

Dacă față de primele se urmărește o apropiere (atât în ceea ce privește distanța fizică, cât și configurația urbană), este de dorit ca sursele de poluare să nu afecteze viața cotidiană la nivelul cartierelor de locuit.

Însă așa cum ne arată studiile din domeniile geografiei urbane și psihologiei ambientale, realitatea percepută diferă de cele mai multe ori de realitatea din teren [42]; aprecierea distanțelor fizice dintre diferitele obiective din oraș este adeseori influențată de o serie de factori, precum perioada de timp petrecută în locul respectiv, experiențele avute pe parcursul deplasării, modul de deplasare sau complexitatea structurii urbane [43].

Cu alte cuvinte, un traseu sigur și atractiv pentru pietoni [44], [45], care concentrează, de-a lungul său, o serie de facilități urbane ce au potențialul de a capta și coagula membrii comunității, va fi perceput ca fiind mult mai scurt decât un traseu zgomotos, organizat în lungul unei artere de circulație cu trafic intens, spre exemplu, unde pietonul își găsește cu greu locul. Astfel, așa cum se arată și în lucrarea *Relationships between street characteristics and perceived attractiveness for walking reported by elderly people*, elaborate de un colectiv științific coordonat de H.C. Borst, atractivitatea percepută a unui traseu este influențată de trei aspecte majore, și anume curățenia stradală, valențele estetice ale fronturilor construite, respectiv nivelul de activitate și prezența altor oameni în spațiul public [46].

Totodată, aprecierea distanței fizice față de o sursă de poluare va fi puternic influențată de modul de tratare a limitei dintre aceasta și cratierul propriu-zis. Astfel, prezența unei artere de circulație cu trafic intens sau a unei linii de cale ferată poate să fie puternic atenuată atât de o perdea de vegetație, cât și de o barieră artificială, însă prima variantă contribuie semnificativ la îmbunătățirea percepției comunității cu privire la sursa de poluare.

Poziția percepută a unui cartier în ierarhia urbană, respectiv relațiile care se stabilesc între acesta și vecinătățile sale, sunt așadar influențate de o sumă de factori, care contribuie la definirea nivelului de calitate a vieții în mediul urban; aceștia sunt prezentați pe scurt în **Tabelul 2.3**.

Tabel 2.3 Macro-criteriul de analiză urbană MC1 – Localizare și amplasament: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNCTAJULUI			
		0	1	2	3
MC1.1	<i>Proximitate percepută:</i> centrul orașului	Centrul orașului este accesibil doar pe căi rutiere, cu un automobil personal sau cu taxiul	Centrul orașului este accesibil cu un automobil personal, dar și prin mijloace de transport în comun	Centrul orașului este accesibil cu un automobil personal, prin mijloace de transport în comun și pietonal	Centrul orașului este accesibil de-a lungul unui traseu pietonal atractiv, sigur și cu valențe estetice
MC1.2	<i>Proximitate percepută:</i> puncte de interes din oraș	Punctele de interes din oraș sunt accesibile doar pe căi rutiere, cu un automobil personal sau cu taxiul	Punctele de interes din oraș sunt accesibile cu un automobil personal, dar și prin mijloace de transport în comun	Punctele de interes din oraș sunt accesibile cu un automobil personal, prin mijloace de transport în comun și pietonal	Punctele de interes din oraș sunt accesibile de-a lungul unor trasee pietonale atractive, sigure și cu valențe estetice

MC1.3	<i>Proximitate percepută:</i> sursele de poluare	Surse de poluare amplasate în vecinătatea cartierului, fără bariere de protecție între acestea și comunitate	Surse de poluare amplasate în vecinătatea cartierului, protejate prin bariere artificiale (ex. panouri din beton)	Surse de poluare amplasate în vecinătatea cartierului, protejate prin bariere naturale (ex. plantații de arbori)	Surse de poluare amplasate în vecinătatea cartierului, protejate prin bariere transformate în atractori / absența surselor de poluare
-------	---	--	---	--	---

Sursă: contribuție personală

2.3. MC2 – Buna guvernanta

În ultima vreme, buna guvernanta și implicațiile sale asupra societății constituie punctul focal al tot mai multor studii teoretice [47], [48] și documente europene cu rol legislativ. Dintre acestea, Declarația de la Toledo din 2010 definește buna guvernanta ca fiind bazată pe principii precum transparența procesului de guvernare, responsabilizarea actorilor implicați, eficiența demersurilor efectuate și coerența politicilor promovate. Totodată, printre obiectivele bunei guvernante, Declarația de la Toledo menționează „*creșterea participării directe a publicului*” în procesul de guvernare [49], în vederea asigurării unei mai bune reprezentări a intereselor populației în strategiile conturate la nivel local, regional, național și chiar european.

Acest principiu stă, de asemenea, la baza conceptului contemporan de guvernare participativă, considerat a fi următorul pas în evoluția firească a sistemelor de guvernare democratice la nivel mondial. Astfel, așa cum afirmă A. Fung și E. O. Wright în lucrarea lor, *Deepening democracy. Institutional innovations in empowered participatory governance*, principala provocare a vremurilor noastre este aceea de „*a dezvolta strategii democratice transformative, bazate pe valorile noastre tradiționale – justiție socială egalitaristă, libertate individuală dublată de un control al cetățenilor asupra deciziilor colective, comunitate și solidaritate*” [50].

Se aduce deci în prim plan importanța implicării cetățenilor în procesul de luare a deciziilor care afectează dezvoltarea societății, precum și metodele de implementare și instrumentele contemporane prin care acest deziderat se poate realiza [51], [52].

Astfel, dincolo de existența unui cadru legislativ corespunzător sau a unor organizații de tip consiliu de cartier, care să asigure reprezentarea adecvată și transparență a intereselor membrilor comunității în fața autorităților, un rol deosebit de important îl joacă mediul virtual și toate posibilitățile pe care acesta le oferă: grupuri de discuție pe rețelele de socializare, site-uri de informare a cetățenilor sau chiar platforme interactive, de consultare a publicului de către autorități [53], [54].

Indiferent de modul în care se realizează, implicarea populației în procesul de luare a deciziilor contribuie semnificativ la crearea sentimentului de apartenență la comunitate și, deci, la întărirea comunităților locale [55], prin asumarea și însușirea de către cetățeni a spațiului locuit și a realităților pe care acesta le oferă.

În continuare, **Tabelul 2.4** punctează principalele aspecte care contribuie la asigurarea bunei guvernante din perspectiva participării cetățenilor, cu aprecierea

modului în care acestea influențează nivelul de calitate a vieții într-o comunitate. asigurarea bunei guvernante din perspectiva participării cetățenilor, cu aprecierea modului în care acestea influențează nivelul de calitate a vieții într-o comunitate.

Tabel 2.4 Macro-criteriul de analiză urbană MC2 – Buna guvernanță: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNCTAJULUI			
		0	1	2	3
MC2.1	<i>Implicarea cetățenilor</i> cadrul legal	Absența unui cadru legal adecvat, care să reglementeze implicarea cetățenilor	Cadru legal sumar, care oferă doar recoman-dări referitoare la implicarea cetățenilor	Cadru legal coerent, ce reglementează implicarea cetățenilor doar în faza de avizare	Cadru legal coerent, ce reglementează implicarea cetățenilor în toate deciziile de guvernare
MC2.2	<i>Implicarea cetățenilor</i> consiliile consultative de cartier	Absența unui consiliu consultativ de cartier / a unei structuri similare de reprezentare	Consiliu consultativ de cartier pasiv, cu un număr redus de membrii	Consiliu consultativ de cartier activ, dar ineficient în relația cu autoritățile	Consiliu consultativ de cartier activ, cu rezultate vizibile în comunitate
MC2.3	<i>Implicarea cetățenilor</i> rețele de socializare și platforme on-line	Absența grupurilor de discuții virtuale apărute la inițiativa cetățenilor / a platformelor on-line de informare și consultare a cetățenilor	Grupuri de discuții virtuale cu un număr redus de participanți sau postări / platforme on-line slab utilizate în relația cu cetățenii	Grupuri de discuții virtuale cu un număr crescut de participanți și postări / platforme on-line intens utilizate în relația cu cetățenii, dar ineficiente	Grupuri de discuții virtuale cu un număr crescut de participanți și postări / platforme on-line intens utilizate, cu rezultate vizibile în comunitate

Sursă: contribuție personală

2.4. MC3 – Impactul asupra mediului

În ultimii ani, o sumă de factori, precum suprapopularea planetei, utilizarea excesivă a resurselor neregenerabile sau creșterea nivelului de poluare atmosferică, ca urmare a industrializării accelerate ce caracterizează istoria recentă a omenirii [56], respectiv a expansiunii continue a așezărilor urbane în teritoriu [36], au determinat apariția unei crize ecologice tot mai accentuate, care afectează la scara globală omenirea.

În acest context, tot mai mulți cercetători și activiști își îndreaptă atenția asupra aspectelor ambientale, respectiv asupra nevoii de reorientare a societății, în sensul conservării resurselor limitate de care dispunem [57], precum și al reducerii nivelului de poluare la nivel global.

Un prim răspuns în acest sens îl reprezintă politicile referitoare la eficiența energetică, ce vizează atât economia de energie [58], cât și reducerea emisiilor de carbon și, deci, a efectului de seră [59]; însă în încercarea de a obține produse care

odată scoase pe piață contribuie la creșterea eficienței energetice globale, uităm adeseori prețul pe care îl plătim în procesul de producție al acestora, și anume cantitatea de resurse consumate, respectiv de substanțe poluante emansate în atmosferă.

De asemenea, concentrându-ne doar pe crearea de tehnologii noi, care să asigure eficiența energetică, tindem adeseori să ometem aspecte cel puțin la fel de importante, precum conservarea resursei de teren sau a resursei de apă dulce, atât de necesară vieții.

O altă tendință deosebit de importantă în ceea ce privește protecția environmentală o constituie managementul deșeurilor, în sensul limitării cantității acestora prin reciclare și reutilizare. Astfel, reciclarea apei uzate [60], a materialelor plastice, hârtiei și metalului sau chiar a materialelor de construcție devin teme recurente în urbanismul contemporan.

În sfârșit, protecția mediului presupune eforturi susținute în vederea reducerii poluării; însă acest termen nu ar trebui înțeles doar prin referire la calitatea aerului. În ultima vreme, în contextul intensificării continue a traficului, poluarea fonică devine o reală problemă în orașe, cu urmări severe asupra sănătății fizice și psihice a populației [61]. De asemenea, poluarea luminoasă crează adeseori dificultăți, mai cu seamă în centrele urbane aglomerate, cu o viață de noapte vibrantă, în situații extreme ajungându-se chiar la derutarea organismelor vii cu privire la succesiunea zilelor și a nopților [62] (cum se întâmplă la Las Vegas).

Tabelul 2.5 ilustrează, în cele ce urmează, factorii care influențează nivelul de calitate a vieții într-o comunitate din perspectiva impactului asupra mediului, cu explicitarea punctajului acordabil fiecărui aspect analizat.

Tabel 2.5 Macro-criteriul de analiză urbană MC3 – Impactul asupra mediului: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNCTAJULUI			
		0	1	2	3
MC3.1	<i>Management al resurselor: utilizarea terenului</i>	Cartier edificat cu afectarea habitatelor naturale protejate existente / a terenurilor agricole existente pe amplasament	Cartier edificat fără afectarea habitatelor naturale protejate existente / a terenurilor agricole existente, dar cu suprafețe reduse de spații verzi	Cartier edificat fără afectarea habitatelor naturale protejate existente / a terenurilor agricole, cu suprafețe adecvate de spații verzi	Cartier edificat / reconfigurat în spiritul valorilor ecologice, cu ample suprafețe de spații verzi / grădini urbane
MC3.2	<i>Management al resurselor: circuitul apei în natură</i>	Cartier care nu beneficiază de un sistem de canalizare / prevăzut cu un sistem de canalizare unic, în care se colectează atât apa pluvială cât și cea menajeră	Cartier prevăzut cu un sistem de canalizare diferențiat (apa pluvială este colectată separat), dar care nu permite reciclarea apei pluviale	Cartier prevăzut cu un sistem de canalizare diferențiat (apa pluvială este colectată separat), care permite reciclarea apei pluviale	Cartier prevăzut cu un sistem de canalizare diferențiat (apa pluvială este colectată separat), care permite atât reciclarea apei pluviale, cât și menajere

MC3.3	<i>Management al resurselor:</i> eficiența energetică	Cartier având un fond construit nereabilitat / ineficient d.p.d.v. termic, alimentat (în sistem centralizat sau individual) cu energie produsă integral prin exploatarea resurselor neregenerabile	Cartier având un fond construit reabilitat d.p.d.v. termic în proporție de peste 30%, alimentat (parțial în sistem central) cu energie produsă integral prin exploatarea resurselor neregenerabile	Cartier având un fond construit reabilitat d.p.d.v. termic în proporție de peste 50%, alimentat (în majoritate în sistem central) cu energie produsă parțial prin exploatarea resurselor regenerabile	Cartier având un fond construit reabilitat d.p.d.v. termic în proporție de peste 70%, alimentat (în sistem centralizat) cu energie produsă integral prin exploatarea resurselor regenerabile
MC3.4	<i>Management al deșeurilor:</i> reciclare și reutilizare	Cartier ce nu beneficiază de servicii centralizate de salubritate / cu un sistem de salubritate care nu permite colectarea diferențiată a deșeurilor	Cartier ce beneficiază de un sistem de colectare diferențiată a deșeurilor, dar care nu permite reciclarea sau re folosirea acestora	Cartier ce beneficiază de un sistem de colectare diferențiată a deșeurilor, care permite reciclarea parțială a acestora (materiale plastice, hârtie)	Cartier ce beneficiază de un sistem de colectare diferențiată a deșeurilor, care permite reciclarea integrală a acestora (inclusiv a deșeurilor menajere)
MC3.5	<i>Reducerea poluării:</i> poluarea atmosferică	Cartier care este situat în vecinătatea unor surse majore de poluare atmosferică (industrie grea), fără bariere de protecție între acestea și comunitate	Cartier care este situat în vecinătatea unor surse de poluare atmosferică, protejat prin bariere artificiale (ex. panouri de beton)	Cartier care este situat în vecinătatea unor surse de poluare atmosferică, protejat prin bariere naturale (ex. plantații de arbori)	Cartier care este situat în vecinătatea unor surse de poluare atmosferică, protejat prin bariere transformate în atractori / absența surselor de poluare
MC3.6	<i>Reducerea poluării:</i> poluarea fonică	Cartier situat în vecinătatea unor surse majore de poluare fonică (autostrăzi) fără bariere de protecție între acestea și comunitate	Cartier situat în vecinătatea unor surse de poluare fonică, protejat prin bariere artificiale (ex. panouri de beton)	Cartier situat în vecinătatea unor surse de poluare fonică, protejat prin bariere naturale (ex. plantații de arbori)	Cartier situat în vecinătatea unor surse de poluare fonică, protejat prin bariere transformate în atractori / absența surselor de poluare fonică

MC3.7	<i>Reducerea poluării: poluarea luminoasă</i>	Cartier afectat grav de poluarea luminoasă (iluminat artificial puternic, uniform distribuit în cartier)	Cartier afectat de poluarea luminoasă (iluminat artificial puternic, concentrat în anumite zone)	Cartier cu o poluarea luminoasă redusă (iluminat artificial puternic, ce nu afectează unitățile de locuit)	Cartier care nu este afectat în nicio formă de poluarea luminoasă
-------	---	--	--	--	---

Sursă: contribuție personală

2.5. MC4 – Conectivitate și accesibilitate

Posibilitățile de conexiune ale unei comunități cu alte puncte importante din oraș, respectiv accesibilitatea pe sit, reprezintă teme de maximă importanță în urbanismul contemporan, asigurând deopotrivă mobilitatea populației, cât și funcționarea orașului ca un tot unitar, în sensul diminuării efectelor negative ale fenomenului de excluziune socială, caracteristice comunităților închise, de tip *ghetou*. Charta de la Leipzig din 2007 se numără printre cele mai importante documente europene care tratează acest subiect, subliniind rolul accesibilității în asigurarea coeziunii sociale la nivelul unei așezări [63].

La ora actuală, țările occidentale se confruntă cu o creștere semnificativă a numărului de mașini pe cap de locuitor, respectiv cu o intensificare constantă a traficului auto-vehicular. Această situație își are originile în America anilor 1920, atunci când industriașul Henry Ford inventează și implementează conceptul automobilului de serie (produs în masă la fabricile sale din Highland Park). Din acest moment, mașina personală devine accesibilă clasei de mijloc a populației, ceea ce influențează definitiv organizarea așezărilor umane, atât din punct de vedere urbanistic, cât și din punct de vedere social sau economic.

Astfel, un prim efect al popularizării automobilului îl constituie congestia imediată a traficului urban; ca răspuns la această situație, profilul șoselelor s-a modificat treptat de-a lungul timpului, în sensul lărgirii constante a căii carosabile în vederea acomodării traficului în continuă creștere. Însă această măsură nu a făcut altceva decât să încurajeze achiziționarea de noi automobile, căci un oraș proiectat pentru mașini va conduce automat la proliferarea numărului acestora.

Însă cel mai important efect pe care răspândirea automobilului l-a avut asupra așezărilor urbane îl constituie „*spargerea barierelor spațiale*” ale acestora [64], adică extinderea continuă a orașelor în teritoriu prin dezvoltarea accelerată a suburbiilor. Aceste tendințe sunt precursorile fenomenului de urban sprawl, specific urbanismului de secol XX, care face referire la dezvoltarea continuă și nelimitată a orașului în teritoriu, prin urbanizarea treptată a mediului rural și amenajarea de vaste cartiere-dormitor, cu locuințe individuale, în jurul orașului-mamă [36]. Caracterizate prin densități relativ reduse, care nu justifică decât parțial amenajarea de funcțiuni publice (școli, dispensare, locuri de muncă, etc.) pe teritoriul lor, noile dezvoltări depind aproape în totalitate de centrul existent, de care sunt însă legate doar prin arterele de circulație rutieră, a căror capacitate este de multe ori depășită de numărul mare de autovehicule care le utilizează. Asistăm astfel la ambuteiaje nesfârșite, care se traduc în zeci de minute sau chiar

ore petrecute zilnic în drum spre muncă, precum și la o creștere semnificativă a emisiilor de monoxid de carbon în atmosferă.

Pe fondul problemelor evidente cauzate de numărul tot mai crescut de autoturisme, guvernele țărilor europene, dar și specialiștii din domeniu, încearcă să imagineze strategii de mobilitate care să reintroducă transportul public, ciclismul sau mersul pe jos printre opțiunile de deplasare preferate de cetățeni [65]. Însă acest lucru este cu atât mai dificil cu cât utilizarea intensivă a autoturismului ca mijloc de transport a condus, de-a lungul timpului, la o scădere a profitabilității transportului public, care funcționează în prezent, în majoritatea cazurilor, cu ajutorul subvențiilor de la guvern.

Printre cele mai răspândite concepte care au apărut în acest sens se numără și *walkable city*, sau orașul pentru pietoni, care mizează pe reconfigurarea țesutului construit existent în sensul acomodării unei rețele urbane de trasee destinate deplasărilor pietonale, care să asigure o bună conectivitate între punctele de interes din oraș, o calitate ridicată a amenajărilor, respectiv un grad de siguranță crescut pentru utilizatori [66].

În continuare, lucrarea de față prezintă principalele aspecte referitoare la accesibilitate și conectivitate care contribuie la definirea nivelului de calitate a vieții într-o comunitate, detaliând totodată criteriile de evaluare a acestora (**Tabelul 2.6**).

Tabel 2.6 Macro-criteriul de analiză urbană MC4 – Conectivitate și accesibilitate: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNCTAJULUI			
		0	1	2	3
MC4.1	<i>Accesibilitate auto-vehiculară:</i> organizarea rețelei de străzi	Cartier tranzitat de o arteră de circulație de gradul I – singura legătură rutieră dintre cartier și restul orașului / cartier legat de restul orașului printr-o cale rutieră desfundată	Cartier tranzitat de o arteră de circulație de gradul II – singura legătură rutieră dintre cartier și restul orașului / cartier legat de restul orașului printr-o stradă locală	Cartier tranzitat de o arteră de circulație de gradul II, mărginit perimetral de artere de circulație de gradul I sau II, care asigură o bună conectivitate cu restul orașului	Cartier care nu este tranzitat de artere de circulație majore, mărginit perimetral de străzi de gradul I sau II, care asigură o bună conectivitate cu restul orașului
MC4.2	<i>Accesibilitate auto-vehiculară:</i> parcuri	Cartier cu probleme grave, cauzate de insuficiența locurilor de parcare / cartier în care se parchează ilegal, pe spațiul verde sau în garaje edificate abuziv pe proprietate	Cartier cu parcuri publice amenajate exclusiv la sol, de-a lungul căilor de circulație rutieră, care acoperă doar parțial nevoia de locuri de parcare a comunității	Cartier cu parcuri publice amenajate exclusiv la sol, atât de-a lungul căilor de circulație, cât și în parcaje colective, care acoperă în majoritate nevoia de locuri de	Cartier cu parcuri publice amenajate la sol cât și în parcaje colective subterane / supraterane, eventual multi-etajate, care acoperă în totalitate nevoia de locuri de

		publică		parcare a comunității	parcare a comunității
MC4.3	<i>Accesibilitate mijloace de transport în comun: organizarea rețelei de transport în comun</i>	Cartier care nu este deservit de nicio linie de transport în comun / deservit de o linie de transport în comun ce nu asigură legătura cu niciun punct de inter-schimb din oraș	Cartier deservit de cel puțin o linie de transport în comun (autobuz, troleibuz, tramvai, etc.), care asigură legătura cu cel puțin un nod de inter-schimb din oraș	Cartier deservit de cel puțin două linii de transport în comun (autobuz, troleibuz, tramvai, etc.), dintre care cel puțin una asigură legătura cu un nod de inter-schimb din oraș	Cartier deservit de cel puțin trei linii de transport în comun (autobuz, troleibuz, tramvai, etc.), dintre care cel puțin una asigură legătura cu un nod de inter-schimb din oraș
MC4.4	<i>Accesibilitate mijloace de transport în comun: stații și noduri de inter-schimb</i>	Cartier ce nu este deservit de nicio stație de transport în comun / care este deservit de stații situate la mai mult de 800 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier deservit de stații de transport în comun situate la mai puțin de 800 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier deservit de stații de transport în comun situate la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier deservit de stații de transport în comun situate la mai puțin de 300 m față de fiecare punct al cartierului, și de cel puțin un nod de inter-schimb
MC4.5	<i>Accesibilitate bicicliști: rețeaua pistelor de bicicletă</i>	Cartier care nu este deservit de nicio pistă de biciclete de importanță urbană / care este deservit de o pistă de biciclete urbană ce nu asigură legătura cu niciun punct de inter-schimb din oraș	Cartier deservit de cel puțin o pistă de biciclete de importanță urbană, care asigură legătura cu cel puțin un nod de inter-schimb din oraș sau cu centrul acestuia	Cartier deservit de cel puțin două piste de biciclete de importanță urbană, dintre care cel puțin una asigură legătura cu un nod de inter-schimb din oraș, tranzitat de cel puțin o pistă de biciclete de interes local	Cartier deservit de cel puțin două piste de biciclete de importanță urbană, dintre care cel puțin una asigură legătura cu un nod de inter-schimb din oraș, tranzitat de o rețea de piste de biciclete de interes local
MC4.6	<i>Accesibilitatea bicicliștilor: parcuri / stații de închiriat biciclete</i>	Cartier care nu este prevăzut cu parcuri publice pentru biciclete, în care se parchează ilegal, pe spațiul verde sau în spațiile	Cartier prevăzut cu parcuri publice pentru biciclete ce acoperă parțial nevoia de locuri de parcare a comunității	Cartier prevăzut cu parcuri publice pentru biciclete ce acoperă în majoritate nevoia de locuri de parcare a	Cartier prevăzut cu parcuri publice pentru biciclete în proximitatea fiecărei clădiri de locuințe colective, deservit de

		comune ale clădirilor de locuit și care nu este deservit de nicio stație de închiriat biciclete	deservit de stații de închiriat biciclete situate la mai puțin de 800 m față de fiecare punct al cartierului	comunității deservit de stații de închiriat biciclete situate la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului, dintre care cel puțin una situată în proximitatea unei stații de transport	stații de închiriat biciclete situate la mai puțin de 300 m față de fiecare punct al cartierului, amplasate în proximitatea unei stații de transport / a unui punct de interes
MC4.7	<i>Accesibilitate pietoni:</i> un mediu sigur și atractiv pentru pietoni	Cartier fără amenajări specifice pentru pietoni, (trotuare separate de traficul vehicular, traversări pietonale, etc.), în care aceștia sunt nevoiți să împartă suprafața de călcare cu mașinile personale și mijloacele de transport în comun	Cartier în care toate arterele principale de circulație sunt prevăzute cu trotuare funcționale (lățime min. 1,5 m) și traversări pentru pietoni, amenajări ce lipsesc însă de la nivelul străzilor cu importanță locală, unde pietonii împart suprafața de călcare cu mașinile personale	Cartier în care toate străzile sunt prevăzute cu trotuare funcționale (lățime min. 1,5 m) și traversări pentru pietoni, cu cel puțin o stradă amenajată cu trotuare largi (aprox. 5 m, supraînălțate) a cărui zonă centrală e prevăzută cu restricții de viteză pentru traficul auto	Cartier în care toate străzile sunt prevăzute cu trotuare funcționale (lățime min. 1,5 m) și traversări pentru pietoni, cu cel puțin o stradă pietonală, ce conectează puncte de concentra-re a activităților și a cărui zonă centrală este prevăzută cu restricții de viteză și trafic mixt

Sursă: contribuție personală

2.6. MC5 – Configurația fizică a cartierului

Configurația fizică a cartierului, sau modul propriu-zis în care este organizat țesutul construit, afectează semnificativ calitatea vieții, atât la nivel comunitar, cât și individual.

Un prim aspect de importanță în acest sens îl constituie raportul care se stabilește la nivelul cartierului între spațiul public și spațiul privat, problematică ce vizează atât *percepția asupra spațiului* din punct de vedere cultural și social [67], cât și *regimul de proprietate asupra terenului și utilitatea* acestuia. Astfel, se mizează pe menținerea în proprietate (și deci în administrare) publică a unor suprafețe de teren minim necesare în vederea amenajării facilităților publice, și anume:

- facilități publice de utilitate publică – cu acces liber, denumite generic *spații publice* (străzi, piațete, locuri de joacă pentru copii, scuaruri și parcuri [68], etc.);
- facilități publice de utilitate privată – cu acces limitat / condiționat (parcaje, rețele edilitare, instituții publice, școli, grădinițe, baze sportive, etc.).

Restul terenului ar trebui să constituie proprietate privată, administrată și utilizată de proprietarii de drept în conformitate cu legislația în vigoare.

În continuare, o atenție sporită trebuie acordată modului propriu-zis de ocupare a terenului cu clădiri, atât din punctul de vedere al relațiilor fizice care se stabilesc între acestea, ce determină calitatea și funcționalitatea spațiilor exterioare ce se crează între ele, influențând, în aceeași timp, gradul de intimitate și iluminare a unităților propriu-zise de locuit, cât și din punctul de vedere al densităților rezultate la nivelul cartierului.

Astfel, se urmărește atingerea unui echilibru, în sensul asigurării unor densități suficiente de crescute pentru a susține facilitățile publice necesare comunității, evitându-se, în același timp, aglomerarea excesivă a habitatului urbanizat [69]. Acest aspect este cu atât mai important în contextul actual, în care asistăm la o dezurbanizare și, deci, la o de-densificare a orașelor contemporane, datorată extinderii acestora la nesfârșit în teritoriu, prin intermediul suburbiilor [70].

În sfârșit, calitatea vieții într-o comunitate este puternic influențată de calitatea amenajărilor din spațiul public, respectiv de starea de conservare a țesutului construit. Astfel, așa cum afirmă și Jan Gehl în lucrarea sa, *Life between buildings. Using public space*, între calitatea amenajărilor din spațiul public și timpul petrecut aici de membrii comunității se stabilește o relație direct proporțională, un mediu plăcut atrăgând în mod firesc un număr mai ridicat de oameni, ce pot desfășura aici o varietate de activități [71].

În același timp, un fond construit îngrijit contribuie la definirea unei imagini plăcute la nivel urban, ce inspiră încredere atât antreprenorilor privați, cât și utilizatorilor, precum și la un nivel ridicat de confort interior, unitățile de locuit fiind mai bine protejate în fața schimbărilor de temperatură și a intemperiilor de o anvelopă bine conservată.

În continuare, **Tabelul 2.7** prezintă principalii factori care influențează nivelul de calitate a vieții într-o comunitate din perspectiva configurației fizice a cartierului, precum și modul propus de acordare a punctajului pentru fiecare dintre aspectele analizate.

Tabel 2.7 Macro-criteriul de analiză urbană MC5 – Configurația fizică a cartierului: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNCTAJULUI			
		0	1	2	3
MC5.1	<i>Ocuparea terenului: raportul dintre spațiul public și spațiul privat</i>	Cartier în care majoritatea terenurilor și clădirilor se află în proprietate privată (inclusiv anumite drumuri) / în proprietate	Cartier în care proporția dintre terenurile și clădirile aflate în proprietate privată și cele aflate în proprietate Statului este de 50-50,	Cartier în care mai mult de jumătate dintre terenuri și clădiri se află în proprietate privată, toate drumurile făcând parte din domeniul public, cu toate	Cartier în care numai facilitățile publice (de utilitate publică – străzi, piațete, parcuri, etc. sau privată – instituții, școli, grădinițe, etc.)

		Statului (inclusiv terenul pe care sunt construite clădirile de locuit sau clădirile însele)	toate drumurile făcând parte din domeniul public, iar majoritatea clădirilor de locuit fiind proprietate privată	clădirile de locuit și o parte dintre terenurile aflate între acestea fiind private	se află în proprietatea Statului, restul fiind proprietate privată
MC5.2	<i>Ocuparea terenului: tipologia clădirilor și relațiile fizice dintre acestea</i>	Cartier în care clădirile de locuit sunt amplasate unele față de celelalte la distanțe cel mult egale cu înălțimea lor sau de maxim 15 m / clădirile de locuit sunt amplasate la distanțe atât de mari încât nu contribuie la definirea spațiilor rezultate între ele	Cartier în care clădirile de locuit sunt amplasate unele față de celelalte la distanțe cel puțin egale cu înălțimea lor sau de minim 15 m, așezate pe teren astfel încât să definească spațiile urbane ce se formează între ele pe cel puțin două laturi	Cartier în care clădirile de locuit sunt amplasate unele față de celelalte la distanțe cel puțin egale cu înălțimea lor sau de minim 20 m, așezate pe teren astfel încât să definească spațiile urbane ce se formează între ele pe cel puțin două laturi	Cartier în care clădirile de locuit sunt amplasate unele față de celelalte la distanțe cel puțin egale cu înălțimea lor sau de minim 20 m, așezate pe teren astfel încât să definească spații urbane pozitive (delimitate pe cel puțin trei laturi de fronturi construite)
MC5.3	<i>Ocuparea terenului: indici urbanistici</i>	Cartier cu o densitate urbană sub 10 unități de locuit / ha / peste 300 unități de locuit /ha	Cartier cu o densitate urbană scăzută (sub 30 unități de locuit / ha)	Cartier cu o densitate urbană medie (între 30 - 100 unități de locuit / ha)	Cartier cu o densitate urbană crescută (între 100 - 300 unități de locuit / ha)
MC5.4	<i>Calitatea mediului construit: amenajarea spațiului public</i>	Cartier care nu prezintă amenajări ale spațiului public, altele decât cele strict funcționale (străzi destinate traficului vehicular, prevăzute cu trotuare funcționale de maxim 1,5 m lățime și iluminat general)	Cartier cu amenajări sumare ale spațiului public, altele decât cele strict funcționale (străzi prevăzute cu trotuare funcționale de maxim 1,5 m lățime, iluminat general, aliniamente de arbori și coșuri de gunoi)	Cartier cu amenajări ale spațiului public destinate atât activităților pietonale (străzi prevăzute cu trotuare largi, iluminat general și aliniamente de arbori dar și piațete cu locuri de stat), cât și relaxării (parcuri și scuaruri)	Cartier cu amenajări de calitate superioară ale spațiului public destinate atât activităților pietonale (străzi complet pietonizate și piațete, prevăzute cu locuri de stat și iluminat de atmosferă), cât și relaxării (parcuri și scuaruri)

MC5.5	<i>Calitatea mediului construit:</i> starea fondului construit	Cartier cu un fond construit aflat într-o stare avansată de degradare	Cartier cu un fond construit reabilitat în proporție de peste 30%	Cartier cu un fond construit reabilitat în proporție de peste 50%	Cartier cu un fond construit reabilitat în proporție de peste 70% / cartier nou
-------	--	---	---	---	---

Sursă: contribuție personală

2.7. MC6 – Rețeaua de facilități și comunitatea muncii

Rețeaua facilităților publice a jucat întotdeauna un rol crucial în mediul urban, contribuind atât la satisfacerea nevoilor curente ale cetățenilor, precum accesul la facilități de învățământ, sanitare sau comerciale, cât și la creșterea potențialului de atracție al spațiului public însuși, prin animarea țesutului construit altfel sterp, precum și prin crearea unui pretext de interacțiune în rândul populației [72]. Se poate așadar afirma cu legitimitate că rețeaua de facilități publice influențează major nivelul de calitate a vieții în mediul urban.

Pornind de la aceste premise, începând cu sfârșitul secolului al XX-lea câștigă teren o panoplie de teorii care accentuează importanța cartierelor cu funcțiuni mixte, sau *mixed-use developments*, în care locuințele propriu-zise sunt complementate de o serie de facilități publice, centre comerciale sau chiar clustere de locuri de muncă.

Acest concept a apărut inițial cu referire la situația centrelor urbane, abandonate treptat ca urmare a descentralizării orașelor pe fondul extinderii acestora în teritoriu [73], precum și a zonificării radicale a așezărilor, specifice urbanismului modernist (ale cărui principii sunt exprimate prin Charta de la Atena [74], elaborată în anul 1933 de CIAM – Congresul Internațional pentru Arhitectură Modernă).

Însă în ultima vreme, importanța mixturii de funcțiuni la nivelul cartierelor rezidențiale este tot mai mult scoasă în evidență, studiile recente indicând o certă legătură între prezența facilităților publice și nivelul de activitate pietonală înregistrată, precum și frecvența și calitatea interacțiunilor sociale între membrii comunității [75].

În sfârșit, nu trebuie neglijat efectul pe care amplasarea clusterelor de locuri de muncă în proximitatea locuințelor îl are asupra celulei familiale. Astfel, eliminarea timpilor morți petrecuți de cel puțin unul dintre membrii adulți ai familiei în drum spre muncă, precum și posibilitatea reunirii familiei acasă, timp de o oră pentru masa de prânz, pot contribui la refacerea relațiilor tradiționale, precum și la eliminarea efectelor negative ale navetismului parental asupra percepției și dezvoltării emoționale a copilului, care beneficiază astfel de prezența ambilor părinți pentru o perioadă de timp mai îndelungată în fiecare zi.

În continuare, lucrarea de față se concentrează asupra principalelor aspecte referitoare la rețeaua de facilități și comunitatea muncii, care au potențialul de a influența nivelul de calitate a vieții într-un cartier, precum și pe specificarea modului de acordare a punctajelor **Tabelul 2.8**.

Tabel 2.8 Macro-criteriul de analiză urbană MC6 – Rețeaua de facilități și comunitatea muncii: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNCTAJULUI			
		0	1	2	3
MC6.1	<i>Structura funcțională</i> mixtura de funcțiuni	Cartier mono-funcțional (cartier-dormitor) / în care co-există două sau mai multe funcțiuni antagonice, care își dăunează reciproc (ex.: locuire și industrie)	Cartier în care funcțiunea rezidențială este completată de maxim două tipologii de facilități publice (ex.: școală primară, magazine alimentare)	Cartier în care funcțiunea rezidențială este completată de o varietate de facilități publice, dar care oferă locuri de muncă pentru o singură categorie socială	Cartier în care funcțiunea rezidențială este completată de o varietate de facilități publice și locuri de muncă, ce satisfac nevoile cotidiene ale cetățenilor
MC6.2	<i>Structura funcțională</i> dis tribuția facilităților	Cartier mono-funcțional (ex.: cartier-dormitor) / cartier în care facilitățile publice sunt concentrate într-un singur areal, situat excentric, la distanță mai mare de 800 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier la nivelul căruia facilitățile publice sunt concentrate într-un singur areal, situat excentric, dar la distanță mai mică de 800 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier la nivelul căruia facilitățile publice sunt concentrate în mai multe areale izolate, situate la distanțe mai mici de 500 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier în care facilitățile publice sunt distribuite relativ uniform, cu anumite concentrări în proximitatea centrului de cartier sau a arterelor de legătură cu centrul istoric și alte puncte de interes din oraș
MC6.3	<i>Facilități publice:</i> rețeaua comercială	Cartier care nu este deservit de niciun magazin / deservit de un singur cluster de magazine ce oferă spre vânzare o singură categorie de produse / un super-market situat la mai mult de 800 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier deservit de cel mult un cluster de magazine ce oferă spre vânzare o singură categorie de produse / un super-market situat la mai puțin de 800 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier cu o rețea comercială variată, ce cuprinde cel puțin un super-market, mai multe magazine alimentare mici, precum și puncte de alimentație publică și servicii, situate la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier cu o rețea comercială variată, ce cuprinde super-market-uri, magazine alimentare și non-alimentare, puncte de alimentație publică și servicii și o piață agro-alimentară, situate la mai puțin de 300 m față de fiecare punct al cartierului

MC6.4	<i>Facilități publice:</i> rețeaua de învățământ	Cartier care nu este deservit de niciun spațiu de învățământ (școală primară / grădiniță) / deservit de facilități educaționale situate la mai mult de 800 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile doar prin traversarea unor artere de circulație cu trafic intens	Cartier care este deservit de facilități educaționale situate la mai puțin de 800 m față de fiecare punct al cartierului (pentru școli primare), respectiv la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului (pentru grădinițe), accesibile doar prin traversarea unor artere de circulație cu trafic intens	Cartier care este deservit de facilități educaționale situate la mai puțin de 800 m față de fiecare punct al cartierului (pentru școli primare), respectiv la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului (pentru grădinițe), accesibile fără traversarea unor artere de circulație cu trafic intens	Cartier care este deservit de facilități educaționale situate la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului (pentru școli primare), respectiv la mai puțin de 300 m față de fiecare punct al cartierului (pentru grădinițe), accesibile de-a lungul unor trasee pietonale sigure și atractive pentru copii
MC6.5	<i>Facilități publice:</i> rețeaua sanitară	Cartier care nu este deservit de niciun punct sanitar / deservit de facilități sanitare situate la mai mult de 800 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier care este deservit de cel mult un punct sanitar (o farmacie / un cabinet medical individual) situat la mai puțin de 800 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier cu o rețea sanitară variată, ce cuprinde cel puțin o policlinică și un cluster de cabinete medicale individuale și farmacii, situate la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului	Cartier cu o rețea sanitară variată, ce cuprinde cel puțin o policlinică și un cluster de cabinete medicale individuale și farmacii, situate la mai puțin de 300 m față de fiecare punct al cartierului
MC6.6	<i>Facilități publice:</i> rețeaua lăcașurilor de cult	Cartier care nu este deservit de niciun lăcaș de cult / lăcașurile de cult existente nu aparțin confesiunii majoritare	Rețeaua lăcașurilor de cult corespunde orientării confesion-ale a cel puțin 50% din membrii comunității	Rețeaua lăcașurilor de cult corespunde orientării confesionale a cel puțin 70% din membrii comunității	Rețeaua lăcașurilor de cult corespunde orientării confesionale a cel puțin 90% din membrii comunității
MC6.7	<i>Facilități publice:</i> rețeaua facilităților sportive și de agrement	Cartier care nu este deservit de facilități sportive / deservit de o singură bază sportivă în	Cartier deservit de o singură bază sportivă în sistem privat, situată la mai puțin de 800 m	Cartier deservit de mai multe facilități sportive, dintre care cel puțin una în	Cartier deservit de mai multe facilități sportive, dintre care cel puțin una în

		sistem privat, situată la mai mult de 800 m față de fiecare punct al cartierului	față de fiecare punct al cartierului	administra-re publică, situate la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului	administrare publică, situate la mai puțin de 300 m față de fiecare punct al cartierului
MC6.8	<i>Facilități publice:</i> rețeaua locurilor de joacă pentru copii	Cartier care nu este deservit de locuri de joacă pentru copii / deservit de locuri de joacă situate la mai mult de 800 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile prin traversarea unor artere cu trafic intens	Cartier care este deservit de locuri de joacă pentru copii situate la mai puțin de 800 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile prin traversarea unor artere de circulație cu trafic intens	Cartier care este deservit de locuri de joacă pentru copii situate la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile fără traversarea unor artere de circulație cu trafic intens	Cartier care este deservit de locuri de joacă pentru copii situate la mai puțin de 300 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile de-a lungul unor trasee pietonale sau cu trafic mixt, sigure și atractive pentru copii
MC6.9	<i>Facilități publice:</i> rețeaua spațiilor verzi	Cartier care nu este deservit de spații verzi / deservit de spații verzi situate la mai mult de 800 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile prin traversarea unor artere de circulație cu trafic intens	Cartier deservit de spații verzi situate la mai puțin de 800 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile prin traversarea unor artere de circulație cu trafic intens	Cartier deservit de spații verzi situate la mai puțin de 500 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile fără traversarea unor artere de circulație cu trafic intens	Cartier deservit de spații verzi situate la mai puțin de 300 m față de fiecare punct al cartierului, accesibile de-a lungul unor trasee pietonale sau cu trafic mixt, sigure și atractive pentru copii

Sursă: contribuție personală

2.8. MC7 – Fondul locativ și condițiile fizice de locuire

Nevoile umane se împart, în conformitate cu piramida lui Maslow [76], în cinci mari categorii, ordonate în funcție de intensitatea cu care le resimțim, și anume:

- nevoi fiziologice, precum nevoia de apă, hrană sau adăpost;
- nevoia de siguranță;
- nevoia de afecțiune;
- nevoia de recunoaștere, care face referire atât la stima de sine, cât și la aprecierea venită din partea celorlalți;
- nevoia de dezvoltare personală (auto-realizarea).

Ulterior, Maslow îmbogățește schema inițială cu două noi categorii de nevoi umane, și anume *nevoia de cunoaștere* și *nevoile estetice* [77].

Prin însăși natura sa, fondul locativ contribuie la satisfacerea nevoilor fiziologice ale omului, oferindu-i acestuia un adăpost în fața intemperiilor; însă la o analiză mai atentă, se poate observa faptul că locuința are potențialul de a contribui esențial la satisfacerea mult mai multor nevoi umane, începând cu nevoia de siguranță fizică, trecând prin nevoia de afecțiune – căminul având un rol esențial în formarea și sudarea unei familii, și sfârșind cu nevoia de recunoaștere – locuința fiind adeseori tratată ca un indicator al poziției ocupate de proprietari în societate. În anumite cazuri, locuința poate chiar să contribuie la satisfacerea nevoii de dezvoltare personală a individului, fie prin faptul că îi oferă acestuia spațiul necesar desfășurării demersurilor de împlinire a propriului potențial, fie prin aceea că însăși amenajarea și transformarea locuinței constituie obiectul celor mai înalte aspirații ale proprietarului. Nu în ultimul rând, locuința joacă un rol esențial în satisfacerea nevoilor estetice ale populației, atât la nivel comunitar, prin definirea spațiului public, cât și individual, prin structura interioară a spațiului locuit. În acest sens, conceptul de identitate prin diversitate își găsește un nou înțeles în idealul tradițional de frumusețe: o estetică suficient de ordonată încât să satisfacă nevoia de simetrie, echilibru și repetiție a omului, dar în același timp suficient de diversificată încât să se evite monotonia.

În acest context, este dificil de înțeles motivul pentru care teoriile urbanistilor contemporani acordă o atenție atât de redusă modului de conformare și esteticii propriu-zise a locuințelor, preferând să excludă aspectele arhitecturale, pe care le categorisesc condescendent ca fiind subiective, din evaluarea nivelului de calitate a vieții într-o comunitate.

Lucrarea de față se concentrează, în consecință, asupra identificării tuturor aspectelor legate de structura fondului locativ care au potențialul de a influența calitatea vieții într-un cartier, deopotrivă urbanistice și arhitecturale; acestea sunt enunțate în cele ce urmează (**Tabelul 2.9**).

Tabel 2.9 Macro-criteriul de analiză urbană MC7 – Fondul locativ și condițiile fizice de locuire: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALAT	ACORDAREA PUNCTAJULUI			
		0	1	2	3
MC7.1	Clădirile de locuit: aspectul exterior	Cartier în care majoritatea clădirilor existente afișează o estetică stridentă, în vizibil contrast unele cu celelalte, dar și cu tradiția locală / cartier în care toate clădirile sunt tratate identic d.p.d.v. estetic	Cartier în care clădirile existente, deși nu respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, nu contrastează în mod neplăcut unele cu celelalte prin aspectul exterior, mai degrabă temperat	Cartier în care clădirile existente respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, care este interpretată diferit la nivelul fiecărei clădiri, pentru a evita o atmosferă monotonă	Cartier în care clădirile existente respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, inspirată din identitatea locului, care este interpretată diferit la nivelul fiecărei clădiri, pentru a evita monotonia
MC7.2	Clădirile de locuit: mixtura de	Cartier ce oferă locuințe care se adresează	Cartier ce oferă locuințe care se adresează	Cartier ce oferă o varietate de locuințe, care	Cartier ce oferă o varietate mare de

	locuințe	unei singure clase sociale, creând astfel premisele apariției unei comunități de tip ghetou, izolată de restul orașului și de realitățile sale atât d.p.d.v. social, dar și economic sau cultural	unei singure clase sociale, dar care pot acomoda toate categoriile de vârstă ale comunității (tineri necăsătoriți, familii cu copii, bătrâni)	se adresează numai claselor sociale de mijloc, dar care pot acomoda toate categoriile de vârstă ale comunității (tineri necăsătoriți, familii cu copii, bătrâni)	locuințe, care se adresează tuturor claselor sociale și categoriilor de vârstă (tineri necăsătoriți familii cu copii, bătrâni), generând astfel o comunitate eterogenă
MC7.3	<i>Clădirile de locuit: spații comune</i>	Cartier în care majoritatea clădirilor nu dispun de spații comune / dispun doar de spații comune funcționale (acces, holuri, casa de scară), care nu sunt însă întreținute în mod corespunzător	Cartier în care majoritatea clădirilor dispun doar de spații comune funcționale (acces, holuri, casa de scară), întreținute corespunzător de locatari	Cartier în care majoritatea clădirilor dispun atât de spații comune funcționale, cât și de cel puțin un spațiu comun destinat socializării (interior sau exterior), eventual amenajat de locatari	Cartier în care majoritatea clădirilor dispun de o varietate mare de spații comune, atât funcționale cât și destinate socializării, amplasate deopotrivă la interiorul clădirii, cât și în exterior
MC7.4	<i>Unitățile de locuit: suprafață și dotări</i>	Cartier în care majoritatea unităților de locuit nu respectă suprafețele și dotările minimale impuse prin Legea Locuinței (L114/1996) [78], oferind condiții mizere de viață membrilor comunității	Cartier în care majoritatea unităților de locuit respectă suprafețele și dotările minimale impuse prin Legea Locuinței (L114/1996) [78] cu privire la spațiile de servicii (băi și bucătării), dar nu și cu privire la cele deservite (camerele locuibile)	Cartier în care majoritatea unităților de locuit respectă suprafețele și dotările minimale impuse prin Legea Locuinței (L114/1996) [78], atât cu privire la spațiile de servicii (băi și bucătării), cât și cu privire la spațiile deservite (camerele locuibile)	Cartier în care majoritatea unităților de locuit oferă suprafețe și dotări suplimentare celor impuse prin Legea Locuinței (L114/1996) [78], oferind condiții de viață de o calitate superioară membrilor comunității
MC7.5	<i>Unitățile de locuit: iluminarea și ventilarea naturală</i>	Cartier în care majoritatea unităților de locuit nu au nicio cameră locuibilă ventilată și	Cartier în care majoritatea unităților de locuit au cel puțin o cameră locuibilă ventilată și	Cartier în care majoritatea unităților de locuit au toate camerele locuibile ventilate și	Cartier în care majoritatea unităților de locuit au toate camerele locuibile, dar și bucătăria,

		iluminată natural direct (ferestrele fiind orientate spre o altă clădire situată la o distanță mai mică decât înălțimea celei mai înalte dintre cele două)	iluminată natural direct	iluminate natural direct	ventilate și iluminate natural direct, băile fiind iluminate și ventilate natural indirect (ex.: printr-o curte de lumină) sau mecanic
MC7.6	<i>Unitățile de locuit:</i> confortul termic	Cartier în care majoritatea clădirilor de locuit nu sunt termoizolate / nu sunt prevăzute cu surse de căldură	Cartier în care majoritatea clădirilor de locuit sunt prevăzute cu acoperiș de tip șarpantă (termoizolat sau nu), dar ale căror închideri verticale nu sunt termoizolate	Cartier în care majoritatea clădirilor de locuit sunt termoizolate corespunzător atât la nivelul învelitoareii, cât și la nivelul închiderilor verticale și al tâmplărilor	Cartier în care majoritatea clădirilor de locuit au statut de casă pasivă, cu pierderi reduse de energie
MC7.7	<i>Unitățile de locuit:</i> gradul de intimitate	Cartier în care majoritatea unităților de locuit nu oferă intimitate, d.p.d.v. vizual (ferestrele privesc spre alte clădiri, situate la o distanță de maxim 15 m), cât și fonic (însăși discuțiile curente se pot distinge dintr-un apartament într-altul)	Cartier în care majoritatea unităților de locuit oferă un grad de intimitate scăzut, d.p.d.v. vizual (ferestrele privesc spre clădiri situate la o distanță de maxim 20 m), cât și fonic (doar discuțiile aprinse se pot distinge dintr-un apartament într-altul)	Cartier în care majoritatea unităților de locuit oferă un grad de intimitate satisfăcător, d.p.d.v. vizual (ferestrele privesc spre alte clădiri, situate la o distanță de minim 20 m), cât și fonic (zgomotele de impact se pot distinge dintr-un apartament într-altul)	Cartier în care unitățile de locuit oferă un grad de intimitate ridicat, d.p.d.v. vizual (ferestrele privesc spre clădiri situate la o distanță de minim 20 m, protejate de plantații), cât și fonic (zgomotele cotidiene nu se disting)

Sursă: contribuție personală

2.9. MC8 – Securitate și siguranță

Sentimentul de siguranță în mediul urban constituie o premisă esențială în dezvoltarea și evoluția așezărilor umane, societatea putându-se concentra pe aspectele mai profunde ale vieții doar după ce nevoia primară de securitate a fost satisfăcută. Conceptul de siguranță urbană face referire la o multitudine de aspecte

ce pot afecta viața comunitară, de la hazardele naturale, mai mult sau mai puțin controlabile de către om, la aspecte cotidiene referitoare la securitatea traficului și reducerea criminalității în orașe.

Dacă în legătură cu prima categorie de pericole, cele cauzate de forța naturii (cutremure, inundații, alunecări de teren, etc.), intervenția umană este limitată la evaluarea corectă a nivelului de vulnerabilitate a așezărilor existente [79] / alegerea corespunzătoare a amplasamentului noilor dezvoltări, la respectarea normativelor în vigoare cu privire la proiectarea și execuția construcțiilor, respectiv la elaborarea unor scenarii de intervenție în cazul producerii unor evenimente nedorite, care să permită revenirea orașului la condițiile anterioare de funcționare în cel mai scurt timp posibil [80], securitatea traficului și rata criminalității pot fi mult mai ușor de controlat, atât printr-o educație corespunzătoare, cât și prin măsuri de ordin legislativ sau de configurare a țesutului urban.

În continuare, lucrarea de față se concentrează pe identificarea principalelor aspecte care influențează calitatea vieții din punctul de vedere al securității și siguranței în mediul urban, precum și pe modul de acordare a punctajului propus de metodologia multi-criterială (**Tabelul 2.10**).

Tabel 2.10 Macro-criteriul de analiză urbană MC8 – Securitate și siguranță: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNTAJULUI			
		0	1	2	3
MC8.1	<i>Hazarde naturale și antropice: strategii de prevenire și intervenție în cazul producerii unor evenimente</i>	Cartier pentru care nu au fost realizate până la ora actuală studii de vulnerabilitate la hazarde naturale sau antropice / cartier extrem de vulnerabil la cel puțin o tipologie de hazarde naturale (cutremure, inundații, etc.) sau antropice	Cartier pentru care au fost realizate până la ora actuală studii de vulnerabilitate la hazarde naturale sau antropice, dar nu au fost elaborate strategii de intervenție în cazul producerii unor asemenea evenimente	Cartier la care au fost realizate până la ora actuală atât studii de vulnerabilitate la hazarde naturale sau antropice, cât și strategii de intervenție în cazul producerii unor evenimente, care nu sunt asumate de autorități	Cartier la care au fost realizate până la ora actuală atât studii de vulnerabilitate la hazarde naturale sau antropice, cât și strategii de intervenție în cazul producerii unor evenimente, inițiate și asumate de autorități
MC8.2	<i>Siguranța în spațiul public: securitate în trafic</i>	Cartier ce nu oferă siguranță în trafic, în care bicicliștii și pietonii împart suprafața de rulare cu mașinile personale și mijloacele de transport în comun, iar copiii și persoanele cu	Cartier ce oferă o siguranță scăzută a traficului, în care bicicliștii și pietonii beneficiază de amenajări specifice doar punctual, iar copiii și persoanele cu dizabilități pot circula	Cartier ce oferă o siguranță satisfăcătoare a traficului, în care bicicliștii și pietonii beneficiază de amenajări specifice adecvate, iar copiii și persoanele cu dizabilități pot circula	Cartier ce oferă o siguranță ridicată a traficului, în care bicicliștii și pietonii beneficiază de amenajări specifice extensive, iar copiii și persoanele cu dizabilități pot circula

	dizabilități nu pot circula neînsoțiți	neînsoțiți în cel puțin 30% dintre spațiile publice	neînsoțiți în cel puțin 50% dintre spațiile publice	neînsoțiți în cel puțin 70% dintre spațiile publice
MC8.3 <i>Siguranța în spațiul public:</i> reducerea criminalității	Cartier ce nu oferă siguranță în spațiul public, în care iluminatul stradal este deficitar sau inexistent, care beneficiază de un număr restrâns de facilități publice, ce funcționează fără excepție doar pe timpul zilei, în care locuitorii evită să se deplaseze după lăsarea întunericului și în scopuri funcționale	Cartier ce oferă o siguranță scăzută în spațiul public, ce beneficiază doar în anumite zone de un iluminat stradal corect conformat, precum și de un număr restrâns de facilități publice funcționale și pe timpul nopții, în care locuitorii se deplasează după lăsarea întunericului numai în scopuri funcționale, dar nu și recreative	Cartier ce oferă o siguranță satisfăcătoare în spațiul public, ce beneficiază de un iluminat stradal corect conformat în majoritatea zonelor, precum și de un număr adecvat de facilități publice funcționale și pe timpul nopții, în care locuitorii se deplasează după lăsarea întunericului în scopuri funcționale, dar și, ocazional, recreative	Cartier ce oferă o siguranță ridicată în spațiul public, ce beneficiază de un iluminat stradal uniform și corect conformat, precum și de un număr ridicat de facilități publice funcționale și pe timpul nopții, în care locuitorii se deplasează după lăsarea întunericului atât în scopuri funcționale, cât și recreative

Sursă: contribuție personală

2.10. MC9 – Identitatea locului

Conceptul de identitate a locului este frecvent vehiculat, în lucrările de specialitate, dar și în practica profesională, în relație cu nevoia de preservare a moștenirii culturale, deopotrivă materială și imaterială, devenită, în ultimii ani, o prioritate la nivel global, pe fondul pierderii treptate a identității și vivacității centrelor istorice ale orașelor ca urmare a extinderii infinite a acestora în teritoriu [81].

În acest sens, se pune accentul atât pe conservarea fondului construit, precum și pe recuperarea activităților acomodate în mod tradițional de spațiul public [82], care contribuie în egală măsură la definirea caracterului unei așezări.

Însă identitatea locului nu trebuie înțeleasă doar prin referire la țesutul istoric, cu certe valori urbanistico-arhitecturale și estetice; prezența unor elemente comune, atât de ordin vizual, cât și funcțional sau socio-cultural, inspirate de geneza cartierului sau de anumite momentele-cheie din evoluția acestuia de-a lungul timpului, devine esențială în conturarea sentimentului de apartenență la comunitate, respectiv a mândriei locale. Aceste două aspecte sunt deosebit de importante în mediul urban, întrucât determină coeziunea socială în rândul rezidenților, care își asumă în egală măsură statutul de cetățean, cu toate drepturile și responsabilitățile care derivă de aici.

În continuare, lucrarea de față se concentrează pe punctarea principalelor aspecte referitoare la identitatea locului, evaluate în vederea stabilirii nivelului de calitate a vieții într-o comunitate, precum și pe explicarea modului de acordare a punctajelor (**Tabelul 2.11**).

Tabel 2.11 Macro-criteriul de analiză urbană MC9 – Identitatea locului: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNCTAJULUI			
		0	1	2	3
MC9.1	<i>Memoria locului: moștenirea materială</i>	Cartier care beneficiază de un fond construit valoros d.p.d.v. istoric, aflat însă într-o stare avansată de degradare / cartier care și-a pierdut clădirile istorice valoroase	Cartier care beneficiază de un fond construit valoros d.p.d.v. istoric, conservat în proporție de peste 50% / cartier ce nu dispune de clădiri istorice valoroase, fiind recent	Cartier care beneficiază de un fond construit valoros d.p.d.v. istoric, conservat în proporție de peste 70%	Cartier care beneficiază de un fond construit valoros d.p.d.v. istoric, conservat în proporție de peste 90%, cel puțin 50% dintre clădirile reabilitate fiind re-funcționalizate
MC9.2	<i>Memoria locului: moștenirea imaterială</i>	Cartier care beneficiază de tradiții locale, care nu mai sunt însă perpetuate / cartier care și-a pierdut în timp tradițiile locale	Cartier care beneficiază de tradiții locale, perpetuate doar parțial la nivel funcțional (profilul activităților comerciale din zonă) / cartier ce nu dispune de tradiții locale, fiind construit recent	Cartier care beneficiază de tradiții locale, perpetuate parțial, atât la nivel funcțional, cât și prin evenimente socio-culturale	Cartier care beneficiază de tradiții locale, perpetuate integral, atât la nivel funcțional, cât și prin evenimente socio-culturale, care angrenează un procent semnificativ al comunității
MC9.3	<i>Identitatea vizuală: aspectul unitar al cartierului</i>	Cartier a cărui estetică generală este caracterizată de un contrast puternic, atât între clădirile din zonă, cât și între acestea și amenajările spațiului public cu care se învecinează (dacă acestea există)	Cartier a cărui estetică generală este caracterizată de o diversitate a clădirilor și amenajărilor lor din spațiul public, care, deși nu respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, nu crează un contrast neplăcut	Cartier a cărui estetică generală este caracterizată de o temă comună d.p.d.v. estetic, care se regăsește însă numai la nivelul clădirilor, și nu și la nivelul amenajărilor din spațiul public	Cartier a cărui estetică generală este caracterizată de o temă comună d.p.d.v. estetic, inspirată din istoria locului, care se regăsește atât la nivelul clădirilor, cât și al amenajărilor din spațiul public

MC9.4	<i>Identitatea comunitară</i> evenimente socio-culturale	Cartier în care nu se organizează evenimente socio-culturale	Cartier în care se organizează anual un singur eveniment socio-cultural (ex.: Zilele Cartierului), cu participare modestă din partea publicului	Cartier în care se organizează anual două sau mai multe evenimente socio-culturale, cu participare modestă din partea publicului	Cartier cu o viață socio-culturală intensă, în care se organizează o varietate de evenimente la care participă majoritatea membrilor comunității
-------	--	--	---	--	--

Sursă: contribuție personală

2.11. MC10 – Gradul de satisfacție a populației

Întrucât reprezintă o apreciere subiectivă, gradul de satisfacție a populației este adeseori lăsat la o parte în demersurile de evaluare a nivelului de calitate a vieții într-o comunitate.

Totuși, satisfacția locuitorilor joacă, din punctul de vedere al autorului, un rol esențial în acest sens, întrucât pe lângă faptul că reprezintă scopul în sine al demersurilor de îmbunătățire a calității vieții la nivelul unui cartier, o comunitate mulțumită se va implica mai activ în rezolvarea problemelor din mediul urban, fiind motivată și totodată disponibilă să depună eforturi în vederea îmbunătățirii continue a realității cotidiene.

Astfel, un grad de satisfacție ridicat al populației va conduce la întărirea sentimentului de apartenență la comunitate, precum și la creșterea disponibilității locuitorilor de a participa la evenimente comunitare sau de voluntariat, atât în scopul întreținerii cartierului (inițiative locale, grupuri de discuții, etc.), cât și de factură socială (petreceri comunitare, festivaluri, etc.).

Spre deosebire de celelalte aspecte propuse spre analiză de metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, prezentate anterior, care mizează, în majoritatea cazurilor, pe observarea și cuantificarea realității în condiții „de laborator”, de către un evaluator educat, dar detașat de consecințele imediate, gradul de satisfacție al populației se poate stabili doar prin interacțiune directă cu membrii comunității, prin intermediul unor chestionare aplicate pe teren.

Tabelul 2.12 prezintă, în cele ce urmează, principalele aspecte referitoare la gradul de satisfacție al populației, evaluate de metodologia multi-criterială, precum și modul de acordare a punctajelor.

Tabel 2.12 Macro-criteriul de analiză urbană MC10 – Gradul de satisfacție a populației: aspecte evaluate

IND.	ASPECT EVALUAT	ACORDAREA PUNTAJULUI			
		0	1	2	3
MC10.1	<i>Gradul de satisfacție:</i> sentimentul de apartenență și mândria	Cartier în care majoritatea locuitorilor nu împărtășesc sentimentul de	Cartier în care cel puțin 50% dintre locuitori împărtășesc sentimentul de	Cartier în care cel puțin 70% dintre locuitori împărtășesc sentimentul de	Cartier în care cel puțin 90% dintre locuitori împărtășesc sentimentul de

	locală	apartenen-ță la comunitate și mândrie locală	apartenen-ță la comunitate și mândrie locală	apartenen-ță la comunitate și mândrie locală	apartenen-ță la comunitate și mândrie locală
MC10.2	<i>Gradul de satisfacție: satisface-rea nevoilor membrilor comunității</i>	Cartier care nu satisface nevoile majorității membrilor comunității	Cartier care satisface nevoile a cel puțin 50% dintre membrii comunității, aparținând unei singure categorii sociale sau de vârstă	Cartier care satisface nevoile a cel puțin 70% dintre membrii comunității, aparținând mai multor categorii sociale sau de vârstă	Cartier care satisface nevoile a cel puțin 90% dintre membrii comunității, aparținând tuturor categoriilor sociale sau de vârstă
MC10.3	<i>Gradul de satisfacție: disponibilitatea locuitorilor de a participa la activități comunitare</i>	Cartier în care majoritatea locuitorilor nu au disponibilitate de a participa la activități comunitare, indiferent de natura și scopul final al acestora	Cartier în care cel puțin 50% dintre locuitori au disponibilitate de a participa la activități comunitare, dar doar câtă vreme acestea sunt cu rol de socializare	Cartier în care cel puțin 70% dintre locuitori au disponibilitate de a participa la activități comunitare, atât de voluntariat, cât și cu rol de socializare	Cartier în care cel puțin 90% dintre locuitori au disponibilitate de a participa la activități comunitare, atât de voluntariat, cât și cu rol de socializare

Sursă: contribuție personală

2.12. Concluzii

Metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, propusă prin prezenta lucrare, supune studiului o pleiadă de factori, grupați în zece macro-criterii de analiză urbană. Fără a avea pretenția de a fi epuizat toate aspectele cotidiene ce influențează calitatea vieții într-o comunitate, noua metodologie atinge cu siguranță o serie de puncte de importanță majoră cu privire la acest subiect, constituind cel puțin o bază pentru cercetările viitoare din domeniu, inclusiv cele ale autorului.

Parcurgând aspectele aferente fiecărui macro-criteriu de analiză urbană, se poate remarca o oarecare repetiție a factorilor evaluați, care par să contribuie, în egală măsură, la definirea nivelului de calitate a vieții din două sau chiar mai multe puncte de vedere.

Astfel, starea de conservare și aspectul exterior al clădirilor este important atât din punctul de vedere al configurației fizice a cartierului (MC5), cât și din perspectiva fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire (MC7), respectiv a identității locului (MC9). De asemenea, prezența trotuarelor contribuie atât la asigurarea unei bune conectivități și accesibilități în zonă (MC4), cât și la definirea configurației fizice a cartierului (MC5) sau la un grad sporit de securitate și siguranță (MC9). Acest lucru se explică în mod firesc, prin inter-dependența ce caracterizează fenomenele urbane, fiecare intervenție în țesutul construit producând efecte mult mai ample, uneori chiar surprinzătoare, în comparație cu așteptările imediate.

Reunind aspecte ecologice, economice și sociale, metodologia multi-criterială evaluează, într-o oarecare măsură, sustenabilitatea unei comunități; însă scopul principal rămâne aprecierea efectelor imediate ale fenomenelor urbane, trecute și prezente, asupra comunității locale. În acest sens, percepția și gradul de satisfacție al populației capătă o importanță majoră în procesul de evaluare a nivelului de calitate a vieții, întrucât indiferent de cât de bine este orchestrată o operațiune din punct de vedere teoretic și legislativ, câtă vreme aceasta nu răspunde unor nevoi directe ale cetățenilor, efectele sale nu vor fi bine primite de comunitate, iar nivelul de ansamblu al calității vieții nu va fi îmbunătățit.

Însă aspectele subiective, ce țin de modul în care oamenii se raportează la realitățile cotidiene, primesc, în schema de ansamblu, un punctaj cât se poate de obiectiv, acordat, ca și în cazul celorlalți factori analizați, în funcție de modul în care aceștia influențează efectiv nivelul de calitate a vieții.

Nu în ultimul rând, metodologia multi-criterială propusă de autor consideră că toate cele zece macro-criterii de analiză urbană au o importanță similară în definirea nivelului de calitate a vieții într-o comunitate. Din acest motiv, punctajul final atribuit cartierului analizat este obținut ca medie aritmetică între punctajele individuale ale fiecărui macro-criteriu, care reprezintă, la rândul lor, media aritmetică a punctajelor atribuite fiecărui aspect analizat.

În sfârșit, **Tabelul 2.13** propune o interpretare a punctajului obținut de un cartier în baza metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, apreciind totodată șansele de îmbunătățire a situației existente în viitorul apropiat. Însă rezultatele obținute nu trebuie niciodată interpretate doar prin referire la punctajul global; studiul atent al punctajelor aferente fiecărui macro-criteriu de analiză urbană va oferi o imagine completă asupra cartierului evaluat, indicând cu exactitate unde trebuie să se intervină în vederea îmbunătățirii situației existente.

Tabel 2.13 Interpretarea punctajului obținut de un cartier în baza metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban

PUNCTAJ OBȚINUT	INTERPRETARE
0	Cartier cu un nivel de calitate a vieții extrem de scăzut, cu șanse reduse de îmbunătățire în viitorul apropiat
1	Cartier cu un nivel de calitate a vieții scăzut, cu șanse medii de îmbunătățire în viitorul apropiat
2	Cartier cu un nivel de calitate a vieții satisfăcător, cu șanse crescute de îmbunătățire în viitorul apropiat
3	Cartier cu un nivel de calitate a vieții ridicat, cu șanse crescute de îmbunătățire în viitorul apropiat

Sursă: contribuție personală

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Definirea unei noi metodologii multi-criteriale de evaluare a calității vieții în cartierele de locuit existente
- Identificarea principalelor macro-criterii de analiză urbană și a aspectelor evaluate aferente, care influențează nivelul de calitate a vieții într-o comunitate
- Stabilirea modului de acordare a punctajului pentru fiecare dintre aspectele evaluate, precum și interpretarea punctajului obținut în final la nivelul cartierelor studiate

3. FENOMENUL LOCUIRII COLECTIVE: EVOLUȚIA DE-A LUNGUL EPOCILOR

Obiectivele capitolului: **Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă la nivel mondial**

Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă în România

Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă în orașul Timișoara

Deși a funcționat de secole ca intervenție punctuală în țesutul construit, locuirea colectivă a devenit un fenomen urban generalizat abia în decursul ultimilor 150 de ani (în România chiar mai recent), ca urmare a mutațiilor produse de Revoluția Industrială la nivelul așezărilor umane, în prezent fiind întâlnită atât în mediul european, cât și peste ocean. Încurajată de politicile socialiste și capitaliste deopotrivă, această ramură a funcțiunii rezidențiale se adresează unui sector semnificativ al populației, îmbrăcând forme diverse, care variază de la locuința socială, destinată claselor cu venituri mici, la apartamente de lux de tip penthouse, care se adresează categoriilor privilegiate din punct de vedere financiar, cu toate variantele intermediare, destinate populației din clasa de mijloc.

Produce ale trecutului și prezentului deopotrivă, cartierele de locuințe colective domină orașele contemporane; astfel, fie că este vorba despre vechile structuri, lăsate moștenire de epocile trecute, sau despre dezvoltările imobiliare actuale, devine evident faptul că prezența acestora în mediul urban nu poate fi ignorată.

Cartierele de locuințe colective existente trebuie asimilate în geografia urbană de ansamblu, iar caracteristicile lor pozitive, care nu sunt întotdeauna puține, trebuie puse în valoare, în timp ce noile dezvoltări urbane au nevoie de reperi către care să se îndrepte, cu scopul îmbunătățirii calității de ansamblu a țesutului urban și a locuirii în sine.

3.1. Fenomenul locuirii colective: asepcte teoretice

Înainte de a trece mai departe, la punctarea câtorva date despre evoluția programului de locuire colectivă în mediul european și românesc deopotrivă, lucrarea de față propune definirea acestui fenomen și înțelegerea sa la nivel global. Astfel, *locuirea colectivă* trebuie privită ca o tipologie complexă, cu ramificații deopotrivă urbanistice, ideologice și socio-economice, care are la bază principiile traiului în comun, transpuse, într-o mai mică sau mai mare măsură, în organizarea efectivă a spațiului construit.

Acest mod de manifestare a funcțiunii rezidențiale își are rădăcinile, pe de o parte, în societățile tradiționale, care mizează pe organizarea vieții sociale în cadrul unor mici comunități, ai căror membrii „*se întrajutorează în gospodărie și creșterea copiilor, folosesc cămări și beciuri colective, petrec împreună de sărbători*” [83], iar pe de altă parte, în noile dezvoltări de tip colonie muncitorească, apărute odată cu Revoluția Industrială în jurul marilor fabrici, care își propuneau să rezolve într-o manieră cât mai eficientă problema locativă extrem de arzătoare, cauzată de creșterea populației urbane ce a însoțit fenomenul industrializării [84]. În mod uzual, locuirea colectivă implică o tipizare a unităților rezidențiale, realizate de cele mai multe ori după un proiect-tip; acestea pot să fie izolate, cuplate, înșiruite, sau, în sensul contemporan al fenomenului, grupate în clădiri cu apartamente multi-etajate, având de cele mai multe ori densități ridicate, de până la 300 unități de locuit/ha [85].

O categorie aparte a locuirii colective o constituie locuința socială, definită în legislația românească drept o „*locuință care se atribuie cu chirie subvenționată unor persoane sau familii, a căror situație economică nu le permite accesul la o locuință în proprietate sau închirierea unei locuințe în condițiile pieței*” [78].

Însă poate cea mai răspândită formă a locuirii colective este, la momentul actual, în România, ansamblul de tip condominiu, înțeles ca un „*imobil format din teren cu una sau mai multe construcții, dintre care unele proprietăți sunt comune, iar restul sunt proprietăți individuale, pentru care se întocmesc o carte funciară colectivă și câte o carte funciară pentru fiecare unitate individuală aflată în proprietate exclusivă, care poate fi reprezentată de locuințe și spații cu altă destinație*” [78]. Condominiul se poate prezenta sub forma unei clădiri sau a unui tronson de clădire multi-etajată, respectiv ca un „*ansamblu rezidențial format din locuințe și construcții cu altă destinație, individuale, amplasate izolat, înșiruit sau cuplat, în care proprietățile individuale sunt interdependente într-o proprietate comună forțată și perpetuă*” [78].

Locuirea colectivă are, în momentul de față, o pondere semnificativă în orașe; astfel, numai la nivelul orașului Timișoara, din totalul de 303.708 locuitori, 49% din populație este cazată în ansambluri de tip condominiu, 39% dintre cetățeni ocupă locuințe ce funcționează în regim individual, în timp ce 12% din populație trăiește în clădirile din zonele istorice [86]. Aceste date justifică observația că locuirea colectivă a devenit un fenomen generalizat în orașele contemporane, având o importanță semnificativă în structurarea țesutului urban, precum și în definirea raporturilor socio-culturale ce se stabilesc în rândul populației.

3.2. Locuirea colectivă la nivel mondial: repere în evoluție

De la modestele așezări temporare coagulate în proximitatea marilor șantiere ale Egiptului Antic, precum colonia formată în vecinătatea orașului Tell El-Amarna [87], ce se prezintă ca o incintă delimitată de ziduri, în interiorul căreia locuințele similare sunt organizate după direcțiile rectangulare ale străzilor ce o străbat, la complexele de locuințe plurifamiliale ale Romei Antice, numite *insulae*, care se definesc ca niște ansambluri de clădiri multi-etajate, realizate din cărămidă și destinate clasei sărace a populației [88], la marile așezăminte monahale din perioada Evului Mediu, la „acele micro-vecinătăți, constituite fie în curțile comune ale locuințelor-vagon sau ale locuințelor-oglină (Muntenia și Moldova), fie în cuprinsul unor străzi (Transilvania)” [83], locuirea colectivă a îmbrăcat o varietate de forme de-a lungul istoriei, însă a rămas izolată ca fenomen până la sfârșitul secolului al XVIII-lea sau chiar începutul secolului al XIX-lea, odată cu Revoluția Industrială.

Între anii 1760 și 1790, o serie de progrese tehnice și descoperiri ingenioase, precum motorul cu abur al lui Watt sau perfecționarea siderurgiei, au favorizat dezvoltarea industriei în detrimentul agriculturii, ceea ce a determinat o reamplasare și reorganizare a așezărilor umane și a societății deopotrivă. Atrasă de mirajul industriei, populația din mediul rural începe să migreze înspre noile centre, coagulate în jurul marilor fabrici, ce iau acum locul catedralelor medievale ca repere în orașe (**Fig. 3.1**) [84]. În curând, aici se construiesc cartiere compacte de locuințe muncitorești (**Fig. 3.2**), de multe ori înghesuite și mizere, care rezolvă, pentru scurt timp și numai în aparență, problemele locative apărute odată cu sosirea emigranților.

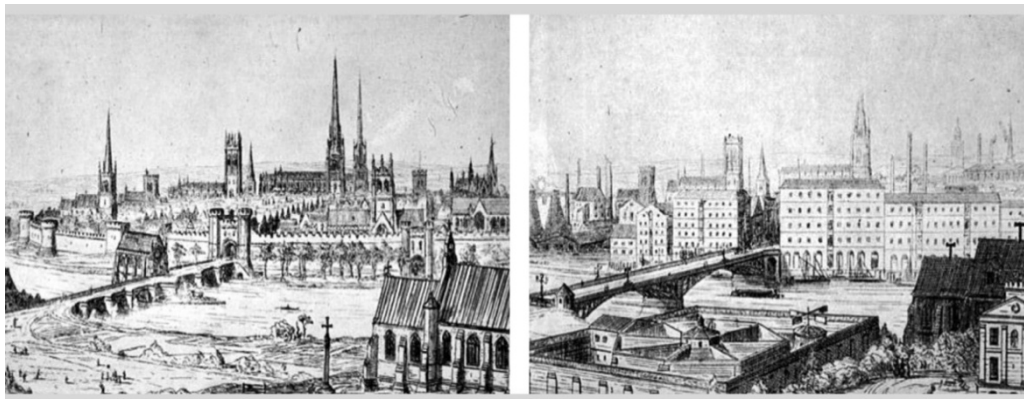

Fig. 3.1 Transformarea așezărilor în perioada Revoluției Industriale, când fabrica ia locul Catedralei ca punct de reper în oraș, polarizând în jurul său atât activitățile de producție, cât și locuințele muncitorilor

Sursă: Benevolo, L. 2000. *Die Geschichte der Stadt*. Campus Verlag. Frankfurt / New York [84], preluat

Astfel, mai ales în mediul britanic, sistemul de locuire tradițional, în gospodării izolate, coagulate în jurul unei parohii, își pierde treptat actualitatea. Locuințele însele devin produse efemere, înlocuibile rapid, ce nu mai fac corp comun

cu terenul pe care sunt construite; acesta devine astfel un bun independent, care poate să fie tranzacționat în conformitate cu regulile economiei de piață.

În paralel cu abandonarea prototipului locuinței tradiționale, asistăm în epocă la diminuarea controlului statului asupra spațiului public, prin abandonarea aproape totală a conceptului de regulament urban. Problemele apărute în țesutul construit sunt astfel rezolvate aproape în totalitate prin intervenții de ordin privat, ceea ce conduce inevitabil la abordări părtinitoare, în favoarea investitorului.

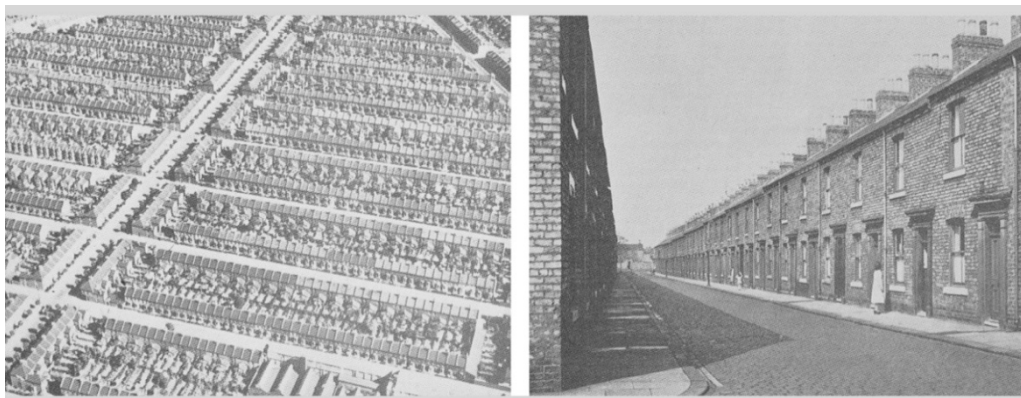

Fig. 3.2 Cartier industrial din Marea Britanie în prima parte a secolului al XIX-lea – vedere aeriană și detaliu

Sursă: Benevolo, L. 2000. *Die Geschichte der Stadt*. Campus Verlag. Frankfurt / New York [84], preluat

Pe fondul creșterii demografice accentuate ce caracterizează secolul al XIX-lea, mutațiile socio-economice produse odată cu aceste transformări încep să ia proporții semnificative, astfel că apar inevitabil situațiile de criză, mai cu seamă în marile orașe. În fața cererii tot mai ridicate de locuințe, speculanții nu întârzie să apară, construind în grabă cartiere muncitorești, care, fiind realizate în absența unor regulamente urbane, se caracterizează prin densități ridicate, fără precedent pe continentul european, prin străzi înguste, de cele mai multe ori desfundate, prin absența rețelelor edilitare, de alimentare cu apă și canalizare, respectiv prin construcții-tip, realizate din materiale perisabile, care oferă rezidenților camere înghesuite și condiții de viață mizere (**Fig. 3.3**). Ca urmare a acestor operațiuni, profilul stradal devine prea îngust, traficul se congestionează, locuințele devin neîncăpătoare, iar orașele se transformă în conglomerate insalubre și dezordonate, în care criminalitatea și bolile sunt la ordinea zilei.

În fața unei populații sărace, în continuă creștere, a unei rate a criminalității fără precedent în Europa, precum și a unei speranțe de viață din ce în ce mai reduse în rândul clasei defavorizate, apar, după 1850, o serie de inițiative de îmbunătățire a situației existente, care vor forța intervenția statului în rezolvarea problemelor identificate.

Astfel, în mediul britanic, se încearcă mai întâi soluționarea problemei locative, precum și a celorlalte dezechilibre sociale și urbanistice, prin intermediul unei legislații bine puse la punct; în acest sens, după 1875 apar o serie de reglementări referitoare la modul de realizare a locuințelor muncitorești, cuprinse în manuale de proiectare pentru locuințe-tip, printre condițiile impuse numărându-se obligativitatea amenajării de grupuri sanitare în cadrul locuinței, asigurarea

iluminatului și ventilării naturale a tuturor camerelor, precum și amenajarea de dormitoare separate față de restul casei.

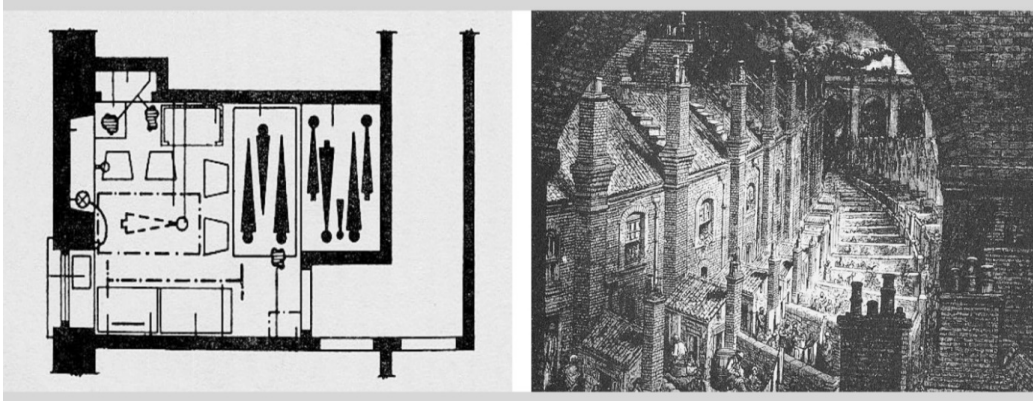

Fig. 3.3 Locuință muncitorească din Glasgow (1848); imagine dintr-un cartier muncitoresc londonez (1872)

Sursă: Benevolo, L. 2000. *Die Geschichte der Stadt*. Campus Verlag. Frankfurt / New York [84], prelucrat

Însă în ciuda existenței unui cadru legislativ bine definit, autoritățile britanice se află, la sfârșitul secolului al XIX-lea, în incapacitatea de a implementa noile reglementări, pe de o parte din lipsa de fonduri, iar pe de altă parte datorită numărului redus de funcționari. Acest fapt face ca singura urmare consistentă a noilor reforme să o constituie demolările masive produse în mahalalele londoneze în vederea construirii diferitelor facilități publice (căi ferate, drumuri, rețele edilitare, școli), respectiv ca urmare a neîndeplinirii standardelor minimale de calitate și salubritate a mediului construit. Aceste intervenții nu fac însă altceva decât să înrăutățească situația existentă, conducând la densități și mai crescute în cadrul cartierelor muncitorești rămase în picioare, nevoite să absoarbă numărul ridicat de sinistrați, la înrăutățirea condițiilor de viață, precum și la creșterea semnificativă a cererii de locuințe.

Astfel, spre finalul secolului al XIX-lea, se ia decizia întemeierii unor structuri de tip consiliu local (precum The London County Council), care dezvoltă, la periferia orașelor sau chiar mai departe, în funcție de prețul terenului, noi cartiere de locuințe-tip, cu unul sau mai multe apartamente, destinate clasei muncitoare (**Fig. 3.4**); aceste dezvoltări, considerate a fi precursorile orașului-grădină, sunt situate întotdeauna în proximitatea unei stații de cale ferată, fapt ce permite distanțarea locuirii de centrul viciat al vechiului oraș, asigurându-se, în același timp, accesul nemijlocit al populației noului cartier la localitatea-mamă.

În SUA, dar mai cu seamă la New York, lucrurile stau ușor diferit; aici se mizează pe construirea de locuințe colective, situate în clădiri multi-etajate cu mai multe apartamente, în regim privat, procesul fiind însă reglementat extrem de riguros de către autoritățile statului, prin intermediul unei legi apărute în anul 1901, ce impunea o serie de reguli cu privire la sistematizarea clădirilor și unităților de locuit, reguli prin care se căuta să se elimine pericolul bolilor și al incendiilor, să se rezolve problema ordinii sociale și să se asigure protecția valorilor zonale.

Față de aceste direcții, care mizează în fapt pe schimbări treptate, ce urmau să amelioreze în timp calitatea de ansamblu a mediului urban, în epocă au apărut și

o serie de *propuneri radicale*, care își îndreptau atenția înspre societăți de tip ideal, a căror funcționare este bazată pe principiile socialismului utopic, născut în secolul al XIX-lea pe fondul curentului romantic și al conceptelor revoluționare. Charles Fourier, Robert Owen și Henri de Saint-Simone sunt cei mai de seamă reprezentanți ai acestei direcții. Dintre proiectele acestora, poate cel mai răsunător a fost ansamblul rezidențial de tip *Phalanstere*, imaginat de Charles Fourier, care propunea un imobil de locuințe și funcțiuni conexe (precum ateliere de lucru, spații de relaxare, dispensare medicale, școli și biblioteci, chiar grădini), destinat unui număr de 1620 de persoane, organizat după reguli clare și capabil să coaguleze în limitele sale o societate. Fourier încerca să înlocuiască haosul și dezordinea ce dominau societatea cu o lume utopică, bazată pe principii sociale și psihologice complexe, care mizau pe traiul în comun, adică pe unitate, colaborare inter-umană și armonie comunitară.

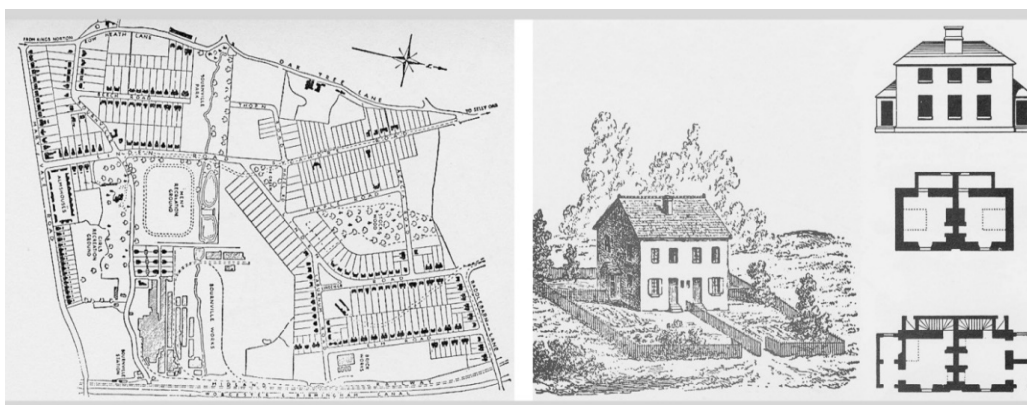

Fig. 3.4 Orașul muncitoresc Bournville (1895); locuințe-tip pentru muncitori (John Wood, 1881)

Sursă: Benevolo, L. 2000. *Die Geschichte der Stadt*. Campus Verlag. Frankfurt / New York [84], preluat

Dintre cele câteva ansambluri de acest tip care s-au realizat în epocă, cel mai reușit a fost probabil Familister-ul (**Fig. 3.5**) [84], construit parțial de industriașul Godin, începând cu anul 1871, în jurul fabricii sale, situate în localitatea franceză Guise; acest ansamblu era dedicat muncitorilor, fiind format din trei clădiri inter-conectate (dintre care s-au realizat doar două). Clădirea centrală, accesibilă exclusiv rezidenților, adăpostea apartamentele individuale de locuit, dispuse în jurul unui mare atrium ce deservea întreaga comunitate, constituindu-se într-un spațiu complex, de socializare. Evident, niciunul dintre aceste exemple nu au supraviețuit ca atare, fiind fie demolate, fie transformate, în mod ironic, în ansambluri rezidențiale de lux pentru categoriile privilegiate ale societății.

În sfârșit, spre finalul secolului al XIX-lea, precum și în primii ani ai secolului XX, se impune formula *casei de raport* ca tipologie rezidențială în mediul urban european. Mimând palatul aristocrat, aceste clădiri, produse ale noii clase burgheze, erau în fapt construcții multi-etajate, aparținând unui unic proprietar, prevăzute cu spații comerciale și ateliere la nivelul parterului, respectiv apartamente de închiriat la etajele superioare. Reunind atât locuințe luxoase, pentru reprezentanții clasei burgheze, situate de obicei la primul etaj, cât și apartamente modeste, pentru micii meșteșugari, amplasate la nivelele intermediare, sau chiar garsoniere mizere,

pentru clasele sărace, amenajate la ultimul etaj al clădirii sau în mansarde, casele de raport coagulau, între zidurile lor, circumstanțe și personalități dintre cele mai diferite, care, în ciuda apropierii fizice, rămâneau incontestabil segregate de barierele sociale extrem de puternice ale vremii. Specifice Europei Occidentale și Centrale, asemenea exemple se regăsesc și în țesutul urban al Timișoarei, constituind în fapt majoritatea copleșitoare a clădirilor protejate din zonele istorice ale orașului contemporan.

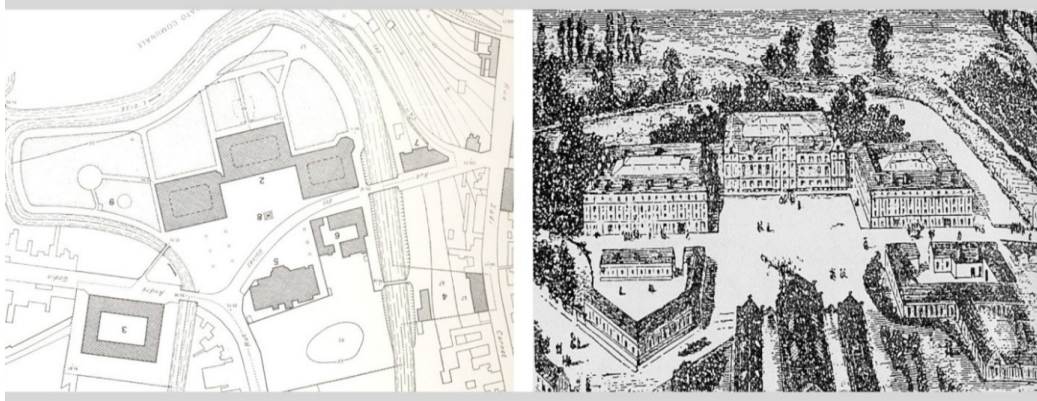

Fig. 3.5 Familister-ul de la Guise (1871) – plan de situație și vedere de ansamblu (simulare)

Sursă: Benevolo, L. 2000. *Die Geschichte der Stadt*. Campus Verlag. Frankfurt / New York [84], preluat

După Primul Război Mondial, blocul cu apartamente în mediul occidental începe să câștige teren ca tipologie urbană; în fața haosului și distrugerilor petrecute în timpul războiului, tot mai mulți teoreticieni și intelectuali adoptă abordările radicale ca unică soluție de restabilire a ordinii. În acest context, arhitectul și urbanistul Le Corbusier generează o serie de proiecte, deopotrivă scandaloase și inovatoare, dintre care cele mai multe nu au fost însă realizate. *Plan Voisin*, lansat în anul 1925, este un asemenea proiect, care propune restructurarea Parisului prin înlocuirea unei părți semnificative din țesutul construit existent cu o serie de blocuri cu apartamente, grupate pe trei categorii (**Fig. 3.6**). Astfel, în centru, erau prevăzute 24 de blocuri-turn destinate elitelor, cu o densitate ridicată, dar cu un P.O.T. scăzut, de numai 5%; înspre exterior, se propunea o zonă de clădiri cu apartamente de lux, dezvoltate pe șase nivele și având un P.O.T. de 15%, în timp ce la periferie urmau să fie amplasate clădirile cu apartamente pentru clasa muncitoare, numite de Le Corbusier „unități standard de locuit” [89], prevăzute cu curți interioare și care atingeau un P.O.T. de 52%. Proiectul a fost, evident, respins, fiind criticat violent, însă conceptul blocului cu apartamente a rămas întipărit în conștiința urbană. Au urmat apoi proiecte precum *La cité linéare industrielle*, în 1932, *La Ville Radieuse*, lansat în 1935, care, spre deosebire de Plan Voisin, ce urma să fie implementat de marii capitaliști, se adresa deja sindicatelor muncitorești, și, în sfârșit, *L'Unité d'Habitation* (**Fig. 3.7**), realizat între anii 1946-1952 la Marsilia, care propunea o clădire multi-etajată cu mai multe apartamente (unități de locuit independente), ce era „concepută ca un ‘oraș-grădină’ vertical, opusă construcției de tip pavilion” [89].

Aceste idei se regăsesc în epocă pe întreg continentul european, în special în URSS, unde urbanistii sovietici (cu care Le Corbusier luase contact în timpul vizitei sale la Moscova) imaginau, între anii 1920-1930, orașe noi pentru muncitori, care mizau pe concentrarea locuințelor în blocuri imense, ce trebuiau să încurajeze traiul în comun. Lucrurile au fost duse atât de departe încât se miza pe desființarea bucătăriilor și băilor private, precum și pe sincronizarea programului cotidian al locuitorilor (deșteptarea la ora 6, plecarea la servicii la ora 7, etc.). Între reprezentanții de seamă ai curentului, se numără Ivanov, Terekhin și Smolin (din Leningrad), respectiv Barshch, Vladimirov, Alexander și Vesnin (din Moscova).

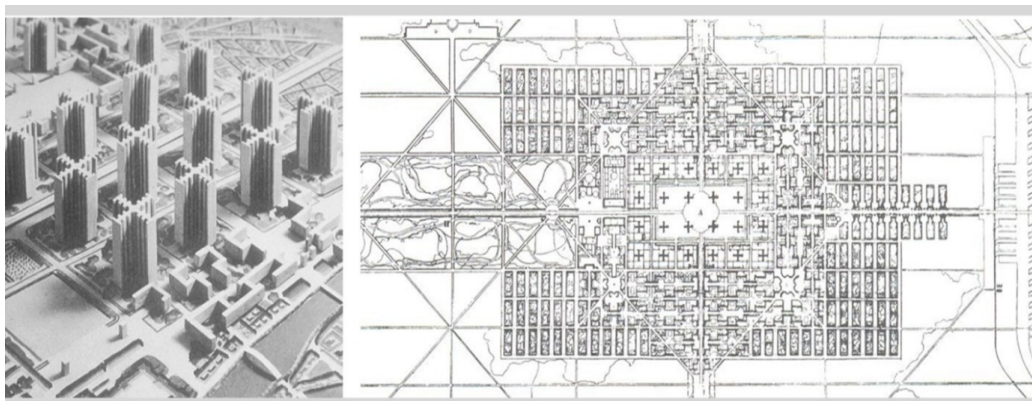

Fig. 3.6 Plan Voisin (Le Corbusier, 1925), planul de restructurare a Parisului – machetă și plan de situație

Sursă: <http://d6metropolefroide.wordpress.com/page/28/>, prelucrat http://www.mygeo.info/skripte/skript_bevoelkerung_siedlung/siedl2.htm, prelucrat

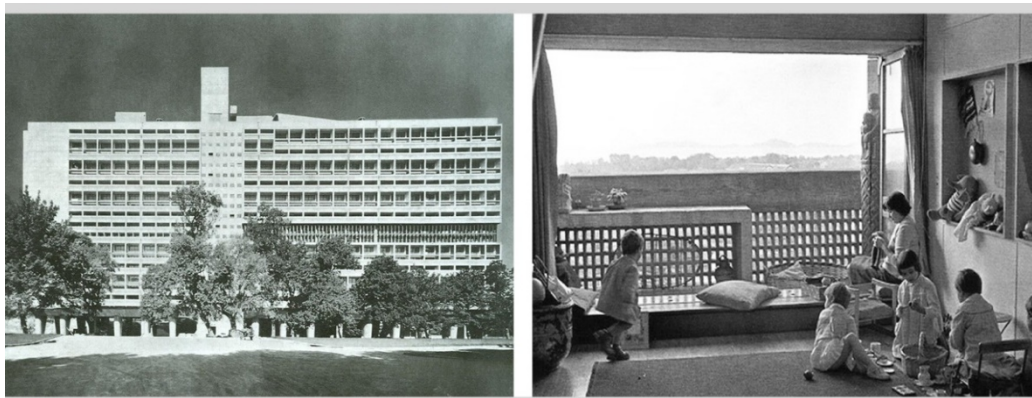

Fig. 3.7 Unité d'Habitation (Le Corbusier, 1925) – fațada principală și imagine interioară de atmosferă

Sursă: Cohen, J.-L. 2006. *Le Corbusier*. TASCHEN GmbH. Köln. Germania [89], prelucrat

Însă primele mari ansambluri moderniste de locuințe colective au prins contur sub influența arhitecților germani și a Școlii Bauhaus; apărută în Germania, în 1919, această mișcare a generat un nou curent de expresie, bazat pe ideea mai veche, de reconciliere a conceptului de producție în masă cu creația artistică și

meșteșugurile tradiționale, punând totodată accentul pe rațiune, funcționalitate și standardizare. În domeniul arhitecturii, aceste principii se traduc printr-o estetică epurată, în acord cu funcțiunea, precum și printr-o eficientizare extremă a spațiului de locuit, pornind de la nevoile directe ale viitorilor rezidenți.

Aceste concepte sunt adoptate în epocă de mai mulți arhitecți germani, reprezentanți ai diverselor curente moderniste (precum mișcarea *Neue Sachlichkeit* – Noua Obiectivitate, denumită uneori și *Neues Bauen*), care dezvoltă mari ansambluri de locuințe colective după principiile funcționalismului și eficienței. Astfel, arhitecți precum Bruno Taut, Ernst May, Martin Wagner, Erich Mendelsohn și alții (dintre care unii proaspăt reconvertiți de la expresionismul ante-belic), proiectează cartiere de blocuri eficiente din punct de vedere economic, în acord cu prevederile Constituției de la Weimar (1919), care insistă pe asigurarea de locuințe minimale, dar „sănătoase”, pentru toți cetățenii germani.

Un bun exemplu în acest sens îl constituie programul de locuințe ieftine *Neues Frankfurt* (Noul Frankfurt), inițiat de primarul orașului Frankfurt-am-Main, Ludwig Landman, și coordonat de arhitectul Ernst May. Acest proiect a avut ca scop asigurarea de locuințe minimale, dar funcționale, pentru populația săracă a orașului; cele 12.000 de apartamente construite între 1925 și 1930 se remarcă prin estetica izbitoare, lipsită de ornamente, prin eficiența funcțională și economică, precum și prin rapiditatea în execuție, datorată tehnologizării și standardizării proiectului (**Fig. 3.8**).

Exemple similare se regăsesc pe tot întinsul Germaniei și cuprind dezvoltările Onkel-Toms-Hutte (1926), respectiv Carl-Legien-Siedlung (1929), ambele proiectate de Bruno Taut și Hugo Haring la Berlin, ansamblul de locuințe colective dezvoltate de Karl Schneider la Hamburg (1929), complexul de apartamente ieftine Afrikanische Strasse condeput de Ludwig Mies la Berlin (1927) sau apartamentele Zeilenbau, proiectate de Otto Haesler, Walter Gropius și alții în Dammerstock, Karlsruhe (**Fig. 3.9**).

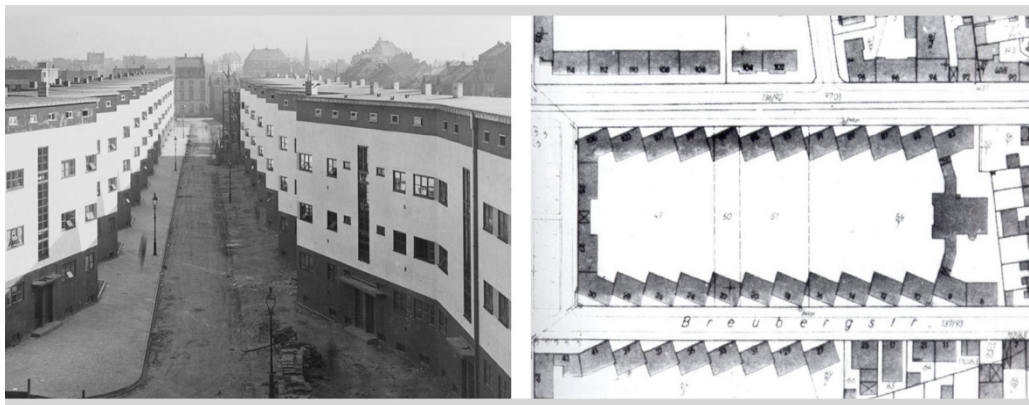

Fig. 3.8 Ansamblu de locuințe ieftine, edificate ca parte a programului *Neues Frankfurt*, Bruchfeldstraße, Frankfurt-am-Main (Ernst May, 1926-1927) – imagine de ansamblu și plan de situație

Sursă: <https://germanpostwarmodern.tumblr.com/post/133453571859/housing-development-1926-27-on-bruchfeldstraße>, prelucrat <http://halaxdesign.blogspot.ro>, prelucrat

În sfârșit, după dezintegrarea Școlii Bauhaus în 1933, ca urmare a presiunii tot mai mari exercitate de mișcarea nazistă asupra reprezentanților curentului modernist, majoritatea arhitecților și artiștilor germani au emigrat în străinătate, în

Europa, America sau chiar Israel, ducând cu ei principiile dezvoltate în anii interbelici. Dintre aceștia, ultimul director al Școlii Bauhaus, Ludwig Mies van der Rohe, a avut probabil cel mai interesant parcurs.

Fig. 3.9 Ansambluri de locuințe colective dezvoltate de arhitecții moderniști pe teritoriul Germaniei – *Onkel-Toms-Hutte*, Berlin (Bruno Taut, 1926), *Afrikanische Strasse*, Berlin (Ludwig Mies van der Rohe, 1927) și complexul *Zeilenblau*, *Dammerstock*, Karlsruhe (Haesler & Gropius)

Sursă: www.pinterest.com, prelucrat <https://www.preceden.com/timelines/70350-architecture-170b--final-study-sheet--spring-2013>, prelucrat

Ajuns la Chicago în 1937, arhitectul preia conducerea departamentului de arhitectură din cadrul Institutului de Tehnologie din Illinois (IIT), remodelând învățământul american de arhitectură. Totodată, trebuie menționat rolul deosebit de important pe care Ludwig Mies van der Rohe l-a avut în popularizarea blocului cu apartamente peste ocean, dar și impactul deosebit pe care experiența americană l-a avut asupra arhitectului, care și-a reconsiderat total poziția odată ajuns la Chicago.

Astfel, pe pământ american, Mies își îndreaptă atenția asupra valențelor arhitecturale ale tramei structurale, al cărui caracter geometric ordonator îl exploatează atât în configurarea fațadelor, exprimând elementele de susținere la exterior, cât și în organizarea spațiului interior. De asemenea, rezolvă cu mare finețe relația clădirilor cu planul de călcare, alegând să înalțe nivelul parterului și să retragă închiderile (realizate, desigur, din sticlă) față de conturul perimetral definit de elementele structurale; această mișcare oferă senzația de plutire, creând totodată impresia de deschidere și flexibilitate a spațiului interior al parterului.

Încorporând aceste principii, Ludwig Mies van der Rohe proiectează și construiește o serie de ansambluri de locuințe colective, grupate în blocuri-turn, care redefinesc locuirea în Statele Unite și, mai târziu, în întreaga lume: Lake Shore Drive Apartments, Chicago (1951 – **Fig. 3.10**), Esplanade Apartment Buildings, Chicago (1956), Lafayette Park, Detroit (1959) și altele.

După cel de Al Doilea Război Mondial, blocurile cu apartamente au reprezentat o soluție rapidă și eficientă în reconstrucția orașelor afectate de bombardamentele din timpul conflagrației. Astfel, mai ales în Germania, ruinele rămase în urma războiului au fost demolate, iar în locul lor au apărut noi cartiere de blocuri, caracterizate prin forme de organizare și de expresie similare. În mediul occidental, predilecția pentru clădiri de locuit înalte a cunoscut un declin spre sfârșitul anilor 1960, când deficiențele acestei abordări, precum izolarea copiilor și

bătrânilor la etajele superioare ale clădirilor, ca urmare a faptului că aceștia nu puteau folosi ascensoarele fără ajutor, cât și incapacitatea familiilor cu venituri mici de a își întreține apartamentele, au început să iasă la iveală. În consecință, locuințele situate la etajele superioare ale clădirilor de tip turn au devenit în timp apanajul societății elitiste, purtând actualmente numele de penthouse. Pentru celelalte categorii sociale, regimul de înălțime al blocurilor cu apartamente s-a redus în timp. În țările socialiste, lucrurile au stat însă ușor diferit, în sensul că aici, cu mici excepții, clădirile de locuit înalte au început să câștige teren abia în anii 1970.

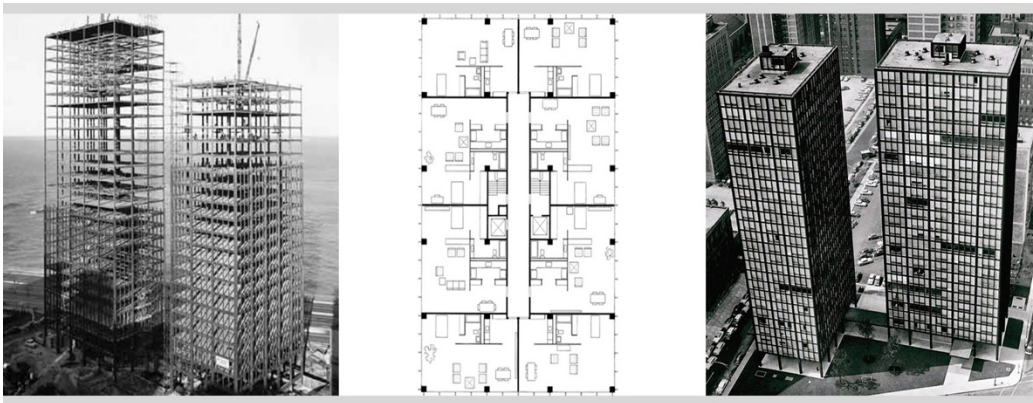

Fig. 3.10 Ansamblul de locuințe colective *Lake Shore Drive*, Chicago (Ludwig Mies van der Rohe, 1951) – imagine din timpul șantierului, plan nivel curent și imagine de ansamblu

Sursă: www.archdaily.com, prelucrat
www.pinterest.com, prelucrat

În prezent, există încă diferențe acute între mediul occidental și țările din fostul bloc socialist în ceea ce privește fenomenul locuirii colective. Astfel, întrucât în fostele state comuniste, experiența contemporană a investiției private și a pieței libere se află încă într-un stadiu incipient, tentativele de dezvoltare a unor cartiere noi de locuințe colective s-au axat, în majoritatea cazurilor, exclusiv pe principii speculative, nevoile reale ale orașului și ale populației fiind în fapt ignorate. Desigur că asemenea probleme apar și în mediul occidental, dar fenomenul pare a se fi generalizat în fostele țări comuniste. Din acest motiv, aici întâlnim adeseori dezvoltări imobiliare racordate defectuos sau chiar deloc la infrastructura urbană (rețeaua rutieră, rețeaua de transport în comun, utilități, facilități comunitare, etc.), care nu țin cont de specificul amplasamentului și oferă la supra-preț locuințe sau apartamente de o calitate îndoielnică, atât la nivel de proiect (printr-o împărțire funcțională nepotrivită), cât și la nivel de execuție.

Lucrurile se pot schimba, însă în acest sens trebuie identificate modele, unanim acceptate atât de investitori, cât și de proiectanți și de utilizatorii efectivi ai spațiului construit, modele care să demonstreze că o investiție sustenabilă, corespunzătoare din punct de vedere urbanistic și social, poate să aducă beneficii investitorilor, poate să lase suficientă libertate de creație proiectanților și poate să satisfacă nevoile locative ale utilizatorilor.

3.3. Locuirea colectivă în România

În continuare, studiul se concentrează asupra modului în care fenomenul locuirii colective a evoluat în spațiul românesc de-a lungul timpului. Așa cum afirmă și P. Derer în lucrarea sa, *Locuirea urbană. Schiță pentru o abordare evolutivă*, cazuri izolate de locuire colectivă au fost semnalate pe teritoriul țării noastre încă din secolul al XV-lea, când în Transilvania au apărut casele etajate, realizate din piatră sau cărămidă. Anterior acestui moment, traiul în comun a îmbrăcat, în spațiul românesc, multiple forme, precum „șirurile de chilii ale mânăstirilor întărite, adăposturile etajate din cetățile țărănești, hanurile orașenești sau rurale, dormitoare comune destinate garnizoanelor militare” [83].

Totuși, primul pas înspre o locuire colectivă în sensul modern al fenomenului a fost făcut abia în secolul al XIX-lea (mai cu seamă în a doua sa jumătate), când au început să apară, în jurul noilor centre industriale, mici *colonii muncitorești*, care s-au constituit, pe ambele părți ale Carpaților, în cartiere independente sau chiar orașe de sine stătătoare. Acestea se caracterizează printr-un sistem parcellar regulat, cu loturi egale, pe care sunt amplasate clădiri izolate, cuplate sau înșiruite, realizate după proiecte-tip. O altă formulă de implementare a programului de locuire colectivă au fost *parcelările de locuințe ieftine*, apărute în Țările Române înainte de Primul Război Mondial, dar practicate mai cu seamă în țesutul bucureștean (**Fig. 3.11**) [90].

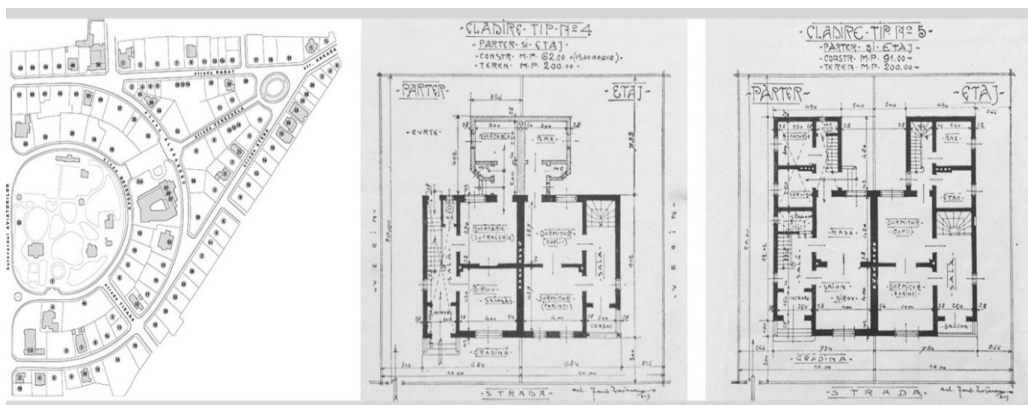

Fig. 3.11 Parcelarea Filipescu, București (1912); locuințe-tip construite de Societatea Comunală de Locuințe Eftine, București (după 1911)

Sursă: <http://arhitectura-1906.ro/2012/10/parcelarea-filipescu-2/>, preluat Traianescu, I.D. 1924. Locuințe economice în capitală. *Arhitectura*. Anul III [90], preluat

Însă cel mai important pas în adoptarea locuirii colective ca tipologie generalizată a fost realizat în perioada dintre cele două războaie, atunci când, așa cum afirmă și P. Derer, s-au produs două evenimente esențiale: pe de o parte, a căpătat popularitate formula *blocului cu apartamente* (**Fig. 3.12**), iar pe de altă parte a crescut numărul *colonilor muncitorești cu locuințe-tip*, apărute în mod uzual la periferia marilor orașe [83].

După cel de Al Doilea Război Mondial, vreme de circa două decenii, planificarea urbană și arhitectura românească în general se caracterizează, așa cum afirmă și D. Bubulete în articolul său *Urbanismul socialist al anilor 1944-1969*, ca

„un debut modest, respectuos față de trecut, rezultând din nevoile generate de distrugerile războiului și dintr-o avansare cadențată de evoluția socio-economică generatoare” [91]. În această perioadă, care este în fapt una de reconstrucție, accentul cade pe refacerea infrastructurii și a bazei de producție, care să compenseze pierderile din timpul războiului, dar și pe rezolvarea problemei locative.

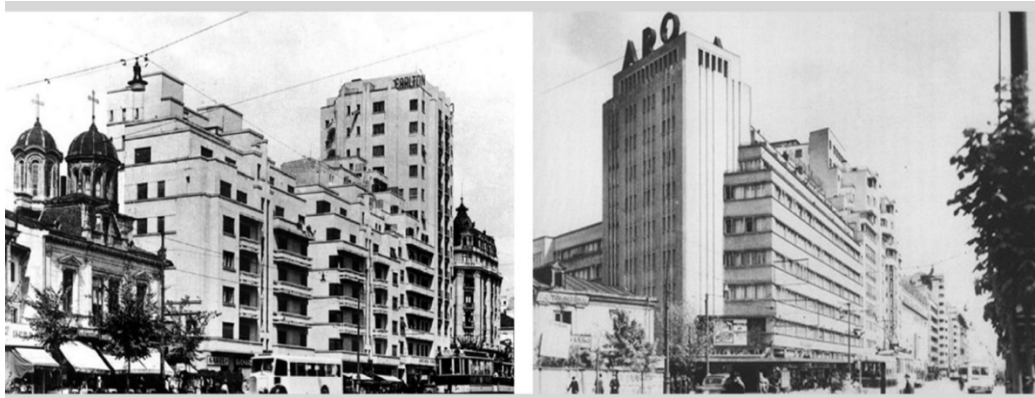

Fig. 3.12 Blocul Carlton, București (1932); Blocul Aro, București (după 1939)

Sursă: <http://urbanismul.blogspot.ro/2011/03/de-prin-vechii-bucuresti.html>, prelucrat
<http://www.timeclubromania.ro>, prelucrat

Acum se întemeiază noi cartiere și orașe, cum este cazul cartierului muncitoresc din Hunedoara sau orașul Victoria, realizat în parte după principiile *orașului-grădină*. Proiectate de sovietici, aceste prime inserții efectuate în vederea reconstrucției României după Război transpun, la nivel de planificare urbană, teoriile utopiștilor socialiști din secolul al XIX-lea, care mizau pe crearea unor așezări ideale, capabile să acomodeze comunități autosuficiente.

Totodată, în perioada imediat următoare celui de Al Doilea Război Mondial, se construiesc ample *ansambluri rezidențiale de factură funcționalistă* [92], alcătuite din blocuri cu apartamente și funcțiuni conexe, situate fie în cvartale (precum, în capitală, cartierul Floreasca – **Fig. 3.13**, sau, mai târziu, cartierele Giulești și Drumul Taberei), fie de-a lungul unor mari artere de circulație.

Însă afirmarea definitivă a fenomenului locuirii colective în mediul autohton se produce începând cu anii 1960, când țara noastră intră într-o perioadă de bunăstare și așezare, binevenită după tumultul celui de Al Doilea Război Mondial și anii grei ai reconstrucției ce i-au urmat. Așa cum afirmă și P. Derer, acum se construiesc, pe tot cuprinsul țării, *microraiioane și mari ansambluri de locuințe colective* (**Fig. 3.14**), care, alături de *complexele de locuit* ale anilor 1980 [83], contribuie semnificativ la rezolvarea problemei locative, accentuată de migrația constatată a populației rurale înspre centrele industriale nou create.

Dintre metodele utilizate frecvent în perioada anilor 1960-1990 în vederea inserării clădirilor și ansamblurilor de locuințe colective în țesutul urban existent, P. Derer amintește:

- *plombarea fronturilor existente*, întrebuințată mai cu seamă pentru zonele centrale ale orașelor;
- *îndesirea și placarea* unor ansambluri construite anterior;
- *flancarea arterelor urbane și încadrarea piețelor*;

- *inserarea de ansambluri rezidențiale în zonele rămase neconstruite în interiorul orașului;*
- *extinderea perimetrului urban, „prin construcția marilor ansambluri de locuit pe terenuri marginale practic neconstruite” [83].*

Fig. 3.13 Cartierul Floreasca, București – ansamblu de tip funcționalist construit la începutul anilor 1960 – vedere aeriană de ansamblu și detaliu

Sursă: <http://atelier.liternet.ro/articol/12780/Razvan-Voinea-Dana-Dolghin/Parcelarea-Floreasca-povestea-unuia-dintre-cel-mai-atractive-cartiere-din-Bucuresti.html>, prelucrat <http://i2.wp.com/www.muzeuldefotografie.ro/wp-content/uploads/2009/08/17.jpg>, prelucrat

Fig. 3.14 Ansamblu de locuințe de tip microraión, Hunedoara (anii 1960); Cartierul Țiglina, Galați (anii 1960)

Sursă: <http://adevarul.ro/locale/hunedoara/>, prelucrat <http://sanuuitam.blogspot.ro/2013/04/romania-de-altadata-galati-colectii-si.html>, prelucrat

Față de aceste măsuri, mai puțin invazive, trebuie amintită și metoda comparativ brutală, de înlocuire a țesutului construit tradițional cu ansambluri de locuințe grupate în blocuri cu mai multe apartamente, întâlnită cu precădere în mediul bucureștean, dar și în alte orașe din sud-estul țării.

Diferitele etape de dezvoltare prin care fenomenul studiat trece în această perioadă, cunoscută drept *anii de glorie* ai sistemului comunist, trebuie înțelese în

raport cu evoluția problematicii locuirii în săși, care, de la „*asigurarea locuinței minimale, a trecut într-o nouă fază, vizând realizarea locuinței optimale, de 'demnitate socială' (după care ar urma faza predominantă de locuința 'prosperitară' – welfare housing)*” [83].

În sfârșit, după Revoluția din 1989 dezvoltările urbane au fost sistate, la nivelul întregii României, pentru câțiva ani. Pe plan local, lucrurile au luat avânt abia după anul 2000, când au început să apară, mai întâi modest, iar apoi într-un ritm din ce în ce mai accelerat, o serie de dezvoltări imobiliare, dintre care multe propuneau ansambluri de locuințe colective. Din păcate însă, standardele după care au fost realizate majoritatea acestor investiții lasă mult de dorit, rezultatul final fiind adeseori, cel puțin din punct de vedere urbanistic, catastrofal. Speranța înfloarește însă din nou odată cu noua generație de locuințe colective, edificate în România după 2012; totuși, este prea devreme pentru a da un verdict concret în acest sens, întrucât efectele acestor intervenții vor fi resimțite cu adevărat abia peste câțiva ani de la darea în folosință.

3.4. Locuirea colectivă la nivelul orașului Timișoara

La nivelul orașului Timișoara, construcția de locuințe colective în sensul contemporan al cuvântului a luat avânt după anul 1962, atunci când au început să apară primele cartiere de blocuri, destinate cu precădere imigranților sosiți în oraș din Oltenia, Moldova, Maramureș sau Transilvania. Astfel, numai în perioada anilor 1965-1980, au fost construite în Timișoara 61.000 apartamente, capabile să găzduiască un număr de aprox. 212.000 locuitori [93]. Dintre acestea, M. Oprea amintește, în lucrarea sa, *Timișoara. Mică monografie urbanistică*, ansamblurile:

- Tipografilor și Calea Lugojului, cu 4.500 apartamente și 15.700 locuitori;
- Circumvalațiunii, cu 11.400 apartamente și 39.900 locuitori;
- Calea Șagului și Dâmbovița, cu 12.582 apartamente și 44.000 locuitori;
- Stadion, Spitalul Județean și Timișoara Sud, cu 5.917 apartamente și 20.700 locuitori;
- Sportivilor și Negoiul, cu 3.132 apartamente și 10.900 locuitori;
- Calea Girocului, cu 4.540 apartamente și 15.900 locuitori;
- St. Plavăț, cu 4.473 apartamente și 14.700 locuitori;
- Calea Torontalului, Calea Aradului, Calea Lipovei și Matei Basarab, cu 11.525 apartamente și 40.300 locuitori;
- Ion Ionescu de la Brad, cu 2.404 apartamente și 8.500 locuitori;
- Mărăști, cu 595 apartamente și 2.100 locuitori (**Fig. 3.15**) [94].

Politica de construire adoptată așadar de administrația comunistă la Timișoara s-a bazat pe realizarea de ansambluri rezidențiale relativ reduse ca dimensiuni și suprafețe, capabile fiecare să adăpostească, în medie, o populație de cca. 10.000 locuitori; totodată, noile cartiere de locuințe colective au fost edificate pe terenuri rămase neconstruite, fără demolarea țesutului urban existent.

Aceste tendințe contrastează puternic cu situația întâlnită la nivelul altor orașe din România, unde adeseori zonele tradiționale au fost fie demolate, pentru a face loc noilor dezvoltări, fie dublate de ansambluri rezidențiale de dimensiuni colosale (de exemplu, cartierul Mănăștur de la Cluj, care adăpostește 100.000 locuitori) [92].

În conformitate cu R. Radoslav, procesul de construire a cartierelor de locuințe colective cunoaște, la Timișoara, patru etape majore (**Fig. 3.15**) [95],

fiecare caracterizată de abordări specifice în ceea ce privește densitatea unităților de locuit și facilitățile publice oferite membrilor comunității, organizarea fizică a cartierului, suprafața și modul de organizare a apartamentelor, precum și aspectul general al cartierului și al clădirilor însele. Aceste etape sunt:

- *etapa anilor 1962-1975;*
- *etapa anilor 1975-1982, de departe cea mai nefavorabilă dintre toate, caracterizată de o densificare forțată a țesutului construit;*
- *etapa anilor 1982-1989;*
- *etapa de după anul 2000.*

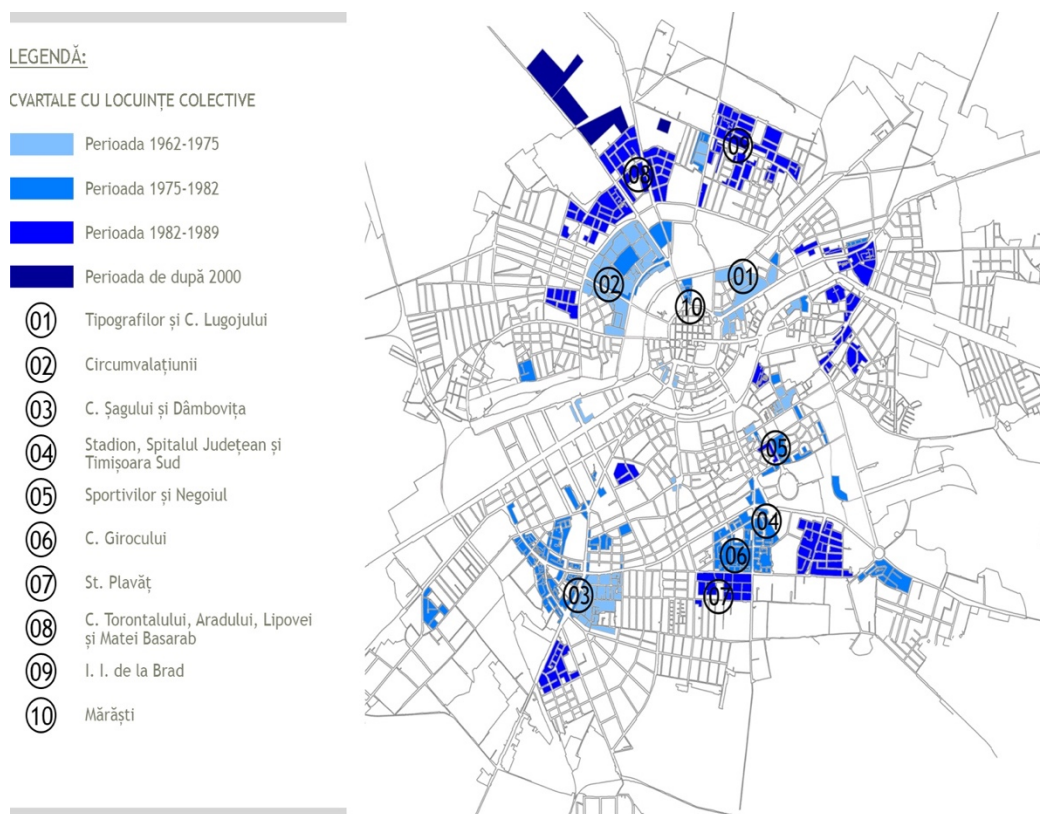

Fig. 3.15 Harta oraşului Timișoara, cu marcarea cartierelor de locuințe colective
Sursă: Radoslav, R.; Bădescu, Ș.; Branea, A.M.; Danciu, M. & Găman, M.S. 2012. Sistemul urban Timișoara în epoca modernă. *Urbanismul. Serie nouă*. Nr. 12-13/2012 [93], prelucrat

În continuare, lucrarea de față punctează pe scurt principalele caracteristici ale cartierelor de locuințe colective edificate în orașul Timișoara de-a lungul celor patru etape menționate anterior, din perspectiva factorilor care influențează nivelul de calitate a vieții în mediul urban.

3.4.1. Etapa anilor 1962-1975

Cuprinsă între anii 1962-1975, prima etapă de dezvoltare a fenomenului locuirii colective a produs, la Timișoara, cartiere caracterizate prin densități comparativ reduse, de cca. 100 unități de locuit/ha, în interiorul cărora clădirile de

apartamente sunt amplasate la distanțe relativ mari unele față de celelalte, de până la 60 m, oferind astfel un grad de intimitate ridicat locuitorilor (**Fig. 3.16**). Deși suprafața apartamentelor propriu-zise este scăzută, asigurând o medie de numai 7,7 mp/locuitor [96], cartierul însuși pune la dispoziție membrilor comunității toate facilitățile publice necesare, precum școli, grădinițe, terenuri de sport, facilități comerciale, etc.

Cartierele de locuințe colective edificate în această perioadă sunt așadar organizate în acord cu principiile ideologice socialiste ale vremii, care mizează pe eliminarea funcțiilor de serviciu din interiorul locuințelor și externalizarea lor la nivelul spațiilor publice din cadrul cartierului, în scopul încurajării traiului în comun. Totodată, clădirile de tip lamă, specifice acestei perioade, amplasate în cadrul unor ample spații verzi, sunt inspirate în mod evident de principiile Chartei de la Atena și, deci, ale urbanismului modernist, al cărui principal promotor a fost arhitectul și teoreticianul Le Corbusier.

În ciuda suprafețelor reduse și a dotărilor minimale ale unităților de locuit propriu-zise, calitatea vieții în cartierele de locuințe colective construite în perioada anilor 1962-1975 este așadar comparativ ridicată, organizarea fizică a cartierului, precum și diferitele facilități publice oferite în număr mare membrilor comunității compensând cu generozitate standardele relativ coborâte ale apartamentelor.

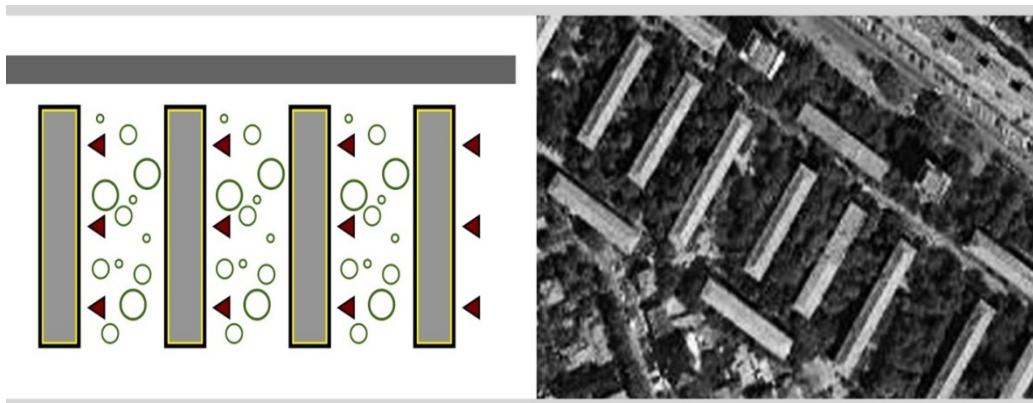

Fig. 3.16 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara (anii 1960) – alcătuire de principiu și vedere din satelit

Sursă: contribuție personală; GoogleEarth, prelucrat

La nivelul orașului Timișoara, în perioada anilor 1962-1975 s-au construit anual cca. 1.200 de apartamente, cifră ce depășește semnificativ recordul anterior, atins de orașul nostru în anul 1912. Cele mai reprezentative cartiere realizate în epocă sunt Calea Lugoșului – Tipografilor, cartierul Circumvalațiunii, precum și Calea Șagului – Dâmbovița.

3.4.2. Etapa anilor 1975-1982

Cea de a doua etapă de dezvoltare a cartierelor de locuințe colective, desfășurată la Timișoara în perioada anilor 1975-1982, este caracterizată de o densificare forțată a țesutului construit, explicabilă în contextul creșterii fulgerătoare a numărului de locuitori, determinată de procesul de industrializare accelerată al anilor 1970.

Statistic, populația Timișoarei a crescut, în această perioadă, de la 151.995 locuitori în anul 1965 la 312.720 locuitori în anul 1984 [93]; creșterea demografică a determinat, în consecință, accelerarea ritmului de construire a clădirilor și ansamblurilor rezidențiale, la începutul anilor 1980 atingându-se cifra record, de 3.000 de apartamente/an.

În acest context, cartierele de locuințe colective edificate în perioada anilor 1975-1982 sunt caracterizate de densități foarte ridicate, de peste 300 unități de locuit/ha, în timp ce clădirile de apartamente sunt amplasate la distanțe foarte reduse unele față de celelalte, de numai 15 m (**Fig. 3.17**); acest fapt conduce la o supra-aglomerare a țesutului construit, cu efecte negative atât la nivel comunitar – spațiul public rămas neconstruit fiind aproape imposibil de exploatat, cât și la nivel individual – locuințele beneficiind de un grad de intimitate extrem de redus. Totodată, în această perioadă, facilitățile de utilitate publică dispar aproape în totalitate din cartiere, singura excepție fiind constituită de funcțiunea comercială, care se dezvoltă la parterele clădirilor situate de-a lungul principalelor artere de circulație (acum fiind reintrodus conceptul de stradă). Deși se înregistrează o creștere vagă a suprafeței unităților de locuit, de la 7,7 mp/locuitor în anul 1966 la 8,3 mp/locuitor în perioada 1975-1980 [96], apartamentele rămân minimale (**Tabelul 3.1**) [97].

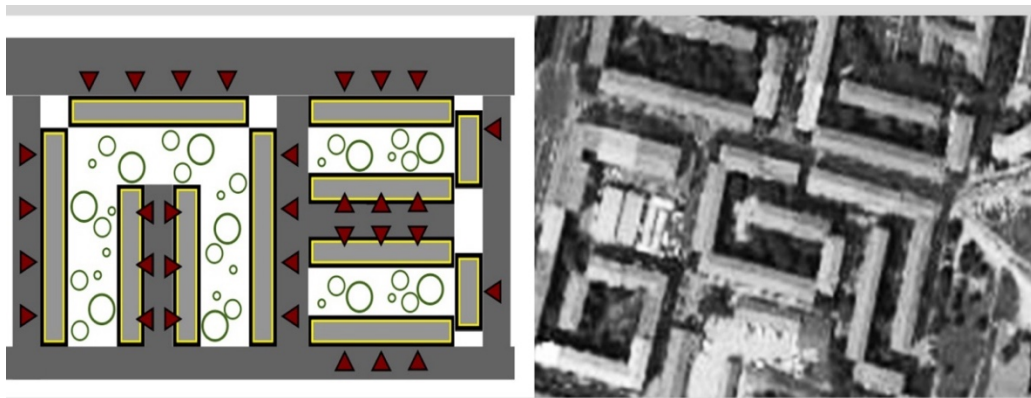

Fig. 3.17 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara (anii 1970) – alcătuire de principiu și vedere din satelit

Sursă: contribuție personală; GoogleEarth, prelucrat

Tabel 3.1 Suprafețele uzuale ale unităților de locuit în perioada 1975-1982

Nr. cam./ap.	Suprafața locuibilă	Suprafața utilă
nr.	mp	mp
1	14-15 16-18	23-25 27-31
2	23-25 28-30	37-43 45-51
3	32-34 38-20	50-55 60-65

4	42-44	64-69
	46-48	72-77
5	56-58	84-89
	58-60	89-94

Sursă: Decret nr. 68 din 30.05.1975 [97]

Această etapă nu aduce, în consecință, nicio îmbunătățire față de perioada anilor 1962-1975 în ceea ce privește condițiile de locuire și calitatea vieții la nivel individual, unitatea de locuit menținându-se minimală ca suprafețe și dotări; în același timp, gradul de intimitate vizuală, oferit de apartamentele propriu-zise, scade simțitor, din cauza distanțelor reduse dintre clădirile de locuit. În schimb, în această perioadă, situația la nivel comunitar se înrăutățește, din cartiere dispărând treptat funcțiunile publice și spațiile de recreere.

Din păcate, majoritatea cartierelor de locuințe colective ale orașului Timișoara au fost edificate în această etapă, printre cele mai reprezentative numărându-se Calea Gircoului, Calea Buziașului sau Stadion – Spitalul Județean – Timișoara Sud.

3.4.3. Etapa anilor 1982-1989

În sfârșit, etapa anilor 1982-1989 aduce îmbunătățiri consistente față de perioada anterioară, cartierele edificate acum fiind caracterizate de densități relativ reduse, de cca. 100 unități de locuit/ha. Totodată, clădirile de apartamente, amplasate în jurul unor incinte de tip curte interioară, se situează la distanțe considerabile unele față de celelalte, de până la 50 m (**Fig. 3.18**), în timp ce apartamentele însele își măresc semnificativ suprafața (**Tabelul 3.2**) [98]. Nu în ultimul rând, facilitățile de utilitate publică, precum școli, grădinițe, terenuri de sport sau spații verzi amenajate, revin la nivelul cartierului.

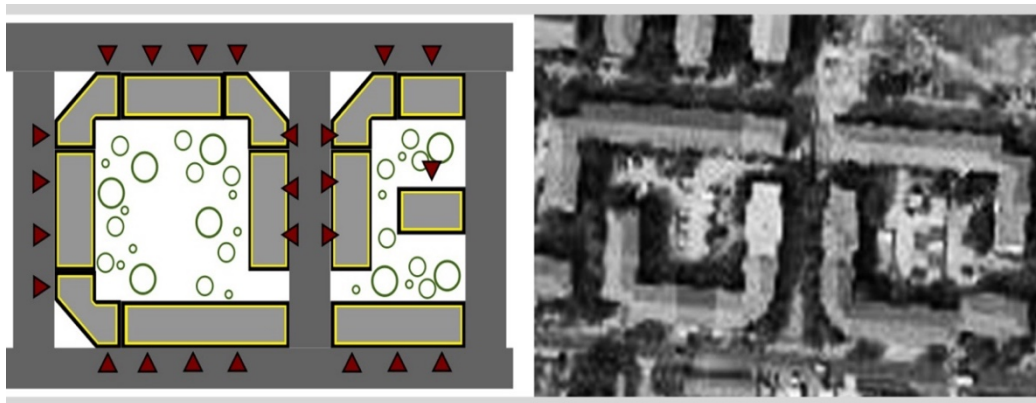

Fig. 3.18 Cartierul Soarelui, Timișoara (anii 1980) – alcătuire de principiu și vedere din satelit

Sursă: contribuție personală; GoogleEarth, prelucrat

Se remarcă așadar o îmbunătățire semnificativă a condițiilor de locuire și, implicit, a calității vieții la nivelul cartierelor de locuințe colective edificate în perioada 1982-1989, atât pe plan individual, unitățile de locuit mărindu-și semnificativ suprafața, precum și la nivel comunitar, facilitățile publice și spațiile de socializare fiind bine reprezentate în cadrul ansamblului. Întrucât la momentul

Revoluției din 1989, multe dintre aceste cartiere erau încă în construcție, unele dintre facilitățile publice prevăzute prin proiect nu au fost însă realizate, iar terenurile dedicate lor au rămas neconstruite până recent. Însă în contextul dezvoltării imobiliare din anii 2000, pe multe dintre aceste loturi au început să fie construite noi clădiri de locuințe colective, fapt care a condus la creșterea necontrolată a densităților existente și, deci, la dezechilibrarea întregului cartier.

Printre cele mai reprezentative ansambluri de locuințe colective realizate în această perioadă în Timișoara se numără Calea Torontalului, Calea Lipovei, Ion Ionescu de la Brad sau Soarelui.

Tabel 3.2 Suprafețele uzuale ale unităților de locuit în perioada 1982-1989

Nr. cam./ap.	Suprafața locuibilă	Suprafața utilă
nr.	mp	mp
1	24	37
2	43	67
	51	79
3	55	85
	65	101
4	69	107
	77	119
5	89	138
	94	146

Sursă: Decret nr. 216 din 03.08.1981 [98]

3.4.4. Etapa de după 2000

Etapa contemporană, ce cuprinde dezvoltările imobiliare de după anul 2000, a reluat procesul de construire a locuințelor colective după o stagnare de aproape 10 ani. Din păcate însă, calitatea de ansamblu a noilor inserții este în multe cazuri scăzută.

Această situație se datorează faptului că noile dezvoltări au fost realizate, aproape fără excepție, în scopul obținerii unui profit imediat, investitorii ignorând în fapt nevoile orașului și ale comunității locale. În consecință, calitatea vieții, atât a indivizilor, cât și a comunității în ansamblul său, este foarte scăzută la nivelul noilor dezvoltări, condițiile oferite locuitorilor fiind, în mod ironic, mult mai restrictive decât cele specifice dezvoltărilor din perioada comunistă.

3.5. Concluzii

Locuirea colectivă reprezintă, la ora actuală, un fenomen generalizat în orașele românești; însă afirmarea sa ca tipologie urbană s-a produs treptat, începând cu perioada interbelică, atunci când a fost importată în țara noastră formula blocului cu apartamente, răspândită în special la nivelul capitalei, dar și în celelalte orașe din România.

Amplourea pe care fenomenul o cunoaște în prezent se datorează însă perioadei comuniste, atunci când se construiesc mari ansambluri de locuințe colective pe tot întinsul țării. Inițial, prin aceste operațiuni se urmărește reconstruirea fondului distrus în timpul celui de Al Doilea Război Mondial; după anii 1960, noile cartiere au însă scopul de a satisface nevoia locativă în continuă creștere, ca urmare a migrării populației din mediul rural înspre noile centre industriale, dezvoltate în epocă.

În mediul timișorean, fenomenul locuirii colective cunoaște patru etape diferite de dezvoltare (dintre care trei sub administrație comunistă), influențate major de contextul ideologic, politic și socio-economic al vremii.

Astfel, primii anii (1962-1975) sunt caracterizați de edificarea unor ansambluri puternic inspirate din teoriile moderniste, în care clădirile (de formă linară sau punctuală) sunt amplasate compozițional în vaste ansambluri de verdeață, iar traseele auto sunt clar separate de zonele pietonale, fiind situate la distanțe semnificative de clădirile de locuit. În același timp, sub influența principiilor socialiste împrumutate din Rusia, unitățile de locuit propriu-zise au dimensiuni relativ reduse, urmărindu-se externalizarea unor funcțiuni domestice la nivelul cartierului, în vederea încurajării traiului în comun. În acest sens, bucătăriile tradiționale sunt înlocuite prin cantine ample, aflate în administrarea Statului, care trebuiau să asigure cel puțin o masă caldă pe zi pentru toți locuitorii cartierului, în timp ce în apartamentele individuale sunt amenajate doar niște chicinete, destinate mai degrabă preparării gustărilor. De asemenea, la nivelul cartierului sunt prevăzute o serie de facilități publice, precum școli și grădinițe, centre de cartier, policlinici, etc., care au menirea de a îmbunătăți condițiile de viață ale rezidenților.

Cea de a doua perioadă (1975-1982) menține suprafețele reduse și dotările minimale ale apartamentelor propriu-zise; mai mult decât atât, sub presiunea densificării accelerate, cauzată în epocă de politica de industrializare forțată și, implicit, de tendințele de urbanizare a populației, atrasă înspre marile orașe datorită noilor oportunități de muncă, dezvoltările rezidențiale devin din ce în ce mai aglomerate și își pierd treptat facilitățile publice. Pe de altă parte, urbanistii vremii reintroduc conceptul de stradă în organizarea cartierelor, astfel încât se remarcă o predilecție spre aranjamentele de tip cvartal, în care clădirile au clar o față – orientată spre stradă, respectiv un spate – orientat spre o curte interioară; de cele mai multe ori, aceasta este prea îngustă pentru a încuraja desfășurarea de activități comunitare. În același timp, marile bulevarde capătă o importanță deosebită, acestea fiind placate cu blocuri ce definesc fronturi continue, având un regim de înălțime ridicat și un parter înalt, destinat comerțului.

În sfârșit, în ultimii ani ai comunismului (1982-1989), lucrurile se relaxează, atât la nivel urban, cât și în ceea ce privește apartamentele propriu-zise. Astfel, aranjamentele de tip cvartal se generalizează, fiind realizată o diferențiere foarte clară între strada propriu-zisă și curtea interioară, care primește acum dimensiuni generoase, fiind prevăzută cu spații verzi. De asemenea, apartamentele își măresc suprafața, iar bucătăriile își recapătă importanța în cadrul locuinței. Nu în ultimul rând, în cartier sunt reintroduse facilitățile publice; însă având în vedere faptul că la momentul Revoluției din 1989, multe dintre aceste ansambluri se aflau în construcție, unele funcțiuni prevăzute prin proiect nu au mai fost finalizate.

După Revoluție, Timișoara a cunoscut o perioadă de stagnare, lucrările de construcție fiind sistate pentru cel puțin 10 ani. Abia după 2000 orașul a început din nou să se dezvolte, fiind completat cu o serie de clădiri și ansambluri de locuințe colective, a căror calitate a rămas însă de cele mai multe ori scăzută. În ultimii ani, după criza din 2008-2009, se remarcă o tendință evidentă de îmbunătățire a noilor

cartiere de blocuri, dezvoltate de investitori privați, însă este încă prea devreme pentru a evalua obiectiv situația.

Cert este că orașul Timișoara se prezintă, la ora actuală, ca un mozaic de tipologii urbane, dintre care locuirea colectivă este majoritară. Dacă noile dezvoltări pot fi relativ ușor reglementate printr-o legislație corespunzătoare, ansamblurile moștenite din perioada comunistă sunt deja întipărite în memoria colectivă a orașului, constituind adăpost și reper totodată pentru un procent semnificativ al populației. Se impune așadar un studiu atent asupra acestor entități, pe de o parte pentru a înțelege particularitățile și modul de funcționare specific fiecărei dintre cele trei etape de dezvoltare a fenomenului sub administrație comunistă, precum și în vederea definirii unor principii teoretice de operare, aplicabile asupra cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii nivelului global de calitate a vieții.

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă la nivel global
- Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă în România
- Identificarea principalelor etape de dezvoltare a fenomenului de locuire colectivă în orașul Timișoara, precum și înțelegerea principalelor caracteristici specifice fiecărei etape

4. CALITATEA VIEȚII ÎN CARTIERELE TIMIȘORENE DE LOCUINȚE COLECTIVE, EDIFICATE SUB ADMINISTRAȚIE COMUNISTĂ: STUDIU DE CAZ

Obiectivele capitolului: **Evaluarea nivelului de calitate a vieții în cartierele de locuințe colective timișorene edificate de-a lungul celor trei etape de dezvoltare a acestui fenomen în perioada administrației comuniste, pe baza metodologiei multi-criteriale formulate de autor**

Identificarea principalelor diferențe și asemănări dintre cartierele de locuințe colective timișorene edificate de-a lungul celor trei etape de dezvoltare a acestui fenomen în perioada administrației comuniste în ceea ce privește nivelul de calitate a vieții

4.1. Calitatea vieții în cartierele de locuințe colective: metodologie

În continuare, lucrarea de față se concentrează pe evaluarea nivelului de calitate a vieții în cartierele de locuințe colective edificate în Timișoara de-a lungul celor trei perioade de dezvoltare a fenomenului în timpul administrației comuniste, prin intermediul metodologiei multi-criteriale propuse de autor. În acest sens, sunt selectate spre studiu trei cartiere, câte unul din fiecare etapă, și anume:

- Cartierul Circumvalațiunii (1962-1975);
- Cartierul Timișoara Sud (1975-1982);
- Cartierul Ștefan Plavăț (1982-1989).

Oferind un total de cca. 75.000 de apartamente [94], cele trei cartiere propuse spre studiu au capacitatea de a acomoda un procent semnificativ din populația actuală a Timișoarei, având deci un impact semnificativ asupra nivelului de calitate a vieții la nivel urban; totodată, cartierele selectate sunt distribuite relativ uniform în țesutul construit al orașului, oferind așadar o imagine complexă asupra realităților cotidiene.

În cele ce urmează, **Tabelul 4.1** detaliază metodele utilizate în practică în vederea evaluării nivelului de calitate a vieții în comunitățile studiate, pentru fiecare

aspect și macro-criteriu analizat în parte (în conformitate cu metodologia multi-criterială propusă de autor).

Tabel 4.1 Metodele utilizate în practică în vederea evaluării nivelului de calitate a vieții în comunitățile studiate

NR. CRT.	MACRO-CRITERIU DE ANALIZĂ	IND.	ASPECT EVALUAT	METODA DE EVALUARE
MC1	Localizare și amplasament	MC1.1	<i>Proximitatea percepută</i> : centrul orașului	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC1.2	<i>Proximitatea percepută</i> : puncte de interes din oraș	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC1.3	<i>Proximitatea percepută</i> : sursele de poluare	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
MC2	Buna guvernanță	MC2.1	<i>Implicarea cetățenilor</i> : cadrul legal	- Consultarea legislației; - Consultarea informațiilor publice / datelor statistice;
		MC2.2	<i>Implicarea cetățenilor</i> : consiliile consultative de cartier	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Consultarea populației (chestionar).
		MC2.3	<i>Implicarea cetățenilor</i> : rețele de socializare și platforme on-line	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Consultarea populației (chestionar).
MC3	Impactul asupra mediului	MC3.1	<i>Managementul resurselor</i> : utilizarea terenului	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC3.2	<i>Managementul resurselor</i> : circuitul apei în natură	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC3.3	<i>Managementul resurselor</i> : eficiența energetică	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC3.4	<i>Managementul deșeurilor</i> : reciclare și reutilizare	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC3.5	<i>Reducerea poluării</i> : poluarea atmosferică	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC3.6	<i>Reducerea poluării</i> : poluarea fonică	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC3.7	<i>Reducerea poluării</i> : poluarea luminoasă	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice;

				- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
MC4	Conectivitate și accesibilitate	MC4.1	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară</i> : organizarea rețelei de străzi	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC4.2	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară</i> : parcuri	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC4.3	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun</i> : organizarea rețelei de transport în comun	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC4.4	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun</i> : stații și noduri de inter-schimb	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC4.5	<i>Accesibilitatea biciclistilor</i> : rețeaua pistelor de bicicletă	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC4.6	<i>Accesibilitatea biciclistilor</i> : parcuri / stații de închiriat biciclete	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC4.7	<i>Accesibilitatea pietonilor</i> : un mediu sigur și atractiv pentru pietoni	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
MC5	Configurația fizică a cartierului	MC5.1	<i>Ocuparea terenului</i> : raportul dintre spațiul public și spațiul privat	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC5.2	<i>Ocuparea terenului</i> : tipologia clădirilor și relațiile fizice dintre acestea	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC5.3	<i>Ocuparea terenului</i> : indici urbanistici	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC5.4	<i>Calitatea mediului construit</i> : amenajarea spațiului public	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC5.5	<i>Calitatea mediului construit</i> : starea fondului construit	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
MC6	Rețeaua de facilități și comunitatea muncii	MC6.1	<i>Structura funcțională</i> : mixtura de funcțiuni	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC6.2	<i>Structura funcțională</i> :	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.

			distribuția facilităților	
		MC6.3	<i>Facilități publice:</i> rețeaua comercială	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC6.4	<i>Facilități publice:</i> rețeaua de învățământ	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC6.5	<i>Facilități publice:</i> rețeaua sanitară	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC6.6	<i>Facilități publice:</i> rețeaua lăcașurilor de cult	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC6.7	<i>Facilități publice:</i> rețeaua facilităților sportive și de agrement	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC6.8	<i>Facilități publice:</i> rețeaua locurilor de joacă pentru copii	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC6.9	<i>Facilități publice:</i> rețeaua spațiilor verzi	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
MC7	Fondul locativ și condițiile fizice de locuire	MC7.1	<i>Clădirile de locuit:</i> aspectul exterior	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC7.2	<i>Clădirile de locuit:</i> mixtura de locuințe	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC7.3	<i>Clădirile de locuit:</i> spații comune	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC7.4	<i>Unitățile de locuit:</i> suprafață și dotări	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC7.5	<i>Unitățile de locuit:</i> iluminarea și ventilarea naturală	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC7.6	<i>Unitățile de locuit:</i> comfortul termic	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC7.7	<i>Unitățile de locuit:</i> gradul de intimitate	- Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
MC8	Securitate și siguranță	MC8.1	<i>Hazarde naturale și antropice:</i> strategii de prevenire și intervenție în cazul producerii unor	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice.

		evenimente		
	MC8.2	<i>Siguranța în spațiul public: securitatea traficului</i>	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).	
	MC8.3	<i>Siguranța în spațiul public: reducerea criminalității</i>	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).	
MC9	Identitatea locului	MC9.1	<i>Memoria locului: moștenirea materială</i>	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului.
		MC9.2	<i>Memoria locului: moștenirea imaterială</i>	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).
		MC9.3	<i>Identitatea vizuală: aspectul unitar al cartierului</i>	- Analiza urbanistică / observații la fața locului.
	MC9.4	<i>Identitatea comunitară: evenimente socio-culturale</i>	- Consultarea informațiilor publice / datelor statistice; - Analiza urbanistică / observații la fața locului; - Consultarea populației (chestionar).	
MC10	Gradul de satisfacție a populației	MC10.1	<i>Gradul de satisfacție: sentimentul de apartenență și mândria locală</i>	- Consultarea populației (chestionar).
		MC10.2	<i>Gradul de satisfacție: satisfacerea nevoilor membrilor comunității</i>	- Consultarea populației (chestionar).
		MC10.3	<i>Gradul de satisfacție: disponibilitatea locuitorilor de a participa la activități comunitare</i>	- Consultarea populației (chestionar).

Sursă: contribuție personală

4.2. Cartierul Circumvalațiunii

Cartierul timișorean Circumvalațiunii, construit în două etape începând cu anii 1970, este unul dintre cele mai dens populate cartiere de locuințe colective din orașul nostru, cele peste 11.000 de apartamente care îl compun având capacitatea de a acomoda în total cca. 40.000 de locuitori [94]. Proximitatea față de centrul istoric, precum și față de alte puncte de atracție din oraș, dotările de utilitate publică

puse la dispoziția membrilor comunității, dar și tipologiile variate de locuințe disponibile, transformă acest cartier într-o zonă rezidențială cu certe calități urbane, din ce în ce mai căutată pe piața imobiliară. Cu toate acestea, condițiile de viață la nivelul arealului studiat sunt influențate în mod negativ de utilizarea necorespunzătoare a spațiilor publice existente în cartier, actualmente insuficient exploatate de comunitate.

4.2.1. Amplasarea în oraș. Date generale

Situat în partea de nord, nord-est a orașului Timișoara, în relativa proximitate a centrului istoric, cartierul Circumvalațiunii (**Fig. 4.1**) este delimitat de patru artere principale de circulație, cu importanță crescută la nivel urban; acestea sunt:

- bld. Cetății – inelul III de circulație, la nord;
- Calea Circumvalațiunii – inelul II de circulație, la sud;
- Calea Torontalului – principala cale de legătură cu Ungaria, la est;
- str. Gheorghe Lazăr – artera de legătură cu șoseaua DN 59A, care duce la Jimbolia și, mai departe, în Serbia, la vest.

Fig. 4.1 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – amplasare în oraș; încadrare în zonă
Sursă: Centrul de Cercetare pentru Planificare Urbană, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

La nivel urban, cartierul Circumvalațiunii (**Fig. 4.2**) se află în directă legătură cu o serie de puncte de atracție ale orașului; astfel, zona propusă spre studiu este amplasată pe traseul care se stabilește, de-a lungul străzii Gheorghe Lazăr, între centrul „Cetate” și cartierul istoric Mehala. Totodată, în proximitatea cartierului studiat se dezvoltă complexul comercial Iulius Mall, dar și alte obiective cu importanță la nivel urban, precum Parcul Botanic, Centrul de Afaceri CBC – Modatim sau noul campus universitar, organizat în jurul Facultății de Arte de pe str. Oituz.

Ocupând o suprafață totală de cca. 51,42 ha, cartierul Circumvalațiunii dispune în prezent de aproximativ 11.400 de apartamente; zona studiată este astfel caracterizată de o densitate de cca. 221,70 unități de locuit / ha, una dintre cele mai ridicate valori din oraș.

Având așadar în vedere pe de o parte poziția avantajoasă a arealului studiat în raport cu punctele de atracție existente la ora actuală în oraș, iar pe de altă parte

densitățile relativ ridicate ce caracterizează cartierul Circumvalațiunii, se justifică interesul acordat zonei propuse spre studiu.

Fig. 4.2 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – amplasarea în oraș și relația cu punctele de interes la nivel urban

Sursă: Centrul de Cercetare pentru Planificare Urbană, prelucrat

4.2.2. Evoluția în timp

Ridicat de-a lungul a două etape, pe un teren anterior nelocuit, ocupat de bazele militare ale orașului (**Fig. 4.3**), situat la periferia centrului istoric, cartierul Circumvalațiunii este unul dintre primele cartiere de locuințe colective edificate în întregime în Timișoara după cel de Al Doilea Război Mondial.

Fig. 4.3 Harta orașului Timișoara (anii 1960), cu marcarea terenului ocupat ulterior de cartierul Circumvalațiunii

Sursă: Radoslav, R.; Bădescu, Ș.; Branea, A.M.; Danciu, M. & Găman, M.S. 2012. Sistemul urban Timișoara în epoca modernă. *Urbanismul. Serie nouă*. Nr. 12-13/2012 [93], prelucrat

Primele blocuri din zonă au fost astfel construite la începutul anilor 1970, intervențiile fiind realizate în mare parte în baza principiilor Chartei de la Atena, după model corbusian. În consecință, în prima etapă de dezvoltare (**Fig. 4.4**), cartierul a fost populat cu o serie de clădiri de locuințe colective în regim P+4E, de

tip lamă, completate compozițional prin câteva inserții punctuale, în regim P+10E; clădirile propriu-zise au fost amplasate la distanțe considerabile unele față de celelalte, între blocuri fiind amenajate spații verzi pentru locuitori. Desi unitățile de locuit ofereau condiții modeste utilizatorilor, fiind prevăzute cu suprafețe și dotări minimale, organizarea fizică a cartierului, dar și numeroasele facilități publice (școli, grădinițe, spații verzi, puncte comerciale, etc.) contribuiau la o calitate sporită a vieții comunitare.

Fig. 4.4 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – clădirile edificate în prima etapă de dezvoltare a zonei (1970-1975)

Sursă: <http://www.panoramio.com/photo/77185484>, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

Fig. 4.5 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – clădirile edificate în cea de a doua etapă de dezvoltare a zonei (1975-1982)

Sursă: <http://www.panoramio.com/photo/77185484>, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

Însă odată cu accentuarea tendințelor de densificare, specifice perioadei 1975-1982, la nivelul cartierului studiat s-au construit treptat o serie de blocuri noi, având în majoritate un regim de înălțime crescut, de P+10E. Aceste clădiri au fost amplasate fie de-a lungul bulevardelor limitrofe cartierului, fie în spațiile rămase neconstruite din perioada anterioară (**Fig. 4.5**), conducând astfel la creșterea

semnificativă a densităților existente. Inserarea noilor clădiri de locuințe colective a avut însă un efect pozitiv asupra cartierului, prin faptul că acest gest a condus la redefinirea fronturilor stradale, precum și la reintroducerea comerțului de-a lungul principalelor bulevarde (concepte ignorate în perioada anterioară), ceea ce a sporit calitatea de ansamblu a vieții în zona studiată. Totodată, în această etapă a fost întărit centrul de cartier din zona străzii Burebista – Piața Dacia, ce concentrează și astăzi cea mai mare parte a activităților socio-economice și culturale de la nivelul comunității.

În sfârșit, după Revoluția din 1989, în Circumvalațiunii au fost realizate o serie de garaje individuale, dintre care majoritatea edificate ilegal, pe terenuri aflate în proprietate publică, dar și câteva clădiri de utilitate publică, precum Biserica Ortodoxă – actualmente punct de reper în cartier, sau cluburile sportive – organizate după 2000 prin refuncționalizarea parțială a construcțiilor militare (**Fig. 4.6**), acestea din urmă contribuind la optimizarea condițiilor de viață oferite membrilor comunității.

Fig. 4.6 Cartierul Circumvalațiunii, Timișoara – clădirile edificate după Revoluția din 1989

Sursă: <http://www.panoramio.com/photo/18981583>, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

4.2.3. Rezultatele evaluării multi-criteriale

În cele ce urmează, lucrarea de față prezintă rezultatele obținute în urma evaluării multi-criteriale a cartierului Circumvalațiunii cu privire la nivelul de calitate a vieții comunitare, cu argumentarea punctajelor acordate pentru fiecare aspect evaluat (**Tabelul 4.2**).

Tabel 4.2 Rezultatele evaluării nivelului de calitate a vieții în cartierul Circumvalațiunii; argumentarea punctajelor acordate

IND.	ASPECT EVALUAT	PUNCTAJ ACORDAT	ARGUMENTAREA PUNCTAJULUI ACORDAT
MC1	Localizare și amplasament		
MC1.1	<i>Proximitatea percepută:</i> centrul orașului	2	Cartierul Circumvalațiunii este bine conectat cu centrul orașului, atât rutier, prin intermediul a două artere radiale de circulație, cât și prin mijloace de transport în comun; însă traseele pietonale care asigură legătura

			cu centrul dublează căile de circulație rutieră și străbat, pe anumite porțiuni, zone slab urbanizate, având un potențial de atracție scăzut
MC1.2	<i>Proximitatea percepută:</i> puncte de interes din oraș	2,5	Cartierul Circumvalațiunii este bine conectat cu punctele de interes din oraș (ansamblul Iulius Mall – Openville, cluster-ul de birouri City Business Center – Modatim, Parcul Botanic, etc.), atât rutier, cât și prin mijloace de transport în comun; de asemenea, traseele pietonale care asigură legătura cu unele dintre aceste puncte (ex.: Iulius Mall – Openville) sunt ferite de traficul vehicular și străbat în majoritate zone rezidențiale
MC1.3	<i>Proximitatea percepută:</i> sursele de poluare	3	În proximitatea cartierului Circumvalațiunii nu există surse majore de poluare la nivel urban
		Total MC1	2,5
MC2	Buna guvernare		
MC2.1	<i>Implicarea cetățenilor:</i> cadrul legal	2,5	Cadrul legal existent la nivelul orașului Timișoara reglementează implicarea cetățenilor în etapa de avizare a proiectelor, oferind totodată premisele necesare organizării unor structuri de reprezentare la nivel de cartier, care să dezvolte un dialog constructiv cu reprezentanții administrației locale
MC2.2	<i>Implicarea cetățenilor:</i> consiliile consultative de cartier	1	Cartierul Circumvalațiunii este reprezentat de un Consiliu de Cartier, ale cărui acțiuni sunt însă modeste ca număr și anvergură; astfel, ultima întâlnire organizată în cartier datează, conform site-ului Primăriei, din 2013, în timp ce blog-ul consiliului nu a mai fost actualizat din 2010
MC2.3	<i>Implicarea cetățenilor:</i> rețele de socializare și platforme on-line	1	Cartierul Circumvalațiunii beneficiază de două platforme de reprezentare on-line, și anume blog-ul Consiliului de Cartier, care este însă inactiv din 2010, respectiv site-ul Primăriei, pe care nu au mai fost postate informații cu privire la activitățile derulate în această zonă încă din anul 2013
		Total MC2	1,5
MC3	Impactul asupra mediului		
MC3.1	<i>Managementul resurselor:</i> utilizarea terenului	2	Cartierul Circumvalațiunii a fost dezvoltat fără afectarea habitatelor naturale protejate / a terenurilor agricole existente; în același timp, spațiile rezultate între clădirile de locuințe colective au potențialul de a se transforma în zone verzi atractive, însă la momentul actual acestea sunt insuficient utilizate de comunitate, aflându-se într-o stare avansată de degradare
MC3.2	<i>Managementul resurselor:</i> circuitul apei în natură	1	Orașul Timișoara beneficiază de un sistem de canalizare diferențiat, în care apa pluvială este colectată separat față de apa menajeră; cu toate acestea, sistemul nu permite reutilizarea apei meteorice sau reintroducerea sa în circuitul natural

100 4 Calitatea vieții în cartierele timișorene de locuințe colective

MC3.3	<i>Managementul resurselor: eficiența energetică</i>	1	Fondul construit al cartierului Circumvalațiunii este reabilitat d.p.d.v. termic în proporție de cca. 30%, în timp ce majoritatea unităților de locuit se încălzesc la ora actuală cu centrale termice individuale pe gaz (resursă ne-regenerabilă)
MC3.4	<i>Managementul deșeurilor: reciclare și reutilizare</i>	2	Orașul Timișoara beneficiază de un sistem de colectare diferențiată a deșeurilor, care permite reciclarea parțială a acestora (materiale plastice, hârtie, etc.)
MC3.5	<i>Reducerea poluării: poluarea atmosferică</i>	2,5	Cartierul Circumvalațiunii nu este afectat de surse majore de poluare atmosferică la nivel urban; singurele probleme în acest sens sunt cauzate de arterele majore de circulație, situate perimetral zonei studiate, care sunt însă flancate, în majoritatea cazurilor, de fronturi construite continue, uneori cu un regim crescut de înălțime, având de obicei funcțiuni comerciale la parter, care protejează restul cartierului de efectele negative ale poluării atmosferice cauzate de traficul intens
MC3.6	<i>Reducerea poluării: poluarea fonică</i>	2,5	Cartierul Circumvalațiunii nu este afectat de surse majore de poluare fonică la nivel urban; singurele probleme în acest sens sunt cauzate de arterele majore de circulație situate perimetral zonei studiate, care sunt însă flancate, în majoritatea cazurilor, de fronturi construite continue, uneori cu un regim crescut de înălțime, având de obicei funcțiuni comerciale la parter, care protejează restul cartierului de efectele negative ale poluării fonice cauzate de traficul intens
MC3.7	<i>Reducerea poluării: poluarea luminoasă</i>	3	Cartierul Circumvalațiunii nu este afectat de poluarea luminoasă
Total MC3		2	
MC4 Conectivitate și accesibilitate			
MC4.1	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară: organizarea rețelei de străzi</i>	3	Cartierul Circumvalațiunii este mărginit perimetral de două artere radiale de circulație – str. Gheorghe Lazăr și Calea Torontalului, precum și de două inele cu importanță la nivel urban – b-dul Cetății (inelul III) și Calea Circumvalațiunii (inelul II), care asigură o bună conexiune a cartierului cu restul orașului; de asemenea, cartierul nu este tranzitat de nicio stradă cu trafic intens
MC4.2	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară: parcări</i>	1,5	Cartierul Circumvalațiunii este prevăzut cu parcări publice amenajate exclusiv la sol, în general rezolvate lateral căilor de circulație, atât pe străzile din interiorul cartierului, cât și pe arterele limitrofe, dar și organizate în parcaje colective, situate pe terenuri anterior reconstruite, dintre care unele sunt rezolvate în manieră ecologică; cu toate acestea, cartierul studiat prezintă, la ora actuală, un deficit crescut în ceea ce privește numărul de locuri de parcare disponibile, cele mai mari probleme în acest sens apărând în proximitatea blocurilor-turn construite în

			perioada anilor 1975-1982, dar și în relație cu grupul de clădiri de tip „I” din nord-vestul sitului
MC4.3	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun: organizarea rețelei de transport în comun</i>	3	Cartierul Circumvalațiunii este străbătut de două linii de tramvai (numerele 4 și 6), o linie de autobuz (numărul 13), o linie de troleibuz (numărul 18) și două linii de express (numerele 1 și 6), care asigură legătura cu centrul istoric, precum și cu alte noduri de inter-schimb din oraș
MC4.4	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun: stații și noduri de inter-schimb</i>	2,5	Cartierul Circumvalațiunii este deservit de opt stații de transport, situate la aproximativ 500 m față de fiecare punct al cartierului, dintre care două joacă și rolul de noduri de inter-schimb (Piața Consiliul Europei sau stația Torontal); singura excepție o constituie Calea Circumvalațiunii, unde se remarcă absența unei stații intermediare, în dreptul str. Burebista
MC4.5	<i>Accesibilitatea bicicliștilor: rețeaua pistelor de bicicletă</i>	1,5	Cartierul Circumvalațiunii este deservit de câteva piste de biciclete, situate de-a lungul arterelor de circulație limitrofe zonei studiate, caracterizate însă prin discontinuitatea traseului; de asemenea, în interiorul cartierului nu există facilități pentru bicicliști
MC4.6	<i>Accesibilitatea bicicliștilor: parcuri / stații de închiriat biciclete</i>	1	Deși la nivelul cartierului Circumvalațiunii există stații de închiriat biciclete, situate în proximitatea stațiilor de transport în comun, zona studiată nu beneficiază de parcuri publice pentru biciclete
MC4.7	<i>Accesibilitatea pietonilor: un mediu sigur și atractiv pentru pietoni</i>	2	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, toate străzile sunt prevăzute cu trotuare funcționale (lățime min. 1,5 m) și traversări pentru pietoni; de asemenea, deși în zonă nu există străzi complet pietonizate, reducerea traficului vehicular la un singur sens de circulație și limitarea vitezei de deplasare pe majoritatea străzilor din interiorul cartierului, protejarea pietonilor de pericolul auto-vehiculelor prin înălțarea trotuarelor (cum se întâmplă pe str. Gheorghe Lazăr), precum și trotuarele largi (mai ales cele de pe str. Burebista) încurajează mersul pe jos
Total MC4 2,07			
MC5	Configurația fizică a cartierului		
MC5.1	<i>Ocuparea terenului: raportul dintre spațiul public și spațiul privat</i>	0,5	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, proprietatea privată se rezumă la clădirile propriu-zise de locuit și terenul pe care acestea sunt construite, precum și la cele câteva dezvoltări apărute după anii 1990 (ex.: Biserica Ortodoxă), restul spațiilor, inclusiv terenurile dintre blocurile cu apartamente, aflându-se în proprietatea și administrarea autorităților locale
MC5.2	<i>Ocuparea terenului: tipologia clădirilor și relațiile fizice dintre acestea</i>	2,5	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, clădirile de locuit construite în prima etapă de dezvoltare, de tip lamă, sunt amplasate liber pe teren, la distanțe de cca. 20-40 m unele

			față de celelate, spațiile definite între acestea având un potențial uriaș la nivel urban, fiind amenajabile ca zone de socializare și recreere pentru membrii comunității; în același timp, clădirile de locuit construite în cea de a doua etapă de dezvoltare a cartierului, de tip bloc-turn, sunt amplasate în aliniamentul bulevardelor limitrofe zonei sau pe terenurile rămase neconstruite din perioada anterioară, redefinind în fapt străzile ca spații publice de concentrare a activităților
MC5.3	<i>Ocuparea terenului: indici urbanistici</i>	3	Cartierul Circumvalațiunii este caracterizat de o densitatea de cca. 221,70 unități de locuit / ha, una dintre cele mai ridicate valori din oraș
MC5.4	<i>Calitatea mediului construit: amenajarea spațiului public</i>	1,5	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, spațiul public, bine reprezentat și cu destinații multiple (zone de concentrare a activităților vs. zone de loisir și recreere), nu este utilizat la potențial maxim; astfel, cartierul nu beneficiază de o piațetă sau de o stradă pietonală, iar străzile existente, deși prevăzute cu trotuare largi, nu prezintă aliniamente de arbori sau alte amenajări specifice
MC5.5	<i>Calitatea mediului construit: starea fondului construit</i>	2,5	Deși doar cca. 30% dintre clădirile ce alcătuiesc cartierul Circumvalațiunii sunt actualmente reabilitate, având în vedere vârsta relativ tânără a acestora, majoritatea fiind construite cel mai devreme la începutul anilor 1970, starea fondului construit este relativ bună, atât din punct de vedere structural, cât și în ceea ce privește conservarea finisajelor
Total MC5 2			
MC6	Rețeaua de facilități și comunitatea muncii		
MC6.1	<i>Structura funcțională: mixtura de funcțiuni</i>	2,5	Cartierul Circumvalațiunii beneficiază la ora actuală de o rețea de facilități publice bine reprezentată (funcțiunea rezidențială fiind completată de puncte comerciale și servicii, facilități de învățământ, sanitare, religioase, sportive și de agrement); totuși, la nivelul cartierului nu există clustere de birouri, care să satisfacă nevoia de locuri de muncă a persoanelor cu educație superioară, altele decât cele cu profesii liberale
MC6.2	<i>Structura funcțională: distribuția facilităților</i>	3	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, facilitățile publice sunt distribuite relativ uniform, cu anumite concentrări în proximitatea centrului de cartier format în relație cu Piața Dacia, precum și de-a lungul arterelor de circulație limitrofe, care asigură legătura cu centrul istoric și cu alte puncte de interes din oraș
MC6.3	<i>Facilități publice: rețeaua comercială</i>	3	Cartierul Circumvalațiunii beneficiază de o rețea comercială variată, bine reprezentată, printr-o serie de obiective de diferite dimensiuni, de la piața agro-alimentară, la magazine mari de tip super-market (cum este

			magazinul Carrefour), la băcăniile de colț și mici buticuri; acestea sunt concentrate de-a lungul arterelor de circulație principală, dar și în zona centrului de cartier – Piața Dacia, fiind astfel uniform distribuite în țesut
MC6.4	<i>Facilități publice:</i> rețeaua de învățământ	3	Cartierul Circumvalațiunii dispune, la ora actuală, de trei grădinițe de stat, precum și de trei școli generale, ce acoperă pe deplin nevoile comunității locale; totodată aceste obiective ocupă poziții favorabile în țesutul construit, fiind amplasate în interiorul cvartalelor, în zone sigure, protejate de traficul vehicular, ceea ce încurajează parcurgerea, de către copii, a drumului de acasă până la școală sau până la grădiniță pe jos
MC6.5	<i>Facilități publice:</i> rețeaua sanitară	3	Rețeaua instituțiilor sanitare existente în cartierul Circumvalațiunii cuprinde atât instituții de stat, precum Policlinica Circumvalațiunii sau Secția de Recuperare Pediatrică a Spitalului de Copii „Louis Turcanu” Timișoara, cât și cabinete medicale private și farmacii; deși se remarcă o concentrare a acestor obiective de-a lungul străzii Gheorghe Lazăr, și celelalte zone ale cartierului studiat beneficiază de prezența unor puncte sanitare
MC6.6	<i>Facilități publice:</i> rețeaua lăcașurilor de cult	3	Deși la ora actuală rețeaua lăcașurilor de cult din cartierul Circumvalațiunii cuprinde un singur obiectiv, și anume Biserica Ortodoxă „Pogorârea Sfântului Duh”, prezența acesteia în țesutul construit răspunde nevoilor comunității locale, membrii acesteia fiind în majoritate ortodocși
MC6.7	<i>Facilități publice:</i> rețeaua facilităților sportive și de agrement	2	Cartierul Circumvalațiunii este deservit, la ora actuală, de un bazin de înot, în administrare publică, precum și de două cluburi sportive în proprietate privată, care oferă programe adresate mai ales copiilor și tinerilor; totuși, aceste unități nu acoperă în întregime nevoile cartierului, locuințele din partea de nord-vest a cartierului fiind situate la distanțe mai mari de 300 m față de facilitățile sportive
MC6.8	<i>Facilități publice:</i> rețeaua locurilor de joacă pentru copii	2	Cartierul Circumvalațiunii beneficiază de o serie de locuri de joacă, amenajate în proximitatea scuarului verde din centrul cartierului, precum și în relație directă cu anumite clădiri de locuit; totuși, aceste amenajări nu sunt distribuite uniform în cartier
MC6.9	<i>Facilități publice:</i> rețeaua spațiilor verzi	2	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, rețeaua spațiilor verzi este reprezentată prin prezența unui scuar verde amenajat, care, în ciuda faptului că este singurul obiectiv de acest tip din zonă, răspunde în mod convenabil nevoilor comunității locale, poziția sa, în centrul geometric al arealului studiat, în proximitatea Bisericii Ortodoxe, precum și a centrului de

			cartier din Piața Dacia, constituind un atu semnificativ în acest sens; totuși, în vederea reducerii distanțelor dintre unitățile de locuit și spațiile verzi, se pot amenaja terenurile rămase neconstruite, dintre blocurile de apartamente
Total MC6 2,61			
MC7	Fondul locativ și condițiile fizice de locuire		
MC7.1	<i>Clădirile de locuit:</i> aspectul exterior	1,5	Clădirile de locuit ce alcătuiesc cartierul Circumvalațiunii, edificate de-a lungul a două etape diferite de evoluție în perioada administrației comuniste, respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, care este însă interpretată ușor diferit la nivelul fiecărei clădiri / fiecărui grup de clădiri; totuși, ca urmare a procesului de reabilitare termică, blocurile existente capătă treptat o nouă imagine, care din păcate nu este coordonată la nivelul cartierului
MC7.2	<i>Clădirile de locuit:</i> mixtura de locuințe	2,5	Cartierul Circumvalațiunii oferă o gamă largă de locuințe, ce variază de la garsonierele și apartamentele cu o cameră, grupate în clădirile de tip „I”, la apartamentele confort II sau chiar III, cu două și trei camere, ce constituie majoritatea copleșitoare a unităților de locuit din zonă, la apartamentele generoase, cu patru camere, edificate după anul 1975; această varietate asigură diversitatea socială a comunității, oferind adăpost atât persoanelor singure, cât și cuplurilor tinere sau familiilor cu mai mulți copii; totuși, locuințele disponibile nu se adresează claselor foarte bogate ale societății
MC7.3	<i>Clădirile de locuit:</i> spații comune	2	Majoritatea clădirilor din cartierul Circumvalațiunii dispun atât de spații comune funcționale (acces, holuri, casa de scară), întreținute corespunzător de locatari, cât și de cel puțin un spațiu comun destinat socializării, de obicei amenajat de locatari în exterior, în proximitatea accesului, de tip cameră exterioară
MC7.4	<i>Unitățile de locuit:</i> suprafață și dotări	2,5	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, majoritatea unităților de locuit respectă suprafețele și dotările minimale impuse prin Legea Locuinței (L114/1996) [78], atât cu privire la spațiile de servicii (băi și bucătării), cât și cu privire la spațiile deservite (camerele locuibile); în același timp, apartamentele mai generoase, amplasate în blocurile-turn edificate după 1975, depășesc recomandările
MC7.5	<i>Unitățile de locuit:</i> iluminarea și ventilarea naturală	3	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, majoritatea unităților de locuit au toate camerele locuibile, dar și bucătăria, ventilate și iluminate natural direct, precum și unele dintre băi

MC7.6	<i>Unitățile de locuit: confortul termic</i>	0,5	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, cca. 30% dintre clădirilor de locuit sunt termoizolate
MC7.7	<i>Unitățile de locuit: gradul de intimitate</i>	2,5	La nivelul cartierului Circumvalațiunii, unitățile de locuit oferă un grad de intimitate ridicat d.p.d.v. vizual (ferestrele privesc spre clădiri situate la o distanță de minim 20 m, protejate de plantații), respectiv un grad de intimitate satisfăcător d.p.d.v. fonic (zgomotele de impact se pot distinge dintr-un apartament într-altul)
Total MC7		2,07	
MC8	Securitate și siguranță		
MC8.1	<i>Hazarde naturale și antropice: strategii de prevenire și intervenție în cazul producerii unor evenimente</i>	0,5	Cartierul Circumvalațiunii este amplasat în proximitatea faliei seismice care traversează orașul Timișoara pe direcția nord-sud; cu toate acestea, pentru acest cartier au fost realizate studii de vulnerabilitate la seism doar în mediul academic [99], acestea nefiind asumate de autoritățile locale
MC8.2	<i>Siguranța în spațiul public: securitatea traficului</i>	2	Cartierul Circumvalațiunii oferă o siguranță satisfăcătoare în trafic pentru pietoni și bicicliști, care beneficiază, în majoritatea cazurilor, de amenajări specifice, separate de căile de rulare pentru autovehicule; totodată, cel puțin 50% dintre respondenții chestionarului, ai căror copii cu vârsta de peste 10 ani frecventează școlile din cartier, au declarat că aceștia parcurg singuri drumul spre școală
MC8.3	<i>Siguranța în spațiul public: reducerea criminalității</i>	2	Cartierul Circumvalațiunii oferă o siguranță satisfăcătoare în spațiul public, beneficiând de un iluminat stradal corect conformat în majoritatea zonelor, precum și de un număr comparativ ridicat de facilități publice funcționale și pe timpul nopții (farmacii, magazine alimentare în regim non-stop, cafenele și cofetării, puncte de plasare a pariurilor); în acest cartier, locuitorii se deplasează după lăsarea întinericului în scopuri funcționale, dar și, ocazional, recreaționale
Total MC8		1,5	
MC9	Identitatea locului		
MC9.1	<i>Memoria locului: moștenirea materială</i>	1	Cartierul Circumvalațiunii nu dispune de clădiri istorice valoroase, fiind recent
MC9.2	<i>Memoria locului: moștenirea imaterială</i>	1	Cartierul Circumvalațiunii nu dispune de tradiții locale, fiind construit recent
MC9.3	<i>Identitatea vizuală: aspectul unitar al cartierului</i>	1,5	Clădirile de locuit ce alcătuiesc cartierul Circumvalațiunii respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, care nu se regăsește însă și la nivelul amenajărilor din spațiul public; pe de altă parte, ca urmare a procesului de reabilitare termică, blocurile existente capătă treptat o nouă imagine, care din păcate nu este coordonată la nivelul cartierului

MC9.4	<i>Identitatea comunitară:</i> evenimente socio-culturale	1	În zona studiată se organizează anual Zilele Cartierelor Mehala și Circumvalațiunii, festival care este însă mai degrabă reprezentativ pentru tradiția comunității istorice din Mehala, bucurându-se astfel de o pricipre modestă din partea membrilor comunității studiate
Total MC9		1,12	
MC10 Gradul de satisfacție a populației			
MC10.1	<i>Gradul de satisfacție:</i> sentimentul de apartenență și mândria locală	2,5	Cca. 80% dintre respondenții chestionarului au declarat că împărtășesc sentimentul de apartenență la comunitate, fiind mândrii că locuiesc în cartier
MC10.2	<i>Gradul de satisfacție:</i> satisfacerea nevoilor membrilor comunității	1	Cca. 50% dintre respondenții chestionarului au declarat că nevoile cotidiene le sunt satisfăcute integral de cartierul Circumvalațiunii, ceilalți identificând ca principală problemă absența locurilor de parcare suficiente
MC10.3	<i>Gradul de satisfacție:</i> disponibilitatea locuitorilor de a participa la activități comunitare	0,5	Cca. 30% dintre respondenții chestionarului au declarat că au disponibilitatea de a participa la activități comunitare, atât în scopuri de socializare, cât și de voluntariat
Total MC10		1,33	
Total		1,87	

Sursă: contribuție personală

4.2.4. Interpretarea punctajelor obținute. Concluzii

Per ansamblu, punctajul obținut de cartierul Circumvalațiunii (1,87) indică un nivel satisfăcător de calitate a vieții, precum și șanse ridicate de îmbunătățire a situației existente în viitorul apropiat (cf. **Tabelul 2.13**).

În același timp, o analiză mai atentă a punctajelor obținute pentru fiecare macro-criteriu de analiză urbană relevă faptul că principalele disfuncționalități identificate la nivelul cartierului fac referire la MC2 – *Buna guvernare* (1,5), MC8 – *Securitate și siguranță* (1,5), MC9 – *Identitatea locului* (1,12) și MC10 – *Gradul de satisfacție a populației* (1,33). În același timp, aspecte precum MC1 – *Localizare și amplasament* (2,5) sau MC6 – *Rețeaua de facilități și comunitatea muncii* (2,61) contribuie în sens pozitiv la creșterea calității vieții în mediul urban.

Se poate așadar afirma că marea problemă a cartierului Circumvalațiunii o constituie absența unei culturi comunitare, construite pe baza identității și istoriei locale, precum și a sentimentelor de coeziune socială și apartenență.

4.3. Cartierul Timișoara Sud

Cartierul Timișoara Sud, construit în proximitatea Spitalului Județean începând cu anii 1975, reunește, între limitele sale, 5.917 apartamente, care pot să acomodeze peste 20.000 locuitori [94]. Absența facilităților publice din comunitate, distanțele reduse dintre clădirile de locuit, precum și suprafețele minimale ale apartamentelor propriu-zise influențează în mod negativ nivelul de calitate a vieții comunitare; pe de altă parte, prezența în zonă a unor obiective de interes major,

precum Spitalul Județean sau Stadionul „Dan Păltinișanu”, face ca acest cartier să ocupe o poziție cheie în ierarhia urbană.

4.3.1. Amplasarea în oraș. Date generale

Amplasat în partea de sud a orașului Timișoara, în directă relație cu Spitalul Județean, precum și cu Stadionul „Dan Păltinișanu”, cartierul Timișoara Sud (**Fig. 4.7**) este delimitat de trei artere majore de circulație (spre nord, sud și vest), respectiv de o stradă de importanță locală (spre est); acestea sunt:

- b-dul Liviu Rebreanu – artera de legătură cu șoseaua DJ 592, care duce la Buziaș și, mai departe, la Lugoj, la nord;
- str. Mareșal Constantin Prezan – la sud;
- Aleea Sănătății – str. Versului – stradă de importanță locală, la est;
- Calea Martirilor din 1989 – artera de legătură cu șoseaua DJ 595, care duce la Giroc, respectiv la Chișoda, la vest.

Fig. 4.7 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – amplasare în oraș; încadrare în zonă
Sursă: Centrul de Cercetare pentru Planificare Urbană, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

La nivel urban, cartierul Timișoara Sud (**Fig. 4.8**) este coagulat în jurul a două puncte de interes major din oraș, și anume Spitalul Județean – principalul obiectiv al rețelei regionale de sănătate, respectiv Stadionul „Dan Păltinișanu”. Totodată, zona studiată este adiacentă singurei căi rutiere de legătură între centrul istoric „Cetate” și două localități-satelit ale orașului Timișoara – Giroc și Chișoda, fiind tranzitat zilnic de către navetiștii tot mai numeroși.

Cele 5.917 apartamente care alcătuiesc țesutul construit al cartierului Timișoara Sud sunt distribuite pe o suprafață totală de cca. 25,34 ha (inclusiv arealul ocupat de Spitalul Județean); zona studiată este astfel caracterizată de o densitate brută de cca. 233 unități de locuit / ha, valoare comparativ ridicată, mai cu seamă pentru un cartier alcătuit în exclusivitate din clădiri cu un regim de înălțime relativ redus, de P+4E. Dacă însă raportăm numărul unităților de locuit la suprafața ocupată exclusiv de blocurile de apartamente (13,6 ha), densitatea netă crește la cca. 435 unități de locuit / ha, valoare extrem de ridicată, cu efecte deosebit de grave asupra nivelului de calitate a vieții în comunitate.

Densitățile ridicate ce caracterizează cartierul, precum și poziția pe care acesta o ocupă în ierarhia urbană, în imediata vecinătate a Spitalului Județean,

justifică așadar interesul acordat zonei, precum și oportunitatea evaluării nivelului de calitate a vieții în mediul urban.

Fig. 4.8 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – amplasarea în oraș și relația cu punctele de interes la nivel urban

Sursă: Centrul de Cercetare pentru Planificare Urbană, prelucrat

4.3.2. Evoluția în timp

Cartierul Timișoara Sud a fost edificat, începând cu anul 1975, pe un teren aflat la periferia orașului, anterior slab urbanizat (**Fig. 4.9**). Astfel, în perioada anilor 1960, singurele elemente existente în zonă erau cele câteva parcele cu locuințe individuale, dispuse de-a lungul actualei Căi a Martirilor din 1989, precum și în frontul a două străzi de importanță locală, ce traversau artera de circulație dinspre vest și, deci, dinspre intravilan, după un traseu diagonal (**Fig. 4.10**). Câteva dintre aceste elemente se mai păstrează și astăzi în țesutul construit al cartierului studiat, cea mai evidentă prezență fiind aceea a străzii Doctor Ioan Mureșan, care își menține traseul inițial, precum și câteva dintre parcelele tradiționale.

Fig. 4.9 Harta orașului Timișoara (anii 1960), cu marcarea terenului ocupat ulterior de cartierul Timișoara Sud

Sursă: Radoslav, R.; Bădescu, Ș.; Branea, A.M.; Danciu, M. & Găman, M.S. 2012. Sistemul urban Timișoara în epoca modernă. *Urbanismul. Serie nouă*. Nr. 12-13/2012 [93], prelucrat

Fig. 4.10 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – țesutul urban pre-existent construcției cartierului

Sursă: GoogleEarth, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

Abia în anul 1974, odată cu inaugurarea noului Spital Județean (**Fig. 4.11**), edificat după proiectul arhitectului timișorean Nicolae Dancu, zona studiată se deschide către oraș, fiind încorporată în rețeaua urbană.

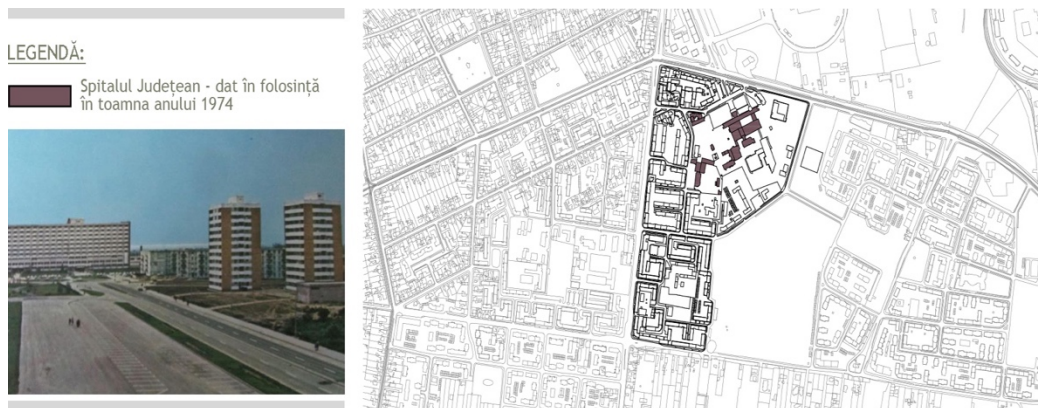

Fig. 4.11 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – Spitalul Județean, dat în folosință în toamna anului 1974

Sursă: <http://adevarul.ro/locale/timisoara/foto>, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

La scurt timp după darea în folosință a noului Spital, se încep lucrările la actualul cartier Timișoara Sud (**Fig. 4.12**); edificat în spiritul densificării accelerate a țesutului construit, caracteristică pentru perioada anilor 1975-1982 în România, acest cartier este alcătuit în exclusivitate din clădiri de locuințe colective cu un regim de înălțime scăzut, de P+4E, situate însă la distanțe foarte mici unele față de celelalte (de cca. 10-25 m). Clădirile însele sunt organizate astfel încât să se asigure exploatarea optimă a terenului disponibil, urmărindu-se însă, în același timp, definirea unor străzi între blocuri. Suprafețele reduse și dotările modeste ale apartamentelor, alături de absența facilităților publice din țesutul urban (în afară de Spitalul Județean, cartierul mai beneficiază doar de prezența unei grădinițe, precum și de o rețea comercială bine reprezentată, organizată în majoritate la parterele

clădirilor din frontul Căii Martirilor din 1989), contribuie la un nivel relativ scăzut de calitate a vieții în cartier.

Fig. 4.12 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – clădirile edificate între 1975-1982

Sursă: harta orașului Timișoara, prelucrată

În sfârșit, după Revoluția din 1989 (**Fig. 4.13**), în zonă au fost realizate o serie de intervenții în sistem privat, precum edificarea de garaje individuale, cele mai multe ridicate ilegal, pe terenuri aflate în proprietate publică. Totodată, după 2000, asistăm la extinderea treptată a complexului sanitar Spitalul Județean, prin trei obiective majore, și anume Clinica de Ortopedie, Centrul de Traumatologie „Casa Austria”, respectiv Institutul de Cercetare „Oncogen”, precum și prin două clădiri de locuințe colective destinate medicilor rezidenți ce își desfășoară activitatea profesională în cadrul spitalului, care întăresc suplimentar poziția ansamblului în rețeaua sanitară la nivel regional. De asemenea, în proximitatea Spitalului Județean ia naștere, în 2001, Casa Faenza – centru de zi dedicat copiilor cu tulburare de spectru autist.

Nu în ultimul rând, în perioada recentă se dezvoltă, în zona centrală a cartierului, un complex privat, aparent destinat organizării de evenimente, care ocupă însă un teren valoros, ce ar fi putut să fie utilizat în vederea implementării de facilități publice comunitare.

Fig. 4.13 Cartierul Timișoara Sud, Timișoara – clădirile edificate după 1989

Sursă: <http://venusbnb.ro/ro/informatii-utile/casa-austria>, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

4.3.3. Rezultatele evaluării multi-criteriale

În continuare, **Tabelul 4.3** prezintă rezultatele evaluării multi-criteriale a cartierului Timișoara Sud cu privire la nivelul de calitate a vieții în mediul urban, punctajele acordate fiind explicitate prin argumente specifice.

Tabel 4.3 Rezultatele evaluării nivelului de calitate a vieții în cartierul Timișoara Sud; argumentarea punctajelor acordate

IND.	ASPECT EVALUAT	PUNTAJ ACORDAT	ARGUMENTAREA PUNTAJULUI ACORDAT
MC1 Localizare și amplasament			
MC1.1	<i>Proximitatea percepută</i> : centrul orașului	1,5	Cartierul Timișoara Sud este conectat cu centrul orașului atât rutier, prin intermediul unei artere radiale de circulație, cât și prin mijloace de transport în comun; accesibilitatea pietonală este însă îngreunată de distanțele mari care trebuiesc parcurse, precum și de gradul scăzut de atractivitate a traseelor, care dublează în general artere cu trafic intens
MC1.2	<i>Proximitatea percepută</i> : puncte de interes din oraș	2	Cartierul Timișoara Sud este bine conectat cu Spitalul Județean, respectiv cu Stadionul „Dan Păltinișanu”, aceste obiective fiind accesibile pietonal; totuși, cluster-ele cu locuri de muncă (City Business Center – Modatim) sau marile centre comerciale ale orașului (ansamblul Openville – Iulius Mall) sunt accesibile doar rutier sau, în anumite cazuri, și prin mijloace de transport în comun, fiind însă amplasate la distanțe prea mari pentru a fi parcurse de pietoni
MC1.3	<i>Proximitatea percepută</i> : sursele de poluare	1	Cartierul Timișoara Sud cuprinde, între limitele sale, Serviciul Județean de Ambulanță Timiș - principalul punct de plecare și sosire a ambulanțelor din județ, fiind astfel grav afectat de poluarea fonică și luminoasă produsă de aceste auto-utilitare; totuși, clădirile situate în directă vecinătate a Spitalului Județean funcționează ca o barieră artificială în fața poluării, protejând blocurile situate înspre periferia cartierului de efectele negative ale acestui fenomen
Total MC1		1,5	
MC2 Buna guvernare			
MC2.1	<i>Implicarea cetățenilor</i> : cadrul legal	2,5	Cadrul legal existent la nivelul orașului Timișoara reglementează implicarea cetățenilor în etapa de avizare a proiectelor, oferind totodată premisele necesare organizării unor structuri de reprezentare la nivel de cartier, care să dezvolte un dialog constructiv cu reprezentanții administrației locale
MC2.2	<i>Implicarea cetățenilor</i> : consiliile consultative de cartier	1	Cartierul Timișoara Sud este reprezentat de un Consiliu de Cartier, însă acțiunile acestuia sunt modeste ca număr și anvergură; astfel, ultima întâlnire organizată în cartier datează,

			conform site-ului Primăriei, din 2012 (Consiliul nu dispune de un site on-line)
MC2.3	<i>Implicarea cetățenilor: rețele de socializare și platforme on-line</i>	1	Cartierul Timișoara Sud beneficiază de reprezentare on-line numai prin intermediul site-ului Primăriei, pe care nu au mai fost însă postate informații cu privire la această zonă din anul 2012
Total MC2		1,5	
MC3	Impactul asupra mediului		
MC3.1	<i>Managementul resurselor: utilizarea terenului</i>	0,5	Cartierul Timișoara Sud a fost dezvoltat (parțial) prin includerea în intravilan a unor terenuri agricole existente, a căror destinație a fost astfel modificată; în același timp, cartierul nu beneficiază de spații verzi amenajate pe teritoriul său, iar terenurile rămase neconstruite între clădirile de locuințe colective sunt insuficient exploatate de comunitate
MC3.2	<i>Managementul resurselor: circuitul apei în natură</i>	1	Orașul Timișoara beneficiază de un sistem de canalizare diferențiat, în care apa pluvială este colectată separat față de apa menajeră; cu toate acestea, sistemul nu permite reutilizarea apei meteorice sau reintroducerea sa în circuitul natural
MC3.3	<i>Managementul resurselor: eficiența energetică</i>	1,5	Fondul construit al cartierului Timișoara Sud este reabilitat d.p.d.v. termic în proporție de peste 30%; în același timp, majoritatea clădirilor sunt prevăzute cu acoperiș de tip șarpantă, care oferă o protecție termică suplimentară. În ceea ce privește sistemul de încălzire a apartamentelor, majoritatea unităților de locuit din cartier folosesc centrale termice individuale pe gaz (resursă ne-regenerabilă)
MC3.4	<i>Managementul deșeurilor: reciclare și reutilizare</i>	2	Orașul Timișoara beneficiază de un sistem de colectare diferențiată a deșeurilor, care permite reciclarea parțială a acestora (materiale plastice, hârtie, etc.)
MC3.5	<i>Reducerea poluării: poluarea atmosferică</i>	2,5	Cartierul Timișoara Sud nu este afectat de surse majore de poluare atmosferică la nivel urban; singurele probleme în acest sens sunt cauzate de arterele majore de circulație, situate perimetral zonei studiate, care sunt însă flancate, în majoritatea cazurilor, de fronturi construite continue, având de obicei funcțiuni comerciale la parter, care protejează restul cartierului de efectele negative ale poluării atmosferice cauzate de traficul intens
MC3.6	<i>Reducerea poluării: poluarea fonică</i>	1	Cartierul Timișoara Sud este grav afectat de poluarea fonică produsă de auto-utilitarele Serviciului Județean de Ambulanță Timiș; totuși, clădirile situate în directă vecinătate a Spitalului Județean funcționează ca o barieră artificială în fața poluării, protejând blocurile situate înspre periferia cartierului de efectele negative ale acestui fenomen
MC3.7	<i>Reducerea poluării: poluarea luminoasă</i>	1	Cartierul Timișoara Sud este afectat de poluarea luminoasă produsă pe timp de

			noapte de auto-utilitare Serviciului Județean de Ambulanță Timiș; totuși, clădirile situate în directă vecinătate a Spitalului Județean funcționează ca o barieră artificială în fața poluării, protejând blocurile situate înspre periferia cartierului de efectele negative ale acestui fenomen
Total MC3 1,36			
MC4	Conectivitate și accesibilitate		
MC4.1	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară: organizarea rețelei de străzi</i>	3	Cartierul Timișoara Sud este mărginit perimetral de o arteră radială de circulație – Calea Martirilor din 1989, cat și de alte două artere cu importanță la nivel urban, și anume b-dul Liviu Rebreanu și str. Mareșal Constantin Prezan, care asigură o bună conexiune a cartierului cu restul orașului; de asemenea, cartierul nu este tranzitat de nicio stradă cu trafic intens
MC4.2	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară: parcări</i>	0,5	Cartierul Timișoara Sud este prevăzut cu parcări publice amenajate exclusiv la sol, în general rezolvate lateral căilor de circulație, atât pe străzile din interiorul cartierului, cât și pe arterele limitrofe, dar și organizate în parcaje colective, situate în proximitatea Spitalului Județean; cu toate acestea, cartierul studiat prezintă, la ora actuală, un deficit crescut în ceea ce privește numărul de locuri de parcare disponibile, cei mai mulți dintre locuitorii intervievați (cca. 80%) declarând că situația parcajelor reprezintă principala problemă a zonei. Această situație conduce adeseori la parcare ilegală a autovehiculelor pe trotuare sau pe spațiile verzi, ceea ce înrăutățește semnificativ nivelul de calitate a vieții în comunitate
MC4.3	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun: organizarea rețelei de transport în comun</i>	3	Cartierul Timișoara Sud este deservit de de o linie de tramvai (numărul 9), trei linii de troleibuz (numerele 15, 16 și 19) și două linii de expres (numerele 2 și 3), care asigură legătura cu centrul istoric, precum și cu alte noduri de inter-schimb din oraș
MC4.4	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun: stații și noduri de inter-schimb</i>	2,5	Cartierul Timișoara Sud este deservit de cinci stații de mijloace de transport, situate la aproximativ 500 m față de fiecare punct al cartierului, dintre care una joacă și rolul de nod de inter-schimb (Spitalul Județean)
MC4.5	<i>Accesibilitatea bicicliștilor: rețeaua pistelor de bicicletă</i>	1	Cartierul Timișoara Sud este deservit de o sigură pistă de biciclete, situat de-a lungul b-dului Liviu Rebreanu, pe partea de vis-a-vis; de asemenea, în interiorul cartierului nu există facilități pentru bicicliști
MC4.6	<i>Accesibilitatea bicicliștilor: parcări / stații de închiriat biciclete</i>	0,5	Cartierul Timișoara Sud beneficiază de o singură stație de închiriat biciclete, situată în proximitatea nodului de inter-schimb Spitalul Județean; în același timp, cartierul nu este deservit de parcări publice pentru biciclete
MC4.7	<i>Accesibilitatea pietonilor: un mediu</i>	1	La nivelul cartierului Timișoara Sud, toate arterele de circulație dispuse perimetral zonei

	sigur și atractiv pentru pietoni		sunt prevăzute cu trotuare funcționale (având o lățime minimă de 1,5 m), uneori supraînălțate, precum și traversări pentru pietoni; totuși, în interiorul cartierului, aceste amenajări lipsesc de la nivelul unor străzi, sau nu pot fi utilizate corespunzător din cauza mașinilor parcate neregulamentar, pietonii fiind nevoiți să împartă suprafața carosabilă cu mașinile
Total MC4 1,64			
MC5	Configurația fizică a cartierului		
MC5.1	<i>Ocuparea terenului:</i> raportul dintre spațiul public și spațiul privat	0,5	La nivelul cartierului Timișoara Sud, proprietatea privată se rezumă la clădirile propriu-zise de locuit și terenul pe care acestea sunt construite, precum și la intervențiile efectuate după Revoluția din 1989 (ex.: Casa Faenza sau complexul privat, destinat organizării de evenimente), restul spațiilor, inclusiv terenurile dintre blocurile cu apartamente, aflându-se în proprietatea și administrarea Statului
MC5.2	<i>Ocuparea terenului:</i> tipologia clădirilor și relațiile fizice dintre acestea	0,5	La nivelul cartierului Timișoara Sud, clădirile de locuit, de tip lamă, sunt amplasate pe teren de-a lungul unor străzi relativ bine definite; distanțele dintre acestea sunt însă deosebit de reduse, de cca. 10-25 m
MC5.3	<i>Ocuparea terenului:</i> indici urbanistici	0	Cartierul Timișoara Sud este caracterizat de o densitate netă de cca. 435 unități de locuit / ha, probabil cea mai ridicată valoare din oraș
MC5.4	<i>Calitatea mediului construit:</i> amenajarea spațiului public	0,5	La nivelul cartierului Timișoara Sud, spațiul public este caracterizat prin amenajări de o calitate redusă, în multe situații pietonii fiind nevoiți să împartă suprafața de călcare cu auto-vehiculele; cu toate acestea, pe anumite porțiuni regăsim și amenajări mai generoase, precum trotuarul supraînălțat din lungul Căii Martirilor din 1989 sau aliniamentele de arbori care bordează pe alocuri unele dintre străzile din cartier
MC5.5	<i>Calitatea mediului construit:</i> starea fondului construit	2,5	Deși doar puțin peste 30% dintre clădirile ce alcătuiesc cartierul Timișoara Sud sunt actualmente reabilitate, având în vedere vârsta relativ tânără a acestora, majoritatea fiind construite cel mai devreme la jumătatea anilor 1970, starea fondului construit este relativ bună, atât din punct de vedere structural, cât și în ceea ce privește conservarea finisajelor
Total MC5 0,8			
MC6	Rețeaua de facilități și comunitatea muncii		
MC6.1	<i>Structura funcțională:</i> mixtura de funcțiuni	2	Cartierul Timișoara Sud beneficiază de o rețea comercială bine reprezentată, de facilitățile sanitare excepționale oferite de complexul Spitalului Județean, de o grădiniță, precum și de un parc urban cu locuri de joacă pentru copii, situat în imediata vecinătate a cartierului; cu toate acestea, din zonă lipsesc școlile, facilitățile sportive, precum și cluster-

MC6.2	<i>Structura funcțională:</i> distribuția facilităților	3	ele de birouri La nivelul cartierului Timișoara Sud, facilitățile publice sunt distribuite relativ uniform, cu anumite concentrări în proximitatea Spitalului Județean, a Pieței agro-alimentare Giroc, precum și de-a lungul arterelor de circulație limitrofe, care asigură legătura cu centrul istoric și cu alte puncte de interes din oraș
MC6.3	<i>Facilități publice:</i> rețeaua comercială	3	Cartierul Timișoara Sud beneficiază de o rețea comercială variată, bine reprezentată printr-o serie de obiective de diferite dimensiuni, de la piața agro-alimentară, la magazine mari de tip super-market (cum este magazinul Billa, situat în imediata vecinătate a cartierului), la băcăniile de colț și mici buticuri; acestea sunt concentrate de-a lungul arterelor de circulație principală, dar și în zona Pieței agro-alimentare Giroc, fiind astfel uniform distribuite în țesut
MC6.4	<i>Facilități publice:</i> rețeaua de învățământ	1	Cartierul Timișoara Sud dispune de o grădiniță de stat, amplasată în interiorul cartierului, într-o zonă relativ sigură, protejată de traficul vehicular; cu toate acestea, cea mai apropiată școală generală este situată în cartierul Girocului, fiind accesibilă numai prin traversarea Căii Martirilor din 1989 – arteră de trafic intens în oraș
MC6.5	<i>Facilități publice:</i> rețeaua sanitară	2,5	Rețeaua instituțiilor sanitare existente în cartierul Timișoara Sud se învârtte în jurul Spitalului Județean, care coagulează, în proximitatea sa, o multitudine de cabinete medicale individuale și farmacii; totuși, aceste facilități dispar pe măsură ce ne îndreptăm spre periferie, nevoile locatarilor din proximitatea străzii Mareșal Constantin Prezan nefiind pe deplin acoperite
MC6.6	<i>Facilități publice:</i> rețeaua lăcașurilor de cult	0,5	Deși majoritatea populației din cartierul Timișoara Sud se declară ortodoxă (80%), singurul lăcaș de cult dedicat acestei confesiuni este Capela Spitalului Județean, care este însă rezervată pacienților spitalului; în afară de acest obiectiv, comunitatea mai beneficiază de prezența în imediata vecinătate a cartierului a Bisericii Creștine Baptiste Maranata
MC6.7	<i>Facilități publice:</i> rețeaua facilităților sportive și de agrement	0	Cartierul Timișoara Sud nu este deservit, la ora actuală, de nicio facilitate de tip bază sportivă
MC6.8	<i>Facilități publice:</i> rețeaua locurilor de joacă pentru copii	1,5	Cartierul Timișoara Sud beneficiază de amenajări de tip loc de joacă, amplasate în Parcul Lidia, din imediata vecinătate a zonei studiate; deși acestea sunt accesibile fără traversarea unei artere de circulație cu trafic intens, distanțele care trebuiesc parcurse de la locuințele situate în proximitatea Spitalului Județean până la locurile de joacă se apropie și chiar depășesc 800 m, nevoile cartierului

MC6.9	<i>Facilități publice:</i> rețeaua spațiilor verzi	1,5	nefiind așadar pe deplin satisfăcute Rețeaua spațiilor verzi de la nivelul cartierului Timișoara Sud are ca unic reprezentant Parcul Lidia, situat în imediata vecinătate a zonei studiate; deși calitatea amenajărilor prezente aici este relativ ridicată, iar parcul este accesibil fără traversarea unei artere de circulație cu trafic intens, distanțele care trebuiesc parcurse de la locuințele situate în proximitatea Spitalului Județean până la spațiul verde se apropie de 800 m, nevoile cartierului nefiind așadar pe deplin satisfăcute
Total MC6 1,78			
MC7	Fondul locativ și condițiile fizice de locuire		
MC7.1	<i>Clădirile de locuit:</i> aspectul exterior	1	Clădirile de locuințe colective ce alcătuiesc cartierul Timișoara Sud, edificate în perioada administrației comuniste, respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, în armonie cu imaginea Spitalului Județean, ca element definitoriu în cartier; totuși, ca urmare a procesului de reabilitare termică, blocurile existente capătă treptat o nouă imagine, care din păcate nu este coordonată la nivelul cartierului. De asemenea, noile intervenții propun o estetică diferită, uneori chiar contrastantă cu țesutul existent
MC7.2	<i>Clădirile de locuit:</i> mixtura de locuințe	2	Majoritatea coplesitoare a unităților de locuit existente la ora actuală în cartierul Timișoara Sud este formată din apartamente comfort II sau chiar III, cu două și trei camere; pe lângă acestea, cartierul mai dispune de mai multe garsoniere, situate în blocurile dedicate, din proximitatea străzii Versului, de câteva locuințe individuale care au supraviețuit aici din perioada anterioară contruirii blocurilor, precum și de apartamentele destinate medicilor rezidenți, grupate în cele două clădiri edificate după anul 2000 în relație cu Spitalul. Această varietate asigură o oarecare diversitate socială a comunității, oferind adăpost atât persoanelor singure, cât și cuplurilor tinere sau familiilor cu mai mulți copii; totuși, locuințele disponibile se adresează în majoritate păturii de jos a clasei de mijloc, precum și studenților, care închiriază apartamente în zonă, profitând de proximitatea acesteia față de Campusul Universitar
MC7.3	<i>Clădirile de locuit:</i> spații comune	1,5	Majoritatea clădirilor din cartierul Timișoara Sud dispun doar de spații comune funcționale (acces, holuri, casa de scară), întreținute corespunzător de locatari; însă în anumite cazuri, acolo unde profilul stradal a permis acest lucru, locatarii au amenajat în proximitatea accesului în clădire și un spațiu comun destinat socializării, de tip cameră exterioară
MC7.4	<i>Unitățile de locuit:</i>	2	La nivelul cartierului Timișoara Sud,

	suprafață și dotări		majoritatea unităților de locuit respectă suprafețele și dotările minimale impuse prin Legea Locuinței (L114/1996) [78], atât cu privire la spațiile de servicii (băi și bucătării), cât și cu privire la spațiile deservite (camerele locuibile)
MC7.5	<i>Unitățile de locuit:</i> iluminarea și ventilarea naturală	1,5	La nivelul cartierului Timișoara Sud, unele dintre unitățile de locuit nu primesc suficientă lumină naturală, ferestrele fiind orientate spre o altă clădire situată la o distanță mai mică decât înălțimea celei mai înalte dintre cele două
MC7.6	<i>Unitățile de locuit:</i> comfortul termic	1,5	La nivelul cartierului Timișoara Sud, majoritatea clădirilor de locuit sunt prevăzute cu acoperiș de tip șarpantă, în timp ce doar puțin peste 30% dintre acestea sunt termoizolate la nivelul închiderilor verticale
MC7.7	<i>Unitățile de locuit:</i> gradul de intimitate	1,5	La nivelul cartierului Timișoara Sud, unitățile de locuit oferă un grad de intimitate relativ scăzut d.p.d.v. vizual (ferestrele privesc spre clădiri situate la o distanță de cca. 10-25 m, protejate de plantații doar în anumite cazuri), respectiv un grad de intimitate satisfăcător d.p.d.v. fonic (zgomotele de impact se pot distinge dintr-un apartament într-altul)
Total MC7		1,57	
MC8	Securitate și siguranță		
MC8.1	<i>Hazarde naturale și antropice:</i> strategii de prevenire și intervenție în cazul producerii unor evenimente	0	Cartierul Timișoara Sud este amplasat în zona seismică a Banatului; cu toate acestea, pentru acest cartier nu au fost realizate studii de vulnerabilitate la seism
MC8.2	<i>Siguranța în spațiul public:</i> securitatea traficului	1	Cartierul Timișoara Sud oferă o siguranță scăzută în trafic pentru pietoni și bicicliști, care beneficiază de amenajări specifice, separate de căile de rulare pentru autovehicule, doar de-a lungul arterelor majore de trafic, în interiorul cartierului aceștia fiind nevoiți să împartă, în majoritatea cazurilor, suprafața de rulare cu autovehiculele
MC8.3	<i>Siguranța în spațiul public:</i> reducerea criminalității	2	Cartierul Timișoara Sud oferă o siguranță relativ satisfăcătoare în spațiul public, beneficiând de un iluminat stradal corect conform în majoritatea zonelor, precum și de un număr corespunzător de facilități publice funcționale și pe timpul nopții, care gravitează în general în jurul Spitalului Județean; în acest cartier, locuitorii se deplasează după lăsarea întinerului în scopuri funcționale, dar și, ocazional, recreaționale (în special pe timpul verii)
Total MC8		1	
MC9	Identitatea locului		
MC9.1	<i>Memoria locului:</i> moștenirea materială	1	Cartierul Timișoara Sud nu dispune de clădiri istorice valoroase, fiind construit recent
MC9.2	<i>Memoria locului:</i>	1	Cartierul Timișoara Sud nu dispune de tradiții

	moștenirea imaterială		locale, fiind construit recent
MC9.3	<i>Identitatea vizuală:</i> aspectul unitar al cartierului	1	Clădirile de locuințe colective ce alcătuiesc cartierul Timișoara Sud respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, care nu se regăsește însă și la nivelul amenajărilor din spațiul public; pe de altă parte, ca urmare a procesului de reabilitare termică, precum și în urma investițiilor private din ultimii ani, țesutul construit capătă treptat o nouă imagine, care din păcate nu este coordonată la nivelul cartierului
MC9.4	<i>Identitatea comunitară:</i> evenimente socio-culturale	1	În zona studiată se organizează anual Zilele Cartierului Giroc, precum și o serie de festivaluri și concerte în proximitatea Stadionului „Dan Păltinișanu”, care nu au însă legătură cu identitatea comunitară; totodată, niciunul dintre aceste evenimente nu se organizează între limitele propriu-zise ale cartierului, iar majoritatea localnicilor intervievați au declarat că nu obișnuiesc să participe la asemenea manifestații
Total MC9			1
MC10	Gradul de satisfacție a populației		
MC10.1	<i>Gradul de satisfacție:</i> sentimentul de apartenență și mândria locală	0,5	Numai 30% dintre respondenții chestionarului au declarat că împărtășesc sentimentul de apartenență la comunitate și mândrie locală
MC10.2	<i>Gradul de satisfacție:</i> satisfacerea nevoilor membrilor comunității	0,5	Numai 30% dintre respondenții chestionarului au declarat că nevoile cotidiene le sunt satisfăcute integral de cartierul Circumvalațiunii, ceilalți identificând ca principală problemă absența locurilor de parcare, precum și a spațiilor verzi
MC10.3	<i>Gradul de satisfacție:</i> disponibilitatea locuitorilor de a participa la activități comunitare	0	Numai 5% dintre respondenții chestionarului au declarat că au disponibilitatea de a participa la activități comunitare, atât în scopuri de socializare, cât și de voluntariat
Total MC10			0,33
Total			1,25

Sursă: contribuție personală

4.3.4. Interpretarea punctajelor obținute. Concluzii

Rezultatele evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în cartierul Timișoara Sud sunt consistente cu situația care se poate observa încă de la prima vedere pe teren; astfel, punctajul obținut (1,25) demonstrează încă o dată faptul că acest cartier oferă un nivel de calitate a vieții scăzut comunității rezidente, cu șanse medii de îmbunătățire în viitorul apropiat (cf. **Tabelul 2.13**).

Situația este cu atât mai gravă, cu cât niciunul dintre macro-criteriile analizate nu a obținut un punctaj peste 2, cele mai favorabile rezultate fiind înregistrate cu privire la MC6 – *Rețeaua de facilități și comunitatea muncii* (1,78) și MC7 – *Fondul construit și condițiile fizice de locuire* (1,57).

În sfârșit, punctajul obținut cu referire la MC10 – *Gradul de satisfacție a populației* (0,33) indică faptul că principala problemă a cartierului studiat o constituie absența sentimentelor de coeziune socială și apartenență la comunitate; cu toate acestea, situația este defavorabilă din toate punctele de vedere, rezultatele generalizate foarte slabe dovedind o situație precară la nivel comunitar.

4.4. Cartierul Ștefan Plavăț

Cartierul Ștefan Plavăț, unul dintre ultimele cartiere de locuințe colective edificate pe teritoriul Timișoarei în perioada administrației comuniste, cuprinde în total 4.473 de apartamente, capabile să adăpostească în total 14.700 de locuitori [94]. Conformarea țesutului construit, caracterizată prin densități relativ reduse, cu blocuri de apartamente situate la distanțe favorabile unele față de celelalte, în jurul unor curți interioare, precum și condițiile fizice de locuire oferite de apartamentele propriu-zise, semnificativ mai mari și mai bine echipate decât cele construite în perioadele anterioare, transformă acest cartier într-o zonă rezidențială din ce în ce mai apreciată de cetățeni. Cu toate acestea, spațiul public existent la nivelul cartierului este insuficient exploatat de comunitate, fapt ce influențează în mod negativ nivelul de calitate a vieții în mediul urban [100].

4.4.1. Amplasarea în oraș. Date generale

Situat în partea de sud a orașului, în apropiere de ieșirea spre comuna Giroc, cartierul Ștefan Plavăț (**Fig. 4.14**) este delimitat de patru artere de trafic la nivel urban, și anume:

- Strada Mareșal Alexandru Averescu – la nord;
- Strada Mureș – cea mai lungă stradă din orașul Timișoara, la sud;
- Calea Martirilor din 1989 – artera de legătură cu șoseaua DJ 595, care duce la Giroc, respectiv la Chișoda, la est;
- Strada Drubeta – la vest.

Fig. 4.14 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – – amplasare în oraș; încadrare în zonă
Sursă: Centrul de Cercetare pentru Planificare Urbană, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

La nivel urban (**Fig. 4.15**), cartierul Ștefan Plavăț este situat de-a lungul principalei căi de legătură dintre localitățile-dormitor dezvoltate în ultimii ani în sudul orașului (Giroc și Chișoda) și centrul istoric, fiind tranzitat zilnic de navetiști. Totodată, zona studiată se află în relativa proximitate a altor două puncte de interes major la nivel urban, și anume Spitalul Județean și Stadionul „Dan Păltinișanu”, accesibile pietonal.

Fig. 4.15 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – amplasarea în oraș și relația cu punctele de interes la nivel urban

Sursă: Centrul de Cercetare pentru Planificare Urbană, prelucrat

Ocupând o suprafață totală de 22,78 ha, cartierul Ștefan Plavăț acomodează în total 4.473 apartamente; zona studiată este așadar caracterizată de o densitate de cca. 196 unități de locuit / ha, semnificativ mai redusă în comparație cu densitățile cartierelor edificate în etapele timpurii de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în Timișoara.

La momentul Revoluției din 1989, cartierul Ștefan Plavăț nu era însă complet edificat, astfel că multe dintre facilitățile publice prevăzute inițial nu au mai fost construite nici până în ziua de astăzi. Cu toate acestea, suprafețele generoase ale apartamentelor, dar și caracterul relativ liniștit al zonei, care nu este afectată de nicio sursă majoră de poluare la nivel urban, justifică interesul tot mai ridicat pe care acest cartier îl stârnește pe piața imobiliară.

4.4.2. Evoluția în timp

Cartierul Ștefan Plavăț a fost edificat la începutul anilor 1980, ca o continuare a cartierului Calea Girocului, pe un teren intravilan, având însă un puternic caracter suburban. Astfel, în anii 1960 (**Fig. 4.16**), zona studiată se prezenta ca un conglomerat de parcele individuale de mari dimensiuni, având proporțiile unor loturi agricole (înguste și lungi), care acomodau locuințe individuale modeste, în general amplasate în frontul actualei străzi Mareșal Alexandru Averescu; țesutul urban se densifica treptat către actualul bulevard Calea Martirilor din 1989, unde erau concentrate parcele de dimensiuni mai reduse, dar încă generoase, destinate de asemenea locuirii individuale.

Odată cu edificarea noului cartier de locuințe colective, majoritatea construcțiilor din fronturile străzilor Mareșal Alexandru Averescu și Calea Martirilor din 1989 au dispărut; cu toate acestea, locuințele mai noi, realizate în perioada

anilor 1960-1980 pe loturi rezultate prin divizarea parcelelor originale, situate în fronturile străzilor opuse – actuala stradă Mureș, respectiv strada Drubeta, încă se păstrează în țesutul contemporan (**Fig. 4.17**).

Fig. 4.16 Harta orașului Timișoara (anii 1960), cu marcarea terenului ocupat ulterior de cartierul Ștefan Plavăț

Sursă: Radoslav, R.; Bădescu, Ș.; Branea, A.M.; Danciu, M. & Găman, M.S. 2012. Sistemul urban Timișoara în epoca modernă. *Urbanismul. Serie nouă*. Nr. 12-13/2012 [93], prelucrat

Fig. 4.17 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – țesutul urban pre-existent construirii cartierului

Sursă: GoogleEarth, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

Deși planurile inițiale prevedeau dezvoltarea Complexului Clinic Universitar pe acest amplasament, în directă relație cu Spitalul Județean, acest lucru nu s-a mai realizat, astfel că la începutul anilor 1980 apar în zonă primele clădiri de locuințe colective. Conceput ca un ansamblu de cvartale rectangulare, delimitate pe toate laturile de străzi cu importanță locală (**Fig. 4.18**), cartierul Ștefan Plavăț este alcătuit în exclusivitate din blocuri cu un regim de înălțime de P+4E, organizate în jurul unor spații ample, de tip curte interioară, menite să funcționeze ca spații verzi pentru locatari.

Configurația cartierului, alături de dimensiunile generoase ale apartamentelor propriu-zise, determină așadar un nivel ridicat de calitate a vieții în

comunitate; pe de altă parte, absența facilităților publice de la nivelul cartierului (situație datorată parțial faptului că lucrările de construcție la acest ansamblu nu fuseseră finalizate la momentul Revoluției din 1989, astfel că anumite obiective nu s-au mai construit), reprezintă o problemă.

Fig. 4.18 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – clădirile edificate în anii 1980

Sursă: harta orașului Timișoara, prelucrată

În sfârșit, după Revoluția din 1989, pe lângă garajele individuale, care au ocupat treptat curțile interioare formate între clădirile de locuințe colective, în zonă au mai apărut câteva case individuale, precum și două blocuri de apartamente, care determină creșterea densității existente în cartier (**Fig. 4.19**). Totodată, după Revoluție s-a construit în zonă Biserica „Sfântul Arhidiacon Ștefan”, realizată după proiectul arhitectului timișorean Radu Mihăilescu, ce ocupă un teren situat în zona centrală a cartierului, rămas neconstruit. Acest gest contribuie semnificativ la creșterea nivelului de calitate a vieții în mediul urban, întrucât lăcașul de cult aparține confesiunii majoritare și devine astfel punct de coagulare a comunității.

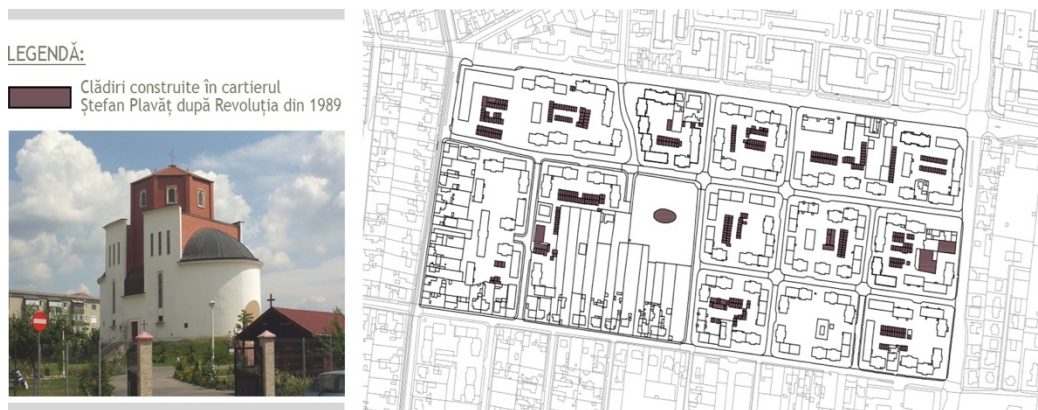

Fig. 4.19 Cartierul Ștefan Plavăț, Timișoara – clădirile edificate după 1989

Sursă: <http://www.panoramio.com/photo/55323372?source=wapi&referrer=kh.google.com>, prelucrat; harta orașului Timișoara, prelucrată

4.4.3. Rezultatele evaluării multi-criteriale

În cele ce urmează, lucrarea de față prezintă rezultatele evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în cartierul timișorean Ștefan Plavăț, elaborată în conformitate cu metodologia propusă de autor. De asemenea, **Tabelul 4.4** argumentează punctajele acordate pentru fiecare macro-criteriu de analiză urbană și aspect evaluat, prin referire la situația identificată la fața locului.

Tabel 4.4 Rezultatele evaluării nivelului de calitate a vieții în cartierul Ștefan Plavăț; argumentarea punctajelor acordate

IND.	ASPECT EVALUAT	PUNCTAJ ACORDAT	ARGUMENTAREA PUNCTAJULUI ACORDAT
MC1 Localizare și amplasament			
MC1.1	<i>Proximitatea</i> percepută: centrul orașului	1,5	Cartierul Ștefan Plavăț este conectat cu centrul orașului prin intermediul unei artere majore de trafic rutier, precum și prin mijloace de transport în comun; pietonal, centrul este însă dificil de accesat, datorită lungimilor crescute ale traseelor care trebuie parcurse, precum și din cauza faptului că acestea dublează artere cu trafic intens
MC1.2	<i>Proximitatea</i> percepută: puncte de interes din oraș	2	Cartierul Ștefan Plavăț beneficiază de prezența a două obiective de interes major în oraș în vecinătatea sa, accesibile pietonal, și anume Spitalul Județean, respectiv Stadionul „Dan Păltinișanu”; totuși, celelalte puncte de atracție la nivel urban, precum cluster-ele cu locuri de muncă (City Business Center – Modatim) sau marile centre comerciale ale orașului (ansamblul Openville – Iulius Mall sau Timișoara Shopping City), sunt accesibile doar rutier sau, în anumite cazuri, și prin mijloace de transport în comun
MC1.3	<i>Proximitatea</i> percepută: sursele de poluare	3	Cartierul Ștefan Plavăț nu se învecinează cu surse majore de poluare la nivel urban
Total MC1		2,17	
MC2 Buna guvernare			
MC2.1	<i>Implicarea cetățenilor</i> : cadrul legal	2,5	Cadrul legal existent la nivelul orașului Timișoara reglementează implicarea cetățenilor în etapa de avizare a proiectelor, oferind totodată premisele necesare organizării unor structuri de reprezentare la nivel de cartier, care să dezvolte un dialog constructiv cu reprezentanții administrației locale
MC2.2	<i>Implicarea cetățenilor</i> : consiliile consultative de cartier	1	Cartierul Ștefan Plavăț este reprezentat de un Consiliu de Cartier, ale cărui acțiuni sunt însă limitate ca număr și anvergură, cea mai recentă întâlnire publică fiind organizată în cartier în 2012 (conform site-ului Primăriei)
MC2.3	<i>Implicarea cetățenilor</i> : rețele de socializare și platforme on-line	1	Cartierul Ștefan Plavăț beneficiază de reprezentare on-line numai prin intermediul site-ului Primăriei, pe care nu au mai fost însă postate informații cu privire la această zonă

			din anul 2012; Consiliul de Cartier nu dispune de un site propriu, iar pe rețelele de socializare nu există grupuri ale locuitorilor din zonă
Total MC2		1,5	
MC3	Impactul asupra mediului		
MC3.1	<i>Managementul resurselor</i> : utilizarea terenului	1,5	Cartierul Ștefan Plavăț a fost dezvoltat fără afectarea habitatelor naturale protejate / a terenurilor agricole din extravilan; cu toate acestea, dezvoltarea cartierului s-a realizat prin sacrificarea vechilor grădini din zonă. În același timp, curțile interioare definite de clădirile de locuințe colective au potențialul de a se transforma în zone verzi atractive, însă la momentul actual acestea sunt insuficient utilizate
MC3.2	<i>Managementul resurselor</i> : circuitul apei în natură	1	Orașul Timișoara beneficiază de un sistem de canalizare diferențiat, în care apa pluvială este colectată separat față de apa menajeră; cu toate acestea, sistemul nu permite reutilizarea apei meteorice sau reintroducerea sa în circuitul natural
MC3.3	<i>Managementul resurselor</i> : eficiența energetică	1	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț doar câteva blocuri cu apartamente (cca. 10%) au fost reabilitate termic; pe de altă parte, cel puțin 50% dintre clădiri sunt prevăzute cu acoperiș de tip șarpantă, care oferă o protecție termică suplimentară. În ceea ce privește sistemul de încălzire a apartamentelor, majoritatea unităților de locuit folosesc centrale termice individuale pe gaz (resursă ne-regenerabilă)
MC3.4	<i>Managementul deșeurilor</i> : reciclare și reutilizare	2	Orașul Timișoara beneficiază de un sistem de colectare diferențiată a deșeurilor, care permite reciclarea parțială a acestora (materiale plastice, hârtie, etc.)
MC3.5	<i>Reducerea poluării</i> : poluarea atmosferică	2,5	Cartierul Ștefan Plavăț nu este afectat de surse majore de poluare atmosferică la nivel urban; singurele probleme în acest sens sunt cauzate de arterele majore de circulație, situate perimetral zonei studiate, care sunt însă flancate, în majoritatea cazurilor, de fronturi construite continue, având în unele cazuri funcțiuni comerciale la parter, care protejează restul cartierului de efectele negative ale poluării atmosferice cauzate de traficul intens
MC3.6	<i>Reducerea poluării</i> : poluarea fonică	2,5	Cartierul Ștefan Plavăț nu este afectat de surse majore de poluare fonică la nivel urban; singurele probleme în acest sens sunt cauzate de arterele majore de circulație, situate perimetral zonei studiate, care sunt însă flancate, în majoritatea cazurilor, de fronturi construite continue, având în unele cazuri funcțiuni comerciale la parter, care protejează restul cartierului de efectele negative ale poluării atmosferice cauzate de traficul intens
MC3.7	<i>Reducerea poluării</i> : poluarea luminoasă	3	Cartierul Ștefan Plavăț nu este afectat de poluarea luminoasă

Total MC3 1,93			
MC4	Conectivitate și accesibilitate		
MC4.1	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară: organizarea rețelei de străzi</i>	3	Cartierul Ștefan Plavăț este delimitat perimetral de o singură arteră radială de circulație – Calea Martirilor din 1989, precum și de alte două străzi cu importanță la nivel urban – str. Mareșal Constantin Prezan și str. Mureș, care asigură o bună conexiune a zonei studiate cu centrul istoric al urbei, precum și cu celelalte cartiere din oraș; de asemenea, cartierul nu este tranzitat de nicio arteră majoră de trafic la nivel urban
MC4.2	<i>Accesibilitatea auto-vehiculară: parcuri</i>	1,5	Cartierul Ștefan Plavăț este prevăzut cu parcuri amenajate exclusiv la sol, în general rezolvate lateral căilor de circulație, atât pe străzile din interiorul cartierului, cât și pe arterele limitrofe, dar și organizate în parcaje colective, amplasate în curțile interioare ce se formează între clădirile de locuințe colective; cu toate acestea, cartierul studiat prezintă, la ora actuală, un deficit crescut în ceea ce privește numărul de locuri de parcare disponibile, aproximativ 50% dintre locuitorii intervievați declarând că situația parcajelor reprezintă principala problemă a zonei
MC4.3	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun: organizarea rețelei de transport în comun</i>	3	Cartierul Ștefan Plavăț este deservit de o linie de tramvai (numărul 7), două linii de troleibuz (numerele 15 și 19) și o linie de expres (numărul 3), care asigură legătura cu centrul istoric, precum și cu alte noduri de inter-schimb din oraș
MC4.4	<i>Accesibilitatea mijloacelor de transport în comun: stații și noduri de inter-schimb</i>	2	Cartierul Ștefan Plavăț este deservit de patru stații de mijloace de transport, situate la aproximativ 500 m față de fiecare punct al cartierului
MC4.5	<i>Accesibilitatea biciclistilor: rețeaua pistelor de bicicletă</i>	0	Cartierul Ștefan Plavăț nu este deservit de nicio sigură pistă de biciclete
MC4.6	<i>Accesibilitatea biciclistilor: parcuri / stații de închiriat biciclete</i>	0	Cartierul Ștefan Plavăț nu beneficiază de nicio stație de închiriat biciclete; în același timp, cartierul nu este deservit de parcuri publice pentru biciclete
MC4.7	<i>Accesibilitatea pietonilor: un mediu sigur și atractiv pentru pietoni</i>	1,5	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, toate străzile sunt prevăzute cu trotuare funcționale (lățime min. 1,5 m) și traversări pentru pietoni; de asemenea, deși în zonă nu există străzi complet pietonizate, reducerea traficului vehicular la un singur sens de circulație și limitarea vitezei de deplasare pe majoritatea străzilor din interiorul cartierului încurajează mersul pe jos
Total MC4 1,57			
MC5	Configurația fizică a cartierului		
MC5.1	<i>Ocuparea terenului: raportul dintre spațiul public și spațiul privat</i>	0,5	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, proprietatea privată se rezumă la clădirile propriu-zise de locuit și terenul pe care acestea sunt construite, precum și la cele

			câteva obiective realizate după Revoluția din 1989 (ex.: Biserica „Sfântul Arhidiacon Ștefan” sau cele două blocuri dinspre Calea Martirilor), restul spațiilor, inclusiv terenurile dintre blocurile cu apartamente, fiind proprietate publică, deținute și administrate de autoritățile locale
MC5.2	<i>Ocuparea terenului: tipologia clădirilor și relațiile fizice dintre acestea</i>	3	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, clădirile de locuit sunt organizate în cvartale, în jurul unor curți interioare, fiind situate la distanțe de cca. 60 m unele față de celelalte; aceste curți au un potențial uriaș pentru dezvoltarea cartierului, fiind amenajabile ca zone de socializare și recreere pentru membrii comunității. În același timp, blocurile contribuie la definirea străzilor ce delimitează cvartalele
MC5.3	<i>Ocuparea terenului: indici urbanistici</i>	3	Cartierul Ștefan Plavăț este caracterizat de o densitate de cca. 196 unități de locuit / ha
MC5.4	<i>Calitatea mediului construit: amenajarea spațiului public</i>	1	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, spațiul public prezintă amenajări sumare față de cele strict funcționale; astfel, majoritatea străzilor sunt prevăzute cu trotuare de minim 1,5 m lățime, iluminat general și aliniamente de arbori. În același timp, deși cartierul nu beneficiază de amenajări de tip stradă pietonală sau piațetă publică, acesta cuprinde, între limitele sale, un loc de joacă pentru copii, amenajat între blocuri, puternic utilizat de comunitatea locală
MC5.5	<i>Calitatea mediului construit: starea fondului construit</i>	2,5	Deși doar câteva dintre clădirile ce alcătuiesc cartierul Ștefan Plavăț sunt actualmente reabilitate, având în vedere vârsta relativ tânără a acestora, majoritatea fiind construite cel mai devreme în perioada anilor 1980, starea fondului construit este relativ bună, atât din punct de vedere structural, cât și în ceea ce privește conservarea finisajelor
Total MC5 2			
MC6	Rețeaua de facilități și comunitatea muncii		
MC6.1	<i>Structura funcțională: mixtura de funcțiuni</i>	2	Cartierul Ștefan Plavăț beneficiază de o serie de facilități publice care completează funcțiunea rezidențială (precum facilitățile comerciale din cartier și din imediata vecinătate, cele câteva cabinete medicale și farmacii, Biserica Ortodoxă sau chiar un cluster de birouri); cu toate acestea, cartierul nu dispune de facilități sportive și de agrement, iar cea mai apropiată școală, la fel ca și cel mai apropiat scuar verde, este accesibilă numai prin traversarea unei artere de trafic intens
MC6.2	<i>Structura funcțională: distribuția facilităților</i>	3	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, facilitățile publice sunt distribuite relativ uniform, cu anumite concentrări de-a lungul arterelor de circulație limitrofe, care asigură legătura cu centrul orașului și cu alte puncte de interes la nivel urban

MC6.3	<i>Facilități publice:</i> rețeaua comercială	2,5	Cartierul Ștefan Plavăț beneficiază de o rețea comercială variată, reprezentată printr-o serie de obiective de diferite dimensiuni, de la magazine de tip super-market (precum magazinele Lidl sau Penny, situate în imediata vecinătate a cartierului), la băcăniile de colț, puncte de alimentație publică și mici buticuri, concentrate de-a lungul arterelor de circulație principală; cu toate acestea, din zonă lipsește o piață agro-alimentară
MC6.4	<i>Facilități publice:</i> rețeaua de învățământ	0,5	Cartierul Ștefan Plavăț nu este deservit de nicio grădiniță de stat, iar cea mai apropiată școală generală este amplasată în Cartierul Girocului, la o distanță de aproximativ 800 m față de cel mai îndepărtat punct al cartierului, fiind accesibilă doar prin traversarea unei artere cu trafic intens de circulație (str. Mareșal Alexandru Averescu)
MC6.5	<i>Facilități publice:</i> rețeaua sanitară	1,5	Cartierul Ștefan Plavăț este deservit de mai multe farmacii și cabinete medicale individuale, uniform distribuite în țesut; cu toate acestea, din zonă lipsește o policlinică sau un cluster propriu-zis de facilități sanitare
MC6.6	<i>Facilități publice:</i> rețeaua lăcașurilor de cult	3	Deși la ora actuală rețeaua lăcașurilor de cult din cartierul Ștefan Plavăț cuprinde un singur obiectiv, și anume Biserica Ortodoxă „Sfântul Arhidiacon Ștefan”, prezența acesteia în țesutul construit răspunde nevoilor comunității locale, membrii acesteia fiind în majoritate ortodocși; totodată, în imediata vecinătate a cartierului funcționează Biserica Creștină Baptistă „Ghetsimani”
MC6.7	<i>Facilități publice:</i> rețeaua facilităților sportive și de agrement	0	Cartierul Ștefan Plavăț nu este deservit, la ora actuală, de nicio facilități de tip bază sportivă
MC6.8	<i>Facilități publice:</i> rețeaua locurilor de joacă pentru copii	1,5	Cartierul Ștefan Plavăț beneficiază de un singur loc de joacă pentru copii, amenajat într-una dintre curțile interioare ce se formează între blocurile cu apartamente, în apropierea străzii Mureș; acest obiectiv este însă amplasat la aproximativ 800 m față de cel mai îndepărtat punct al cartierului (intersecția dintre str. Drubeta și str. Mareșal Alexandru Averescu), fiind astfel dificil de accesat
MC6.9	<i>Facilități publice:</i> rețeaua spațiilor verzi	1	Rețeaua spațiilor verzi de la nivelul cartierului Ștefan Plavăț are ca unic reprezentant Parcul Adolenței, situat în vecinătatea zonei studiate, în Cartierul Girocului, la o distanță de aproximativ 800 m față de cel mai îndepărtat punct al cartierului, fiind accesibil doar prin traversarea unei artere cu trafic intens de circulație (str. Mareșal Alexandru Averescu); de asemenea, zona mai beneficiază de amenajarea verde din curtea Bisericii Ortodoxe, care aflându-se însă în proprietatea privată a parohiei locale, se

			închide după o anumită oră
Total MC6			1,67
MC7	Fondul locativ și condițiile fizice de locuire		
MC7.1	<i>Clădirile de locuit:</i> aspectul exterior	1,5	Clădirile de locuințe colective ce alcătuiesc cartierul Ștefan Plavăț, edificate în perioada administrației comuniste, respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, oferind un caracter unitar zonei; totuși, ca urmare a procesului de reabilitare termică, blocurile existente capătă treptat o nouă imagine, care din păcate nu este coordonată la nivelul cartierului
MC7.2	<i>Clădirile de locuit:</i> mixtura de locuințe	2	Majoritatea unităților de locuit ce alcătuiesc cartierul Ștefan Plavăț este formată din apartamente confort I sau II, cu trei și patru camere; pe lângă acestea, în zonă mai există o serie de locuințe individuale, moștenite din perioada anterioară contruirii locuințelor colective sau apărute recent, precum și de apartamentele din cele două blocuri noi, edificate pe sit după anul 2000. Se asigură astfel o oarecare diversitate socială a comunității, locuințele existente oferind adăpost atât persoanelor singure, cât și cuplurilor tinere sau familiilor cu mai mulți copii; totuși, locuințele disponibile nu se adresează extremelor, fiind mai degrabă destinate claselor de mijloc
MC7.3	<i>Clădirile de locuit:</i> spații comune	2	Majoritatea clădirilor din cartierul Ștefan Plavăț dispun atât de spații comune funcționale (acces, holuri, casa de scară), pe care locatarii le întrețin corespunzător, cât și de cel puțin un spațiu comun exterior, destinat socializării, amenajat de locatari în proximitatea accesului
MC7.4	<i>Unitățile de locuit:</i> suprafață și dotări	2,5	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, majoritatea unităților de locuit respectă suprafețele și dotările minimale impuse prin Legea Locuinței (L114/1996) [78], atât cu privire la spațiile de servicii (băi și bucătării), cât și cu privire la spațiile deservite (camerele locuibile); în același timp, unele dintre apartamentele cu patru camere sunt mai generoase, depășind recomandările
MC7.5	<i>Unitățile de locuit:</i> iluminarea și ventilarea naturală	3	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, majoritatea unităților de locuit au toate camerele locuibile, dar și bucătăria, ventilate și iluminate natural direct, precum și unele dintre băi
MC7.6	<i>Unitățile de locuit:</i> comfortul termic	1	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, cel puțin jumătate dintre clădirilor de locuit sunt prevăzute cu acoperiș de tip șarpantă, în timp ce doar cca. 30% dintre acestea sunt termoizolate la nivelul închiderilor verticale; la ora actuală, cartierul se află însă în plin proces de reabilitare termică, astfel încât procentul clădirilor termoizolate va crește simțitor în următorii ani
MC7.7	<i>Unitățile de locuit:</i>	2,5	La nivelul cartierului Ștefan Plavăț, unitățile

	gradul de intimitate		de locuit oferă un grad de intimitate ridicat d.p.d.v. vizual (ferestrele privesc spre clădiri situate la o distanță de minim 20 m, uneori protejate de plantații), respectiv un grad de intimitate satisfăcător d.p.d.v. fonic (zgomotele de impact se pot distinge dintr-un apartament într-altul)
		Total MC7	2,07
MC8	Securitate și siguranță		
MC8.1	<i>Hazarde naturale și antropice: strategii de prevenire și intervenție în cazul producerii unor evenimente</i>	0	Cartierul Ștefan Plavăț este amplasat în zona seismică a Banatului; cu toate acestea, pentru acest cartier nu au fost realizate studii de vulnerabilitate la seism
MC8.2	<i>Siguranța în spațiul public: securitatea traficului</i>	1,5	Deși la nivelul cartierului Ștefan Plavăț biciclistii nu beneficiază de amenajări specifice, din punct de vedere pietonal circulația se desfășoară în relativă siguranță; astfel, cca. 50% dintre respondenții chestionarului au declarat că le permit copiilor lor să se deplaseze singuri în cartier
MC8.3	<i>Siguranța în spațiul public: reducerea criminalității</i>	2	Cartierul Ștefan Plavăț oferă o siguranță satisfăcătoare în spațiul public, beneficiând de un iluminat stradal corect conformat în majoritatea zonelor; cu toate acestea, numărul facilităților funcționale și pe timpul nopții este relativ redus, astfel că deplasările locuitorilor în spațiul public sunt limitate după lăsarea întinericului, cu excepția lunilor de vară, când membrii comunității petrec timp în fața blocurilor, în spațiile de tip cameră exterioară create în relație cu accesele în clădiri
		Total MC8	1,17
MC9	Identitatea locului		
MC9.1	<i>Memoria locului: moștenirea materială</i>	1	Cartierul Ștefan Plavăț nu dispune de clădiri istorice valoroase, fiind recent
MC9.2	<i>Memoria locului: moștenirea imaterială</i>	1	Cartierul Ștefan Plavăț nu dispune de tradiții locale, fiind construit relativ recent
MC9.3	<i>Identitatea vizuală: aspectul unitar al cartierului</i>	1,5	Clădirile de locuit ce alcătuiesc cartierul Ștefan Plavăț respectă o temă comună d.p.d.v. estetic, care nu se regăsește însă și la nivelul amenajărilor din spațiul public; totodată, ca urmare a procesului de reabilitare termică, în derulare la ora actuală, blocurile existente capătă treptat o nouă imagine, care din păcate nu este coordonată la nivelul cartierului
MC9.4	<i>Identitatea comunitară: evenimente socio-culturale</i>	1	În zona studiată se organizează anual Zilele Cartierului Giroc, precum și o serie de festivaluri în proximitatea Stadionului „Dan Păltinișanu”, care nu au însă legătură cu identitatea comunitară; totodată, niciunul dintre aceste evenimente nu se organizează între limitele propriu-zise ale cartierului, iar majoritatea localnicilor intervievați au declarat

			că nu obișnuiesc să participe la asemenea manifestații
Total MC9		1,12	
MC10	Gradul de satisfacție a populației		
MC10.1	<i>Gradul de satisfacție:</i>	1	Cca. 40% dintre respondenții chestionarului au declarat că împărtășesc sentimentul de apartenență la comunitate, fiind mândri că locuiesc în cartierul Ștefan Plavăț
	sentimentul de apartenență și mândria locală		
MC10.2	<i>Gradul de satisfacție:</i>	1	Cca. 50% dintre respondenții chestionarului au declarat că nevoile cotidiene le sunt satisfăcute integral de cartierul Ștefan Plavăț, ceilalți identificând ca principală problemă absența locurilor de parcare, precum și a școlilor și a spațiilor verzi
	satisfacerea nevoilor membrilor comunității		
MC10.3	<i>Gradul de satisfacție:</i>	0,5	Cca. 30% dintre respondenții chestionarului au declarat că au disponibilitatea de a participa la activități comunitare, atât în scopuri de socializare, cât și de voluntariat (pentru a îmbunătăți anumite aspecte la nivelul cartierului)
	disponibilitatea locuitorilor de a participa la activități comunitare		
Total MC10		0,83	
Total		1,60	

Sursă: contribuție personală

4.4.4. Interpretarea rezultatelor obținute. Concluzii

Rezultatele evaluării multi-criteriale a cartierului Ștefan Plavăț (punctaj final: 1,60) indică un nivel de calitate a vieții scăzut spre satisfăcător la nivelul comunității analizate, cu șanse medii spre crescute de îmbunătățire în viitorul apropiat (cf. **Tabelul 2.13**).

Punctele forte ale cartierului fac referire la aspecte precum MC1 – *Localizare și amplasament* (2,17), MC5 – *Configurația fizică a cartierului* (2) și MC7 – *Fondul locativ și condițiile fizice de locuire* (2,07); la polul opus, se află MC10 – *Gradul de satisfacție a populației* (0,83), urmat îndeaproape de MC8 – *Securitate și siguranță* (1,17) și MC9 – *Identitatea locului* (1,12).

Punctajele obținute în urma evaluării multi-criteriale sunt așadar consistente cu situația observată în teren, precum și cu specificitățile perioadei în care acest cartier a fost construit, în care accentul cădea pe îmbunătățirea condițiilor fizice de locuire.

4.5. Concluzii

Evaluarea multi-criterială a cartierelor de locuințelor colective din orașul Timișoara relevă anumite diferențe în ceea ce privește nivelul de calitate a vieții înregistrat aici, în funcție de perioada în care aceste zone au fost construite. Totuși, în urma analizei nu au fost identificate probleme specifice unei singure etape, aspectele evaluate regăsindu-se, într-o mai mică sau mai mare măsură, în toate cartierele supuse studiului.

În continuare, pentru o mai bună comparație a situațiilor identificate la nivelul celor trei cartiere propuse spre analiză, **Tabelul 4.5** sintetizează rezultatele obținute de fiecare dintre zonele studiate în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban.

Principalele concluzii care se pot trage de aici sunt:

- dintre cele trei comunități analizate, cartierul Circumvalațiunii, edificat în prima etapă de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în Timișoara, oferă cel mai ridicat nivel de calitate a vieții, cu un punctaj total de 1,87;
- pe locul doi, la mică diferență, se află cartierul Ștefan Plavăț, edificat în cea de a treia etapă de dezvoltare a fenomenului în mediul timișorean, cu un punctaj de 1,67;
- pe ultimul loc, cu un scor final de numai 1,25, se află cartierul Timișoara Sud, ridicat în cea de a doua și cea mai defavorabilă etapă de dezvoltare a locuirii colective;
- analizând punctajele individuale, obținute de cartierele evaluate pentru fiecare macro-criteriu de analiză urbană în parte, se observă faptul că tendințele generale se regăsesc și la nivel de detaliu, cartierul Circumvalațiunii obținând cele mai mari punctaje pentru toate criteriile;
- cea mai mare diferență de punctaj între cele trei cartiere studiate se înregistrează în ceea ce privește macro-criteriul de analiză MC5 – *Configurația fizică a cartierului*, pentru care cartierul Timișoara Sud a obținut un punctaj de numai 0,8, comparativ cu scorul înregistrat la nivelul celorlalte două cartiere (2);
- în același timp, macro-criteriul MC6 – *Rețeaua de facilități și comunitatea muncii* înregistrează punctaje ridicate în toate cele trei cartiere, la nivelul cartierului Circumvalațiunii (2,61), respectiv al cartierului Timișoara Sud (1,78) fiind chiar macro-criteriul evaluat cu cel mai înalt punctaj;
- în sfârșit, toate cele trei cartiere au obținut punctaje relativ reduse (sub 2) în ceea ce privește macro-criteriile de analiză MC2 – *Buna guvernare*, MC8 – *Securitate și siguranță*, MC9 – *Identitatea locului* și MC10 – *Gradul de satisfacție a populației*; această situație indică absența unui sentiment de coeziune la nivel comunitar, care se poate justifica însă într-o oarecare măsură prin neîncrederea în comunitate și în acțiunile Statului, care caracterizează realitatea românească post-decembristă.

Tabel 4.5 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban

NR. CRT.	MACRO-CRITERIU DE ANALIZĂ	C1	C2	C3
MC1	Localizare și amplasament	2,5	1,5	2,17
MC2	Buna guvernare	1,5	1,5	1,5
MC3	Impactul asupra mediului	2	1,36	1,93
MC4	Conectivitate și accesibilitate	2,07	1,64	1,57
MC5	Configurația fizică a cartierului	2	0,8	2
MC6	Rețeaua de facilități și comunitatea muncii	2,61	1,78	1,67
MC7	Fondul locativ și condițiile fizice de locuire	2,07	1,57	2,07
MC8	Securitate și siguranță	1,5	1	1,17
MC9	Identitatea locului	1,12	1	1,12
MC10	Gradul de satisfacție a	1,33	0,33	0,83

	populației		
TOTAL	1,87	1,25	1,60

**abrevierile din tabel au următoarele semnificații:*

C1 – Cartierul Circumvalațiunii (1962-1975)

C2 – Cartierul Timișoara Sud (1975-1982)

C3 – Cartierul Ștefan Plavăț (1982-1989)

Sursă: contribuție personală

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Evaluarea nivelului de calitate a vieții în cartierele de locuințe colective timișorene edificate de-a lungul celor trei etape de dezvoltare a acestui fenomen în perioada administrației comuniste, pe baza metodologiei multi-criteriale formulate de autor
- Identificarea principalelor diferențe și asemănări dintre cartierele de locuințe colective timișorene edificate de-a lungul celor trei etape de dezvoltare a acestui fenomen în perioada administrației comuniste în ceea ce privește nivelul de calitate a vieții

5. ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII VIEȚII ÎN CARTIERELE DE LOCUINȚE COLECTIVE PRIN ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII FONDULUI LOCATIV: STUDII DE CAZ ȘI CONSIDERAȚII TEORETICE

**Obiectivele
capitolului:** **Definirea unor principii teoretice de operare,
aplicabile asupra cartierelor de locuințe
colective în vederea îmbunătățirii nivelului
general de calitate oferit de fondul locativ**

**Identificarea modului în care principiile
teoretice de operare se pot adapta la realitățile
particulare, specifice fiecărei etape de
dezvoltare a fenomenului locuirii colective în
mediul timișorean**

Deși reprezintă doar unul dintre cele zece macro-criterii de analiză urbană ale metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor, fondul locativ și condițiile fizice de locuire constituie elementele țesutului construit cu cel mai mare impact asupra vieții domestice a indivizilor, influențând percepția acestora cu privire la realitatea cotidiană.

Din acest motiv, lucrarea de față se concentrează, în cele ce urmează, asupra identificării și definirii unor principii teoretice de operare, aplicabile asupra cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii nivelului de calitate oferit de fondul locativ și, deci, a condițiilor fizice de locuire propriu-zise. Având însă în vedere diferențele evidente dintre cartierelor construite de-a lungul celor trei etape de dezvoltare a locuirii colective în mediul timișorean sub administrație comunistă, lucrarea aduce de asemenea în discuție modul în care principiile generale se pot adapta la realitățile particulare, specifice fiecărei perioade de evoluție a fenomenului.

În continuare, se propune deci o trecere în revistă a celor șapte aspecte considerate de autor ca fiind definiții pentru evaluarea nivelului de calitate oferit de fondul locativ (cf. capitol 2.8), cu explicitarea, la nivel teoretic, a unor măsuri principale de îmbunătățire a situației existente.

5.1. Clădirile de locuit: aspectul exterior

Dincolo de impactul pe care aspectul exterior al clădirilor îl are asupra calității construcțiilor în particular, estetica fațadelor contribuie semnificativ la definirea spațiului public, influențând în fapt percepția cetățenilor asupra atmosferei de ansamblu din mediul urban. În consecință, nu este suficient ca fațadele să fie concepute armonios și să aibă un aspect îngrijit; se impune de asemenea respectarea unor reguli la nivel de ansamblu, astfel încât prin alăturarea tuturor clădirilor care alcătuiesc un cartier să rezulte un tot unitar, la nivelul căruia să se regăsească anumite elemente comune din punct de vedere compozițional, asigurându-se în același timp o oarecare diversitate a fronturilor construite.

În acest sens, un rol deosebit de important îl au regulamentele urbanistice, elaborate de administrațiile locale și centrale deopotrivă, mai cu seamă după prima jumătate a secolului al XIX-lea, atunci când intervenția Statului devine crucială în vederea soluționării situațiilor de criză apărute în țările occidental-europene ca urmare a Revoluției Industriale. Dintre acestea, regulamentul întocmit după 1850 de Haussmann la Paris [101] se remarcă prin atenția acordată chiar și celor mai mici detalii referitoare la sistemul constructiv și forma de expresie arhitecturală a clădirilor, rezultatul fiind însă uniformizarea aproape excesivă a fondului construit. De aici putem trage așadar concluzia că pe cât este de importantă existența unui cadru legislativ care să reglementeze aspectul exterior al clădirilor, pe atât este de necesar ca acesta să permită suficientă libertate de acțiune încât să încurajeze diversitatea mediului urban, precum și inițiativele private.

Mai mult decât atât, la ora actuală, succesul acestor regulamente în societățile în care intervenția Statului este limitată la întocmirea legislației depinde semnificativ de asumarea lor de către comunitate și implicarea activă a rezidenților în transpunerea în practică a recomandărilor venite din partea autorităților. O soluție în acest sens o reprezintă justificarea prevederilor legislative prin ancorarea în tradițiile locale, ce permite stabilirea unei conexiuni vizibile cu trecutul; în același timp, regulile impuse prin lege cu privire la aspectul exterior al clădirilor pot fi concepute în vederea redefinirii caracterului locului și asumării noii identități de către comunitatea rezidentă.

Indiferent de varianta aleasă, este însă esențial ca întocmirea regulamentelor urbanistice să se realizeze cu implicarea populației, astfel încât legislația rezultată să fie pe deplin înțeleasă, susținută și aplicată de locuitori.

În continuare, lucrarea de față se concentrează așadar pe înțelegerea situației existente la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean cu privire la aspectul exterior al clădirilor de locuit, precum și pe definirea unor principii teoretice de operare, aplicabile în vederea îmbunătățirii calității generale a esteticii fondului locativ.

5.1.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean

Rezultatele evaluării calității vieții la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean, realizată prin intermediul metodologiei multi-criteriale formulate de autor, relevă o calitate relativ scăzută a fondului locativ din perspectiva aspectului exterior al clădirilor în toate cele trei zone studiate (cf. **Tabelul 5.1**).

Tabel 5.1 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.1 Clădirile de locuit: aspectul exterior al clădirilor

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	PUNCTAJ OBȚINUT	PUNCTE NEGATIVE IDENTIFICATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	1,5	Clădirile reabilitate termic în ultimii ani, care nu respectă o temă comună dpdv vizual
2	Cartierul Timișoara Sud	1	Clădirile reabilitate termic în ultimii ani, care nu respectă o temă comună dpdv vizual Clădirile construite recent, al căror aspect exterior contrastează, în majoritatea cazurilor, cu țesutul existent
3	Cartierul Ștefan Plavăț	1,5	Clădirile reabilitate termic în ultimii ani, care nu respectă o temă comună dpdv vizual

Sursă: contribuție personală

Astfel, dacă scorul obținut de cartierele Circumvalațiunii și Ștefan Plavăț este de 1,5, cartierul Timișoara Sud este evaluat cu doar 1 punct în ceea ce privește aspectul exterior al clădirilor ce îl compun. Aceste punctaje nu se explică însă printr-o organizare inițială defectuoasă a zonelor studiate; ele sunt cauzate exclusiv de intervențiile din perioada recentă, care, fie că vorbim despre reabilitarea clădirilor existente sau despre adăuga de construcții noi, introduc în fapt elemente disonante, a căror imagine nu numai că nu este coordonată la nivelul întregului cartier, ci devine, în unele cazuri, contrastantă cu țesutul existent.

Situația identificată la fața locului în cele trei cartiere timișorene de locuințe colective studiate (**Fig. 5.1, 5.2 și 5.3**) se produce în condițiile în care pe plan local este în vigoare de câțiva ani „Regulamentul privind identitatea cromatică a clădirilor din Municipiul Timișoara” [102], care definește clar culorile ce se pot utiliza în vederea reabilitării unei fațade existente / ridicării unei construcții noi, fie că este vorba despre o intervenție în țesutul protejat sau în alte zone din oraș.

Fig. 5.1 Cartierul Circumvalațiunii: clădiri reabilitate termic, a căror imagine nu este coordonată la nivelul cartierului

Sursă: arhiva personală

Din păcate însă acest regulament nu prevede măsuri particularizate pentru fiecare cartier sau tipologie de cartiere din oraș, zonele istorice fiind singurele care sunt tratate separat, având un statut aparte. Acest lucru se traduce printr-o uniformizare a aspectului exterior al clădirilor la nivel urban, care nu ține cont de identitatea vizuală specifică fiecărui cartier; în același timp, construcțiile învecinate nu se armonizează unele cu celelalte, alegând culori care, deși se regăsesc în regulamentul oficial, contrastează neplăcut cu cele ale fațadelor din proximitate și crează impresia de amalgam cromatic.

Fig. 5.2 Cartierul Timișoara Sud: clădiri reabilitate termic, a căror imagine nu este coordonată la nivelul cartierului

Sursă: arhiva personală

Fig. 5.3 Cartierul Ștefan Plavăț: clădiri reabilitate termic și construcții noi, a căror imagine nu este coordonată la nivelul cartierului

Sursă: arhiva personală

Nu în ultimul rând, problemele actuale sunt generate și de o oarecare predilecție a proiectanților, constructorilor și beneficiarilor spre finisaje de tip termosistem, în detrimentul unor sisteme de placare a pereților (de exemplu cu cărămidă aparentă), utilizate inițial pentru a rupe monotonia fațadelor repetitive specifice clădirilor de locuințe colective, precum și pentru a spori estetica de ansamblu a cartierului. Aceste tendințe sunt explicabile prin relativa ușurință de

punere în operă, precum și prin costurile comparativ reduse pe care finisajul de tip termosistem le implică; însă la ora actuală piața oferă tot mai multe sisteme inteligente de placare, cu panouri termoizolante având o față decorativă, care se prind mecanic pe suportul rigid al peretelui existent, reducând astfel semnificativ manopera și micșorând timpii de execuție.

În consecință, premisele necesare îmbunătățirii aspectului general al clădirilor de locuințe colective existente la ora actuală în mediul timișorean, deopotrivă legislative și tehnologice, se conturează destul de clar; trebuie doar ca acestea să fie perfecționate, popularizate în rândul cetățenilor și apoi implementate în țesutul construit, cu impact imediat asupra calității de ansamblu a fondului locativ.

5.1.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii aspectului exterior la clădirile de locuit existente – studii de caz

Cartierele de locuințe colective nu modelează doar țesutul urban al orașelor românești; acestea constituie norma pentru majoritatea așezărilor europene și asiatice, dar mai cu seamă pentru cele ce aparțin fostului bloc comunist.

Astfel, marile ansambluri de blocuri, uniforme și aparent monotone, edificate după proiecte-tip, definesc imaginea fostelor orașe sovietice, fiind percepute astăzi ca mărturii ale unei perioade nefaste din istoria recentă. În această calitate, cartierele de locuințe colective stârnesc reacții diverse, de la protestele vehemente ale celor care susțin demolarea acestor dezvoltări, în vederea ștergerii urmelor unui trecut rușinos, la insistențele anumitor grupuri de influență, care militează pentru menținerea și chiar introducerea cartierelor de blocuri pe listele de protecție.

Însă dincolo de ideologiile vehiculate, aceste cartiere constituie încă adăpost pentru o parte semnificativă a populației, astfel încât de cele mai multe ori soluția deopotrivă economică și sensibilă o constituie reabilitarea ansamblurilor de blocuri și încercarea de a le aduce cât mai aproape de standardele contemporane.

Un prim pas în acest sens îl constituie reabilitarea fațadelor, demersul reprezentând, în particular, gestul arhitectural cu cel mai mare impact asupra percepției populației cu privire la cartierele de locuințe colective din oraș.

Fig. 5.4 Reabilitarea fațadelor prin înlocuirea finisajelor existente cu termosistem: Konrad-Wolf Strasse 45/46 și Linienstrasse-Mitte, Berlin, Germania

Sursă: <https://architizer.com/blog/prefab-berlin>

Exemple punctuale de intervenții la fațade se regăsesc pe tot întinsul Europei și variază de la înlocuirea finisajelor existente cu termosistem (**Fig. 5.4**), la „îmbrăcarea” clădirii cu o nouă coajă, cu rol decorativ și de reglare a microclimatului interior (**Fig. 5.5**) sau chiar la reconfigurarea fațadei ca urmare a recompartimentării spațiului interior (**Fig. 5.6**).

Fig. 5.5 Reabilitarea fațadelor prin „îmbrăcarea” clădirii cu o nouă coajă: Piața Vitruviu, Paris, Franța – situația inițială vs. situația după reabilitare

Sursă: <https://divisare.com/projects/239448-atelier-du-pont-luc-boegly-rehabilitation-of-the-shell-of-a-social-housing-building>

Fig. 5.6 Reabilitarea fațadelor prin reconfigurarea acestora ca urmare a recompartimentării spațiului interior: Rimavska Sobota, Slovacia – situația inițială vs. situația după reabilitare

Sursă: <http://www.archdaily.com/602181/prefab-house-in-rimavska-sobota> [103]

Însă prea puține dintre aceste intervenții sunt gândite la scara întregului cartier; un bun exemplu în acest sens îl constituie reabilitarea complexului de locuințe sociale Park Hill Estate din localitatea britanică Sheffield, realizat după proiectul arhitecților Jack Lynn și Ivor Smith și dat în funcțiune în anul 1961 [104]. Fiind inclus pe lista monumentelor protejate încă din anul 1998, acest ansamblu se află actualmente în curs de reabilitare; astfel, deși singurele elemente originale care se mai păstrează la nivelul clădirilor sunt cadrele structurale, finisajele propuse la

nivelul fațadelor păstrează estetica inițială și proporția dintre plinuri și goluri, vechile panouri realizate din umplutură de cărămidă fiind înlocuite acum de panouri viu colorate din aluminiu (**Fig. 5.7**).

Exemplele analizate demonstrează diversitatea intervențiilor realizabile în vederea îmbunătățirii aspectului exterior al clădirilor de locuințe colective existente în orașe, atât în mediul occidental, cât și în fostele țări comuniste. Astfel, deși finisajele de tip termosistem reprezintă, probabil, cea mai răspândită soluție în acest sens, o serie de alte intervenții, corelate cu măsuri având ca scop îmbunătățirea calității oferite de spațiul interior, încep să modeleze treptat țesutul construit. Totodată, se remarcă tendința de conservare a elementelor valoroase existente, materiale și imateriale deopotrivă, fie ca atare, fie prin reinterpretarea acestora. Însă cea mai importantă lecție este aceea că, indiferent de calitatea intrinsecă a unei intervenții singulare, aceasta nu sporește semnificativ calitatea de ansamblu a cartierului decât dacă este corelată cu alte proiecte similare; este așadar esențială conturarea unor strategii de ansamblu la nivelul fiecărei comunități, prin care să se definească o identitatea vizuală specifică, ancorată în tradițiile și caracterul locului și asumată de locatari.

Fig. 5.7 Reabilitarea complexului de locuințe sociale Park Hill Estate, Sheffield, Marea Britanie – situația inițială vs. situația după reabilitare

Sursă: <http://www.archdaily.com/791939/ad-classics-park-hill-estate-sheffield-jack-lynn-ivor-smith> [104]

5.1.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente

În vederea îmbunătățirii aspectului exterior al clădirilor de locuințe colective existente la ora actuală în mediul timișorean, se propune perfecționarea regulamentului existent în sensul acordării unei atenții sporite cartierelor de blocuri construite în perioada comunistă, pentru care ar trebui definită, în primul rând, o identitate aparte, atât colectivă, la nivel urban, cât și individuală, inspirată din realitățile existente la nivelul fiecărei zone, precum și din nevoile și valorile comunității locale. De asemenea, se recomandă identificarea anumitor elemente vizuale cu valoare arhitecturală sau simbolică, existente la nivelul cartierelor de locuințe colective din oraș (**Fig. 5.8**), ce definesc într-o oarecare măsură memoria locului, precum și conservarea acestora, fie faptic, fie prin reinterpretarea și introducerea lor în noua identitate a cartierului.

În sfârșit, se recomandă lărgirea posibilităților de intervenție dincolo de finisarea fațadelor cu termosistem, prin introducerea în regulamentul de identitate vizuală a orașului Timișoara a unor prevederi legate de placarea fațadelor cu cărămidă aparentă / cu alte materiale, precum și de îmbrăcarea clădirilor în vegetație, sub formă de ghivece sau chiar de grădini verticale.

Toate aceste măsuri legislative, deși inițiate de autoritatea locală, ar trebui luate în colaborare cu echipe multi-disciplinare de specialiști, dar mai ales cu reprezentanții comunității locale, printr-un exercițiu de guvernare participativă, care ar asigura asumarea reglementărilor de către locuitori și, astfel, implementarea acestora în practică.

Fig. 5.8 Elemente vizuale valoroase propuse spre conservare la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu: elemente decorative din beton aparent pe fațadele blocurilor în cartierul Circumvalațiunii, vitrine comerciale în cartierul Timișoara Sud și placaje din cărămidă aparentă pe fațadă în cartierul Ștefan Plavăț

Sursă: arhiva personală

În cele ce urmează, **Tabelul 5.2** exemplifică sumar modul în care principiile teoretice de operare enunțate mai sus se pot adapta la realitățile existente la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu – cartierele Circumvalațiunii, Timișoara Sud și Ștefan Plavăț.

Tabel 5.2 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii calității aspectului exterior al clădirilor de locuit la realitățile celor trei cartiere din mediul timișorean studiate

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	IDENTITATE PROPUȘĂ	ELEMENTE VIZUALE VALOROASE, PROPUSE SPRE CONSERVARE
1	Cartierul Circumvalațiunii	Cetatea de beton a Timișoarei	Elementele decorative de pe fațadele existente ale blocurilor, realizate din beton aparent (Fig. 5.8)
2	Cartierul Timișoara Sud	Centrul de sănătate al Timișoarei	Vitrinele comerciale de la parterele blocurilor (Fig. 5.8)
3	Cartierul Ștefan Plavăț	Cartierul grădinilor urbane	Placarea fațadelor existente cu cărămidă aparentă (Fig. 5.8)

Sursă: contribuție personală

5.2. Clădirile de locuit: mixtura de locuințe

O comunitate eterogenă, în care conviețuiesc mai multe categorii sociale și de vârstă, are adeseori un impact pozitiv asupra membrilor săi, în primul rând datorită faptului că prin mixarea mai multor clase sociale se previne formarea unor comunități de tip ghetou, izolate la nivel urban din punct de vedere socio-economic și cultural, evitându-se totodată și apariția altor efecte negative ale fenomenului excluziunii sociale.

În același timp, punerea împreună a unor persoane ce provin din diferite medii socio-economice, având vârste și situații familiale diverse, are avantajul de a oferi o reprezentare acurată a structurii sociale la nivel global și, implicit, de a îi determina pe locuitori să conștientizeze și să respecte diversitatea. În acest tip de comunitate, copiii au astfel avantajul de a crește în proximitatea unor persoane în vârstă, spre exemplu, care, deși nu le sunt neapărat rude, pot să le împărtășească din experiența lor de viață, obișnuindu-i, în același timp, cu realitățile vârstei a treia.

Nu în ultimul rând, mixtura socială poate avea efecte benefice asupra persoanelor defavorizate, care sunt astfel incluse în comunitate, fiind totodată motivate de exemplul pozitiv al vecinilor să evolueze în continuare.

Desigur că o comunitate eterogenă are și neajunsurile sale, anumite conflicte între vecinii aparținând diferitelor categorii sociale și de vârstă fiind inerente în realitatea de zi cu zi; totuși, aceste diferențe pot fi relativ ușor soluționate la nivel urban, prin amenajarea de spații publice destinate fiecărui grup în parte, precum și comunității în ansamblul său, astfel încât nevoile fiecărui individ să fie satisfăcute la nivelul cartierului. De asemenea, o guvernare participativă, care să includă reprezentanții comunității locale în procesul de luare a deciziilor, poate să asigure o bună conviețuire între rezidenți.

Structura socială a unei comunități este însă în mare parte determinată de structura fondului locativ, și anume de diversitatea unităților de locuit oferite rezidenților. Astfel, mixtura socială poate fi asigurată doar printr-o mixtură adecvată de locuințe, care să permită acomodarea în condiții optime a reprezentanților mai multor categorii sociale și de vârstă.

Acest deziderat devine însă cu atât mai greu de atins la nivelul cartierelor de locuințe colective construite sub administrație comunistă, întrucât la vremea respectivă, mai ales în primii ani de dezvoltare a fenomenului în mediul timișorean, se urmărea eliminarea diferențelor sociale dintre indivizi prin uniformizarea locuințelor, apartamentele având în epocă aceleași dimensiuni și aceeași structură interioară a spațiului; doar numărul de camere diferă ușor în funcție de numărul membrilor care alcătuiesc o familie (dar nicidecum în funcție de statutul social al acestora).

Însă odată cu prăbușirea regimului comunist și trecerea la economia de piață, oamenii încep să nu mai depindă de Stat în vederea obținerii unei locuințe, pe care și-o aleg de acum independent, în funcție de mai mulți factori; dintre aceștia, cei mai importanți sunt probabil legați de aspectele financiare, respectiv de nevoile și așteptările personale referitoare la condițiile propriu-zise de locuire. Acest lucru face ca zonele de locuințe colective alcătuite din apartamente similare ca dimensiuni și dotări să fie ocupate de reprezentanții aceleiași tipologii sociale, ceea ce conduce la omogenizarea comunității.

În consecință, lucrarea explorează, în cele ce urmează, la nivel teoretic posibilitățile de îmbunătățire a situației existente cu privire la mixtura de locuințe

disponibile în cartierele de blocuri construite sub administrație comunistă în mediul timișorean.

5.2.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean

Pe baza evaluării multi-criteriale a calității vieții la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean, se poate concluziona că cele trei zone propuse spre studiu oferă o mixtură relativ ridicată de locuințe, obținând punctaje comparativ mari în acest sens (**Tabelul 5.3**). Astfel, cartierul Circumvalațiunii a fost evaluat cu 2,5 puncte, în timp ce cartierele Timișoara Sud, respectiv Ștefan Plavăț, au obținut fiecare un scor de 2.

Această situație se datorează în principiu eterogenității țesutului construit propriu-zis, care reunește în toate cazurile obiective aparținând diferitelor etape de evoluție la nivel urban. În cartierul Circumvalațiunii, apartamentele modeste construite în perioada anilor 1962-1975 alternează așadar cu locuințele generoase concentrate în blocurile-turn, edificate după 1977 de-a lungul străzii Gheorghe Lazăr, precum și în zona centrului de cartier din proximitatea Pieței Dacia, în timp ce cartierele Timișoara Sud și Ștefan Plavăț încorporează atât locuințe individuale, moștenite din perioada anterioară dezvoltării ansamblurilor de locuințe colective, cât și o serie de blocuri noi, construite după 2000.

Tabel 5.3 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.2 Clădirile de locuit: mixtura de locuințe

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	PUNCTAJ OBȚINUT	PUNCTE NEGATIVE IDENTIFICATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	2,5	Nu se oferă cazare pentru clasele privilegiate ale societății
2	Cartierul Timișoara Sud	2	Nu se oferă cazare pentru pătura de sus a clasei de mijloc, precum nici pentru clasele privilegiate ale societății
3	Cartierul Ștefan Plavăț	2	Nu se oferă cazare pentru categoriile aflate la extremele organigramei sociale (persoanele defavorizate, respectiv clasele privilegiate)

Sursă: contribuție personală

5.2.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii mixturii de locuințe la clădirile de locuit existente – studii de caz

Clădirile de locuințe colective propun adeseori o oarecare uniformitate a apartamentelor care le compun, ceea ce se traduce printr-o omogenitate ridicată a comunității rezidente.

Însă pe lângă efectele negative pe care această situație le are asupra structurii sociale a unui cartier, uniformizarea condițiilor de locuit nu este agreată nici de dezvoltatorii imobiliari, care preferă o varietate ridicată de locuințe, pe care le pot vinde sau închiria mai ușor.

Totuși, tendințele se îndreaptă categoric înspre mixarea apartamentelor destinate diferitelor categorii ale clasei de mijloc, respectiv păturii privilegiate a societății, locuințele sociale fiind mai degrabă evitate în mediul românesc și

europăean deopotrivă. Singurele excepții notabile în acest sens le reprezintă țările nordice, care insistă să introducă în cadrul aceluiași ansamblu apartamente destinate tuturor categoriilor sociale și de vârstă

Fig. 5.9 Îmbunătățirea mixturii de locuințe prin reconfigurarea spațiului:
Rimavska Sobota, Slovacia – situația inițială vs. situația după reabilitare
Sursă: <http://www.archdaily.com/602181/prefab-house-in-rimavska-sobota> [103]

Însă indiferent de ideologia adoptată, mixarea tipologiilor de locuințe devine cu atât mai dificilă atunci când se intervine asupra unor clădiri existente, dar mai cu seamă asupra structurilor relativ rigide ale blocurilor de apartamente realizate din panouri mari prefabricate, specifice așezărilor aparținând fostului bloc comunist.

Cu toate acestea, intervenții precum operațiunea de reabilitare a unei clădiri de locuințe colective din elemente prefabricate, realizată în anul 2014 după proiectul biroului slovac GutGut în localitatea Rimavska Sobota, demonstrează că acest lucru nu este imposibil [103]. Astfel, prin eliminarea unor compartimentări interioare, au fost obținute apartamente mai generoase, atât din punctul de vedere al suprafețelor (prin unificarea a două sau mai multe unități de locuit), cât și din perspectiva percepției spațiale.

Totodată, prin adosarea unor balcoane autoportante la fațadele principale, s-a îmbunătățit semnificativ relația apartamentelor cu exteriorul, obținându-se, în același timp, o fațadă cu certe calități estetice (**Fig. 5.9**). În sfârșit, la ultimul etaj au fost amenajate câteva apartamente mai generoase, care beneficiază de terase ample, ce oferă perspective largi asupra zonei înconjurătoare (**Fig. 5.10**).

Această intervenție demonstrează așadar faptul că limitările impuse de structurile existente pot fi depășite, noi tipologii de locuințe putând fi introduse la nivelul clădirilor existente fie prin recompartimentarea spațiului interior, fie prin introducerea unui etaj suplimentar, prevăzut cu apartamente de tip *penthouse*.

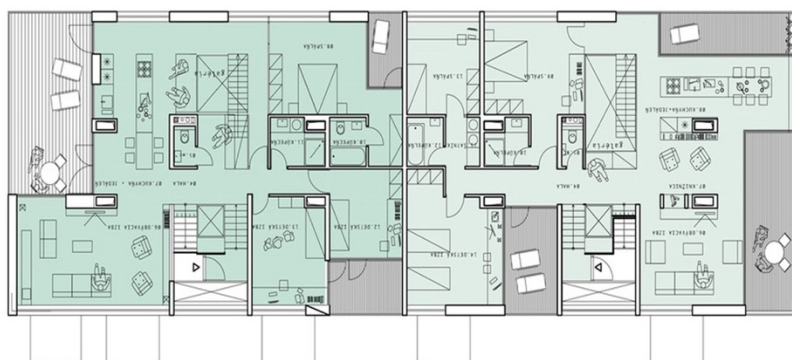

Fig. 5.10 Îmbunătățirea mixturii de locuințe prin adăugarea unui etaj suplimentar, cu apartamente generoase, de tip *penthouse*: Rimavska Sobota, Slovacia

Sursă: <http://www.archdaily.com/602181/prefab-house-in-rimavska-sobota> [103]

5.2.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente

În vederea îmbunătățirii situației existente la ora actuală în cartierele de blocuri din punctul de vedere al mixturii de locuințe se pot lua trei tipuri de măsuri la nivel urban:

- unificarea apartamentelor de dimensiuni reduse în vederea transformării acestora în locuințe generoase, potrivite claselor de sus ale societății;
- divizarea apartamentelor mari și transformarea lor în locuințe sociale, destinate persoanelor defavorizate;

- adăugarea unui nivel suplimentar (mansardă sau penthouse) la partea superioară a blocurilor în regim P+4E, existente la ora actuală, și amenajarea de locuințe configurate în funcție de necesități.

Dacă prima categorie de intervenție poate să fie implementată fără prea mari probleme la nivelul tuturor cartierelor existente în oraș, măsurile care prevăd crearea de locuințe noi trebuie aplicate cu atenție, întrucât pot conduce la dezechilibre puternice în ceea ce privește densitățile unităților de locuit și, implicit, la supra-aglomerarea unui cartier [105].

În sfârșit, toate măsurile menționate mai sus se pot implementa în realitate doar prin intermediul unor parteneriate de tip public-privat, întrucât Statul nu are forța financiară necesară să susțină asemenea operațiuni, în timp ce investitorii privați au nevoie, pe de o parte, de un regulament referitor la zonele în care pot interveni, respectiv la modul în care pot opera, iar pe de altă parte de înlesnirea birocrăției în vederea obținerii tuturor avizelor, acordurilor și autorizațiilor necesare începerii lucrărilor.

Nu în ultimul rând, operațiunile de reconfigurare a locuințelor existente / de creare de noi locuințe pot să fie realizate și la inițiativa asociațiilor de proprietari, cu sprijin din partea autorităților locale.

În continuare, **Tabelul 5.4** face o scurtă trecere în revistă a modului în care principiile teoretice de operare sintetizate mai sus se pot aplica la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu.

Tabel 5.4 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii mixturii de locuințe la realitățile celor trei cartiere din mediul timișorean propuse spre studiu

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	MĂSURI PROPUSE	EFECTE PRECONIZATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	Adăugarea unor nivele suplimentare, de tip penthouse, la partea superioară a blocurilor existente având un regim de înălțime P+4E, care să acomodeze apartamente generoase (unul pe fiecare scară), cu spații interioare de tip open-space și ferestre pe toată înălțimea camerei, prevăzute cu terase ample	Atragerea în zonă a reprezentanților claselor privilegiate ale societății
2	Cartierul Timișoara Sud	Unificarea apartamentelor de mici dimensiuni (cu două camere) și transformarea acestora în locuințe cu mai multe dormitoare	Atragerea în zonă a familiilor cu copii
3	Cartierul Ștefan Plavăț	Amenajarea de garsoniere sau de apartamente cu o cameră la nivelul mansardelor	Atragerea în zonă a tinerilor / cuplurilor

Sursă: contribuție personală

5.3. Clădirile de locuit: spații comune

Dincolo de condițiile de locuire oferite de apartamentele individuale, calitatea de ansamblu a vieții indivizilor este puternic influențată de calitatea spațiilor comune acomodate de clădirile de locuit, situate deopotrivă în interiorul sau în proximitatea acestora. Astfel, fie că este vorba despre zonele funcționale (accesul în clădire, zona de amplasare a cutiilor poștale, căile de circulație pe verticală,

spălătoria, gheana de gunoi, etc.) sau despre spațiile destinate socializării și relaxării (materializate de cele mai multe ori sub forma unor locuri de stat amenajate în proximitatea accesului, în exteriorul clădirii), spațiile comune înlesnesc viața de zi cu zi a locuitorilor, stimulând totodată întărirea spiritului comunitar și a relațiilor interumane.

Un bun exemplu în acest sens îl constituie abordările contemporane de tip *co-housing* [106], care mizează pe amenajarea de ansambluri rezidențiale ce încurajează stabilirea unor relații de *colaborare, comunitate și colectivitate* [107] între persoanele rezidente; cu alte cuvinte, avem de-a face cu ansambluri de locuințe (individuale sau organizate în blocuri), la nivelul cărora sunt prevăzute ample spații comune, în care se pot desfășura o serie de activități, de la cele de ordin funcțional (spălătorie, spații pentru pregătirea mesei în mod cotidian, spații de lucru, etc.) la cele destinate socializării (spații pentru petrecerea timpului liber, organizarea de petreceri, jocuri de societate, etc.).

Aceste ansambluri pun așadar accentul într-o mai mică sau mai mare măsură pe traiul în comun, variind de la comunități utopice, de tip cooperativă, în care absolut toate aspectele vieții cotidiene sunt împărtășite cu vecinii, la clădiri avangardiste de locuințe colective, destinate claselor privilegiate ale societății, în care spațiile comune favorizează mai degrabă latura ludică a traiului în comun, fiind destinate petrecerii timpului liber și relaxării.

Un exemplu interesant în acest sens îl constituie complexul contemporan de locuințe accesibile R50 – Cohousing, realizat la Berlin după proiectul birourilor ifau und Jesko Fezer și Heide & von Beckerath [108]. Inserată într-un ansamblu de locuințe colective edificate în anii 1960 după proiecte tip, noua clădire propune completarea apartamentelor individuale, având diferite dimensiuni și planimetrii, cu o serie de spații comune, ce variază de la spații funcționale, precum o spălătorie, un atelier sau o zonă de parcare pentru biciclete, la cele destinate relaxării și vieții comunitare, precum grădina urbană amenajată în proximitatea blocului, spațiul multi-funcțional situat la demisolul clădirii, care se deschide către spațiul public (**Fig. 5.11**) sau terasa circulabilă de la nivelul acoperișului (**Fig. 5.12**), prevăzută cu o bucătărie de vară și o seră, utilizabilă pe perioada iernii.

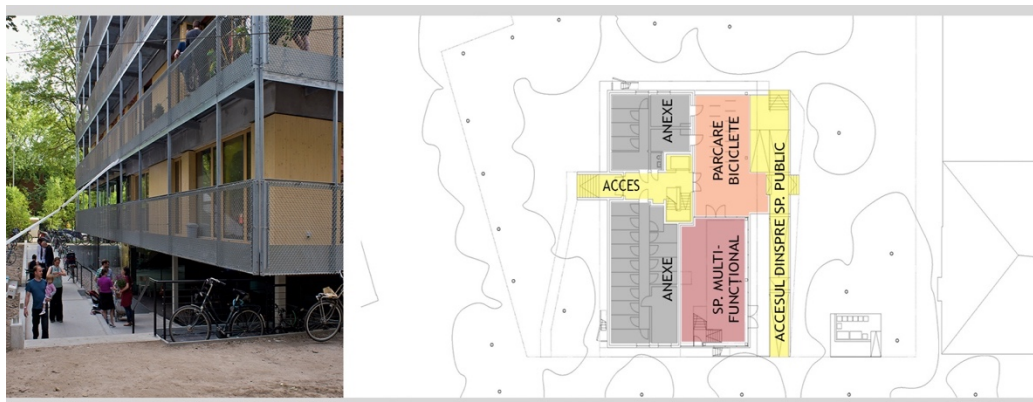

Fig. 5.11 Complexul R50 – Cohousing, Berlin, Germania: relația spațiilor comune de la demisol cu spațiul public

Sursă: <http://www.archdaily.com/593154/r50-nil-cohousing-ifau-und-jesko-fezer-heide-and-von-beckerath> [108]

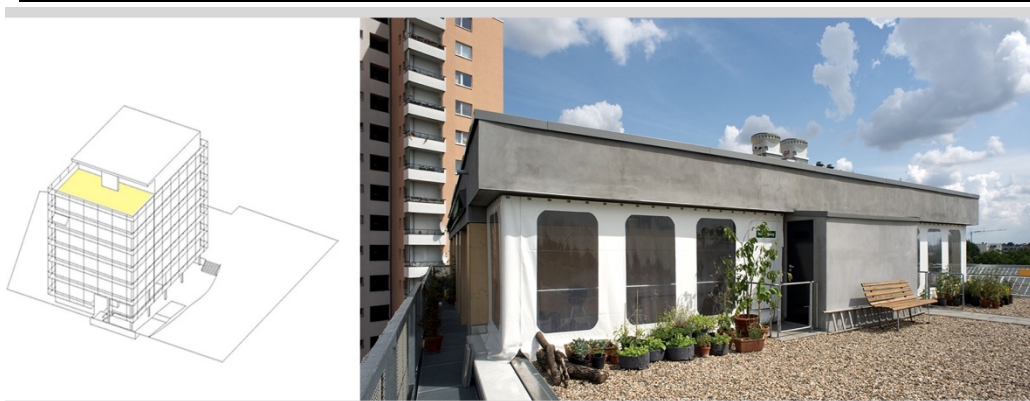

Fig. 5.12 Complexul R50 – Cohousing, Berlin, Germania: terasa circulabilă de la nivelul acoperișului

Sursă: <http://www.archdaily.com/593154/r50-nil-cohousing-ifau-und-jesko-fezer-heide-and-von-beckerath> [108]

Dincolo de rezultatul final, complexul R50 este de asemenea de apreciat din perspectiva procesului de proiectare, care a mizat pe o relație foarte strânsă între arhitecți și utilizatorii finali, ceea ce a condus la o diversitate ridicată a unităților de locuit, fiecare apartament fiind conceput astfel încât să reflecte întocmai nevoile beneficiarilor (**Fig. 5.13**). Această situație a fost desigur favorizată și de faptul că demersul a fost inițiat de arhitecți, care au urmărit integrarea aspectelor de ordin social, cultural, economic și ecologic într-un ansamblu de locuințe accesibile, caracterizate printr-o flexibilitate ridicată a spațiului interior.

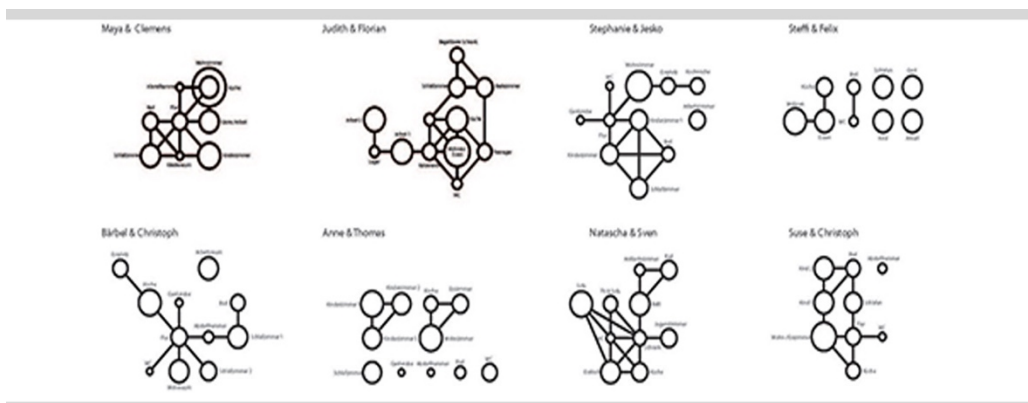

Fig. 5.13 Complexul R50 – Cohousing, Berlin, Germania: configurarea apartamentelor prin raportare la nevoile beneficiarilor

Sursă: <http://www.archdaily.com/593154/r50-nil-cohousing-ifau-und-jesko-fezer-heide-and-von-beckerath> [108]

Conceptul de co-housing, apărut ca o inițiativă de tip *bottom-up*, născută din nevoile comunității locale, începe să fie susținut, în ultimii ani, de reprezentanții administrațiilor la nivel european [109]; însă cel mai mare succes este înregistrat,

desigur, în țările nordice, acolo unde ideea de coabitare este în ton cu politica socialistă practică de ani de zile de autoritățile scandinave.

Indiferent de modul de abordare cu privire la organizarea spațiilor comune, fie că sunt majoritar funcționale sau recreaționale, configurația dorită este în mod evident relativ ușor de obținut în cazul construcțiilor noi; problemele apar atunci când intervențiile vizează țesutul existent. În continuare, lucrarea de față explorează, în consecință, modalitățile de îmbunătățire a situației existente la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean din perspectiva spațiilor comune acomodate de blocurilor cu apartamente.

5.3.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean

Evaluarea multi-criterială a celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu relevă o calitate satisfăcătoare a fondului locativ din perspectiva spațiilor comune existente la nivelul clădirilor de locuit; astfel, în timp ce cartierul Timișoara Sud a obținut un scor de 1,5, cartierele Circumvalațiunii și Ștefan Plavăț au fost evaluate cu câte 2 puncte fiecare.

Aceste punctaje sunt justificate prin prezența spațiilor comune funcționale, bine întreținute de locuitori, la nivelul majorității clădirilor de locuințe colective; problemele sunt însă cauzate de absența unor spații de relaxare și socializare corespunzătoare în interiorul sau în proximitatea blocurilor.

În continuare, **Tablelul 5.5** ilustrează situația existentă la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean studiate cu privire la spațiile comune ale blocurilor cu apartamente (**Fig. 5.14, 5.15 și 5.16**).

Fig. 5.14 Spații comune în cartierul Circumvalațiunii: amenajarea unor spații de tip cameră exterioară în proximitatea accesului

Sursă: arhiva personală

Tablel 5.5 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.3 Clădirile de locuit: spații comune

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	PUNCTAJ OBTINUT	PUNCTE NEGATIVE IDENTIFICATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	2	Nu există suficiente spații comune destinate socializării

2	Cartierul Timișoara Sud	1,5	Nu există suficiente spații comune destinate socializării; în unele cazuri, acestea lipsesc cu desăvârșire
3	Cartierul Ștefan Plavăț	2	Nu există suficiente spații comune destinate socializării

Sursă: contribuție personală

Fig. 5.15 Spații comune în cartierul Timișoara Sud: amenajarea unui spațiu de tip cameră exterioră în proximitatea accesului; holul principal de acces

Sursă: arhiva personală

Fig. 5.16 Spații comune în cartierul Ștefan Plavăț: amenajarea unui spațiu de tip cameră exterioră (cu pergolă), respectiv a unui loc de stat, în proximitatea accesului

Sursă: arhiva personală

5.3.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii calității spațiilor comune la clădirile de locuit existente – studii de caz

Urmând tendințele actuale cu privire la îmbunătățirea calității spațiilor comune la nivelul clădirilor de locuit, blocurile cu apartamente existente încep treptat să fie reabilite, atât în mediul occidental, cât și în fostele țări comuniste.

Astfel, o atenție deosebită este acordată spațiilor comune, atât interioare, cât și exterioare clădirilor.

Printre cele mai simple operațiuni în acest sens se numără transformarea curților care se formează între blocuri în spații de socializare, cu caracter verde sau mineral, acomodând atât locuri de stat, cât și spații de joacă pentru copii sau chiar grădini urbane.

Un bun exemplu în acest sens îl constituie intervenția extrem de simplă propusă de biroul de proiectare Omgeving în curtea ansamblului rezidențial Geelhandplaats din Anvers, Belgia [110], care constă în introducerea unui „covor” urban în spațiul rămas neconstruit dintre clădiri, realizat din cauciuc și colorat în diferite nunațe, reprezentative pentru etniile care alcătuiesc comunitatea rezidentă (**Fig. 5.17**). Această suprafață urmează o ușoară pantă și este bordată perimetral de elemente foarte simple de mobilier urban, care pot fi utilizate atât ca locuri de joacă, cât și ca mobilier de relaxare, pe care locuitorii pot să se așeze sau chiar să se întindă. Nu în ultimul rând, intervenția este completată de plantarea câtorva copaci, însă numărul acestora este limitat, dat fiind climatul mai rece în care este amplasat complexul.

Fig. 5.17 Îmbunătățirea spațiilor comune prin amenajarea curților exterioare: Geelhandplaats, Anvers, Belgia

Sursă: <http://www.landezine.com/index.php/2011/03/geelhandplaats-by-omgeving-landscape-architecture/>, [110]

Față de soluția preponderent minerală propusă de exemplul anterior, Charlottehaven, implementat de biroul de proiectare SLA în Copenhaga, reprezintă o amenajare verde, cu vegetație abundentă, care mizează pe transformarea unei curți interioare existente, înconjurată perimetral de clădiri de locuințe colective, într-o grădină urbană, accesibilă atât comunității rezidente, cât și cartierului în ansamblul său [111]. Reunind o varietate de specii de vegetație, plantate în pateuri clar delimitate și după reguli compoziționale atent definite (**Fig. 5.18**), Charlottehaven reprezintă o experiență senzorială, atât vizuală, ansamblul percepându-se diferit în funcție de unghiul de privire, dar și de perioada din an în care ne găsim, cât și corporală, prilejuită de contactul direct cu diferitele tipuri de vegetație existente pe sit.

Însă intervențiile realizabile în vederea îmbunătățirii calității spațiilor comune nu se limitează doar la amenajarea curților exterioare; în anumite cazuri, propunerile vizează transformarea anumitor spații interioare în zone deschise, destinate socializării și relaxării, accesibile rezidenților.

Fig. 5.18 Îmbunătățirea spațiilor comune prin amenajarea curților exterioare: Geelhandplaats, Anvers, Belgia

Sursă: <http://miesarch.com/work/1372>, [111]

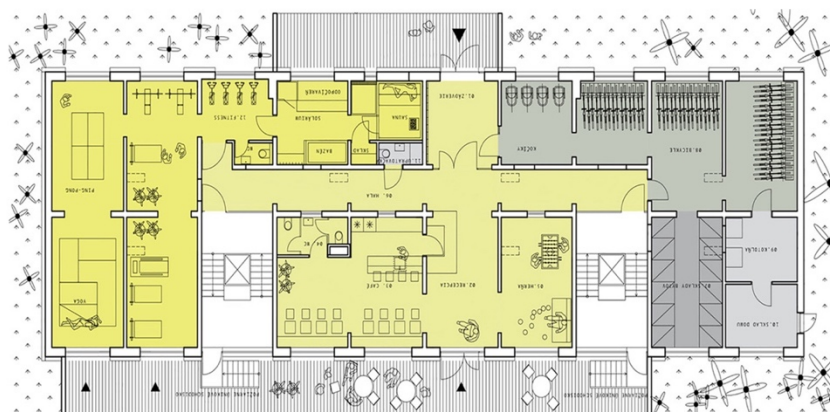
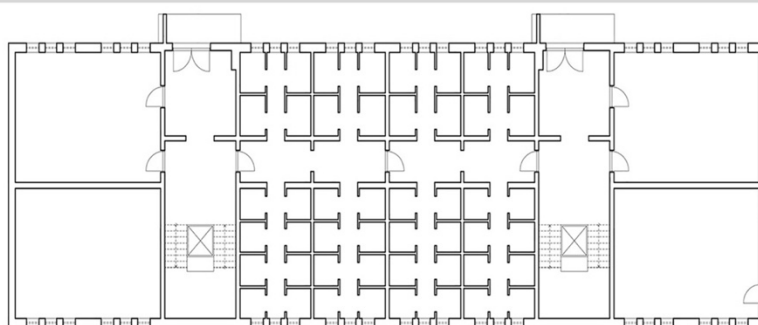

Fig. 5.19 Îmbunătățirea spațiilor comune prin recompartimentarea spațiului interior: Rimavska Sobota, Slovacia – situația inițială vs. situația după reabilitare

Sursă: <http://www.archdaily.com/602181/prefab-house-in-rimavska-sobota> [103]

Un exemplu interesant în acest sens îl constituie intervenția propusă de biroul de proiectare GutGut din Slovacia asupra unei clădiri de locuințe colective realizată din panouri mari prefabricate, în sensul transformării spațiilor de la parter în spații comune, pentru comunitate [103]. Astfel, în acord cu nevoile beneficiarilor, vechile unități de depozitare (boxe) sunt recompartimentate în vederea acomodării unei cafenele, a unei săli de sport și a unei saune (**Fig. 5.19**); toate aceste facilități se deschid, de asemenea, către terasele exterioare, respectiv către spațiul public.

Exemplele studiate demonstrează așadar varietatea intervențiilor implementabile în țesutul existent în vederea îmbunătățirii calității spațiilor comune, fie că este vorba despre cele situate la interiorul clădirii sau în exterior. Însă indiferent de tipul intervenției, este esențial ca propunerea să ia în considerare nevoile comunității locale, dar și realitățile contextului asupra căruia se intervine. În sfârșit, o concluzie deosebit de importantă care se poate trage în urma analizei studiilor de caz este aceea că se pot obține rezultate semnificative indiferent de scara intervenției și de bugetul alocat.

5.3.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente

În vederea îmbunătățirii calității de ansamblu a spațiilor comune aferente clădirilor de locuințe colective, atât funcționale, cât și de socializare, trebuie avute în vedere atât îmbunătățirea calității spațiilor comune din interiorul clădirilor, cât și a celor aflate în proximitatea imediată a acestora, în aer liber.

În ceea ce privește spațiile comune aflate la interiorul clădirilor existente, se impune, în primul rând, asigurarea unei întrețineri corespunzătoare a zonelor funcționale (acces, casa scării, holuri de nivel, etc.), prin inițiativa și intervenția asociațiilor de locatari; în acest sens, asociațiile pot fi stimulate de administrația locală, prin măsuri simple, de tipul organizării unor concursuri cu premii între blocuri, spre exemplu pentru cel mai bine întreținut hol de acces.

De asemenea, tot prin intervenția asociațiilor de locatari, unele dintre apartamentele situate la parterele blocurilor pot fi cumpărate (integral sau parțial – o cameră) de către comunitate și transformate în spații accesibile pentru toți rezidenții, în care se pot desfășura anumite activități, fie funcționale, fie recreative. Din nou, și aceste inițiative pot fi stimulate de administrația locală, de data aceasta prin acordarea unor scutiri de taxe asociațiilor de locatari care aleg să amenajeze asemenea spații în cadrul clădirilor proprii.

În continuare, din punctul de vedere al spațiilor comune situate în aer liber, în apropierea clădirilor, se poate interveni prin amenajarea de mici camere exterioare în proximitatea accesului în bloc, respectiv prin transformarea terenurilor neconstruite, situate între clădirile de locuit, în spații de socializare pentru comunitate; ambele categorii de operațiuni ar trebui să fie realizate prin intermediul unor parteneriate de tip public-privat, cu investiții private, din partea locatarilor, dar cu sprijinul și în conformitate cu regulamentele autorităților locale.

Se propune așadar concesionarea drepturilor de proprietate asupra terenurilor din proximitatea clădirilor de apartamente către asociațiile de locatari, printre clauzele contractuale fiind prevăzute interdicția de construire a unor clădiri supraterane cu caracter permanent, respectiv obligativitatea menținerii caracterului verde al acestor areale. Această acțiune ar conduce la asumarea spațiilor rezultate de către membrii comunității, precum și la economii de fonduri la bugetul local, banii astfel obținuți putând fi folosiți în alte scopuri, ca de exemplu pentru reabilitarea spațiului public din zonele de concentrare a activităților.

În continuare, asociațiile de proprietari pot decide individual modul în care se va amenaja terenul concesionat, putând opta între o gamă largă de variante, precum:

- amenajarea de parcări subterane, acoperite cu terase verzi;
- amenajarea de parcări semi-îngropate / supraterane, acoperite cu structuri ușoare, care pot acomoda eventual locuri de joacă pentru copii la partea superioară;
- parcări pentru biciclete;
- locuri de joacă pentru copii, amenajate fie prin exploatarea structurilor ușoare ce îmbracă parcările, fie la sol;
- locuri special amenajate pentru grătare, în care, pe timpul verii, se pot organiza petreceri în aer liber pentru toți membrii comunității;
- mici grădini urbane, în care rezidenții pasionați de agricultură pot să cultive plante decorative, aromatice sau chiar legume și fructe;
- locuri de stat pentru comunitate, etc.

Fiecare asociație de locatari ar trebui să decidă independent care sunt funcțiunile pe care dorește să le includă în amenajarea spațiilor dintre clădirile de locuit, în funcție de necesitățile specifice ale rezidenților, precum și de caracteristicile fizice ale spațiului propus spre amenajare (dimensiunile fizice ale terenurilor, utilități care le străbat, etc.). În acest proces, administrația locală ar trebui să sprijine comunitatea, prin acordarea de înlesniri fiscale sau chiar prin cofinanțarea proiectelor (din fonduri proprii sau europene), în funcție de amploarea investiției, precum și de alinierea intervenției efectuate la strategiile urbane de la scară mai mare; astfel, amenajarea parcărilor ar trebui să aibă prioritate în cartierele în care absența acestora constituie o problemă recunoscută de administrație, în timp ce grădinile urbane, spre exemplu, ar trebui încurajate acolo unde spațiile verzi sunt deficitare.

În sfârșit, în cele ce urmează, lucrarea de față ilustrează modul în care principiile teoretice de operare, aplicabile în vederea îmbunătățirii calității spațiilor comune acomodate de clădirile de locuit, enunțate mai sus, pot fi implementate la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu (**Tabelul 5.6**).

Tabel 5.6 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii calității spațiilor comune acomodate de clădirile de locuit la realitățile celor trei cartiere din mediul timișorean propuse spre studiu

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	MĂSURI PROPUSE	EFECTE PRECONIZATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	Încurajarea asociațiilor de locatari în sensul întreținerii spațiilor comune funcționale existente, prin organizarea, de către administrația locală, a unui concurs cu premii pentru „cel mai bine întreținut hol de acces” Concesionarea spațiilor rămase neconstruite dintre blocurile cu apartamente asociațiilor de locatari, cu condiția transformării acestora în spații de socializare pentru comunitatea rezidentă, cu caracter verde, acomodând,	Obținerea unor spații comune de calitate, destinate socializării, în aer liber, în proximitatea clădirilor de locuit, care să contribuie la rezolvarea anumitor probleme identificate la nivelul cartierului (precum absența locurilor de parcare)

		de exemplu, parcări semi-îngropate și locuri de joacă pentru copii	
2	Cartierul Timișoara Sud	Încurajarea asociațiilor de locatari în sensul achiziționării și transformării unora dintre apartamentele situate la parterele blocurilor în spații comune interioare, destinate socializării, prin acordarea de scutiri de taxe Concesionarea spațiilor rămase neconstruite dintre blocurile cu apartamente asociațiilor de locatari, cu condiția transformării acestora în spații de socializare pentru comunitatea rezidentă, cu caracter verde, acomodând, de exemplu, locuri de joacă pentru copii și mici grădini urbane	Obținerea unor spații comune de calitate, destinate socializării, atât în interiorul clădirilor, cât și în imediata vecinătate a acestora, care să contribuie la rezolvarea anumitor probleme identificate la nivelul cartierului (precum accesibilitatea redusă la spațiile verzi)
3	Cartierul Ștefan Plavăț	Încurajarea asociațiilor de locatari în sensul întreținerii spațiilor comune funcționale existente, prin organizarea, de către administrația locală, a unui concurs cu premii pentru „cel mai bine întreținut hol de acces din cartier” Concesionarea spațiilor rămase neconstruite dintre blocurile cu apartamente asociațiilor de locatari, cu condiția transformării acestora în spații verzi, de socializare pentru comunitatea rezidentă, cu caracter verde, acomodând, de exemplu, grădini urbane și locuri special amenajate pentru pregătirea grătarelor	Obținerea unor spații comune de calitate, destinate socializării, în aer liber, în proximitatea clădirilor de locuit, care să contribuie la rezolvarea anumitor probleme identificate la nivelul cartierului (precum accesibilitatea redusă la spațiile verzi sau la alte spații publice amenajate)

Sursă: contribuție personală

5.4. Unitățile de locuit: suprafață și dotări

Suprafețele minimale ale locuințelor, la fel ca și gradul de echipare a acestora cu utilități, sunt reglementate prin lege în aproape toate statele la nivel mondial. În România, legislația cu privire la fondul locativ și condițiile fizice de locuire, precum și percepția umană față de aceste nevoi, au evoluat în timp, în funcție de realitățile economice, politice și culturale ale vremii. Acest lucru a condus la apariția diferitelor tipuri de locuințe de-a lungul istoriei, dintre care multe au supraviețuit până în prezent, alcătuind actualmente țesutul construit al orașelor contemporane.

Însă indiferent de legislația în vigoare la momentul edificării acestora, reprezentanții societății tind să judece și să clasifice apartamentele după standardele contemporane.

Astfel, în ceea ce privește apartamentele construite sub administrație comunistă, deși preconcepția generală, a populației și specialiștilor deopotrivă, este că acestea sunt modeste ca dimensiuni și oferă condiții de viață precare, suprafețele medii ale locuințelor, dar și ale camerelor individuale, respectă, în cele mai multe cazuri, prevederile Legii Locuinței din 1996 [78], actualmente în vigoare; ba mai mult decât atât, în anuite cazuri, apartamentele edificate înainte de 1989 sunt mai generoase decât multe dintre cele construite astăzi, tendință explicabilă prin modificarea stilului de viață al familiilor moderne, mai restrânse decât cele tradiționale, ai căror membrii petrec tot mai puțin timp la domiciliu.

În continuare, lucrarea de față se concentrează așadar asupra înțelegerii situației existente la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean cu privire la suprafața și dotările apartamentelor individuale, explorând (dacă este cazul) principii teoretice de operare în vederea îmbunătățirii contextului actual.

5.4.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean

Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a calității vieții din perspectiva suprafețelor și dotărilor unităților de locuit propriu-zise (**Tabelul 5.7**) reflectă o situație favorabilă prin raportare la prevederile actuale ale Legii Locuinței din 1996 [78]; astfel, cartierele Circumvalațiunii și Ștefan Plavăț au obținut fiecare un scor de 2,5, în timp ce cartierul Timișoara Sud a fost evaluat cu 2 puncte.

Mai mult decât atât, aceste punctaje se traduc, conform **Tabelului 2.9** , prin faptul că majoritatea unităților de locuit asigură suprafețele și dotările minimale impuse prin lege, atât în ceea ce privește încăperile de servicii, cât și cele deservite, unele apartamente oferind chiar condiții de locuit superioare standardelor.

Tabel 5.7 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva MC7.4 Unitățile de locuit: suprafață și dotări

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	PUNTAJ OBȚINUT	PUNCTE NEGATIVE IDENTIFICATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	2,5	Nu este cazul
2	Cartierul Timișoara Sud	2	La nivelul cartierului, nu există apartamente care să ofere condiții de viață superioare celor prevăzute prin lege, unitățile de locuit fiind minimale
3	Cartierul Ștefan Plavăț	2,5	Nu este cazul

Sursă: contribuție personală

În consecință, se poate concluziona că suprafețele și dotările apartamentelor edificate sub administrație comunistă nu reprezintă o problemă, eventualele îmbunătățiri care se pot aduce situației existente reprezentând în fapt o sporire suplimentară a nivelului de ansamblu al calității vieții.

5.4.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente – studii de caz

Având în vedere scara relativ redusă a intervențiilor realizabile în vederea îmbunătățirii suprafețelor și dotărilor apartamentelor individuale, precum și costurile comparativ mici necesare în acest sens, recompartimentarea spațiului interior al unităților de locuit sau extinderea suprafeței utile prin închiderea balcoanelor sau teraselor aferente apartamentelor devin în prezent practici la ordinea zilei.

Printre cele mai interesante exemple în acest sens se numără și proiectul Topos, întocmit de biroul Z-level, care propune o intervenție-tip, cu buget redus, în vederea modernizării spațiului interior al apartamentelor situate în ansambluri de tip *polykatoikia* (clădiri de locuințe colective edificate după jumătatea secolului al XX-lea, care constituie marea masă a țesutului urban în orașele grecești) [112]. Propunerea mizează pe optimizarea suprafețelor utile ale unităților de locuit, fără afectarea cojii exterioare, cu încorporarea în noua amenajare a cât mai multe dintre elementele existente (pereți interiori, finisaje, etc.).

Pentru exemplificarea modului în care această propunere se poate implementa în realitate, arhitecții de la Z-level reamenajează după principiile enunțate anterior un apartament de 60 mp, situat într-o clădire de apartamente ridicată în anii 1970 în cartierul Kerameikos din Atena. Păstrând cât mai multe dintre elementele originale, noul apartament mizează pe introducerea în spațiul construit a unui modul metalic (denumit *Polytopo*), ce structurează și delimitează baia, bucătăria și dormitoarele de restul spațiului (**Fig. 5.20**). Se urmărește astfel obținerea unui spațiu contemporan, flexibil (**Fig. 5.21**), amenajabil cu un buget cât mai redus.

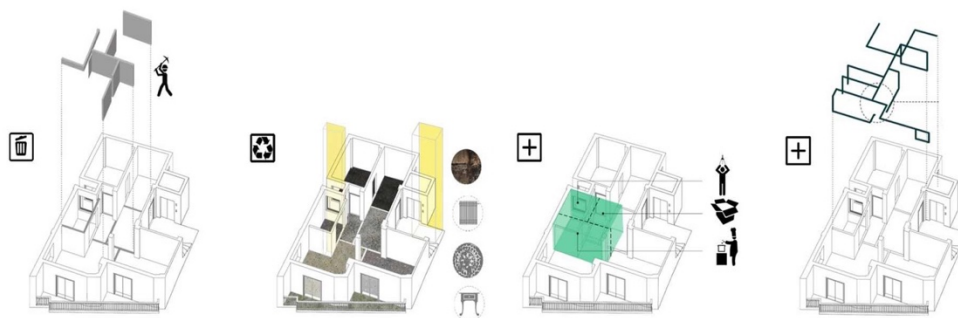

Fig. 5.20 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior: Topos 1 – Polytopo, Kerameikos, Atena, Grecia - scheme axonometrice

Sursă: <http://www.archdaily.com/805860/polytopo-z-level>, [112]

Un alt exemplu de îmbunătățire a suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior îl constituie reabilitarea clădirii de locuințe colective Le Serpentin din Pantin, Franța, proiectată de arhitectul Emile Aillaud în anii 1950-1960 [113]. Având în vedere starea avansată de degradare în care se afla ansamblul la începutul secolului al XXI-lea, statul francez a decis să

alocă fonduri pentru reabilitarea complexului, prin intermediul Agenției Naționale de Reabilitare Urbană (ANRU).

Fig. 5.21 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior: Topos 1 – Polytopo, Kerameikos, Atena, Grecia - plan și vedere asupra spațiului interior

Sursă: <http://www.archdaily.com/805860/polytopo-z-level>, [112]

Astfel, pe lângă amenajarea unui parc public pe terenul delimitat de clădirea Serpentin și refacerea fațadelor existente prin termoizolarea și zugrăvirea acestora într-un gradient cromatic, ANRU și-a concentrat eforturile în sensul îmbunătățirii organizării spațiale a apartamentelor, respectiv a dotărilor sanitare. În acest sens, au fost demolați sau reconfigurați o serie de pereți interiori de compartimentare, obținându-se astfel un număr mai mic de camere pe apartament, dar cu suprafețe mai generoase (**Fig. 5.22** și **5.23**).

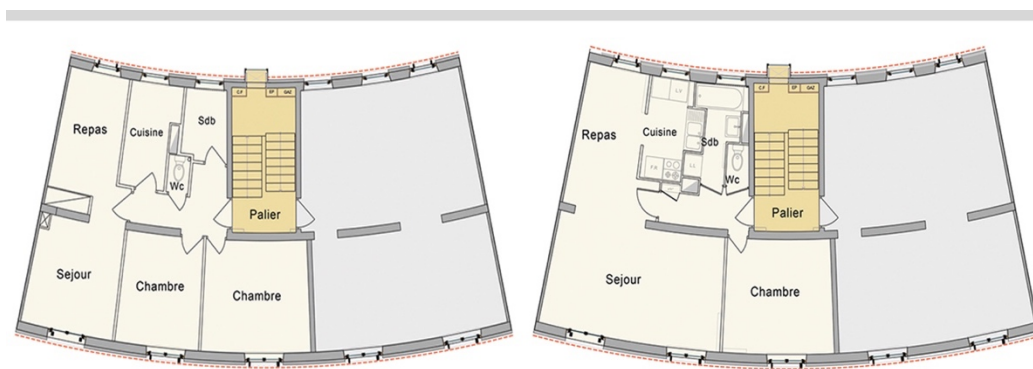

Fig. 5.22 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior: Le Serpentin, Pantin, Franța - situația existentă vs. situația după reabilitare

Sursă: <http://www.archdaily.com/774617/le-serpentin-refurbishment-agence-rva>, [113]

Fig. 5.23 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin recompartimentarea spațiului interior: Le Serpentin, Pantin, Franța - vedere asupra spațiului interior

Sursă: <http://www.archdaily.com/774617/le-serpentin-refurbishment-agence-rva>, [113]

În sfârșit, reabilitarea unui apartament situat la parterul complexului rezidențial Sao Felix, construit în anii 1980 în Lapa, Portugalia, și extinderea suprafeței construite aferente acestuia prin închiderea terasei existente, cu deschidere spre grădina din spatele blocului [114], constituie un exemplu radical, dar nu lipsit de interes. Astfel, prin adosarea la clădirea existentă a unui volum neutru, cu deschideri mari de sticlă, se asigură, pe de o parte, extinderea spațiului locuibil, obținându-se, în același timp, o relație favorabilă între interior și exterior (**Fig. 5.24**).

Fig. 5.24 Îmbunătățirea suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente prin extinderea suprafeței utile: Sao Felix, Lapa, Portugalia - volumul adosat clădirii existente și vedere din interior

Sursă: <http://www.archdaily.com/873775/s-felix-apartment-af-arquitectos>, [114]

Exemplele studiate mai sus demonstrează diversitatea operațiilor implementabile asupra țesutului construit în vederea îmbunătățirii suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente. Astfel, fie că este vorba despre proiecte-tip, repetabile în contexte diferite și la inițiativa proprietarilor privați în vederea reabilitării apartamentelor punctuale, despre proiecte de anvergură, care vizează

refacerea integrală a unor clădiri sau chiar a unor ansambluri, implementabile doar cu sprijinul și la inițiativa autorităților, asupra unor imobile aflate integral în proprietatea Statului, sau despre proiecte unicate, specifice contextului, intervențiile asupra clădirilor existente de locuințe colective sunt limitate doar de bugetul disponibil și, desigur, de imaginația proiectanților și beneficiarilor.

5.4.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente

În vederea îmbunătățirii situației actuale din perspectiva suprafeței și dotărilor apartamentelor existente la nivelul clădirilor de locuințe colective din timișorene, se pot implementa, acolo unde este cazul, următoarele măsuri:

- unificarea apartamentelor modeste în vederea obținerii unor locuințe generoase, eventual cu un număr mai redus de camere, dar cu suprafețe ample, atât ale spațiilor deservite, cât și ale celor de servicii;
- închiderea balconului și adosarea suprafeței aferente acestuia spațiului interior al locuinței; operațiunea are însă dezavantajul că anulează, într-o oarecare măsură, relația apartamentului cu exteriorul;
- demolarea pereților interiori în vederea unificării anumitor încăperi compatibile (ex.: bucătăria și camera de zi), fără afectarea structurii de rezistență; în acest mod, se pot obține apartamente cu un număr restrâns de camere, dar suprafețe generoase;
- adosarea, în cazuri extreme, a unor volume construite autoportante pe fațadele existente, prin agățare pe structura existentă.

Având însă în vedere faptul că situația curentă nu contravine legislației în vigoare, iar măsurile enunțate mai sus nu ar face altceva decât să îmbunătățească suplimentar condițiile de locuire oferite de apartamentele existente, eventualele intervenții în acest sens ar trebui făcute exclusiv prin intervenție privată, la inițiativa proprietarilor particulari.

În sfârșit, în cele ce urmează, **Tabelul 5.8** ilustrează modul în care principiile enunțate anterior se pot implementa la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în vederea îmbunătățirii suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente.

Tabel 5.8 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii suprafețelor și dotărilor apartamentelor existente la realitățile celor trei cartiere timișorene propuse spre studiu

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	MĂSURI PROPUSE	EFECTE PRECONIZATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	Demolarea parțială a pereților interiori în vederea unificării livingului și a bucătăriei (care are, adeseori, dimensiuni relativ reduse)	Obținerea unor spații interioare generoase, de tip open space
2	Cartierul Timișoara Sud	Unificarea apartamentelor de dimensiuni reduse (cu două camere)	Obținerea unor apartamente generoase, cu mai multe camere
3	Cartierul Ștefan Plavăț	Închiderea balconului exterior, aferent celui de-al doilea sau al treilea dormitor din apartamentele cu trei sau patru camere (care are, adeseori, dimensiuni relativ reduse) și adosarea suprafeței sale	Obținerea unor dormitoare cu suprafețe generoase

Sursă: contribuție personală

5.5. Unitățile de locuit: iluminarea și ventilarea naturală

Iluminarea și ventilarea naturală a unităților de locuit reprezintă, la ora actuală, aspecte obligatorii în proiectarea și execuția locuințelor, fiind reglementate de legislația în vigoare. Însă lucrurile nu au stat întotdeauna așa; astfel, mai ales în perioada Revoluției Industriale, când noile centre de producție coagulau în jurul lor cartiere aglomerate și mizere pentru muncitori, iluminarea și ventilarea naturală a spațiilor de locuit nu constituiau nici pe departe o prioritate.

Primele schimbări în acest sens au apărut după jumătatea secolului al XIX-lea, atunci când au fost luate o serie de măsuri, deopotrivă legislative și practice, având ca scop îmbunătățirea situației existente.

Astfel, începând cu anul 1875, pe teritoriul Marii Britanii se elaborează o serie de regulamente cu privire la organizarea interioară a locuințelor pentru muncitori, printre normele impuse numărându-se și iluminarea și ventilarea naturală a spațiilor interioare. De asemenea, tot în această perioadă, prefectul parizian Haussmann introduce o regula esențială, care stă la baza urbanismului contemporan, și anume obligativitatea amplasării clădirilor la o distanță cel puțin egală cu înălțimea celei mai înalte dintre ele, astfel încât să se evite umbrirea spațiilor interioare.

Cu toate acestea, la nivelul cartierelor de locuințe colective edificate în România anilor 1970-1980 ca răspuns la creșterea accelerată a populației urbane, întâlnim adeseori clădiri situate unele față de celelalte la o distanță mai mică decât înălțimea celei mai înalte dintre ele, ale căror apartamente se confruntă cu probleme grave de iluminare.

În cele ce urmează, lucrarea de față se concentrează asupra situației existente la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu cu privire la iluminarea și ventilarea naturală a apartamentelor, precum și asupra principiilor teoretice de operare implementabile în vederea îmbunătățirii contextului actual.

5.5.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean

Rezultatele evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu relevă o diferență semnificativă din perspectiva gradului de iluminare și ventilare naturală a spațiilor interioare între apartamentele edificate în prima și în ultima perioadă de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în Timișoara, comparativ cu cele construite în etapa de mijloc.

Astfel, atât cartierul Circumvalațiunii, cât și cartierul Ștefan Plavăț au obținut punctaj maxim (3 puncte), în timp ce cartierul Timișoara Sud a fost evaluat cu un scor de numai 1,5. Acest lucru se datorează distanțelor deosebit de reduse dintre clădirile de locuințe colective existente pe sit, în unele cazuri înregistrându-se numai 10 m între două fațade învecinate; se ajunge astfel la umbrirea reciprocă a

blocurilor cu apartamente și, deci, la o iluminare naturală deficitară a spațiilor interioare.

În continuare, **Tabelul 5.9** centralizează punctajele obținute de cele trei cartiere analizate în urma evaluării multi-criteriale, din perspectiva iluminării și ventilării naturale a unităților de locuit, cu identificarea principalelor disfuncționalități ale situației existente.

Tabel 5.9 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.5 Unitățile de locuit: iluminarea și ventilarea naturală

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	PUNTAJ OBȚINUT	PUNCTE NEGATIVE IDENTIFICATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	3	Nu este cazul
2	Cartierul Timișoara Sud	1,5	Distanțele reduse dintre clădirile de locuit, care se umbresc unele pe altele.
3	Cartierul Ștefan Plavăț	3	Nu este cazul

Sursă: contribuție personală

5.5.2. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente

În vederea îmbunătățirii nivelului de iluminare și ventilare naturală la nivelul apartamentelor construite sub administrație comunistă în mediul Timișorean, posibilitățile de intervenție sunt relativ reduse, datorită faptului că principalul vinovat pentru situația existentă, și anume distanța redusă dintre clădirile de locuit, nu poate fi modificată.

Singura măsură de bun-simț aplicabilă în vederea îmbunătățirii situației curente o constituie finisarea fațadelor cu materiale lise și culori deschise care să reflecte lumina soarelui, redirecționând-o în apartamentele din clădirile opuse; totodată sticla utilizată pentru realizarea ferestrelor ar trebui să fie oglindată, pentru un efect similar.

Aceste prevederi ar trebui să fie cuprinse în regulamentul de identitate cromatică a orașului Timișoara, elaborat de administrația locală în colaborare cu specialiști din domeniu, precum și cu reprezentanții comunității.

Dintre cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu, doar cartierul Timișoara Sud necesită asemenea intervenții. Fațadele clădirilor din această zonă ar trebui așadar finisate în culori deschise (gri-uri colorate de saturație maxim 20%), aceste măsuri fiind consistente cu identitatea vizuală propusă pentru acest cartier la capitolul 5.1, și anume „cartierul de sănătate al Timișoarei” (**Tabelul 5.2**).

5.6. Unitățile de locuit: confortul termic

Confortul termic oferit de unitățile de locuit este influențat în egală măsură de anveloparea corespunzătoare a clădirii propriu-zise, precum și de calitatea instalațiilor de încălzire, ventilare și climatizare a habitatului interior. În mod evident, cu cât izolarea locuinței este mai performantă (atât din punct de vedere termic, cât și în ceea ce privește infiltrarea apei meteorice și freactice), cu atât

încălzirea, respectiv răcirea spațiilor interioare, se vor realiza într-un mod mai eficient, cu consum redus de energie.

Standardele legislative și percepția umană cu privire la acest subiect s-au modificat și ele de-a lungul timpului, în prezent tendințele în acest sens îndreptându-se către atingerea statutului de casă pasivă.

Atingerea acestui deziderat este însă cu atât mai dificilă în cazul locuințelor existente, construite după standardele diferitelor perioade din istorie. Particular, în cazul clădirilor de locuințe colective edificate sub administrație comunistă în România, izolarea termică lipsește adeseori cu desăvârșire (deși la nivel de proiect blocurile realizate din panouri mari erau prevăzute cu termoizolație, din diverse motive, aceasta nu mai ajungea să fie pusă în operă).

Un prim pas în creșterea confortului termic la nivelul apartamentelor moștenite îl constituie așadar anveloparea corespunzătoare a clădirilor, proces care, din fericire, este în plină desfășurare la ora actuală, atât în Timișoara, cât și în celelalte orașe mari din România.

Însă de cele mai multe ori demersurile de izolare termică a blocurilor cu apartamente se realizează, pe plan local, cu mansardarea acestora, noul nivel obținut acomodând mai multe unități de locuit. Această situație este acceptabilă în cartierele în care densitățile existente au valori rezonabile iar facilitățile publice care deservesc cartierul pot prelua populația suplimentară. Însă la nivelul zonelor care se confruntă deja cu probleme de supra-aglomerare, operațiunile de acest tip ar trebui interzise sau atent reglementate de administrația locală [105].

Totodată, o altă eroare realizată în procesul de reabilitare termică a fondului construit constă în concentrarea atenției asupra blocurilor situate de-a lungul marilor bulevarde sau în alte puncte vizibile, ce ocupă poziții privilegiate în oraș. Deși contribuie la îmbunătățirea esteticii percepute la nivel urban, aceste operațiuni nu fac altceva decât să adâncească diferențele dintre zonele „bune” ale orașului și cartierele defavorizate, trecute cu vederea și de această dată [105].

În continuare, din punct de vedere constructiv, materialele alese cel mai adesea pentru realizarea anvelopării clădirilor la ora actuală sunt, din păcate, impermeabile la vapori, ceea ce constituie o problemă pe termen lung, întrucât nu se asigură ventilarea corespunzătoare a elementelor constructive componente.

În sfârșit, cromatica pentru care se optează în procesul de reabilitare a fațadelor constrastează adeseori în mod neplăcut cu aceea a clădirilor învecinate, conducând, așa cum se arată și la capitolul 5.1, la o estetică de ansamblu dezordonată și distonantă a cartierelor de locuințe colective.

În cele ce urmează lucrarea de față se concentrează așadar asupra situației identificate la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu din perspectiva confortului termic al apartamentelor.

5.6.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean

Deși rezultatele obținute în urma evaluării multi-criteriale a calității vieții de către cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu relevă o situație deficitară din perspectiva confortului termic oferit de apartamentele individuale, acest lucru se datorează faptului că procesul de reabilitare termică, început în urmă cu câțiva ani în oraș, se află încă în desfășurare, astfel încât multe dintre clădirile de locuit sunt în curs de termoizolare sau urmează să intre în execuție.

Astfel, deși cartierul Circumvalațiunii a fost evaluat cu un scor de 0,5, cartierele Timișoara Sud și Ștefan Plavăț obținând 1,5 puncte, respectiv 1 punct

(**Tabelul 5.10**), aceste rezultate se vor îmbunătăți semnificativ în următorii ani, pe măsură ce procesul de reabilitare termică își va urma cursul.

Tabel 5.10 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.6 Unitățile de locuit: confortul termic

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	PUNTAJ OBȚINUT	PUNCTE NEGATIVE IDENTIFICATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	0,5	Cca. 70% dintre clădirile de locuit nu beneficiază de termoizolație la nivelul închiderilor verticale Cca. 90% dintre clădire de locuit păstrează învelitoarea originală, de tip terasă, cu probleme evidente în ceea ce privește calitatea izolațiilor
2	Cartierul Timișoara Sud	1,5	Cca. 60% dintre clădirile de locuit nu beneficiază de termoizolație la nivelul închiderilor verticale Cca. 10% dintre clădire de locuit păstrează învelitoarea originală, de tip terasă, cu probleme evidente în ceea ce privește calitatea izolațiilor
3	Cartierul Ștefan Plavăț	1	Cca. 70% dintre clădirile de locuit nu beneficiază de termoizolație la nivelul închiderilor verticale Cca. jumătate dintre clădire de locuit păstrează învelitoarea originală, de tip terasă, cu probleme evidente în ceea ce privește calitatea izolațiilor

Sursă: contribuție personală

În consecință, nu există nicio îndoială asupra faptului că fondul construit al orașului Timișoara va oferi un confort termic corespunzător al habitatului interior în anii ce vor urma.

Însă chiar și așa, apartamentele reabilite sunt încă departe de a atinge statutul de casă pasivă, întrucât aspectele legate de instalațiile interioare de încălzire, ventilare și răcire sunt complet ignorate la momentul actual; în același timp, materialele utilizate sunt alese strict după criteriile financiare, performanțele propriu-zise ale acestora fiind adeseori ignorate.

5.6.2. Intervenții realizate în vederea îmbunătățirii confortului termic la nivelul apartamentelor existente – studii de caz

La ora actuală, odată cu accentuarea preocupărilor referitoare la economia de energie, dar și datorită creșterii continue a așteptărilor indivizilor cu privire la confortul personal, reabilitarea termică a clădirilor de locuințe colective existente în orașe constituie o practică uzuală, atât în țările occidentale, cât și în cele aparținând fostului bloc comunist.

Astfel, o serie de intervenții punctuale apar în acest sens la nivelul cartierelor moștenite de la generațiile anterioare; aceste operațiuni sunt însă cel mai adesea realizate independent, fără a fi coordonate la nivel urban, prin intermediul unor strategii de ansamblu (**Fig. 5.4**).

Totuși, anumite exemple, precum reabilitarea complexului rezidențial Le Serpentin din localitatea franceză Pantin (**Fig. 5.25**) [113], dovedesc faptul că o gândire de ansamblu poate avea efecte benefice la nivelul întregului cartier, rezultatele obținute fiind mult mai profunde decât simpla îmbunătățire a confortului termic oferit de un apartament. Astfel, estetica fațadelor ce alcătuiesc ansamblul Le

Serpentin a fost atent studiată de către arhitecții de la Agence RVA, care au colaborat în acest sens cu o echipă de designeri grafici. Mizând pe o schemă cromatică complexă, precum și pe o serie de degrade-uri subtile, proiectanții particularizează acest complex în contextul încojurător, asigurând totodată o identitate aparte fiecărui segment de clădire (sau fiecărei scări de bloc) (**Fig. 5.26**).

Fig. 5.25 Reabilitarea termică a unui complex de locuințe colective: Le Serpentin, Pantin, Franța – situația existentă vs. situația după reabilitare

Sursă: <http://www.archdaily.com/774617/le-serpentin-refurbishment-agence-rva>, [113]

Nu în ultimul rând, se remarcă faptul că pentru termoizolarea ansamblului a fost utilizată vată minerală (**Fig. 5.26**), un material cu un coeficient de transfer termic superior, ce asigură, în același timp, o permeabilitate crescută la vapori, lăsând clădirile să „respire”.

Fig. 5.26 Reabilitarea termică a unui complex de locuințe colective: Le Serpentin, Pantin, Franța – imagine din timpul reabilitării și perspectivă asupra ansamblului rezultat

Sursă: <http://www.archdaily.com/774617/le-serpentin-refurbishment-agence-rva>, [113]

5.6.3. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente

În vederea îmbunătățirii situației existente la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu din perspectiva confortului termic interior oferit de apartamentele individuale, trebuie continuat, în primul rând, procesul de reabilitare inițiat de autoritățile locale la nivelul orașului Timișoara în urmă cu câțiva ani.

Însă demersurile efectuate în acest sens ar trebui realizate cu respectarea următoarelor prevederi, impuse prin regulamente cu rol legislativ:

- reabilitarea termică a clădirilor de locuințe colective se va realiza cu mansardarea blocurilor doar în zonele în care densitățile existente au valori rezonabile (sub 300 unități de locuit / ha); în celelalte cartiere, acest demers ar trebui să fie strict interzis;
- procesul de reabilitare termică a fondului construit existent nu se va limita doar la clădirile situate în zonele centrale ale orașului sau de-a lungul marilor bulevarde; astfel, pentru stimularea extinderii acestor demersuri asupra cartierelor defavorizate (ex.: AEM - Calea Buziașului sau Dâmbovița), administrația locală ar trebui să acorde stimulente fiscale (ex.: scutiri suplimentare de taxe) asociațiilor de proprietari care decid să își reabiliteze clădirile;
- în vederea termoizolării locuințelor, se vor utiliza materiale impermeabile la vapori, obținute prin procese de producție cu un impact limitat asupra mediului, de preferat reciclabile;
- culorile utilizate pentru finisarea fațadelor clădirilor reabilite va respecta prevederile regulamentului de identitate cromatică a orașului Timișoara, modificat în conformitate cu prevederile de la capitolul 5.1, ținând cont de identitatea vizuală propusă pentru fiecare cartier.

Suplimentar față de aceste măsuri, ar trebui făcute eforturi în sensul modernizării treptate a instalațiilor de încălzire, ventilare și răcire a spațiilor interioare ale apartamentelor și înlocuirii acestora cu sisteme eficiente din punct de vedere energetic. În acest sens, se poate opta pentru sisteme centralizate la nivelul unei clădiri sau chiar al unui cartier, alimentate prin surse de energie regenerabile.

Toate principiile teoretice de operare menționate mai sus se pot implementa în practică la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu prin intervenția administrației locale, care ar trebui să definească regulamentele de proiectare și execuție în vederea reabilitării termice a blocurilor cu apartamente, oferind, în același timp, stimulente financiare (sub formă de scutiri de taxe sau chiar co-finanțare) inițiativelor private care se aliniază strategiilor întocmite la nivel urban.

5.7. Unitățile de locuit: gradul de intimitate

Gradul de intimitate oferit de unitățile de locuit este unul dintre cele mai importante elemente la nivelul unei locuințe, în special în societatea contemporană, în care indivizii și familiile prețuiesc foarte mult spațiul personal, atât din punct de vedere fizic, cât mai ales din punctul de vedere al percepției.

Desigur, acest aspect a căpătat importanță abia după jumătatea secolului al XX-lea, în trecut condițiile de locuit oferite de apartamentele urbane (în perioada

Revoluției Industriale, de exemplu) punând probleme mult mai grave decât luxul aparent al inițiativii.

Totuși, în epoca contemporană, mai ales în mediul românesc, în care sechelele produse de încălcarea flagrantă a limitelor personale în perioada administrației comuniste (atât în ceea ce privește proprietatea asupra bunurilor, cât și celelalte aspecte ale vieții profesionale și personale deopotrivă) încă influențează major raportarea indivizilor la societate și la relațiile inter-umane, dar și cu reprezentanții autorității administrative.

Acest lucru se traduce printr-o preferință expresă a rezidenților pentru un grad ridicat de intimitate la nivelul apartamentelor, atât din punct de vedere vizual, cât și din punct de vedere fonic. Astfel, între clădirile de locuit se preferă o distanță ridicată, de cca. 20 m, spațiile rămase neconstruite între blocuri fiind eventual plantate cu vegetație înaltă, sempervirescentă, care să blocheze contactul vizual între apartamentele situate în clădiri opuse. De asemenea, se caută apartamentele în care nivelul de izolare fonică permite ca cel mult zgomotele de impact să se transmită dintr-o unitate de locuit în alta.

Deisgur, la nivelul clădirilor moștenite din epocile anterioare, este mai dificil ca aceste cerințe să fie îndeplinite, câtă vreme însăși structura țesutului existent nu a fost conformată în acest sens. Anumite măsuri locale se pot însă implementa, chiar la nivel de apartament, în vederea îmbunătățirii situației curente.

În consecință, lucrarea de față se concentrează în continuare pe explorarea principiilor teoretice implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective pentru creșterea gradului de intimitate oferit de apartamentele individuale, prin raportare la situația existentă la ora actuală în mediul timișorean.

5.7.1. Situația existentă la nivelul cartierelor de locuințe colective din mediul timișorean

Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții din perspectiva gradului de intimitate oferit de apartamentele individuale relevă diferențe semnificative între zonele studiate, cartierele edificate în prima și în ultima perioadă de dezvoltare a fenomenului la nivel local oferind condiții mai bune decât cele realizate în etapa de mijloc. Astfel, cartierele Circumvalațiunii și Ștefan Plavăț au fost evaluate cu câte 2,5 puncte fiecare, în timp ce cartierul Timișoara Sud a înregistrat un punctaj de 1,5 (**Tabelul 5.11**).

Această situație se datorează în mod evident structurii urbane specifice cartierelor de locuințe colective edificate în mediul timișorean în perioada anilor 1975-1982, caracterizată de distanțe foarte reduse între clădirile de locuit, care dăunează, în mod evident, gradului de intimitate din interiorul apartamentelor.

Tabel 5.11 Rezultatele obținute de cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu în urma evaluării multi-criteriale a nivelului de calitate a vieții în mediul urban din perspectiva criteriului MC7.7 Unitățile de locuit: gradul de intimitate

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	PUNTAJ OBȚINUT	PUNCTE NEGATIVE IDENTIFICATE
1	Cartierul Circumvalațiunii	2,5	Izolarea fonică nu este suficient de performantă pentru a opri transmiterea zgomotelor de impact dintr-un apartament într-altul
2	Cartierul Timișoara Sud	1,5	Clădirile de locuit sunt amplasate la distanțe foarte reduse unele față de celelalte, fiind doar în

			anumite cazuri protejate de vegetație înaltă Izolarea fonică nu este suficient de performantă pentru a opri transmiterea zgomotelor de impact dintr-un apartament într-altul
3	Cartierul Ștefan Plavăț	2,5	zolarea fonică nu este suficient de performantă pentru a opri transmiterea zgomotelor de impact dintr-un apartament într-altul

Sursă: contribuție personală

Deși acest lucru nu se poate modifica la ora actuală, demolarea clădirilor de locuit nefiind o opțiune viabilă în contextul actual, în care cererea de locuințe este în continuă creștere, există anumite tipologii de intervenții aplicabile pentru îmbunătățirea punctuală a situației existente; lucrarea de față explorează, în continuare, aceste aspecte.

5.7.2. Principii teoretice de operare aplicabile în vederea îmbunătățirii situației existente

Din punctul de vedere al gradului de intimitate oferit de apartamentele individuale, trebuie acționat pe două planuri, și anume creșterea intimității vizuale, respectiv îmbunătățirea izolării fonice la nivelul fiecărei unități de locuit.

În ceea ce privește măsurile de îmbunătățire a situației din punct de vedere vizual, se pot lua trei tipuri de măsuri, și anume:

- plantarea de vegetație înaltă, sempervirescentă, pe terenurile rămase neconstruite între clădirile de locuințe colective, care să blocheze vederea dintr-un apartament într-altul;
- schimbarea sticlei existente la nivelul ferestrelor cu sticlă oglindată;
- obturarea ferestrelor cu rulouri / jaluzele interioare / perdele, etc. (după bunul plac al proprietarilor).

Dacă primele două categorii de intervenții pot fi sprijinite de administrația locală, atât prin reglementarea acestui tip de acțiuni, cât și prin stimularea fiscală sau chiar co-finanțarea comunităților care decid să intervină în acest mod asupra clădirilor de locuit, măsurile din a treia categorie țin strict de inițiativa privată a indivizilor, care pot decide să își amenajeze apartamentul după bunul plac.

În ceea ce privește izolarea fonică a apartamentelor, acest lucru se poate realiza doar prin badijonarea tavanelor și pereților care dau spre spațiile comune, respectiv spre alte apartamente, cu materiale fonoizolante; acest demers conduce însă în mod inevitabil la micșorarea supfeței apartamentelor propriu-zise, și trebuie realizat exclusiv din fondurile proprii ale proprietarilor sau ale asociațiilor de locatari.

În continuare, **Tabelul 5.12** ilustrează modul în care principiile de operare enunțate mai sus se pot aplica la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu, în vederea îmbunătățirii calității vieții din perspectiva gradului de intimitate oferit de apartamente.

Tabel 5.12 Adaptarea principiilor teoretice de operare implementabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii gradului de intimitate al apartamentelor existente la realitățile celor trei cartiere din mediul timișorean propuse spre studiu

NR. CRT.	CARTIER STUDIAT	MĂSURI PROPUSE	EFECTE PRECONIZATE
1	Cartierul	Izolarea fonică a apartamentelor	Îmbunătățirea intimității

	Circumvalațiunii	individuale cu plăci fonoizolante, aplicate pe tavane, precum și pe pereții dinspre spațiile comune și apartamentele învecinate	fonice la nivelul apartamentelor, prin împiedicarea transmiterii zgomotelor cotidiene
2	Cartierul Timișoara Sud	Plantarea de vegetație înaltă pe terenurile rămase neconstruite dintre clădirile cu apartamente Înlocuirea sticlelor existente la nivelul ferestrelor cu sticlă oglindată	Îmbunătățirea intimității vizuale la nivelul apartamentelor, prin blocarea vederii dintr-o clădire într-alta
3	Cartierul Ștefan Plavăț	Izolarea fonică a apartamentelor individuale cu plăci fonoizolante, aplicate pe tavane, precum și pe pereții dinspre spațiile comune și apartamentele învecinate	Îmbunătățirea intimității fonice la nivelul apartamentelor, prin împiedicarea transmiterii zgomotelor cotidiene

Sursă: contribuție personală

5.8. Concluzii

Fondul locativ și condițiile fizice de locuire reprezintă unul dintre cele mai importante aspecte ale realității cotidiene ale indivizilor, definind parametrii fizici și percepuți de desfășurare a vieții domestice; din acest motiv fondul locativ influențează în mare măsură calitatea vieții în mediul urban, constituind în fapt un element-cheie în acest sens.

Cu toate acestea, teoriile contemporane, precum și standardele de evaluare a nivelului de calitate a vieții la nivel global, tind să negligeze aspectele legate de conformarea propriu-zisă a fondului locativ, considerând că trăsăturile arhitecturale ale țesutului construit sunt doar niște chestiuni de gust, fără impact real asupra contextului urban.

Întrucât această ipoteză este cât se poate de falsă, lucrarea de față insistă asupra subiectului, propunând o serie de principii teoretice de operare, aplicabile la nivelul cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii calității de ansamblu a vieții din perspectiva fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire. Astfel, sunt trecute în revistă toate cele șapte aspecte cu rol în acest sens, definite de metodologia multi-criterială de evaluare a calității vieții formulată de autor (cf. capitol 2); pentru fiecare dintre aceste aspecte, sunt propuse o serie de măsuri implementabile în practică, soluțiile de intervenție fiind apoi exemplificate prin raportarea la situația existentă identificată la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu: cartierul Circumvalațiunii, cartierul Timișoara Sud și cartierul Ștefan Plavăț.

Principiile teoretice de operare, care cuprind atât măsuri legislative, cât și intervenții în practică, pot fi inițiate, după caz, de administrația locală, respectiv de reprezentanții comunității (prin implicarea asociațiilor de locatari); însă indiferent de cine inițiază demersul, aceste măsuri pot fi implementate, în marea majoritate a cazurilor, doar prin parteneriate de tip public-privat, care să pună împreună expertiza și forța legislativă a autorităților cu fondurile provenite din mediul privat.

În concluzie, fără a avea pretenția de a fi epuizat subiectul, capitolul de față pune bazele unei posibile cercetări mai ample, definind cel puțin un cadru de operare argumentat teoretic pentru intervențiile viitoare. Nu în ultimul rând, sintetizarea tuturor principiilor teoretice implementabile în vederea îmbunătățirii situației existente, realizată în cadrul prezentului capitol, poate constitui punctul de

plecare pentru un viitor *catalog de intervenții*, destinat fie administrației locale, care poate să îl utilizeze ca un exemplu de bune practici, fie comunității rezidente, pentru informare și, de ce nu, motivare.

Contribuțiile autorului din cadrul acestui capitol sunt următoarele:

- Definirea unor principii teoretice de operare, aplicabile asupra cartierelor de locuințe colective în vederea îmbunătățirii nivelului general de calitate oferit de fondul locativ
- Identificarea modului în care principiile teoretice de operare se pot adapta la realitățile particulare, specifice fiecărei etape de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în mediul timișorean

CONCLUZII

Concentrându-se în majoritate pe aspecte de ordin teoretic, lucrarea de față propune un studiu amănunțit asupra fenomenului locuirii colective, din perspectiva nivelului de ansamblu al calității vieții în cartierele de locuințe colective edificate în mediul timișorean sub administrație comunistă.

În acest sens, pe baza unei cercetări bibliografice extinse, care urmărește înțelegerea conceptului de calitate a vieții, precum și a principalilor factori care influențează acest aspect, atât la nivel global cât și prin raportare la realitățile orașelor contemporane, lucrarea de față formulează o nouă metodologie multi-criterială de evaluare a calității vieții în mediul urban, care își propune să acorde atenția adecvată aspectelor de ordin arhitectural, prea des trecute cu vederea de standardele și ghidurile existente la ora actuală.

Evaluând zece macro-criterii de analiză urbană, metodologia propusă de autor ia în considerare aspecte precum localizarea și accesibilitatea cartierului, buna guvernare, managementul resurselor și al deșeurilor, configurația fizică a cartierului, facilitățile publice oferite, fondul locativ și condițiile fizice de locuire, siguranța în spațiul urban, identitatea locului, dar și gradul de satisfacție a populației și sentimentul de apartenență la comunitate.

Validarea metodologiei multi-criteriale de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor, se produce prin aplicarea acestora pe trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean, edificate înainte de Revoluția din decembrie 1989, și anume cartierul Circumvalațiunii, cartierul Timișoara Sud și cartierul Ștefan Plavăț. Cele trei cartiere propuse spre studiu aparțin celor trei etape de dezvoltare a fenomenului locuirii colective în mediul timișorean sub administrație comunistă și sunt caracterizate de elemente specifice privind configurația fizică, densitățile urbane, facilitățile publice, dar și aspectul propriu-zis al blocurilor.

Astfel, fiecare cartier are puncte tari și puncte slabe, oferind condiții de viață foarte diferite membrilor comunității locale. Aceste observații sunt susținute de rezultatele obținute de cele trei zone analizate în urma evaluării multi-criteriale, care indică diferențe clare între acestea atât în ceea ce privește nivelul global de calitate a vieții, cât și aportul pe care diferitele elemente ale țesutului construit îl au în acest sens.

Odată identificată situația existentă la nivelul celor trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu, lucrarea de față se concentrează asupra definirii unor măsuri implementabile în vederea îmbunătățirii contextului actual. Având însă în vedere faptul că dintre toate macro-criteriile de analiză urbană evaluate de metodologia multi-criterială propusă de autor, fondul locativ și condițiile fizice de locuire au probabil cel mai mare impact asupra vieții cotidiene a individului, definind în fapt cadrul de desfășurare a evenimentelor de ordin personal din realitatea de zi cu zi, se propune studierea unor principii teoretice de operare, aplicabile în realitate în vederea creșterii calității oferite rezidenților de clădirile de locuit, precum și de apartamentele propriu-zise.

Nu în ultimul rând, studiul se concentrează asupra modalităților în care aceste principii pot fi aplicate în realitate, respectiv adaptate la contextul specific fiecăruia dintre cele trei cartiere de locuințe colective din mediul timișorean propuse spre studiu; fără a detalia aceste propuneri din punct de vedere tehnic, prezenta

lucrare pune astfel bazele teoretice pentru cercetări viitoare, referitoare la modalitățile de implementare propriu-zisă în practică a unui cadru teoretic bine argumentat.

În sfârșit, printre direcțiile de dezvoltare ulterioară a tematicii studiate la doctorat, se conturează întocmirea unui *catalog de intervenții*, utilizabil pentru informarea, educarea și chiar motivarea populației cu privire la măsurile care se pot lua în vederea creșterii calității propriu-zise a fondului locativ și a condițiilor fizice de locuire; totodată, se întrezărește și posibilitatea de extindere a demersului teoretic, de identificare a unor direcții principale de îmbunătățire a situației existente, asupra tuturor celorlalte macro-criterii de analiză propuse de metodologia de evaluare a calității vieții în mediul urban, formulată de autor, astfel încât să se obțină o imagine de ansamblu asupra posibilităților de intervenție, atât din punct de vedere arhitectural, cât și din punct de vedere urbanistic, ecologic, social, economic și cultural.

Informații teză de doctorat**Numar capitole:** Cinci**Număr pagini:** 181**Publicații:** Prezenta teză de doctorat este susținută de cele 12 lucrări științifice publicate de autor în țară și străinătate, din care 6 indexate ISI**Titluri bibliografice:** 114 titluri bibliografice**Figuri și tabele:** 65 figuri, 37 tabele.

BIBLIOGRAFIE

- [1] R. Costanza, B. Fisher, S. Ali, C. Beer, L. Bond, R. Boumans, N. Danigelis, J. Dickinson, C. Elliott, J. Farley, D. Gayer, L. MacDonald Glenn, T. Hudspeth, D. Mahoney, L. McCahill, B. McIntosh, B. Reed, A. Rizvi, D. Rizzo, T. Simpatico și R. Snapp, „Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being,” *Ecological Economics*, vol. 61, nr. 2-3, pp. 267-276, 1 martie 2007.
- [2] D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. Watts și S. Whatmore, „Quality of life,” în *Dictionary of Human Geography*, Oxford, Wiley-Blackwell, 2009.
- [3] M. Nussbaum și A. Sen, *The quality of life*, Oxford: Clarendon Press, 1993.
- [4] D. Myers, „Building knowledge about quality of life for urban planning,” *Journal of the American Planning Association*, vol. 54, pp. 347-358, 1988.
- [5] S. M. Cahn și C. Vitrano, *Happiness: Classic and contemporary readings in philosophy*, Oxford University Press, 2007.
- [6] L. Zevnik, *Critical perspectives in happiness research. The birth of modern happiness*, Springer International Publishing, 2014.
- [7] A. Nehamas, *The art of living. Socratic reflections from Plato to Foucault*, Berkeley / Los Angeles / Londra: University of California Press, 1998.
- [8] L. Ray, „Classical social theory,” în *The Routledge Companion to social theory*, vol. I, A. Elliot, Ed., Londra & New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2009, pp. 19-36.
- [9] P. Mantoux, *The Industrial Revolution in the eighteenth century. An outline of the beginings of the modern factory system in England*, Londra: University Paperbacks, 1964.
- [10] C. Booth, *Life and labour of the people in London*, Londra: Macmillan and Company, limited, 1903.
- [11] *Committee on Identifying Data Needs for Place-Based Decision Making; Committee on Geography; Board on Earth Sciences and Resources; Division on Earth and Life Studies; National Research Council, Community and Quality of Life: Data Needs for Informed Decision Making*, Washington, D.C.: National Academy Press, 2002.
- [12] M. Rapley, *Quality of life research. A critical introduction*, London / Thousand Oaks / New Delhi: SAGE Publications, 2003.
- [13] G. Moser, „Quality of life and sustainability: Toward person-environment congruity,” *Journal of Environmental Psychology*, vol. 29, pp. 351-357, 2009.
- [14] L. Magee, A. Scerri și P. James, „Measuring social sustainability: A community-centred approach,” *Applied research in the quality of life*, vol. 7,

nr. 3, pp. 239-261, 2012.

- [15] E. Diener, „Guidelines for national indicators of subjective well-being and ill-being,” *Applied Research in Quality of Life*, pp. 151-157, August 2006.
- [16] E. Diener și M. Seligman, „Beyond money: Toward an economy of well-being,” *Psychological Science in the Public Interest*, vol. 5, pp. 1-31, Iulie 2004.
- [17] E. Diener și W. Tov, „National accounts of well-being,” în *Encyclopedia of social indicators and quality of life studies*, K. Land, Ed., Berlin / Heidelberg / New York, Springer.
- [18] R. McCrea, T. Shyy și R. Stimson, „Why is the strength of the link between objective and subjective indicators of urban quality of life?,” *Applied Research in Quality of Life*, vol. 1, pp. 79-96, 17 Iunie 2006.
- [19] A. Agger, „Involving citizens in sustainable development: evidence of new forms of participation in the Danish Agenda 21 schemes,” *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability*, vol. 15, nr. 6, 5 Iulie 2010.
- [20] Investopedia. Dictionary definition, „Standard Of Living,” [Interactiv]. Available: <http://www.investopedia.com/terms/s/standard-of-living.asp?layout=infini>. [Accesat 30 Noiembrie 2015].
- [21] D. Morris, „A physical quality of life index,” *Urban Ecology*, vol. 3, nr. 3, pp. 225-240, Noiembrie 1978.
- [22] D. Morris, „The Physical Quality of Life Index (PQLI),” *Development Digest*, vol. 1, 1980.
- [23] United Nations Development Programme, „The Human Development concept,” 2012. [Interactiv]. Available: <http://hdr.undp.org/en/humandev>. [Accesat 19 Ianuarie 2014].
- [24] United Nations Development Programme, „Inequality-adjusted Human Development Index (IHDI),” 2010. [Interactiv]. Available: <http://hdr.undp.org/en/content/inequality-adjusted-human-development-index-ihdi>. [Accesat 10 Ianuarie 2011].
- [25] New Economics Foundation, „Happy Planet Index,” 2012. [Interactiv]. Available: <http://www.happyplanetindex.org>. [Accesat 19 Ianuarie 2014].
- [26] J. Helliwell, R. Layard și J. Sachs, „World Happiness Report,” 2 Aprilie 2012. [Interactiv]. Available: <http://www.earth.columbia.edu/sitefiles/file/Sachs%20Writing/2012/World%20Happiness%20Report.pdf>. [Accesat 30 Noiembrie 2015].
- [27] J. Helliwell, R. Layard și J. Sachs, „World Happiness Report 2013,” 9 Septembrie 2013. [Interactiv]. Available: http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2014/02/WorldHappinessReport2013_online.pdf. [Accesat 30 Noiembrie 2015].
- [28] C. Butters, „A Holistic Method of Evaluating Sustainability, Building and Urban Development in Norway,” 2004. [Interactiv]. Available: http://www.universell-utforming.miljo.no/file_upload/idebank%20article%20chris%20butters.pdf. [Accesat 14 07 2011].
- [29] Partners for Livable Communities, „What is Livability?,” [Interactiv].

- Available: <http://www.livable.org/about-us/what-is-livability>. [Accesat 16 Octombrie 2016].
- [30] Mercer, „2016 Quality of Living Rankings,” 2016. [Interactiv]. Available: <https://www.imercer.com/content/mobility/quality-of-living-city-rankings.html#list>. [Accesat 18 Octombrie 2016].
- [31] R. L. Wilson, „Livability of the city: attitudes and urban development,” în *Urban growth dynamics*, New York, John Wiley & Sons, 1962, pp. 359-399.
- [32] P. B. Evans, *Livable cities?: Urban struggles for livelihood and sustainability*, Univ of California Press, 2002.
- [33] J. Wang, M. Su, B. Chen, S. Chen și C. Liang, „A comparative study of Beijing and three global cities: A perspective on urban livability,” *Frontiers of Earth Science*, vol. 5, nr. 3, pp. 323-329, 2011.
- [34] Congress for the New Urbanism, Natural Defense Council, U.S. Green Building Council, „LEED 2009 for Neighborhood Development,” 2009. [Interactiv]. Available: [http://www.growsmartri.org/training/LEED%20for%20Neighborhood%20Development%20Rating%20System%20v2009%20\(Updat.pdf](http://www.growsmartri.org/training/LEED%20for%20Neighborhood%20Development%20Rating%20System%20v2009%20(Updat.pdf). [Accesat 18 Octombrie 2016].
- [35] G. Boeing, D. Church, H. Hubbard, J. Mickens și L. Rudis, „LEED-ND and Livability Revisited,” *Berkeley Planning Journal*, vol. 27, nr. 1, 2014.
- [36] W. Saunders, *Sprawl and Suburbia*, London: University of Minnesota Press Minneapolis, 2005.
- [37] A. Welch, K. Benfield și M. Raimi, „A Citizen’s Guide to LEED for Neighborhood Development: How to Tell if Development is Smart and Green,” 2009. [Interactiv]. Available: https://www.nrdc.org/sites/default/files/citizens_guide_LEED-ND.pdf. [Accesat 18 Octombrie 2016].
- [38] BREEAM, „BREEAM Communities. Technical manual,” 2012. [Interactiv]. Available: http://www.breeam.com/bre_PrintOutput/BREEAM_Communities_0_1.pdf. [Accesat 1 Decembrie 2015].
- [39] CASBEE, „CASBEE for Urban Development. Technical manual,” 2014. [Interactiv]. Available: http://www.ibec.or.jp/CASBEE/english/download/CASBEE-MPe_2014manual.pdf. [Accesat 2 Decembrie 2015].
- [40] S. Kawakubo, T. Ikaga și S. Murakami, „Nationwide assessment of city performance based on environmental efficiency,” *International Journal of Sustainable Building Technology and Urban Development*, vol. 2, nr. 4, pp. 293-301, 2011.
- [41] C. Alexander, H. Neis, A. Anninou și I. King, *A New Theory of Urban design*, New York / Oxford: Oxford University Press, 1987.
- [42] R. Byrne, „Memory for Urban Geography,” *The Quarterly Journal of Experimental Psychology*, vol. 31, nr. 1, pp. 147-154, 1979.
- [43] R. Beck și D. Wood, „Cognitive transformation of information from urban geographic fields to mental maps,” *Environment and Behavior*, vol. 8, nr. 2, pp. 199-238, 1976.

- [44] A. Adkins, J. Dill, G. Luhr și M. O' Neal, „Unpacking walkability: Testing the influence of urban design features on perceptions of walking environment attractiveness,” *Journal of Urban Design*, vol. 17, nr. 4, pp. 499-510, 2012.
- [45] M. Carreno, A. Willis și S. Stradling, „Quality of service for pedestrians: closing the gaps in knowledge,” *Traffic And Transportation Studies*, pp. 326-333, 2002.
- [46] H. C. Borst, H. M. Miedema, S. I. de Vries, J. M. Graham și J. E. van Dongen, „Relationships between street characteristics and perceived attractiveness for walking reported by elderly people,” *Journal of Environmental Psychology*, vol. 28, nr. 4, pp. 353-361, 2008.
- [47] J. Graham, B. Amos și T. Plumtre, „Principles for good governance in the 21st century,” *Policy brief*, vol. 15, nr. 6, 2003.
- [48] L. Edgar, C. Marshall și M. Bassett, *Partnerships: Putting good governance principles in practice*, Ottawa: Institute on Governance, 2006.
- [49] Spanish EU Presidency, „Toledo Informal Ministerial Meeting of Urban Development Declaration,” 2010. [Interactiv]. Available: http://www.eukn.org/News/2010/June/Ministers_of_Housing_and_Urban_Development_approve_the_Toledo_Declaration. [Accesat 13 07 2011].
- [50] A. Fung și E. O. Wright, *Deepening democracy: Institutional innovations in empowered participatory governance*, vol. 4, Verso, 2003.
- [51] L. B. Bingham, T. Nabatchi și R. O'Leary, „The new governance: Practices and processes for stakeholder and citizen participation in the work of government,” *Public administration review*, vol. 65, nr. 5, pp. 547-558, 2005.
- [52] J. E. Innes și D. E. Booher, „Reframing public participation: strategies for the 21st century,” *Planning theory & practice*, vol. 5, nr. 4, pp. 419-436, 2004.
- [53] A. Branea, M. Găman și Ș. Bădescu, „Etimisoara, Dialog and Collaboration Application, Implemented for Identifying and Satisfying Urban Constumer Needs – Timisoara, Romania,” în *International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts - SGEM Conference on Arts, Architecture and Design 2014, Albena, 2014*.
- [54] A. Branea, *Contribuții la managementul urban aplicat pentru guvernarea comunităților, Timisoara: Editura Politehnica, 2014*.
- [55] R. Radoslav, M. Găman, T. Morar, Ș. Bădescu și A. Branea, „Sustainable Development Through the Empowering of Local Communities,” în *Sustainable Development. Policy and Urban Development – Tourism, Life Science, Management and Environment, Rijeka, InTech, 2012*, pp. 41-66.
- [56] E. Kula, *Economics of natural resources, the environment and policies*, Springer Science & Business Media, 2012.
- [57] D. D. Chiras și J. Reganold, *Natural resource conservation: management for a sustainable future*, Pearson/Prentice Hall, 2009.
- [58] M. Yang și X. Yu, „Energy Efficiency Policies,” *Energy Efficiency*, pp. 49-63, 2015.
- [59] V. Anderson, *Energy efficiency policies*, Routledge, 2005.

- [60] J. Anderson, „The environmental benefits of water recycling and reuse,” *Water Science and Technology: Water Supply*, vol. 3, nr. 4, pp. 1-10, 2003.
- [61] L. Goines și L. Hagler, „Noise pollution: a modern plague,” *Southern Medical Journal*, vol. 100, nr. 3, 2007.
- [62] R. Chepesiuk, „Missing the dark: health effects of light pollution,” *Environmental Health Perspectives*, vol. 117, nr. 1, 2009.
- [63] German EU Presidency & German Federal Ministry of Transport, Building and Urban Affairs (BMVBS), „Leipzig Charter on Sustainable European Cities,” 2007. [Interactiv]. Available: http://www.eukn.org/E_library/Urban_Policy/Leipzig_Charter_on_Sustainable_European_Cities. [Accesat 03 07 2011].
- [64] M. S. Găman, *Metodologie de cuantificare a sustenabilității mediului construit și strategii de intervenție*, Timișoara: Editura Politehnica, 2015.
- [65] M. Găman, Ș. Bădescu și A. Branea, „Critical Analysis of Transport Infrastructure Development Strategies, Case Study Timisoara Romania,” în *International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts - SGEM Conference on Arts, Architecture and Design 2016, Book 4: Arts, Performing Arts, Architecture and Design, Albena, Bulgaria, 2016*.
- [66] J. Speck, *Walkable city*, New York, NY: Farrar, Straus and Giroux, 2012.
- [67] A. Madanipour, *Public and private spaces of the city*, Rutledge, 2003.
- [68] I. Altman și E. H. Zube, *Public places and spaces*, vol. 10, Springer Science & Business Media, 2012.
- [69] N. Holman, A. Mace, A. Paccoud și J. Sundaresan, „Coordinating density; working through conviction, suspicion and pragmatism,” *Progress in Planning*, vol. 101, pp. 1-38, 2015.
- [70] S. Angel, J. Parent, D. L. Civco și A. M. Blei, „The persistent decline in urban densities: Global and historical evidence of sprawl,” *Lincoln Institute of Land Policy Working Paper*, 2010.
- [71] J. Gehl, *Life between buildings: using public space*, Island Press, 2011.
- [72] Ș. Bădescu, A. Branea și M. Găman, „The Importance of the Public Facilities Network within the Urban Environment and its Distribution within Collective Housing Neighborhoods. Case Study: Timisoara, Romania,” în *International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts - SGEM Conference on Arts, Architecture and Design 2016, Book 4: Arts, Performing Arts, Architecture and Design, Albena, Bulgaria, 2016*.
- [73] A. Coupland, *Reclaiming the city: Mixed use development*, Taylor & Francis, 1997.
- [74] L. Corbusier și A. Eardley, *The Athens Charter*, New York, NY: Grossman Publishers, 1973.
- [75] K. M. Leyden, „Social capital and the built environment: the importance of walkable neighborhoods,” *American journal of public health*, vol. 93, nr. 9, pp. 1546-1551, 2003.
- [76] A. H. Maslow, „A theory of human motivation,” *Psychological review*,

- vol. 50, nr. 4, p. 370, 1943.
- [77] A. H. Maslow, *Motivation and personality*, New York: Harper & Row, 1970.
- [78] Legea nr. 114 (r1) din 11.10.1996 - Legea locuinței, 1996.
- [79] S. Fuchs, C. Kuhlicke și V. Meyer, „Editorial for the special issue: vulnerability to natural hazards—the challenge of integration,” *Natural Hazards*, vol. 58, nr. 2, pp. 609-619, 2011.
- [80] F. H. Norris, S. P. Stevens, B. Pfefferbaum, K. F. Wyche și R. L. Pfefferbaum, „Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness,” *American journal of community psychology*, vol. 41, nr. 1-2, pp. 127-150, 2008.
- [81] Ș. Bădescu, R. Radoslav, A. Branea și M. S. Găman, „Integrated strategies regarding the revitalization and re-use of historical centres – case study Iosefin neighbourhood, Timișoara, Romania,” în 6th International Congress on „Science and Technology for the Safeguard of Cultural Heritage in the Mediterranean Basin - Proceedings, Atena, 2013.
- [82] E. Assi, „Memory and place,” în 16th ICOMOS General Assembly and International Symposium: 'Finding the spirit of place – between the tangible and the intangible', Quebec, Canada, 2008.
- [83] P. Derer, *Locuirea urbană. Schiță pentru o abordare evolutivă*, București: Editura Tehnică, 1985.
- [84] L. Benevolo, *Die Geschichte der Stadt*, Frankfurt / New York: Campus Verlag, 2000.
- [85] R. Radoslav, A. Branea, M. Găman și T. Morar, „Studii directe privind densificarea țesutului urban în Timișoara,” *Urbanismul. Serie nouă*, vol. Nr. 4/2010, 2010.
- [86] Primăria Municipiului Timișoara.
- [87] C. Woolley, „Excavations at Tell El-Amarna,” *The Journal of Egyptian Archaeology*, vol. 8, nr. 1/2, p. 48, 1922.
- [88] M. Bussagli, *Să înțelegem arhitectura / Giunti*, București: Enciclopedia RAO, 2005.
- [89] J.-L. Cohen, *Le Corbusier*, Köln: TASCHEN GmbH, 2006.
- [90] I. Trajanescu, „Locuințe economice în capitală,” *Arhitectura*, vol. Anul III, 1924.
- [91] D. Bublete, „Urbanismul socialist al anilor 1944-1969,” *Urbanismul. Serie nouă*, vol. Nr. 7/2010 – 8/2011, 2010/2011.
- [92] A. Zahariade, *Arhitectura în proiectul comunist. România 1944-1989*, București: Editura Simetria, 2011.
- [93] R. Radoslav, Ș. Bădescu, A. Branea, M. Danciu și M. Găman, „Sistemul urban Timișoara în epoca modernă,” *Urbanismul. Serie nouă*, Vol. %1 din %2Nr. 12-13/2012, 2012.
- [94] M. Opreș, *Timișoara. Mică monografie urbanistică*, București: Editura Tehnică, 1987.
- [95] R. Radoslav, B. Demetrescu și A. Branea, „Revitalizing Apartment Buildings Neighborhoods (Case Study Timișoara),” *Scientific Bulletin of the „Politehnica” University of Timișoara, Transactions on Civil Engineering and*

Architecture, vol. 54 (68), nr. 1, 2009.

- [96] I. Șerban, *Revista Arhitectura*, vol. Nr. 3/1964, 1964.
- [97] Decretul nr. 68 din 30.05.1975 privind îmbunătățirea regimului de construire a locuințelor din fondurile statului sau din fondurile populației cu sprijinul statului în credite și execuție, 1975.
- [98] Decretul nr. 216 din 03.05.1981 privind modificarea unor reglementari referitoare la stabilirea preturilor limita ale locuințelor care se construiesc din fondurile statului, a preturilor de contractare ale locuințelor proprietate personala și a preturilor de vanzare ale locuințelor din fondul locativ de stat, 1981.
- [99] A. Ion, V. Stoian, Ș. Bădescu, C. Petruș și M. Moșoarcă, „Urban risk of reinforced concrete frame buildings with masonry infill walls subjected to seismic actions,” *Buletinul Științific al Universității Politehnica Timișoara, Seria Arhitectură și Urbanism*, 2015.
- [100] Ș. Bădescu, A. Branea și M. Găman, „Urban Strategies Regarding the Improvement of Life Quality Within Collective Housing Neighborhoods. Case Study Plavat Neighborhood, Timisoara, Romania,” în *International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts - SGEM Conference on Arts, Architecture and Design 2014, Book 4: Arts, Performing Arts, Architecture and Design, Albena, Bulgaria*, 2014.
- [101] D. P. Jordan, „Haussmann and Haussmannisation: the legacy for Paris,” *French Historical Studies*, vol. 27, nr. 1, pp. 87-113, 2004.
- [102] Regulament privind identitatea cromatică a clădirilor din Municipiul Timișoara.
- [103] GutGut, „Prefab House In Rimavska Sobota / GutGut,” 28 Februarie 2015. [Interactiv]. Available: <http://www.archdaily.com/602181/prefab-house-in-rimavska-sobota-gutgut>. [Accesat 23 Iulie 2017].
- [104] B. Bryant-Mole, „AD Classics: Park Hill Estate / Jack Lynn and Ivor Smith,” 27 Ianuarie 2017. [Interactiv]. Available: <http://www.archdaily.com/791939/ad-classics-park-hill-estate-sheffield-jack-lynn-ivor-smith>. [Accesat 26 Iulie 2017].
- [105] Ș. Bădescu și R. Radoslav, „Urban sustainable strategies,” în *Romanian - Finnish Seminar on Opportunities in Sustainably Retrofitting Concrete Building Stock, Timișoara, Editura Orizonturi Universitare*, 2013, pp. 11-26.
- [106] K. Krokfors, „Co-housing in the making,” *Built Environment*, vol. 38, nr. 3, pp. 309-314, 2012.
- [107] D. Vestbro, „Living Together – Cohousing Ideas and Realities Around the World,” în *Proceedings from the International Collaborative Housing Conference, Stockholm*, 2010.
- [108] ifau und Jesko Fezer + HEIDE & VON BECKERATH, „R50 – Cohousing,” 8 Februarie 2015. [Interactiv]. Available: <http://www.archdaily.com/593154/r50-nil-cohousing-ifau-und-jesko-fezer-heide-and-von-beckerath>. [Accesat 31 Iulie 2017].
- [109] P. Ache și M. Fedrowitz, „The development of co-housing initiatives in Germany,” *Built Environment*, vol. 38, nr. 3, pp. 395-412, 2012.
- [110] OMGEVING Landscape Architecture, „Geelhandplaats,” 21 Martie

2011. [Interactiv]. Available: <http://www.landezine.com/index.php/2011/03/geelhandplaats-by-omgeving-landscape-architecture/>. [Accesat 2 August 2017].
- [111] SLA, „The Charlotte Garden,” 2016. [Interactiv]. Available: <http://miesarch.com/work/1372>. [Accesat 2 August 2017].
- [112] Z-level, „POLYTOPO / Z-level,” 17 Martie 2017. [Interactiv]. Available: <http://www.archdaily.com/805860/polytopo-z-level>. [Accesat 3 August 2017].
- [113] Agence RVA, „Le Serpentin refurbishment / Agence RVA,” 6 Octombrie 2015. [Interactiv]. Available: <http://www.archdaily.com/774617/le-serpentin-refurbishment-agence-rva>. [Accesat 5 August 2017].
- [114] AF Arquitectos, „S. Felix Apartment,” 2 Iulie 2017. [Interactiv]. Available: <http://www.archdaily.com/873775/s-felix-apartment-af-arquitectos>. [Accesat 5 August 2017].

